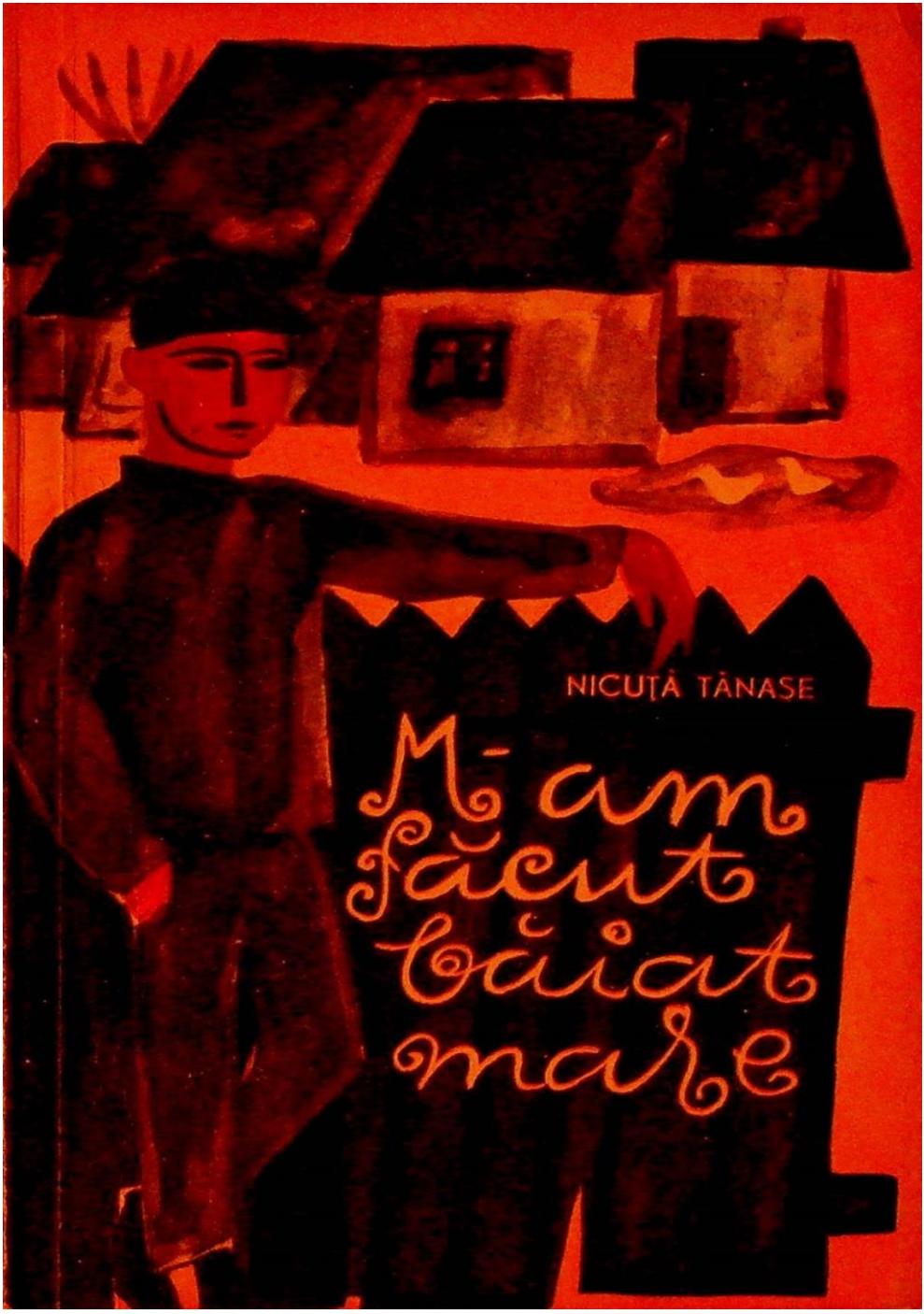
NICUȚĂ TĂNASE
M-am făcut băiat mare

NICUTA TANASE

NOROC CĂ S-A GÂNDIT PRIMARUL ȘI LA NOI

Urcă-te pe casa lui Vrăbete și-ai să vezi mahalaua noastră. De acolo, de sus, nu vezi numai casele, vezi și curţile și chiar ce are omul în ogradă. Dac-ar avea păsări și alea le-ai vedea, dar mici, mici de tot. Dacă te uiţi bine, vezi de acolo și băltoaca din faţa casei noastre. O ! ce băltoacă… Cât toate zilele ! Câte înjurături a mâncat primarul din cauza bălţii ăștia, n-am eu păr în cap. Toamna e înjurat primarul nostru mai mult, când îşi aduc oamenii lemnele. Căruţașii trebuie să înconjure patru străzi ca să ajungă unde le e drum'. Gâștele și raţele lui Vrăbete și ale lui Stănescu, numai în băi toaca ăia stau. Dacă te uiţi de pe acoperiș, se văd ca niște porumbei, poate și mai mici. E înaltă casa lui Vrăbete! De acolo, de sus, și casa noastră se vede așa cum stă ea, într-o parte. La noi în mahala, aproape toate casele stau într-o parte de ţi se pare că-s gata să se răstoarne. Și a lui Albăstroiu, și a lui Albănaș, și a cantonierului, și a lui nea Niculae hamal': toate i s-a nu-ţi faci sânge rău, nu se răstoarnă. Au oamenii grijă de ele. Cum văd o crăpătură mai mare, dau fuga şi-şi fac rost de pe unde pot de niște bârne lungi. Cu ele, spri ţină peretele. Tata-i spune la lemnul ăsta lung „șpraiţ". Urcă-te numai pe casa lui, Vrăbete și-ai să vezi „șpraiţ" din ăsta mai la toate casele din mahalaua noastră.

Eu m-am urcat o dată acolo sus, cu tata. Ce frumos e! Vrei să știi ce-am căutat pe casa omului? I-a reparat tata jgheabul. Noi n-avem jgheab la casă. Ce bine ar fi dac-am avea! Nu s-ar mai necăji mama atâta s-adune apa de ploaie. Ar pune cazanul sau copaia la burlan și s-ar umple numaidecât. Nu-ţi trece prin cap ce bună-i apa de ploaie pentru spălatul rufelor și pentru făcut baie. Zice mama că are sodă în ea. Cu banii de sodă cumpără mama altceva.

Dacă te urci pe casa lui Vrăbete, să ai grijă să nu te uiţi care cumva în jos, că te iau ameţelile. Poţi să și cazi, doamne ferește, să-ţi rupi gâtul. Dac-ai căzut de acolo, praf te faci. Mai ales dacă ai norocul să te izbești de asfaltul din faţa casei; și-a

turnat Vrăbete asfalt din ăsta în toată curtea. Asfalt vezi mai rar în mahalaua noastră. Poţi să-i numeri pe degete pe ăia care au asfalt. Tata îmi spune că în oraș toţi au asfalt în curte. Până și pe străzi, tot asfalt. I-am spus că nu e bine fiindcă asfaltu-ţi arde picioarele. Tata a râs și mi-a spus că în oraș oamenii nu merg desculţi. Așa da, zic și eu! Poate să aibă orășeanul asfalt, dacă are și încălţăminte.

Vrăbete are încălţăminte, are și asfalt. Bravo lui ! Câteodată, când nu-i Vrăbete acasă, jucăm pe asfaltul din faţa prăvăliei lui “azugi”. Orice-ai spune, mai bine se joacă „azugi” pe asfalt decât pe pământ, fiindcă asfaltu-i neted.

Am auzit că și Motoroi îşi ridică o casă de asta mare. Se vorbește că și-a tocmit și cărămidă. S-a înţeles și cu nea Costică pietraru’ să-i facă o placă din marmură pe care să-i scrie numele și data. La fel ca la casa lu’ Vrăbete ! Ai citit placa de la casa lu’ Vrăbete? Ai văzut ce scrie? „Proprietar Vrăbete Pompiliu. Pus piatra fundamentală 19 Iulie 1937. Făcut sfeștanie 26 februarie 1938”. Aproape un an au lucrat zidarii la ea. Dacă pune Motoroi piatra fundamentală acum, până-n ’39 mai avem o casă mare în mahalaua noastră. A dat norocul peste noi. O să fie și mahalaua noastră mai de doamne-ajută. Bine că-și face I Ce adică, tot cocioabe, cocioabe?

Acum s-au învăţat și câinii cu casele astea mari. Zi cea tata că, atunci când și-a ridicat Vrăbete casă, s-au strâns toţi câinii din mahala în jurul ei și au început să latre. Lătrau ca la urs. Nu mai văzuseră nici ei asemenea casă.

Câini la noi în mahala, berechet I Fiecare ţine pe lângă casă doi-trei. Dacă n-avem lighioane, barem clini s-avem. Lighioanele cer de mâncare; câinii şi-o găsesc singuri în groapa cu gunoi.

Pot să jur că nu cunoști groapa noastră de gunoi. Și ce groapă de gunoi ! E cam de vreo douăzeci sau treizeci de ori mai lungă și mai lată decât casa lui Vrăbete, aia mare. Pe vremuri era acolo o baltă cu pește. Acum a secat. N-a îngrijit-o nimeni. Găsești în groapa asta ce cu gândul nu gândești. E o bogăţie pentru noi, groapa. Când ţi-oi spune de unde vine gunoiul, îţi dai seama ce minunăţie! La groapa noastră gunoiul vine din oraș. Da, din oraș îl aduce. Orice găsești acolo: pantofi rupţi, dacă vrei, și chiar nu prea tare rupţi. Mama are o pereche și mai rupţi, și-i păstrează pentru când se duce în oraș. Nu-i frumos să te duci în oraș desculţ. La copii, mai merge, dar la oameni mari, nu. Sunt pantofi, în groapă, câţi vrei. Dar încalţă-i dacă poţi ! Nimeni nu-i poate încălţa, fiindcă-s pociţi. Au niște tocuri… lungi și subţiri parcă ar fi picioroange.

Tot din groapă, facem rost și de azugi”. „Azugile” sunt capacele de la sticlele de bere. Vin din oraș la „Azugi”… cu duiumul ! Beau orășenii bere… La noi, se bea mai puţină. Turtim capacele cu piatra sau cu ciocanul și gata „azuga”. Jucăm pe luate. Găsim la groapă și nasturi și cartoane. Nu ţi-am spus cum ne jucăm cu cartoanele. Ăsta e un joc frumos. Cartonul de „Naţionale” sau „Mărășești” merge *într-unul.* „Carpaţile” fac două „Naţionale”. În groapă se găsesc și „Specialităţi”: „Tomis”, „Virginia”. „Tomis” fac două zeci. „Virginia” tot douăzeci. „Regalele” douăzeci și cinci, fiindcă sunt „Regale”.

Când vin droagele U.C.B.-ului cu gunoi, tăbărâm și noi și câinii la groapă.

Tabără și oamenii mari. Găsești acolo coltucuri de pâine albă și de cozonac. Cozonac se face la noi numai de Paște și de Crăciun. De unde-or avea orășenii cozonac și pâine albă mereu ! Ei n-au numai un Paște și un Crăciun? Taie-mă și nu pot să-ţi spun ! Nea Tudose, prietenul nostru de pe o droagă a U.C.B.-ului, ne spune că ăia de pe la care strânge el gunoiul sunt rumeni și grași la faţă, ca Vrăbete, ca Motoroi, ca popa Agaton al nostru. Îi cunoaşte și el pe ăștia. Cum să nu-i cunoască? Sunt oamenii de frunte ai mahalalei noastre.

Ne-a pus Dumnezeu mina în cap du groapa asta de gunoi I Mai putem face și noi rost de câte ceva. Pentru asta numai primarului să-i mulţumim. Gândește-te: nu orice gunoi, gunoi din oraș. Să mai îndrăznească cineva să zică de primarul nostru că n-a făcut nimic pentru noi!…

Să nu care cumva să vii în mahalaua noastră când plouă, că-i vai de tine ! Dacă vezi că sunt nori, lasă-te păgubaș. Atunci, se lasă păgubaș și Damian percep torul, și tobosarul, și jandarmul lui Damian. Toţi.

E rău să și mori pe un timp din ăsta. Să-l tunzi pe popa Agaton, că nu-ţi vine la groapă fără trăsură. Și care birjar e prost să-și bage caii în nămolul din mahalaua noastră? Patru cai trebuie să lege la birjă. Și pentru asta cere bani, nu glumă ! Iar banii la omul sărac, vorba lui tata: câţi iepuri la biserică !

Uitasem să-ţi spun. Dacă nu ești din mahalaua noastră și vrei să ne vizitezi, treci întâi pe la Rizoiu, șeful nostru de post. Altfel dai de belea. Noi avem șef de post. Post de jandarmi, nu sergenţi. E comună suburbană, și comunele suburbane nu au sergenţi.

Dacă ajungi pe mâna lui Rizoiu, șeful nostru de post, până să afle cine ești, scoate untul din tine. E dat dracului Rizoiu. Știi ce bate? I s-a dus vestea. L-au făcut acum plutonier major. Și de când e plutonier major e și mai al dracului. Așa, să ai grijă ce faci. Nu intra în mahala da noi până nu treci pe la post. Poţi să fii tu cine-oi fi, tot te bate; zice că ai venit să spionezi. Și să spionezi nu e voie, nu te lasă Rizoiu. Că are ordin de sus. Iar ordinul se execută, nu se discută… Așa spune el.

UN OM, PÂINEA LUI DUMNEZEU

Fac prinsoare pe orice că nu-l cunoști pe Motoroi.

Motoroi e brutarul nostru. Un om bun, bun ca pâinea pe care-o vinde.

— Nu găsești mulţi ca Motoroi, zice mama.

— Drept că nu găsești, zice și tata.

— Orice-ai spune, Grigore Motoroi e cumsecade.

— Cumsecade?!

— Cumsecade.

— Nu e nici el mai breaz ca ăilalţi.

Nu știu ce are tata cu el, de nu-l poate suferi. Eu zic ca mama. E cumsecade Motoroi. Uite, să-ţi dau un exemplu. Când trec pe lângă brutăria lui și mă izbește-n nas mirosul de pâine caldă, mă uit pe geam în brutărie. Motoroi mă vede. Îmi face semn:

— Hai înăuntru, Traiane.

Intru.

— Bună ziua, nea Motoroi.

— Să trăiești, Traiane. Ţi-e foame, mă? Vrei corn?

— Mi-e foame, nea Motoroi, și-aș vrea un corn.

— Na un corn.

Îmi întinde un corn rumenit.

— N-am bani.

— Te-am întrebat de bani?

— Nu!

— Atunci, ia d-aci. Plătește tat-tu când o avea.

Iau, n-am încotro. Sunt gustoase cornurile pe care le fac oamenii lui Motoroi. Are mulţi oameni Motoroi în brutăria lui. Toată ziua robotesc. Ce bătaie de cap are, bietul om. Ușor e să ţii socoteală, să conduci o brutărie așa mare? Și ţine bine socoteala Motoroii că nu pierde. Vinde pâine și cumpără pământ. Are la pământ… Pământ la el, cât vezi cu ochii. Și acolo bătaie de cap. Pământul trebuie muncit. Ehei, câtă bătaie de cap ! Dar ce-i al lui, i-al lui. Adevărat om! Nu ca ăilalţi. Încearcă să treci pe lângă negustorul și primarul nostru Vrăbete și nu-i da bună ziua, nu scoate pălăria și ai să vezi ce păţești. Tata a încercat:

— Bă Grigore, i-a zis Vrăbete, tu ești de capul tău? Treci așa pe lângă mai-marele vostru și nu zici măcar să trăiţi? Vezi că te ia mama dracului !

Tata a scrâșnit și a tăcut. Ce să zică? E mai-marele lui. Ei, dar Motoroi e altfel. N-are fumuri d-astea la cap. Nu. El salută întâi. Dacă-i răspunzi, e bine. Dacă nu-i răspunzi, e la fel de bine. Nu se supără pentru orice fleac. De când mă știu, nu l-am văzut o dată supărat. Cât vrei și cui nu vrei îi dă pe datorie.

— Ce ne-am face, zice mama, dacă n-ar fi Motoroi așa înţelegător?

Tata nu răspunde nimic.

Suflet bun. Nu te pisează niciodată să-i dai datoria.

Are Motoroi un catastif cât toate zilele și datornici pe toate străzile. Și noi suntem trecuţi în catastiful lui.

Când se dau lefurile la ceferiști (în mahalaua noastră aproape toţi sunt ceferiști), îl vezi pe Motoroi umblând din casă în casă cu teștila plină de bani. Vine și la noi.

— Bună ziua, madam Grigore.

Madam Grigore e mama. Așa vorbește Motoroi cu mama și cu toate femeile.

— Bună ziua, domnule Motoroi, îl respectă mania.

— Dai ceva din datorie, madam Grigore?

Mama se uită la banii pe care i-a adus tata, îi nu mără de două ori, de trei ori. Poate să-i numere și de zece ori; tot atâţia sunt.

— Domnule Motoroi, a avut Grigore niște reţineri, n-o să pot să-ţi dau prea mult. Nu te supăra. Zău, n-am!

— Nu-i nimic, madam Grigore. N-ai, n-ai. Ce să-i facem? Ne înţelegem noi. Nu ne certăm pentru atât.

De unde nu e, nici Dumnezeu nu ia. O da cel de sus mai mulţi bani la chenzina

viitoare, veţi avea și mi-oţi face parte și mie.

— Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, domnule Motoroi.

Și eu zic să-i dea Dumnezeu sănătate. Motoroi m-apucă de nas în glumă și-mi zice:

— Ei, măi, Traiane, ce vrei tu să te faci când o să fii mare?

— Mecanic, domnule Motoroi.

— Îţi place mecanica?

— Îmi place.

— Când îl daţi, madam Grigore, la meserie?

— Mai târziu; acum nu-l primește, e mic. N-are decât doisprezece ani.

— Doisprezece ani, mulţi înainte, să-ţi trăiască.

— Mulţumesc.

Zic și eu mulţumesc.

— Să-l daţi, madam Grigore, la meserie, că meseria e brăţară de aur.

Vezi, ne poartă și de grijă!

După ce i-a dat banii lui Motoroi, mama s-a dus în oraș. A cumpărat pânză de America, pentru o cămașă lui tata și una mie. O să am cămașă nouă. Atunci să mă vezi I

— V-am cumpărat de câte o cămașă, Grigore. Să aveţi de duminică, se bucură mama când vine tata de la serviciu.

— De unde ai avut bani? se bosumflă tata.

— I-am dat mai puţin brutarului.

— Cât i-ai dat?

— Jumătate. A mai rămas jumătate din luna asta și datoria veche.

— Trebuia să-i dai tot, femeie, că s-adună și n-o să putem plăti !

— Nu ne ia capul Motoroi, e omul lui Dumnezeu.

Înţelege el că nu avem.

— Ce-l tot lauzi așa?!

— Ei, bărbate, sunt bogătași și bogătași. Numai să ai să-i dai niște bani lui Stănescu sau lui Vrăbete, și să nu-i poţi da la timp, să vezi cum urlă la tine. Te poartă și pe la judecăţi. Dar Motoroi nu-i așa. Întreabă-l și pe Traian ce-a spus: „Las că-mi daţi dumneavoastră”.

Și nouă, copiilor din mahala, ne place de Motoroi.

Du-te, așa într-o doară, dă o raită prin grădina lui cu pomi și dacă găsești o cracă ruptă, să-mi faci ce vrei.

Uită-te și la pomii lui Stănescu, ai lui Vrăbete, ori ai lui popa Agaton. Toate crăcile la pământ. La Motoroi intrăm când se înserează, mâncăm fructe câte vrem, ne umplem sânul, dar o cracă nu clintim. Nu dăm nici cu pietroaie în ei. În grădinile ălorlalţi facem prăpăd !

Așa le trebuie! mai rău încă ! Eu, toţi pomii i-aș rupe.

Prea sunt ai dracului.

Chenzinele trec una după alta, și cel de sus, vorba lui Motoroi, nu se îndură să ia tata bani mai mulţi.

Crăciunul vine, porc n-avem, datoria la Motoroi s-a mărit…

— Nu-i nimic dacă s-a mărit, zice Motoroi. N-o să mă înșelaţi dumneavoastră pe mine. N-aveţi inima aia. Nu vă necăjiţi, madam Grigore.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, dar vedeţi, domnule Motoroi, datoria s-a mărit.

— Datoria și datoria. Numai la asta vă e capul, madam Grigore. Să mai vorbim și de altceva. Niște făină de cozonaci pentru Crăciun n-ai nevoie, madam Grigore? Să-ţi dau vreo cinci chile.

— O să iau două kilograme poimâine, când primește Grigore leafa.

— Tot de bani te vaiţi, madam Grigore. Ţine punga asta de făină, madam Grigore. Sunt vreo cinci chile. Mi se pare că n-aveţi porc. Vino, madam Grigore, să-ţi alegi un purcel. (Face și negustorie cu porci Motoroi.) Să vii, madam Grigore; mi-au mai rămas vreo trei. La bani, nu te gândi. O să mi-i daţi dumneavoastră. Dacă nu acum, la anu'. Doar n-au intrat zilele-n sac.

Așa Crăciun, mai zic și eu ! Cârnaţi, sarmale, cozonac. A cumpărat tata și două kilograme de vin. Să tot trăiești printre oameni din ăștia.

— Tată, mă duc și eu cu Moș-Ajunul, îl rog pe tata.

— Du-te, Traiane. Să ai grijă să nu te mănânce câinii.

— Am grijă, tată.

— Singur te duci?

— Nu.

— Să luaţi ciomege la voi !

— Luam.

Am luat ciomege. Niște ciomege mai mari decât noi. Să îndrăznească numai câinii să se dea la noi.

— Unde mergem, Bădulescule?

— La toate casele, Traiane. D-aia-i colind. Mergem la toate casele.

„Bună dimineaţa la Moș-Ajun
Ne daţi, ori nu ne daţi?"

Din toată sărăcia lui, dă creștinul un covrig, doi. Unii ne mai dau și nuci. Anul trecut am strâns peste o sută de nuci. Ai mâncat vreodată pâine cu nuci? E cea mai bună mâncare de pe lumea asta !

— Hai, Traiane, și la primar. Poate ne dă bunătăţi.

— Hai, Bădulescule.

— Deschide poarta, Traiane!

Să ai iarba fiarelor și n-o poţi deschide. A ferecat-o Vrăbete cu nouăzeci de lacăte.

— Bădulescule…

— Ce-i, Traiane?

— Hai să i-o facem, primarului !

— Hai!

— Cum să i-o facem?

— Hai să-i scoatem poarta din ţâţâni !

Vârâm ciomegele pe sub poartă. Iese din ţâţâni. Iese și din broască. O trântim în mijlocul drumului. Iese primarul:

— Mama voastră de haidamaci!

Fuge după noi, în cămașă de noapte cu flori.

Da' numai până la poartă. E frig afară. El nu e învăţat cu frigul.

— Hai la nea Niculae hamalul.

— Primiţi cu Moș-Ajunul?

Face lampa mare.

— Ziceţi-i, copii !

Cântăm. Ne dă câte un covrig.

— N-am mai mulţi, copii.

— Să trăiești, nea Niculae, zicem noi.

Și la Stănescu e poarta ferecată.

— Ce facem, Mitică?

— Hai să-l înjurăm !

— Numai atât? Să-i mânjim poarta cu păcură.

— De unde păcură?

— În curte la nea David birjarul, am văzut niște păcură.

Nu stă departe nea David birjarul. A mers treaba.

Du-te numai s-o vezi. O să râzi să te prăpădești. Ce-o să zică Stănescu când o vedea poarta mânjită?

Să zică ce-o vrea. Zice el și dacă nu are poarta mânjită.

V-aduceţi aminte că aveam în mahalaua noastră și un om, pâinea lui Dumnezeu? Motoroi. Brutarul nostru.

— Primiţi cu Moș-Ajunul?

Nu face lampa mare. E făcută de cu seară.

— Veniţi înăuntru.

Ai văzut vreodată o masă care cântă? Ei, dacă n-ai văzut, du-te la Motoroi și ai să vezi o masă care cântă.

Minunea minunilor. Nu crezi? Parcă eu aș fi crezut dacă-mi spunea cineva? Dar am văzut-o cu ochii mei.

Mi-a mai stat capul la Moș-Ajun? De unde. Căscam gura la masa aia.

— Ce masă-i aia, nea Motoroi?

Iar mă apucă nea Motoroi de nas, în glumă !

— Nu e masă, Traiane. E pian.

— Cum îi zice?

— Pian.

Râde nea Motoroi. Râd toţi din casă. Și domnișoara

Gigi, care cântă la pianul ăla, sau cum îi zice, râde. Ei râd, și noi ne uităm ca viţelul la poarta nouă. Ne uităm la pian, la dulapul de haine.

Să vezi ce dulap… Tot în oglinzi. Da' n-ai văzut soba.

Are o sobă tot ca dulapul de mare. E făcută din niște cărămizi colorate care

lucesc. Toate lucesc în casa asta a lui nea Motoroi. Și patul, și mesele mici de lângă pat.

— Dăje niște prăjituri, zice nea Motoroi.

Ne dă niște prăjituri negre. Parcă nu te trage inima să le mănânci.

— Mâncaţi, ne îmbie nea Motoroi.

Să mor dacă am mai simţit vreodată un gust din ăsta în gură. Sunt o grozăvie prăjiturile negre.

— Vin beţi? Dă-le și câte un păhărel de vin !

Bem și vin. Are Motoroi la vin… parc-ar ţine cârciumă…

— La anu' și la mulţi ani, nea Motoroi !

— Bagă-le în traistă și niște cornuri ! Ţineţi traista, mă, nu mai căscaţi gura !

Ai văzut, la Motoroi? S-a schimbat socoteala. Ne-a primit creștinește. Ne-a dat de toate. Dacă are! Așa a lăsat Dumnezeu. Da' meritã. Zău meritã ! E om bun.

Știe Dumnezeu cui dă. Nu pricep cum s-o fi înșelat cu ăilalţi. Ăia nu meritã nici să trăiască.

Păcat că n-ai intrat la Motoroi în casă. Îţi dădeai seama că mahalaua noastră nu e așa cum o crezi.

Numai noroi, gropi de gunoi și case cu „șpraiţ". Zău, poţi să te căiești că n-ai venit cu noi !

A trecut Crăciunul, a venit și vara. Porcul, să nu-i fie de deochi, s-a terminat. Să mai fi fost unul. De la Crăciun încoace, la noi în casă nu se vorbește decât de bani. Trage odată cu urechea și ai să auzi:

Tata: Ce ne facem, femeie?

Mama: Ce ne facem?

Tata: S-au adunat cam mulţi.

Mama: S-au adunat.

Mi se pare că nu știi ce s-au adunat. Ce să se adune? Bani mulţi. La Motoroi a crescut datoria.

Tata: Trebuie să vindem ceva.

Mama: Ce să vindem?

Tata: N-avem ce.

Mama: O să-i dăm cu ţârâita.

Tata: Să mai strângem cureaua.

Bine că oamenii mai au parte pe lume și de noroc.

Noi avem noroc că e brutarul om de treabă. Tot el ne învaţă cum să scăpăm de datorie.

— Ce vă bateţi capul, madam Grigore, și dumneata, domnule Grigore, pentru un fleac de nimic? Ce aveţi să-mi daţi? O mie opt sute. Vă mai dau încă două, și facem niște acte pe căsuţele astea. Și așa n-o să le luaţi în pământ… O să vă las să staţi cât vreţi în ele.

Chirie prea mare n-o să vă iau, că văd că n-aveţi nici dumneavoastră. Bate palma aici, şi-o să bem un aldămaș. Unde-i Traian să-l trimit să ia un kilogram, două de vin?

— Sunt aici, nea Motoroi, strig eu, și mă duc lângă el.

Sunt gata, gata să-l îmbrăţișez. Tata mă smulge de lângă el și-mi face vânt pe pat.

— Cum să-ţi dăm casă, domnule Motoroi? Atâta avem și noi, și vreţi să ne-o luaţi?

— Da' ce-o să faci, domnule Grigore, cu ea? O s-o duci cu dumneata în mormânt?

— Da' dumneata de ce strângi atâta? Dumneata ai mai mult loc în groapă?

Se gândește Motoroi, se uită la catastif, socotește, scrie cu creionul și zice:

— Domnule Grigore, atunci se schimbă afacerea. Vezi și dumneata câte am pe cap. La câţi trebuie să dau pâine să mănânce. Oameni la brutărie, oameni să lucreze pământul… Dumneata leafă ai, ce-ţi trebuie mai mult? Cu chiria, n-o să ne certăm noi. Am mai spus, domnule Grigore ! Până la urmă, tot o s-o vinzi.

Dacă nu mie, la altul, că vezi bine și dumneata, domnule Grigore, s-a făcut o mie opt sute și-mi trebuie și mie banii. Ce s-ar alege din toată truda mea, dacă aș lăsa așa la toţi clienţii câte o mie opt sute? Gândește-te și dumneata, domnule Grigore. Aș ajunge la pepeni.

Ce-o fi însemnând „s-ajungi la pepeni"? N-am auzit niciodată vorba asta. Eu aș vrea să ajung o dată la o bostană cu pepeni. Știi ce-mi plac pepenii cu pâine?!

Când ia tata leafa, aduce câte doi. Atunci mănânc. Da' nu mă satur. Ah, mare nătărău mai sunt. Motoroi se ciorovăiește cu tata și eu îi dau zor cu pepenii.

— Nu pot să dau casă, domnule Motoroi. Am copil, leafă mică.

— Ce pot să-ţi fac ! Știi că mie nu-mi place cearta.

Asta sunt eu, domnule Grigore. Vreau înţelegere între oameni. Nu mă cert cu dumneata. Fii bun, domnule Grigore, și semnează dumneata poliţa asta. Să am o garanţie.

M-am repezit să văd cum arată o poliţă. O hârtie albă. Atât am putut să văd, că iar m-a împins tata spre pat.

Mama? De mama întrebi? Unde-i mama? Unde să fie ! E în casă cu noi. Se uită când la tata, când la nea Motoroi și plânge. Ce-o fi apucat-o plânsul? Asta-i de plâns?

A scrâșnit tata din dinţi (așa face tata de câte ori e necăjit), s-a gândit, s-a răzgândit, iar s-a gândit, s-a uitat prin casă să găsească un lucru mai de preţ să-l poată vinde, da' n-a găsit. Patu' să-l vândă? Cine-l cumpără?

Nici pentru foc nu-i bun, că-i de brad. Bradul arde repede. Trosnește și arde cât ai clipi din ochi. Dulapul de haine să-l vândă? Să-l dăm cu haine cu tot și nu luăm cinci sute pe el. Ce era să *facă* tata? A bătut palma cu Motoroi. După ce-a bătut palma, Motoroi m-a strigat pe mine:

— Traiane, adu două chile de vin de la Vrăbete. Spune-i că e pentru mine. O să-ţi dea din ăla nebotezat…

Mă duc într-un suflet.

— Nene Vrăbete, dă-mi două chile de vin.

— Da' ce, mă, aveţi cumetrie?

— Și mai și…
— Ia-le, mă; dă banii!
— Să-mi pui d-ăla nebotezat pentru nea Motoroi.
— Pentru Motoroi? se miră Vrăbete. Dar ce caută Motoroi la voi, mă?

Ai văzut? Schimbă vinul. Dă din ăla nebotezat, de la cana. Cine mai e ca noi! Vin nebotezat bem, de datorie am scăpat… S-a dus pe pustii. Bani avem, două mii. În casă pe lasă să stăm, chirie dăm când om putea… Asta zic și eu viaţă. Ce inimă bună are nea Motoroi ! E un om, pâinea lui Dumnezeu. Mi-a dat și mie doi lei. Asta pe deasupra ălor două mii. Și vinul e tot pe deasupra. Crezi c-o să mi-i ceară înapoi? Da' de unde! Fac ce vreau cu ei.

Acum suntem și noi fericiţi. Vezi cum vine fericirea la casa omului? Pe neașteptate. Avem în casă două mii. Două mii e o avere. Suntem boieri. Da, da, boieri!

S-A BOIERIT TATA

O să te căiești toată viaţa că n-ai fost în ziua aia la noi, în mahala. Vedeai ce n-ai văzut de când ești.

O mașină vedeai. Mașină am mai văzut eu, dar ca asta, doamne ferește. Nici mahalaua noastră n-a mai văzut o mașină de-asta. Fac prinsoare cu tine pe orice, și pe douăzeci de „azugi" dacă vrei, că n-ai văzut o mașină de asta. Știi cum sticlea? Mai ceva ca soba

lu' Motoroi. Soba aia care am văzut-o, când am fost cu

Moș-Ajunul. Avea în faţă, așa… ca un fel de vultur, şi-năuntru numai catifea. Poţi să-ţi baţi capul până mâine, până poimâine, un an întreg, și nu ghicești unde s-a oprit mașina asta și cine a venit cu ea. Dacă-ţi spun, praf te fac. Tata. Tata a venit. Zău, tata! Să mor eu dacă te mint. Când s-a oprit mașina în faţa porţii noastre, și l-au văzut pe tata coborând din mașină, îşi făceau cruce toţi. Să-i fi auzit cum vorbeau:

— S-a vândut boierilor Grigore.
— A dat norocul peste el.
— Ferice de Grigore.
— A rupt-o cu sărăcia.
— Ce mașină !
— S-o fi făcut „copoi".

„Copoi", nu știu ce va să zică.

Să mă fi văzut ce-am fugit când am văzut că s-a oprit mașina la poarta noastră! Tata intrase în casă.

Eu m-am uitat bine la mașină și pe urmă m-am dus la Nicușor:

— Sâc ! Sâc ! La tine nu s-a oprit mașina…
— Și ce dacă ! O să vină și tata c-o mașină.

Atât mi-a trebuit. Să mă vadă mama lui Nicușor cu copilul ei; a și sărit cu gura la mine:

— Acasă! Hai! Du-te acasă!

Nu pot s-o sufăr pe mama lui Nicușor. Știi de când nu pot s-o sufăr? De atunci de când m-a luat de urechi și mi-a zis să nu-i mai învăţ copilul la rele.

Poftim, eu îl învăţ la rele ! Parcă nu e învăţat. Sare gardul în grădina la popa Agaton mai bine decât mine.

— Tu n-auzi? Fugi acasă! Pleacă d-aici. N-o să se joace Nicușorul meu cu un copil de copoi.

Iar „copoi”. Ce-o fi însemnând „copoi”?

Mă duc acasă. Mama plânge. De ce? C-a dat norocul peste noi? Că s-a boierit tata? Știi că numai pe boieri îi aduce mașina la scară. Bine de noi ! Boierii au de toate. O să avem și noi de toate !

— De ce plângi, mamă? Că s-a boierit tata?

Mama mă mângâie.

— Ce știi tu, Traiane!

Plânge mai tare. În hohote. De când am scăpat de datoria aia și avem bani, plânge întruna. În fiecare zi.

Acum barem… Nu mai înţeleg nimic. Rău e să fii să rac, rău e să te aducă cu mașina acasă. Cum o fi bine? Mă duc să-l întreb pe tata.

Stă lungit tata. Așa cum îmi povestea el că stau tolăniţi boierii și le vin toate de-a gata. Se uită-n tavan. Ce-o vedea acolo? Mă uit și eu. Se văd crăpăturile. Altceva, nimic. Poate în crăpăturile alea să vadă tata ceva.

— Ce faci, tată?

Se-ntoarce tata spre mine. Mă mângâie și el. Oftează.

Oftează și geme.

— Te-aduce-n fiecare zi mașina, tată?

Râde tata. Un râs amar. Iar oftează.

— Pe „copoi” i-aduce mașina acasă, tată? Dumneata ești „copoi” ! Ce-nseamnă „copoi”?

— Copoi?!

— Da.

— Cine-a spus că-s copoi?

— Toţi care au văzut că te-ai dat jos din mașină.

Zic: „S-o fi făcut copoi Grigore. S-a vândut boierilor”.

Tata dă din cap. Zice ceva încet. Încet de tot. Nu știu ce. Îmi spune tare:

— Uite, Traiane, m-am vândut boierilor. Uite !

Scoate mâna de sub pătură, printr-o ruptură. E ban ajată. N-o mai are de la cot. A trecut sângele prin bandaj.

— Te doare, tată?

— Mă doare, Traiane.

Geme, oftează, se uită-n tavan; tot la crăpăturile alea.

— Du-te și te joacă, Traiane !

— Mai mergi la lucru, tată?

— Dacă o să mă mai primească. Du-te, Traiane, la joacă…

Îmi pune mâna pe cap. Se uită la mine. Are lacrimi în ochi. Și mie îmi dau lacrimile. În toată casa noastră, numai lacrimi. Ies afară. Femeile, tot la colţ. Au și ele lacrimi în ochi. Vorbesc între ele și plâng. Unde te-ntorci, tot de lacrimi dai. Așa am aflat că tata nu-i copoi. Am aflat că-i ciung, nu copoi.

— Săracul! Ce-o să facă acuma?

— O să aibă pensie.

— Vai și-amar de pensia aia !

— Și copilul…

— O să moară de foame!

— Îi schilodește și-i dă afară, arză-i-ar focul !

Mă vede mama lui Nicușor.

— Du-te, Traiane, joacă-te cu Nicușor!

Să mă duc să mă joc? De asta-mi arde?

Stă toată ziua-n pat tata. Ca boierii. Nimic nu face.

Îl mai doare mâna. Se duce din când în când la un doctor. Îi schimbă bandajele și-i pune niște doctorii să nu obrintească. Asta-i mai trebuie. Mama spală rufe pe unde găsește. Spală rufe, calcă, spoiește și plânge toată ziua. A început să și tușească. Noaptea nu mai doarme, tușește.

— Du-te la doctor, femeie, zice tata.

— Să stricăm din bani?!

Și-i mai trage o tuse… Nu se duce la doctor. Nu vrea să strice din bani.

Am aflat de ce nu vrea să strice din bani. Încearcă să mai strângă și să cumpere o altă căsuţă, tot cu „şpraiţ”. Fără „șpraiţ” sunt scumpe. Trebuie bani mulţi pentru o casă fără șpraiţ. Câteodată, mă ia și pe mine la spălat. Car apă. Pentru mama e greu să care și apă. S-a și cocoșat puţin. Tușește și ziua.

Pe nevasta lui Vrăbete n-am văzut-o niciodată spălând rufe la alţii. Nici pe ale ei nu le spală. I le spală mama. Ce să-i faci !

— De ce spui dumneata că de omul sărac se ţin belelele lanţ? De ce numai de omul sărac?

Tace tata. Nu-l mai întreb. De ce să-l supăr? E destul de supărat. Da, chiar așa, zău. Vrăbete de ce nu-și rupe mâna? El poate să stea acasă fără mină. Are cu ce trăi. Dar cum să şi-o rupă? Lucrează el la greu?

La presa, ca tata? Numai ele i-ar rupe-o oamenii. Ar merita. Nu numai mâna să i-o rupă, ci și gâtul.

*

Ia spune-mi, ai avut vreodată ghete noi? Da’ haine noi? Eu am avut când eram mic de tot. După ce-am mai crescut, nu mi-a mai cumpărat haine noi. Mă îmbrac din zdrenţele tatii. Știi cine face hainele? Madam Șari. Madam Șari e o grecoaică care cunoaşte croitoria, lucrează numai din lucruri vechi și are de lucru tot deauna, că nu cere bani prea mulţi. E o femeie cum se cade. Lucru din stofă nouă nu mai știe să facă. Strică stofa. Dar cine-și face din nou în mahalaua noastră? Arată-mi unu ! Damian perceptorul? Rizoiu șeful de post? Vrăbete, Motoroi, Stănescu, popa Agaton? Mulţumesc; afară de ăștia! Găsește-mi unul și stau capra să sari tu până

te saturi. Du-te, după ce se dă leafa la C.F.R., în târg, la „Taica Lazăr” sau, cum îi mai spune, „Vechituri”. Găsești acolo câţi vrei din mahalaua noastră. Cumpără haine, încălţăminte pentru el și pentru copii. Tata tot de-acolo cumpără haine pentru el. Le ia-nvăţate hainele. P-ormă după ce nu mai rămâne nimic din ele le dă lui madam Șari să le facă pentru mine.

Doamne, doamne, ce ochi ai face dac-ai vedea cum se joacă copiii mai-marilor din mahalaua noastră! Zău te-ai speria ! Crezi cumva că joacă și ei „cal de prinţ și de-mpărat”? Cartoane? Capace? Arșice? Nasturi? Sau bat mingea de cârpă cu noi? De unde? Poţi să te uiţi la ei cât te-i uita și n-o să-i vezi jucând de-astea. Au alte jocuri. Biciclete. Da; biciclete de-adevăratelea. Dar nu așa mari ca a șefului de post. Mai mici. Pe măsura lor. Și trotinete. Merg pe ele… zbârnâie. Ăia mai mici au niște găletușe colorate, lopeţi, greble, tunuri, soldaţi de plumb, fel de fel de jucării.

Hai o dată pe asfaltul din faţa prăvăliei lui Vrăbete și-ai să-i vezi. Da’ te sfătuiesc să-ţi astupi urechile, c-altfel o să-i auzi:

— Iar au venit golanii I

— Ia fugiţi de aici, nespălaţilor I La maidan!

Nouă ne spun golani și nespălaţi. Să te speli tu cu toată apa de pe Dâmboviţa, să faci baie în fiecare zi, tot nespălat ești. Și încă să zici bogdaproste că i-ai găsit în toane bune. Altă dată poţi să auzi și „nenorociţilor”, „nemâncaţilor”, și mai știu eu cum!

Ei nu sunt nemâncaţi. Sunt sătui. Îmbuibaţi. Noi, seara mâncăm cina pe a doua zi și a doua zi amânăm până seara și prânzul. Da’, oricum, de crăpat de foame tot nu crăpăm, fiindcă, am mai spus, există pe lumea asta și noroc. Noi avem noroc că mâna lui tata începe să se vindece și că mama poate munci. Nu crăpăm de foame.

FERICE DE MAMA

Ce-ar face omul pe lumea asta dacă n-ar fi norocul?

Bine că este. Eu am noroc că sunt mic. Toţi vecinii spun:

— Noroc de Traian că-i mic.

— Ce n-aș da să fiu ca el !

— Ce știe el?

— Poate, până să crească mare, să se mai schimbe lumea.

Zău, e bine să fii mic ! Ai poftă să mănânci un măr, o pară, sări gardul în grădină la popa Agaton, sau la altul, și iei. Vrei să te joci nasturi sau de-a v-aţi ascunselea, te joci; cine te oprește? Ţi se năzare să-l baţi pe băiatul lui Vrăbete, îl baţi. Au dreptate oamenii: e bine să fii mic ! Un om mare poate să sară gardul în grădina lui popa Agaton, să mănânce mere sau pere? Nu poate ! Are curajul să dea în Vrăbete? Să-ndrăznească numai, să vezi ce-i arată Rizoiu, șeful de post ! Ce-i arată? Legea. Bate Rizoiu oamenii, după lege. Poate să zică cineva „câr” în faţa lui? Nu. Să-ndrăznească! „Câr” are voie să spună numai Vrăbete, Stănescu, alde d-ăștia. Ei au voie să spună „cir”, că sunt mai-marii noștri.

Astăzi, a venit mama lui Mitică Bădulescu la noi. A venit s-o vadă pe mama. Mama e-n pat, în locul lui tata. Stă în pat de câteva zile și se chinuiește.

Tata vorbește ceva încet cu tanti Bădulescu. Vine și mama lui Nicușor. Mai vine o vecină. Vorbesc cu toţii încet și se uită la mine. Eu las ochii în pământ.

— Hai, Traiane, la Mitică, zice tanti Bădulescu.

— Du-te, Traiane, zice și tata.

Mama nu zice nimic. Se uită la mine. Mă duc lângă ea. Tușește și cere apă. Abia o mai auzi. Gâfâie, vrea să se scoale în capul oaselor, da' nu poate. Cade pe pernă.

— Traiane… Traiane…

Atâta zice.

— Ce te doare, mamă?

Mama nu m-aude.

— Traiane… Traiane… Grigore…

Mai îngână ceva, da' nu-nţeleg ce.

— Aiurează, spune în șoaptă o vecină.

— Faceţi rost de luminare !

Mama lui Mitică mă ia de mână și mă trage după ea.

— Vreau să stau cu mama !

— Nu se poate!

— O să moară mama, tanti Bădulescu?

— Nu, n-o să moară !

— Ce faceţi cu lumânarea?

— Hai, Traiane, lasă, hai la Mitică !

Mama se zvârcolește în pat și geme.

— Mor… Of… Traiane… Unde-i Traian?

— Sunt aici, mamă.

Îmi vin lacrimi, multe lacrimi. Mi se face ca un ghem inima; și-n gât parcă-i un ghem.

— Mor… Traiane… Grigore… Ai grijă… of… de Traian.

— Lumânarea, lumânarea… ! Ţineţi-i lumânarea!

— Nu mai plânge, Traiane, mă mângâie tata.

— Cum să nu plâng, tată, a murit mama !

Ieșim toţi afară din casă. Îi face baie. Nimeni nu trebuie să se ducă nespălat pe lumea ailaltă. Acolo, sunt numai spălaţi. Nespălaţii sunt aici, în mahalaua noastră. Numai boierii sunt spălaţi.

E casa plină. Toţi vecinii au venit.

— Mititelul, a rămas orfan!…

— Taică-su ciung, fără serviciu, mă-sa a murit…săracul !

— O să-l mănânce păduchii.

Toţi mă căinează. Toţi. La toţi le e milă de mine. Și lui Radu Macagiu, care n-avea ochi să mă vadă de când i-am legat lui „Lord" o tinichea de coadă. Lord e câinele lui nea Radu Macagiu. O namilă de câine, da' bleg.

Nu mai e mama. A rămas la „Buna Vestire”. Așa-i spune cimitirului din mahalaua noastră: „Buna Vestire”. A rămas acolo mama. Au pus pământ peste ea.

— Ferice de ea, a scăpat de viaţa asta.

— Mai bine în pământ, decât pe pământul ăsta.

— Să-i fie ţărâna ușoară !

— Dumnezeu s-o ierte !

De ce s-o ierte Dumnezeu? Ce-a făcut? A omorât pe cineva?

De la cimitir, am mers acasă. Unde era să mergem?

La parastas? Cu ce să-l facem? Trebuie bani pentru parastas și bani… A venit și Motoroi, brutar’, pe la noi:

— Dumnezeu s-o ierte, domnule Grigore !

— Dumnezeu s-o ierte !

— Să-i fie ţărâna ușoară, c-a fost femeie cumsecade.

Tata se uita urât la Motoroi.

— Lasă, dom’le Grigore, nu te mai necăji, toate trec.

— Da, toate trec !

— Toate trec, dom’le Grigore. Totul în viaţă e trecător ! Ţi-au ajuns banii, dom’le Grigore? Ai avut destui?

— Mi-au ajuns !

— Vezi, dom’le Grigore, ţi-am dat la ţanc. Ai avut noroc cu mine.

— Așa noroc, mai rar.

Are dreptate tata. Așa noroc, mai rar. Nu? Ce făceam dacă n-aveam bani nici de înmormântare?

Parcă-i pustie casa. Bine că nu mai e a noastră. Tata pleacă în fiecare zi la fabrică. Îi pisează să-l primească la lucru. Tot degeaba! Eu tai și spânzur în casă. Toată casa e pe mâna mea. Mă culc când vreau, mă scol când vreau. Ce-mi pasă. Și vasele le spăl când vreau. Am învăţat să spăl vase. Bine că n-avem așa multe și nu le murdărim prea des. Și rufe știu să spăl.

„N-o să-l mănânce păduchii în armată” — zic vecinele.

N-ai gustat din mâncarea care știu eu s-o fac. Nu-i greu să gătești. Dacă vrei te învăţ și pe tine. Ici „cartofi, îi pui în oală și-i fierbi. Îi fierbi bine. Dacă-mi juri că nu spui la nimeni, te-nvăţ și de unde să iei cartofi fără bani. Din grădina lui Stoiciu, bulgar’. Nu-i nevoie nici să sari gardul, că n-are gard de scânduri. Are gard de sârmă ghimpată. Să ai grijă să nu-ţi rupi pantalonii ! După ce lași car toţii să fiarbă bine, îi scoţi, îi cureţi. Dacă ai puţin untdelemn, pui și untdelemn; dacă n-ai nu pui. Merge și fără untdelemn. Oho, şi-ncă cum merge ! Mănânci de dai cu căciula după câini. Căciulă să ai, câini găsești câţi vrei în mahalaua noastră! La o mâncare de asta, nu-i nevoie să-ţi ureze nimeni poftă bună. Noroc că avem poftă de mâncare. Ce-am face dacă n-am ave a-o nici p-asta?

Stai că n-am terminat. Crezi că așa ușor se face o mâncare? Ai văzut fierbând vreo oală fără foc? În basme? Mulţumesc ! Da-ncearcă tu; poţi să-ncerci cât oi încerca, cot nu fierbe! Dacă n-ai lemne, la nevoie merg și cărbunii. Îţi spun eu de unde să faci rost de cărbuni. Te duci pe linie. Pe linia ferată. Pe unde trec trenuri.

Și găsești cât poţi să duci. O traistă. Trec vagoane încărcate cu cărbuni: sunt pline ochi. Și mai cad cărbuni pe linie. Când te văd frânarii, mai aruncă și ei. Vezi? Și ei știu că nu pot să fiarbă car toţii fără foc. Aruncă pe linie cărbuni și tu i-aduni. Dar trebuie să fii iute de mână și de picioare, că mai sunt mulţi care vor să adune.

Ţi-nchipui ce înseamnă linia asta ferată pentru noi. Dacă n-ar trece trenurile prin mahalaua noastră, am plesni și de foame și de frig. Să le dea Dumnezeu sănătate la ăia care s-au gândit și la noi! Merită să ne rugăm pentru ei !

Pesemne că și ei și-au dat seama că o să ne ru găm pentru ei, c-au făcut două biserici la noi, în ma hala. În una din ele e popa Agaton. Am fost o dată la slujbă la el. Să-l vezi ce hoţ e ! După ce-a terminat slujba, a vorbit credincioșilor: „Fraţilor întru totul, cu ajutorul lui Dumnezeu am ridicat acest lăcaș al domnului unde voi, păcătoșii, vă pocăiţi de greșelile voastre. Fiţi binevoitori, așa cum cartea grăiește, și nu mai cumpăraţi lumânări din comerţ. Cumpăraţi lumânări de la ușa bisericii ! Amin !”.

Pricepi de ce a ţinut popa Agaton această predică. Și-a făcut o fabrica de luminări. L-a pus pe băiatul ţârcovnicului să le vândă. Băiatul ţârcovnicului e prieten bun cu mine. Dacă ai poftă să mănânci colivă. pune-mi mie. Vorbesc cu Ștefănescu, băiatul ţârcovnicului, și-ţi aduce cită vrei. Să te saturi ! Fură de la popa Agaton. Și-așa o dă popa la porci. Are prea multă.

O să râzi să te ţii cu mâinile de burtă, dacă o să vii o dată să vezi cum îi stă lui Ștefănescu negustor. El vinde lumânările popii. Îi ajut și eu. Udăm cu scuipat vârfurile lumânărilor. Să vezi ce se întâmplă dacă le uzi. Nu se mai aprind. Sfârâie și se sting. Ţinte după unul care vrea să aprindă o lumânare, și-ai să-l auzi:

„Ptiu, al dracului popă, ce lumânări face!” După ce-și dă seama că-i în biserică, se lovește cu palma peste gură și zice: „Doamne, iartă-mă!” îşi face cruce, iar noi, păcătoșii, râdem. Râdem până dă ţârcovnicul cu ochii de noi și ne ia de urechi. Se face să te ia de urechi în biserică? Nu se face, dar ne ia.

Stai să-ţi spun de ce are necaz pe popă băiatul ţârcovnicului. L-ai văzut pe popa Agaton când merge de zi-ntâi cu botez’? Ai băgat de seamă că-n urma lui e un prichindel care duce căldărușa cu apă sfinţită? Ala e prietenul meu, băiatul ţârcovnicului. El duce căldărușa. Într-o zi d-asta, Ștefănescu n-a avut de lucru și l-a întrebat pe părinte:

— Domnule părinte, i-adevărat că banii sunt ochii dracului?

— Adevărat, taică.

— De ce, părinte?

— Fiindcă banii îndeamnă pe om la rele, la păcătoșenii.

— Atunci, părinte, de ce bagă credincioșii ochiul dracului în căldărușa asta cu apă sfinţită?

Să zici bogdaproste că n-ai fost în locul lui. Te ţineai de urechi și acum.

Te-ai întrebat vreodată de ce, de fiecare dată după ce iese dintr-o curte, părintele Agaton îl ia de mână pe Ștefănescu? Crezi că-l apucă dragul de el? Atâta rău ! Vrea să vadă dacă-i e mâna udă. Dacă a băgat cumva mâna în căldărușă. N-are prietenul meu obiceiul ăsta. Dar pesemne că-și zice popa: „Paza bună ferește

primejdia rea”…

SĂ VEZI TRAI PE LUMEA AILALTĂ

— Bună ziua, dom’le Grigore!

— Bună ziua, domnule Motoroi!

Ţi-nchipui că Motoroi a venit numai să-i dea bună ziua lui tata? Asta s-o crezi tu!

— Ce vânt te-aduce pe la noi, domnule Motoroi?

— Ce vânt să m-aducă, dom’le Grigore. Parcă dumneata nu știi. Chiria. Au trecut șapte luni, cu ajutorul lui Dumnezeu, și dumneata, să-mi ierţi expresia, n-ai dat niciun ban. Fii bun și gândește-te și dumneata, dacă ar sta toată lumea în case pe de pomană, unde am ajunge? La pepeni, dom’le Grigore.

Tata x tace. Asta-i semn c-are dreptate Motoroi.

Tata tace; în schimb, vorbește nea Motoroi.

— Nu se poate, dom’le Grigore, e păcat să stai în casa unui om fără să plătești.

L-a scos din sărite pe tata vorba asta: „e păcat*.

Mai bine n-o spunea Motoroi.

— Păcat, ai? Da’ că m-au schilodit și m-au dat afară din fabrică, nu-i păcat? Că umblăm zdrenţăroși și rabd de foame cu copilu’ ăsta, nu-i păcat? Spune, mă, banditule, Cristoșii mă-tii?

A căscat Motoroi niște ochi când a auzit de Cristoșii mă-sii!

— Mi-ai luat casă, acum vrei să mă dai și afară? Ieși! Ieși, că-ţi frâng oasele, parastasul mă-tii de lipitoare I Ieși, n-auzi?

De când sunt eu, nu l-am văzut pe tata așa supărat.

— Ies, dom’le Grigore, crezi că nu ies? Da’ chiria tot trebuie să mi-o plătești. Că-i dreptul meu. Eu nu mă cert cu dumneata. O să mă sfătuiesc cu Rizoiu, șeful nostru de post, și o să-mi plătești chiria. Dacă nu… Eu sunt om înţelegător. O să-ţi iert lunile din urmă și o să vorbesc cu el să-ţi găsească o locuinţă fără chirie.

Se-nfurie tata și mai rău.

— Să vorbești cu mama lui Rizoiu ! Ieși afară!

Motoroi se-nchină și iese afară. Nu știi ce credincios e*;* Și-a făcut scaunul lui la biserică. A dat bani pentru el. Când se duce la biserică nu stă în picioare ca toţi creștinii. Stă pe scaun.

— Hai, Traiane, cu mine!

— Unde, tată?

— Vino cu mine!

A încuiat tata ușa și-am plecat. Putea s-o lase și descuiată. Ce să fure de la noi? Cureaua amnarului?

N-ai mers niciodată cu tata. Nu știi ce repede merge. Acum merge și mai repede. Și-njură pe cineva.

— Pe cine-njuri, tată?

Are timp să-mi răspundă? Are de înjurat, nu glumă.

Uite orașul. Sunt case mari. Astea n-au șpraiţ. Ce frumos e aici. Nici noroi, nici praf nu este. Doamne. Doamne, ce minunăţie ! Nici câini, nici groapă de gunoi.

— O să fie și mahalaua noastră așa, tată?

— Da.

— Mergem la fabrică?

— Da.

Orice îi spun, tot da" d-auzi. Te pomenești că n-a terminat de înjurat. Înjură și-n gând.

Uite și tramvaiele. Sunt colorate. Ce de lume! Aș da zece capace și praștia să mă lase în tramvai. Nu mai puţin să mă plimb. M-am mai plimbat odată cu tramvaiul. Știi ce bine e în tramvai? Mă ducea mama la doctor, c-aveam gâlci.

— La noi o să pună tramvai, tată?

— Da.

Tot da.

Bine că ne-am oprit ! Mă odihnesc puţin. Îmi chiorăie maţele de foame. Las să chiorăie, s-au învăţat!

Aici e fabrica lu' tata. Văd și un soldat cu pușcă.

Ce păzește? Să nu intrăm noi?

— Unde vrei să mergi, Grigore? îl întreabă pe tata un om cu șapcă parcă de ofiţer.

Da' nu-i ofiţer. Are haine jerpelite. Ale ofiţerilor nu sunt jerpelite.

— La director, răspunde tata.

— Stai să vedem dacă te primește.

Intră într-o casă mică de scânduri. Telefonează. Stăm la poartă, trece lumea pe lângă noi. Fel de fel de oameni. Și-mbrăcaţi bine și-mbrăcaţi ca noi.

Haina de pe tata nu e haină. Nici pantalonii de pe mine nu sunt pantaloni. Au fost.

Unul îmbrăcat bine și cu geam de ceas la ochi se uită la noi. Scoate din buzunar doi lei, mi-i dă mie. Ce om bun ! Tata îmi ia banul și-l aruncă după ăla cu geam de ceas la ochi. Boierul întoarce capul și zice:

— V-aţi ajuns și voi, cerșetorilor!

S-apleacă, ia banul şi-şi vede de drum.

— Nu vrea să te primească, Grigore, spune omul cu șapca de ofiţer.

— Trebuie să mă duc, Scarlate, îi spune tata.

Scarlat îl cheamă pe omul ăla. În curte mai sunt niște oameni. Lovesc cu ciocanele într-o cutie mare de tablă. Când îl văd pe tata, îi strigă:

— Du-te la director, Grigore… Lasă-l, Scarlate, să intre; aici s-a ciungit. Poate s-or îndupleca și i-or da ceva lucru, să nu moară de foame.

Toţi muncitorii îl cunosc pe tata. Și, după ce și-a tăiat mina, se ducea tata aproape în fiecare zi acolo, la birou. Ne-a dat drumu' nea Scarlat. Urcăm niște scări. Tu crezi că sunt scări din alea de lemn pe care ne cățăram noi în podu' casii ! Aș! Niște scări de piatră cu prești pe jos, dar nu din cârpă. Parc-ar fi blănuri ! Sunt păroase. Toate prești de aici sunt păroase. Fotografia cui crezi c-am văzut-o?

Mai mare ca mine; mai mare și ca tata. Fotografia lu' maiestatea sa regele. Zău ! El, Carol.

Eu mă uit la maiestatea sa. Tata se ceartă c-o domnișoară.

— Domnule, ţi-am spus, domnul director nu te primește !

Tata nu vrea să știe nimic. Ţipă și el:

— Trebuie să mă primească!

— Iată că nu te primește.

Ce piţigăiat vorbește: „iată… că… nu… te… primește".

— De ce să nu mă primească? Trebuie să vorbesc cu el, se-nfurie tata.

— Cu el? Vai cum te exprimi!

Și-i trântește lu' tata ușa-n nas. O, ușa ! N-am mai văzut niciodată uși din astea, cu plăpumi pe ele. Cu plăpumi de piele.

Te-nșeli dacă crezi că tata s-a lăsat! A împins ușa, m-a luat de mână pe mine, care tot mai căscam ochii la maiestatea sa, și am intrat înăuntru. Acolo, tata a deschis o altă ușă. Pe ușă era scris cu litere de tipar: DIRECTOR. Nici pe departe nu seamănă directoru' ăsta cu directoru' de la școala primară.

Director' de la școală e înalt și subţire și poartă niște haine… nici așa, nici așa. Nu poartă nici ochelari ca domn director ăsta. Directorul nostru are în birou niște scaune făcute din șipci înguste și o masă ca toate mesele. Nu e ca asta, fără picioare.

Când ne-a văzut directorul, a luat ochii de pe niște hârtii, și-a scos ochelarii;

— Iar ai venit ! Nu ţi-am spus că nu te mai angajăm? Avem lucrători prea mulţi, trebuie să mai dăm afară și din ei.

Mă uit la birou' ăsta. Și aici, tot preșuri din alea părăoase. Ce cald mi-ar ţine un preș din ăsta iama, de m-aș înveli cu el ! Ar fi bine să ni-l dea nouă!

Ei și-așa îl calcă în picioare.

— Trebuie să mă primiţi. Aici m-am schilodit. Ce vreţi să fac? Să fur? Să omor copilul? Uitaţi-vă la el…

De ce zice tata să se uite la mine? Ce, parcă până acum el nu m-a văzut? Ce-i chior?

— Uitaţi-vă la el ! Ce să fac cu el N-are o haină pe el, n-are mâncare. Să fur ca să-i dau de mâncare? Să mă duc la cerșit?

— Statul nu plătește un om care nu poate munci cum trebuie.

— La stat m-am schilodit !

— Banul statului e banul statului, nu ne putem bate joc de el.

— Dar statul poate să-și bată joc de mine?

— Statul, zice directorul, îţi plătește cât timp îi produci. Asta e!

Mai spune directorul ceva, dar eu habar n-am ce.

Mi-e gândul în altă parte. Pe masa aia fără picioare stă o lampă făcută din niște arcuri și la cap, unde este becul, are, așa, ca o pâlnie care duce lumina în jos. Toată lampa e lucioasă. Lucește ca argint'. Ce nu lucește ca argint' în biroul ăsta! Și obrajii directorului, și ochii directorului. Acum lucesc și mai tare.

A zis tata nu știu ce.

— Măsoară-ţi cuvintele, că dai de belea!

Tata înjură. Mă trage după el și trântește ușa: da' o trântește, nu glumă. Bine că n-are geamuri. Spărgea și geamurile tata.

Ieșim din birou. Acolo, maiestatea tot după noi se uită.

— Ei Grigore, ce-a-i făcut? îl întreabă pe tata un muncitor care găurește cu un burghiu o ladă mare de tablă.

— Fir-ar mama lor a dracului, cu statul lor care nu plătește la schilozi, cu tot !

— Stai aici, Grigore; mă duc în atelier să mai chem vreo câţiva și mergem cu ei la director.

Stăm în curte. Ne uităm cum lucrează la lăzi. Ce n-aș da să lucrez și eu. Să fiu și eu mai mare. Să mă primească ucenic. E bine să fii ucenic. Înveţi meserie, și meseria e brăţară de aur.

— Ce sunt astea, tată?

— Lăzi de cartușe.

Lăzi de cartușe? Ce fac cu atâtea lăzi de cartușe?

— Ce fac cu atâtea lăzi, tată?

— Bagă cartușele în ele, să nu se umezească pulberea.

— Ce pulbere, tată?

— Pulberea din cartușe.

— Și cu cartușele ce fac?

— Ni le dă nouă să mâncăm, până ne săturăm.

Vorbește cu tâlc tata. Dracu' a mai văzut om sătul cu cartușe !

Lucrează și un ucenic la lăzile astea de cartușe. E mai mare ca mine. Intru-n vorbă eu cu el.

— Tu ești ucenic?

— Ce, nu vezi?

— Nu scrie nicăieri. Nu scrie UCENIC ca la director, pe ușă. E bine să fii ucenic?

— Cum să nu fie bine? îmbrăcămintea, îmbrăcăminte…

Mă uit la el. Îmbrăcat, nap-cocean. Ca mine.

— Îmbrăcămintea, îmbrăcăminte… Mănânci când nu te gândești…

— Ce mănânci când nu te gândești?

— Ce mănâncă ucenicii: bătaie mănâncă! Da' e bine că-nveţi meserie. Intri și tu ucenic?

— La anu', acum nu mă primește. Am doar treișpe ani.

— Du-te mai încolo, că te lovesc cu ciocanul.

Mă dau mai încolo. Dă el cu ciocanul într-un fier.

Vrea să arate că e viteaz. Da' nici el nu știe de ce dă. Dă, să se afle în treabă, să arate ce știe.

— Ești de mult ucenic?

— De trei luni. Cine e omu' ăla fără mină? Tatăl tău?

— Tata. A, lucrat aici. I-a apucat mâna la presă și acum nu vrea să-l mai primească.

— E bine că nu-l primește, face ăla pe deștept'.

— De ce e bine?

— Că nu-și mai rupe oasele aici.

— Da' dacă nu-și rupe oasele, n-are bani.

— Parcă dacă ţi le rupi, ai?

Are și el dreptate. Tata stă de vorbă cu nea Scanat.

— Și-acum ce faci, Grigore?

— Bat drumurile pe la toate fabricile, pe la toate instituţiile, să găsesc un serviciu.

— Nu ţi-a făcut pensie?

— Ba da, șaizeci de lei pe lună.

— Să tot trăiești cu șaizeci de lei pe lună !

Un domn gras, în halat albastru, se repede la tata și la nea Scanat:

— Ia treci la poartă, Scarlate. Și tu? Ţi-a spus o dată domn director că nu te primește, ce mai cauţi aici? Bagi zâzanie între oameni?

— Ce mai caut? Pâine caut, domnule maistru, pentru mine și pentru copilu' ăsta. Asta caut, pâine ! Dumitale pe-ţi pasă: ai. Asta caut, domnule maistru.

— Santinelă, dă-l afară !

Ne-a dat afară.

— Mergem acasă, tată?

— Da, Traiane.

Mă apucă de umăr și mă strânge.

— Ce facem, Traiane?

— Mergem acasă, tată.

— Mergem acasă, Traiane, să stăm lungiţi la soare pân-om crăpa…

— Tată, baba Mariţa spune că pe lumea "ailaltă" e bine. Unde-i lumea „ailaltă"?

— Lumea „ailaltă"? Uite, Traiane, soldatul acela de l-a pus maistru să ne dea afară păzește lumea „ailaltă". O păzește să nu năvălească gloata în ea.

Mergem mai încet. Nu se mai grăbește tata. Ce bine e să mergi încet 1 Ce nu poţi vedea când mergi încet ! Mă mai opresc, mă uit la vitrine și fug după tata. Lucrurile pe care le are Vrăbete în prăvălia lui sunt nimic pe lângă astea din vitrină. Ce-ţi trebuie, aia găsești în vitrină. Ce costume, mamă-mamă ! Ce costume, ce haine, ce ghete ! Orice găsești: frânghie, pește, săpun, halva, oale, galoși, primus, murături, came, portocale, lămâi, ciorapi, cămăși noi, cărţi de explicarea viselor — o groază de cărţi de explicarea viselor am văzut. Eu am și citit una. O are baba Mariţa. „Soldat cu pușcă de vei visa, veste vei primi.

„Haine noi de vei visa, supărare arată". Uite, vezi, acu' mi-a venit în cap ceva. Să știi că oamenii din mahalaua noastră tot haine noi visează, de sunt mereu supăraţi.

— Dumneata ce visezi, tată?

— Să lucrez, Traiane. Visez pâine.

— Mi-e foame, tată.

Tata scrâșnește din dinţi și strânge pumnii. Și lui tata i-o fi foame, da' nu zice nimic.

Uite și mahalaua noastră ! E tot așa cum am lăsat-o.

ÎȘI ÎNEACĂ OAMENII AMARUL

Astăzi e cincisprezece, s-au dat lefurile. S-au uitat oamenii în plicuri, au văzut ce bani au luat. Puţini. Puţini au luat cantonierul și lăcătușul Albăstroiu, și nea Niculae hamalul, și Ianoş cazangiul. Toţi au luat puţin. Decât de loc, e bine și puţin. Tata n-a luat de loc. De unde să ia? Știi ce fac oamenii de la noi din mahala când iau lefurile? Intră-n cârciuma lui Vrăbete și beau ceva. Beau de necaz. Astăzi l-a luat nea Albăstroiu și pe tata, la Vrăbete. Să bea ceva împreună, de necaz.

— Hai, Grigore, să ne-necăm puţin amarul.

S-a dus tata. Era mai bine dacă stătea acasă. Nu numai el. Toţi. Era mai bine dacă nu mergeau să-și înece amarul. O să vezi de ce !

— Dă-ne, domnule Vrăbete, un kilogram de vin să ne-necăm amarul. La fiecare leafă, încearcă oamenii din mahalaua noastră să-nece amarul. La fiecare leafă, încearcă să-l înece. Dar amarul nu seneacă de loc. Știe să-noate bine.

— Măi, oameni buni, zice nea Albăstroiu, lăcătu să-l, pe boieri ar trebui să-i înecăm. Dacă-i înecăm pe boieri, se îneacă și amarul.

Nea Albăstroiu a zis tare că boierii trebuie înecaţi. Așa că a auzit și Vrăbete.

— Are dreptate Albăstroiu. Boierii trebuie înecaţi.

— Toţi trebuie înecaţi.

Așa vorbesc oamenii în cârciuma lui Vrăbete. Vrăbete trage cu urechea. Nu-i plac negustorului vorbele astea. N-ar vrea să fie înecat. E mai bine să-și înece oamenii necazul în cârciuma lui, decât să-l înece pe el. Sigur că e mai bine. Vrăbete ascultă și-i scrie într-un catastif pe cei care zic așa. Toţi sunt trecuţi în catastiful lui Vrăbete. Albăstroiu e cap de listă. Și tata e trecut în catastif. Catastiful i-l dă Vrăbete lui Rizoiu. Rizoiu, ţi-am mai spus, e șef de post. Pe urmă, cheamă Rizoiu oamenii la el. Pe rând. Și pe tata l-a chemat. Mi-a povestit tata ce l-a întrebat:

— Cum te cheamă?

— Grigore Androne I

— Ce meserie ai?

— Șomer.

— De când practici meseria asta?

— De când m-au dat afară.

— Și nu mai lucrezi?

— Nu.

— Da’ ce faci?

— Stau.

— De ce n-ai mână?

— Mi-au tăiat-o la presă.

— Ţi-ai tăiat-o-nadins, să stai. Era grea munca. Mama ta de puturos. La fel ca soldaţii ăia care sempușcă-n mână singuri să nu mai meargă pe front. Stai. Ia spune, mă Grigore Androne, vreţi să înecaţi boierii?

— Ar trebui înecaţi.

— Dumnezeii mamei voastre de puşlamale! Să-i înecaţi? Ei deschid fabrici de mila voastră, să aveţi de unde scoate o pâine, să nu plesniţi de foame, îşi bat capul să le mărească, ca să găsiţi toţi de lucru, și vreţi să-i înecaţi? Ai?

— Deschid fabrici să se îmbogăţească.

— Gura ! Lasă gura, dumnezeii mă-tii de păcătos ! Voi îl mâniaţi și pe Dumnezeu. Uită-te, mă, la tine, mă păcătosule; uită-te cum te-a pedepsit Dumnezeu! Vezi cum pedepsește?

— Presa boierului m-a ciungit, nu Dumnezeu. N-are apărătoare. S-au ciungit mai mulţi, la presele patronului.

— Taci, mă, n-auzi, că-ţi rup și mâna ailaltă.

Tata n-a tăcut. A venit acasă frânt. L-a bătut Rizoiu.

Vrăbete e de vină. Numai el. Merită o piatră în cap. Dacă merită, de ce să nu-i dau? Cunoști praștia mea? Ai văzut-o? Are. Un zgârci… strașnic ! îţi ochesc și porumbelul din zbor. Mă duc să-i trimit lui Vrăbete o piatră.

Uite-l: stă la tejghea ! „Asivanghelistica” mă-sii ! (Asta am învăţat-o de la popa Agaton.) Păzește banii, Vrăbete. Are bani, hoţul… Tiii… ce piatră ! Asta merge la sigur.

Te doare?… Te doare, Vrăbete?… Și pe tata-l doare. Te uiţi la geamul spart? Ţi-am făcut pagubă? Să-ţi fie de bine. Geamul, asta te doare mai mult. Poţi să te holbezi tu până mâine și n-o să mă vezi. Du-te și la Rizoiu. Treaba ta.

Va să zică, s-a făcut. L-am lovit. În frunte. Du-te să-l vezi mâine ! Să-l întrebi de sănătate ! Da-i trece. Ce poate să-i facă o pietricică? Una mai mare… un pietroi, zic și eu, îl adunau de pe jos. Asta-i prost, că-n praștie nu merge piatră mai mare.

*

Ce tărăboi a fost aseară la noi în mahala ! A sărit tata cu toporul la Rizoiu şi la Motoroi. Era să le des pice capul. Au avut noroc cu nea Albăstroiu, altfel dă dea ortu-popii și Motoroi și Rizoiu. Stăteam în curte cu tata. Vine la poartă Rizoiu cu Motoroi, și-l strigă pe tata.

— Bă, Grigore, bă ! la fă-te-ncoa !

Mă duc și eu cu tata la poartă, la Rizoiu. Era ameţit de băutură.

— De ce nu plătești, bă, chiria omului?

— O să-i plătesc când oi avea bani, zice tata.

Motoroi se uită când la tata, când la Rizoiu:

— Dom-le Rizoiu, i-aproape un an de când nu mi-a dat nicio leţcaie.

Rizoiu se oţărăște:

— Așa e, bă, stai un an fără să plătești? Unde te trezești? în codru?

— Mai rău ca-n codru ! zice tata.

— Ce-ai zis, bă? Mai zi o dată și te bag de nu mai vezi soarele, mama ta de ciung ! Hai, dom’le Motoroi, să-i zvârlim boarfele afară !

Vor să intre pe poartă. Tata se repede în magazie și iese cu toporul.

— Să nu treceţi pragul, că vă crăp capul ! Dumnezeii mamei voastre de lipitori!

Pe poartă intră nea Albăstroiu. Sare la tata și-i ia toporul.

— Vezi-ţi de treabă, Grigore, zice nea Albăstroiu.

În faţa casei s-a adunat puzderie de oameni. Toţi vecinii au venit. Nea Albăstroiu se duce la șef:

— Ce cauţi în curtea omului?

Șeful se uită urât la Albăstroiu.

— Tu ce vrei, bă?

— N-ai voie să intri în casa omului fără ordin de la Parchet.

— Ordin de la Parchet ! Vă arat eu ordin de la Parchet ! Mama voastră !

— Ieși afară din casa omului ! strigă vecinii.

Nea Albăstroiu îi dă afară. Eu plâng. Rizoiu și Motoroi ies.

— O să vă satur eu de ordin de la Parchet !

Iar înjură Rizoiu.

Vecinii s-au dus pe la porţile lor și vorbesc. Îl înjura și ei pe Rizoiu. Am intrat în casă cu tata și nea Albăstroiu.

— Grea viaţă, Albăstroiule ! îmi vine să-l strâng de gât pe copilul ăsta și să mă omor și eu. Să scap !

Nea Albăstroiu îl bate pe umăr.

— Grigore, Grigore… O să fie o dată și frumoasă viaţa asta a noastră. Atunci o să ne pară rău că nu suntem ca Traian de mici.

Mă uit la nea Albăstroiu. Zice c-o să fie și frumoasă viaţa asta a noastră.

— Da’ cum o să fie, nea Albăstroiule?

Mă trage lângă el.

— O să se ducă dracului toţi Rizoii și Motoroii ăștia I O să staţi în casa voastră, o să fie de lucru pentru toţi, tu ai să ai pâine și haine, o să umbli pe la școli și o să te faci băiat deștept.

Tata se uită în tavan și dă din cap.

— O să se ducă… Până să se ducă ei, o să dăm ochii peste cap.

— O să se ducă, Grigore ! Dar nu de dragul nostru o să se ducă.

A vorbit mult cu tata Albăstroiu. De Vrăbete, de Motoroi, de Rizoiu, de toţi. Nea Albăstroiu zicea ceva de organizare. Că în organizare stă puterea. Dar tata a dat din umeri. Altceva îl doare pe el.

— Mie pâine îmi trebuie, Albăstroiule ! Pâine, nu organizare i s-a am de lucru. Să-l văd îmbrăcat pe copilul ăsta, să am unde să-l culc, asta vreau.

— Din cer n-o să-ţi pice.

Mă trântesc pe pat. Nea Albăstroiu cu tata vorbesc înainte. Eu mă gândesc la viaţa frumoasă de care spune nea Albăstroiu. Cum ar fi să fie?

O SĂ AVEM PÂINE

De dimineaţă a plecat tata în or. S-a sculat cu noaptea-n cap. Tot orașul l-a

bătut; și-n lung și-n lat.

Seara a venit acasă. Era bucuros.

— Traiane, am găsit de lucru. O să avem pâine.

M-am bucurat și eu. O să avem pâine I

— Lucrezi, tată?

— Da, Traiane.

M-a îmbrăţișat. Mă iubește tata, mă iubește mult; mai mult ca înainte. Vorbește cu mine de parc-aș fi om mare.

— Mergi cu mine, Traiane?

— Mă iasă să intru în fabrică?

Oftează.

— Nu în fabrică, Traiane. Pe stradă.

Cum o fi și asta: să lucrezi pe stradă?!

Ne-am sculat la Cinci. A vorbit tata cu vecinul să bată și-n geam la noi, când pleacă spre fabrică. Nu era nevoie. Eram treaz când a bătut în geam. Și tata era treaz. O pornim pe jos, până-n centrul Bucureștiului.

La un magazin, tata îmi spune să stau afară. Îl aștept. Iese cu niște placarde mari. Și le agaţă una pe spate și una în faţă.

— Hai, Traiane.

— Unde le duci, tată?

— Nu le duc nicăieri, mă plimb cu ele pe stradă. Fac reclamă.

Citesc placardele: „Stop ! Mare asortiment de îmbrăcăminte. Doriţi să fiţi eleganţi? Îmbrăcaţi-vă la magazinul nostru. Vă duceţi la o întâlnire? Îmbrăcându-vă la magazinul nostru, daţi gata pe oricine. Stop!”

Colindăm Bucureștiul cu afișele. Se ţin copiii după noi ca după circ.

— Acolo ţi-ai făcut hainele? îl întreabă un mucos pe tata.

Mă uit la mucos; nu-l cunosc. Nici tata nu-l cunoaşte. Nu-i răspundem. Ne vedem de drum. Lumea se uită și la reclamă, și la mine, și la tata. Ne uităm și noi la ei. Colindăm toate străzile. Când vede tata vreun cunoscut, îl ocolește. I-e rușine. Mie nu mi-e rușine, și aș duce și eu afișele astea, nu sunt grele. Da’ nu se poate. Afișele sunt mai mari decât mine.

Seara, am căzut frânţi, și eu și tata. Amândoi am adormit fără vise. Când ești obosit, n-ai vise. Nu mă mai ia tata cu el. Se duce singur. Eu stau acasă.

Mă duc să fur mere de la popa, ca să-mi înșel foamea. Îi opresc și lui tata. Da’ nu-i spun că le-am furat. Îl mint. Îi zic că mi le-a dat tanti Bădulescu. Să vezi ce-a fost aseară.

Merii popii dădeau în pârgă. Nu se cădea ca pe o seară din aia să nu mănânci un măr, două. Am sărit gardul, m-am urcat în măr și tocmai când mă simţeam mai bine, aud: fâș… fâș… Cine crezi că era? Popa !

Chiar popa. S-a oprit sub pom.

Popa: Care ești mă, acolo?

Eu, nimic.

Popa: Care ești, mă, n-auzi?

Eu, nimic.

Popa: Dă-te, mă, jos, că mă urc la tine !

Eu: Urcă-te, părinte, dacă poţi!

Popa: Cădelniţa mă-tii ! Mai și râzi de mine !

Se-apleacă popa să caute o piatră. Nu știu pe ce pune mâna, că începe să mă înjure și mai rău și tot caută de zor. Eu: ţâșt lângă popă și tunde-o; p-aci ţi-e drumul. Din trei sărituri sunt călare pe gard.

Eu: Hai după mine, părinte!

Vreau să văd un popă pe gard.

Popa: Asivanghelistica și parastasu' mătii. Tu rupi crăcile. Te-nvăţ eu minte să mai râvnești la avutul altuia !

Înjurăturile astea le știu mai de mult de la popa.

Acum și-a cumpărat și flintă. Încarcă cartușele cu sare și stă la pândă. Își păzește popa avutul. Copiii sunt păcătoși, râvnesc la avutul lui. Se zice că a Dat și așa liste în biserică, a ţinut și o predică. Lasă să ţină ! şi așa o să mai dau eu o raită, două prin grădina lui, când e la slujbă. Nu ţine pușca în biserică, lângă el. E păcat să ţii pușcă-n biserică.

*

Nici ziua întâi de Paști, nici noaptea de Moș-Ajun n-au fost pentru mine mai frumoase ca seara de alaltăieri. Am căpătat o cămașă nou-nouţă și o pereche de pantaloni scurţi până la genunchi, tot noi. Când m-am îmbrăcat cu ele, parcă eram un copil de boier. Da mai bine nu căpătăm. De la cămașa asta și de la pantaloni ni s-a tras un pocinog. Să-ţi spun și ţie cum a fost. Alaltăieri, a împlinit tata două săptămâni de când umblă cu afișele în spinare. Seara, când a venit, a adus două lipii, brânză și încă un pachet.

Am mâncat lipie și brânză. Când a desfăcut tata, pachetul și mi-a arătat cămașa și pantalonii, nu-mi venea să cred. Auzi, eu, băiatul lui Grigore Androne.

Traian Androne din mahalaua cu numele „Voievodul Mihai", am o cămașă nouă și o pereche de pantaloni tot noi ! Ce zici de asta?

L-am întrebat pe tata:

— Sunt ale mele de-adevăratelea, tată?

— Ale tale, Traiane !

— Ţi-a dat leafa, tată?

— Mi-am luat-o, Traiane.

Am îmbrăcat cămașa: ce bine îmi venea! Și pantalonii i-am îmbrăcat. M-am uitat în ciobul nostru de oglindă. Parcă eram un prinţ. N-am văzut niciodată prinţ, dar prinţii trebuie să fie bine îmbrăcaţi.

După o oră am dezbrăcat hainele.

— Mă lași să le port în fiecare zi, tată, sau numai duminică?

— Când vrei tu.

Le-am pus lângă pat. Aproape toată noaptea n-am dormit. Le-am pipăit. Nici tata nu dormea: se învârtea în pat.

Târziu de tot, am adormit. Ce vis frumos am visat ! Se făcea că eram îmbrăcat

cu cămașa nouă și pantalonii scurţi și mă plimbam prin București. Se uita toată lumea după mine și mă scuipa să nu mă deoache. Pe urmă parcă venisem la noi în mahala, așa îmbrăcat.

Se ţineau prietenii mei după mine ca după urs. Când m-au văzut băieţii lui Vrăbete, se făcea că mă chemau să mă joc cu ei: da' eu am scos limba la ei și m-am jucat cu Nicușor și cu Mitică Bădulescu.

Când am venit acasă, nici Cioban, câinele nostru, nu m-a mai cunoscut. A sărit să mă rupă.

Îmbrăcat în haine noi, când te visezi, necaz înseamnă. Asta pot să-ţi spun eu c-așa este. M-am visat în haine noi și-a fost rău. D-aia e bine ca omul sărac să nu viseze haine noi ! Vezi, boierii nu visează haine noi, ei le au.

De dimineaţă, prin somn, am auzit la noi în curte hărmălaie. Hărmălaie și-n casă. Când am deschis ochii, l-am văzut pe tata între doi sergenţi. Unul cu chipiu mare ca de ofiţer și șnur alb pe piept înfășură într-o hârtie pantalonii și cămașa mea. Tata trăgea de ei.

— Lăsaţi-le, sunt ale lui ! Am muncit pentru ele !

Comisarul s-a răstit la tata:

— Le-ai luat cu japca. Jos mâna, tâlharule !

— Nu mi-au plătit. Două săptămâni le-am cărat a fişele în spate…

— Vorba!

A venit tata la mine la pat. M-a sărutat. Au venit și sergenţii lângă el.

— Traiane, am muncit pentru ele. N-au vrut să-mi plătească.

— Luaţi-l, a ordonat ăla cu șapcă mare și cu șnur alb pe piept.

— Oameni buni, a strigat tata la vecinele care se adunaseră. Voi să mă judecaţi. Aveţi grijă de Traian.

— Unde-l duceţi pe tata? am răcnit.

— La pușcărie mă duce, Traiane.

M-a sărutat încă o dată și a plecat.

Am tras pe mine hainele alea vechi și am ieșit în curte.

Tata mergea între sergenţi și se tot uita înapoi.

Am vrut să fug după el. Da' nu m-au lăsat vecinii.

— Stai aici, Traiane!

— Mă duc și eu cu tata.

Plâng.

— Stai și nu mai plânge.

Să nu mai plâng ! Îl duce pe tata la pușcărie și eu să nu plâng!

Iată-mă singur. Singur în toată casa. Singur pe lumea asta.

SĂ NU ZIC ÎNTR-UN CEAS RĂU

Aruncă o pietricică în băltoaca asta și ai să vezi că, până deseară, toată mahalaua știe că tu ai aruncat un pietroi în Dâmboviţa. Toată mahalaua, de la un

capăt la celălalt. Dacă numai un pietroi arunci și aude mahalaua, dar povestea cu tata crezi că nu s-a întins peste tot? După două ore știau toţi. A aflat și Vrăbete c-am rămas singur. Și cum e milos din fire, a venit să vadă ce hram port. Zice:

— Mă Traiane, mă, hai la mine I

— Ce să fac la dumneata, nea Vrăbete?

— Te fac băiat de prăvălie, mă.

— Da' la Rizoiu nu mă trimiţi, nea Vrăbete, cu catastiful?

— Cu ce catastif, mă?

— Cu ăla în care-i treci pe ăia care vor să-i înece pe boieri.

N-am zis să audă numai el. Au auzit și vecinele care se strânseseră pe lângă noi. Ele ce să spună?

— Du-te la domnul Vrăbete, c-o să ai de toate.

— O să ai mâncare.

— Ţi-o da domnul Vrăbete și niscai haine.

— Doar n-o să stai în halul ăsta la domnul Vrăbete în prăvălie I

Mă povăţuia toată mahalaua să mă duc. Parcă aveam altceva de făcut? Pe drum m-a luat la dăscălit.

— Mă Traiane, mă, da' să nu te pună mama dracului să furi ca tac'tu. Eu n-am nevoie de hoţi în casă.

Casa lui Vrăbete o știi, da' nu știi ce are în casă.

Dacă vezi, îţi scuipi în sân. Toate camerele sunt pline cu ce vrei și cu ce nu vrei. Prești din alea cum am văzut la director. Tablouri… doamne, doamne, ce de tablouri! Toţi pereţii sunt încărcaţi. Femei despuiate, Cristoși, regi: Carol, Ferdinand, încă un Carol, voievodul Mihai. Dacă vrei să vezi măgar, are și măgar, pictat pe o pătură care e bătută în perete sub voievodul Mihai. Să cutreieri mahalaua noastră în lung și-n lat și nu cred să găsești multe case ca a lui Vrăbete.

— Ce belești ochii așa, mă? D-aia ai venit la mine? Să belești ochii? Mâncarea care o mănânci costă bani. Treci la treabă, se răstește. Vrăbete.

Ce treabă am la Vrăbete?! De asta nu mă vait eu ! Că într-o casă și într-o prăvălie ca a lui e treabă până-i lumea. Nici n-am când sta degeaba. Mâncarea costă bani. Scutur preșurile cu un băţ făcut anume din nuiele. Car apă. Când începe fetiţa. Aia mică să orăcăie, trebuie s-o plimb cu căruciorul pe asfaltul din faţa prăvăliei. Lucrul ăsta, pe lângă altele, e o jucărie. Nu-i greu de loc. Toată ziua aș împinge la cărucior.

— Ce faci, măi Traiane? Eşti doică? mă întreabă vecinii când trec pe lângă mine.

— Să nu zic într-un ceas rău, sunt băiat de prăvălie.

De vorba asta „să nu zic într-un ceas rău" m-am molipsit de la Sultana, nevasta lui Vrăbete. Una-două îţi trântește: „Să nu zic într-un ceas rău". O auzi când vorbește cu vreo femeie:

„Să nu zic într-un ceas rău, fac și eu pomană cu băieţașul ăsta — ăsta sunt eu — să nu zic într-un ceas rău, știi că la noi are ce mânca. E ascultător, să nu zic într-un ceas rău".

Și când zbiară la mine, tot așa le întoarce:

— Traiane, măi al dracului i să nu zic într-un ceas rău, tu n-auzi că plânge fetiţa?

— Arde-te-ar focu', Traiane, nu e apă-n căldare, să nu fie într-un ceas rău.

Sănducu, băiatul lor, care e de o seamă cu mine, a învăţat și el să drăcuie de la mă-sa. I-au cumpărat o bicicletă mai mare și nu știe să umble bine cu ea.

Trebuie să ţin eu bicicleta de șa. Ăsta e urât, și dă mereu din cap. Ca și cum ai zice „nu" fără să vorbeşti. Așa dă din cap. Nu mă-ntreba dacă dă și noaptea din cap; nu știu, că nu dorm cu el în cameră. Are o cameră a lui. Eu dorm în bucătărie, pe un pat de scânduri pe care ziua-l dau afară la aerisit.

O dată, n-am ţinut bine bicicleta și-a căzut. Și-a umplut hainele de praf.

— De ce nu m-ai ţinut bine, mă, nenorocitule?

Și-mi lipește o palmă.

Pe tine te-ar răbda inima să stai cu mâinile în sân?

— De ce dai, mă pocitule, mama mă-tii! Și jap, dau și eu.

Aoleo, ce-a urlat ! S-a dus glonţ la mă-sa.

— Mamă, nenorocitu' m-a-njurat și-a dat în mine.

— A dat în tine?! Ia cheamă-l aici !

M-am dus, ce era să fac?

— Mai dai în copil, să nu zic într-un ceas rău?

Rup o joardă pe tine, hoţule.

— Și el a dat în mine.

— Și dacă dă el, trebuie să dai și tu? Mâine-poimâine, să nu vorbesc într-un ceas rău, dai și în noi?

Numai eu știu ce bătaie am mâncat.

TREBUIE SĂ MĂ SPOVEDESC

Așa, nitam-nisam, i-a venit lui Vrăbete să mă trimită la popa Agaton să mă spovedesc.

— Du-te, mă, zice Vrăbete, du-te de te spovedește și te împărtășește, că așa e la creștini. Să-ţi ierte Dumnezeu păcatele.

— Mă duc la popa Constantin, nea Vrăbete.

— Te duci unde-ţi spun eu, auzi?

— Mă duc.

Știu eu de ce mă trimite la popa Agaton. Ca să mă tragă popa de limbă. Vrea să știe cârciumarul dacă nu-i mănânc pe furiș mezeluri din galantar. Dacă nu beau din laptele fetiţei. E hoţ cârciumarul. Vorbea cu Sultana, nevastă-sa: îl trimit la Agaton să aflu tot. Tot aflu. Când ţi-ei vedea ceafa fără oglindă, Vrăbete, atunci o să mă duc să mă spovedesc la popa Agaton.

Ce să caut la popa Agaton? Ce să-i spun? Că înjur?

El nu știe că înjur? Nu l-am înjurat și pe el o dată când a dat cu ciomagul după mine și a zis de… ivanghelistica mamii, că fur mere de la el din grădină?

Să-i spun că fur din mezeluri? El nu jecmănește oamenii? Fabrica de lumânări

nu-i furt? Să mă duc să mă spovedesc la el? El se spovedește mitropolitu lui? Se spovedește, pe dracu' ! Ar mai fi popă, dacă s-ar spovedi? Poţi să te dai peste cap, Vrăbete, că tot nu mă duc. Și nu m-am dus. De când n-am mai fost pe maidan ! Cum m-au văzut copiii, toţi s-au strâns lângă mine.

— Uite-l pe Traian.

— Ce faci, Traiane?

— Nu mai pot de bine.

M-am spovedit prietenilor mei, le-am spus cât e de bine la Vrăbete. Ducă-se care-o vrea să se spovedească la popa Agaton.

— Te-ai spovedit, mă? mă întreabă Vrăbete seara, când mă întorc acasă.

— M-am spovedit.

— Nu mai ai nimic pe suflet?

— Nimic.

Nu știu cum îl pune dracu' pe popa Agaton, că tocmai atunci intră în prăvălie.

— Să vă ţie Dumnezeu în paza lui.

— Sărut dreapta, părinte, zice Vrăbete.

— Ai un vinișor bun, Vrăbete?

— Am, sfinţia ta.

— Dă o ulcea, că-s tare necăjit.

I-a dat o ulcea de vin. Eu am fugit în bucătărie să trag cu urechea.

Vrăbete: Cum a fost, părinte? A spus?

Popa: N-a spus nimica.

Vrăbete: Cum n-a spus nimica? Păi n-a fost să se spovedească?

Popa: N-a fost… mai umple ulcica asta că e bun vinișor'.

A dat Dumnezeu și a plecat popa. Și să te ţii. M-a luat Vrăbete la întrebări:

— Zici că te-ai spovedit, mă?

— Da.

— Și-ai spus tot?

— Tot.

— Ia vino mai aproape l

Mă trage mai aproape de el, mă apucă de mână și mă mai întreabă o dată:

— Zici că te-ai spovedit? Ai, mă, te-ai spovedit?

— Zău, m-am spovedit.

— Zici și zău?

— Zic.

— Să mai zici zău, mama ta de nenorocit — și-mi dă una de mă ameţește. Ești și mincinos — și-mi mai dă una.

— Nu mai da, nea Vrăbete.

Intră și nevastă-sa.

— Ce-a făcut?

— A minţit.

— A minţit?

— Da.

— Să nu zic într-un ceas rău, păcătoși încă n-am avut în casă — și-mi arde și ea câteva.

ÎMI IAU LUMEA ÎN CAP

Să mă pici cu ceară, și nu mai stau la Vrăbete.

Toată mahalaua „asta a noastră să mi-o dai, să zici: „Na, Traiane, e a ta, numai să stai!" tot îmi iau lumea în cap. Așa că am sărit gardul cum s-a-nserat și pe-aci ţi-e drumul. Nu-i numai mahalaua noastră pe pământul ăsta mare. E și-un oraș. Nu-i mare lucru să ajungi în oraș. E mult până ieși la șosea. De acolo, o ţii drept și dai de podul Grand. Pe urmă, treci podul și te iei după tramvai. Te duce linia tramvaiului până-n centru. Am mers până am dat de gară.

„Aici e de mine", mi-am zis și-am intrat înăuntru.

În mahalaua noastră nu-i atâta lume câtă e în gara asta. Sunt oameni culcaţi pe jos și pe bănci, sunt și în picioare. Câte unii stau pe cufere și așteaptă trenurile. Ăilalţi, ca și mine. Și-au luat lumea în cap.

Crezi că pe la ei nu există Motoroi și Vrăbeţi că ai noștri? N-ai tu grijă de asta.

Mi-am făcut loc lângă un băiat ceva mai răsărit decât mine. Hainele nu le are nici el mai de doamne-ajută. Semănăm la îmbrăcăminte. Când mă vede, scuipă printre dinţi.

— A venit trenul de Galaţi? întreabă.

Și mai trage un scuipat printre dinţi.

— Nu știu, îi răspund, mirat că se bagă așa în vorbă.

— Na, ţine, că știu eu că n-ai.

Îmi întinde o ţigară și mai trage un scuipat.

— Nu fumez.

— Nu știi ce-i bun! își aprinde o ţigară. Ai fugit de-acasă?

— Am fugit de la Vrăbete.

Habar n-are cine-i Vrăbete. Îi povestesc cine-I Vrăbete și de ce am fugit. Îmi povestește și el ce face și ce drege.

— Hai cu mine, zice.

— Unde?

— Hai… O să vezi I

Ne strecurăm printre oameni. El merge înainte.

Mă ţin după el până la ieșirea din gară. Acolo se oprește. Se oprește în faţa unei plăci mari de tablă pe care scrie: „Sosirea trenurilor în Nord".

— Ai „lovele"? Dacă n-ai, înveţi sosirile pe dinafară. Le-ai învăţat, ai…

— „Lovele"?

— „Tolomac" mai ești ! „Lovele", „biștari", bani.

— Pe ce limbă?

Aruncă un scuipat până dincolo de scări.

— Pe „șmecherește". În viaţă trebuie să fii șmecher. Dacă nu ești șmecher, mori de foame. Trebuie să știi să te-nvârtești. Eu mă-nvârteam de când eram mic de tot.

O apucam de mină pe Reta, fata lui nea Badea cizmarul și mă-nvârteam cu ea până ameţeam. Dar să știi „să te-nvârtești” are alt înţeles, nu ăla !

— Și cum faci rost de bani dacă-nveţi sosirile tre’ nurilor pe dinafară?

— Ușor. „Ginește-te” colo. Galaţiul vine la 23,50.

Asta înseamnă 12 fără zece. Fix la fără zece, trebuie să fii pe peron, și o să vezi cum se face rost de „lovele”… Da’ pe tine cum te cheamă?

— Traian.

— Pe mine Burzea, Burzea Nicolae.

— Traian Androne.

— Hai pă peron.

Peronul e ăla la care trag trenurile. Pe peron e o mulţime de lume. E frumos peronul 1.

— Vezi drapele, flori, soldaţi, femei, copii. Copii dezbrăcaţi și desculţi. Copii îmbrăcaţi și încălţaţi frumos. Din ăștia mai puţini. Mai mulţi sunt dezbrăcaţi și desculţi. Sunt și oameni mari desculţi și femei desculţe. Vezi și ofiţeri. Dar nu desculţi. Ofiţer desculţ, dracu’ a mai văzut ! Un ofiţer nu se cade să fie desculţ ori cu cizmele stricate. La soldaţi mai merge să aibă bocancii scâlciaţi și hainele jerpelite. Soldatu-i una și ofiţerul alta.

— Să mergem la tren, Traiane. Uite — că-l trage.

Uf, ce-i pe trenul ăsta ! E ca un ciorchine. Și deasupra, pe acoperișul vagoanelor, stau oameni. Cum poţi să faci bani la un tren d-ăsta? De la cine?

Toţi sunt amărâţi.

— Nu acolo, bă. Hai la clasa-ntâia. Ăștia n-au bani.

Te-ai uitat pe geam la un vagon de clasa-ntâia?

Mamă, mamă ! Numai pluș. Are niște scaune ce n-ai văzut de când ești !

— Vă ajut la bagaje, coane? îl întreabă Burzea pe un domn.

Asta mai zic și eu domn. Nici prin cap nu-ţi trece cum era îmbrăcat! Da’ ce ochelari avea! De aur !

Zău că de aur! La-nceput am crezut că Burzea îl cunoaşte, de vrea să-i ajute la bagaj. De unde !

— Puneţi mâna, a spus domnul ăla.

Am pus mâna amândoi. Le-am dus până la tramvai.

Acolo ne-a dat cinci lei.

— Te taie „ramazanul”, bă Traiane?

— Ce să mă taie?

— Ţi-e foame?

— Așa și-așa.

— Știu eu niște lapte „mișto” la un birt.

Lapte „mișto” înseamnă lapte bun. Bem lapte mișto, după care ne întoarcem în gară.

— Acum „soilim”, Traiane.

— Ce facem?

— Dormim. Mâine dimineaţă, la treabă. Luăm trenurile la rând.

Vrem să facem „lovele”.

SUNT UN DERBEDEU

Știi ce-i aia „derbedeu”? Uită-te la mine, ș-ai să vezi un derbedeu… Nu-mi mai spune nimeni pe numele de botez. „Derbedeu’ ăla mic”, așa mă strigă toţi în gară.

Să-l auzi pe sergent.

— Iar ești aici, mă, derbedeule?

— Iar, nea Ioniţă.

— Dacă te prind și mâine-n gară, te duc la vagabonzi.

— N-ai dumneata inima aia, nea Ioniţă.

— Las că vezi tu!

Nu mă duce nea Ioniţă la vagabonzi. Are inimă bună.

Vorbește și el așa, să se afle în treabă. Ca să-și facă „autoritate”. Dacă nu, unde ar ajunge? în gară, ca noi, sau pe sub podurile Dâmboviţii…

N-ai idee ce bine se doarme sub podurile Dâmboviţii.

Mai bine decât în gară. În gară te pomenești înghioldit când ţi-e somnul mai drag.

— Bă „nasolule”, ce te-ai lungit ca o pomană ţigănească? Trage-te mai așa, să avem și noi loc.

Sau îţi trântește un picior, de vezi stele verzi. Ce-i drept, în gară e mai cald și mai adăpost. Nu se deschid nici ferestrele. Iama, e bine să dormi în gară. Dar sub pod se schimbă socoteala. Aici, nu te mai trezește nimeni. Poţi să te-ntinzi cât vrei și de-a lungul și de-a latul. Nu te oprește nimeni. Numai că trebuie să dormi iepurește. Dacă nu, dai de drac’. Îţi fură tot. Nimic nu-ţi lasă. Eu n-am dormit sub pod decât într-o noapte când au fost razii în gară. Ne-a zis nea Ioniţă: „Bă, diseară să vă uşchiţi, c-altfel vă pupă gaia. Vine po tera și vă umflă”.

Se cunoaşte cât de colo că nea Ioniţă n-a fost în tinereţe mai de doamne-ajută ca noi. E uns cu toate alifiile din lume. Da’ să ai ocazia să dai nas în nas cu nea Stavrache Curcanu. Ăsta e gras și zbiară mereu. Zbiară la toată lumea. Nea Stavrache Curcanu e la clasa I-a.

Când trecem cu geamantanul câte unui boier de la I-a ne arde o vână de bou pe spinare și înjură. Mamă, mamă, ce-njură !

Am o groază de bani strânși. Optzeci de lei. Pot să cumpăr cu banii ăștia o pereche de tenișI şi-o bască.

Când aude Burzea, prietenul meu, ce vreau să fac cu ei, se uită chiorâș la mine. Zice:

— Tu ești nebun, bă, Traiane.

Numai Burzea-mi zice pe nume: Traian.

— De ce, Burzeo?

— Vrei să strici lovelele.

— Nu le stric; cumpăr tenișI.

— N-ai dat ochii cu nea Ioniţă azi?

— N-am dat.

— S-a „șucărit", ștabul" ăl mare. Comisarul. Că asta numai gară de capitală nu mai e. Că-i azil. Zice nea Ioniţă să ne luăm tălpășiţa de pe-aici. Comisarul a chemat toţi sergenţii la el și a dat ordin să ne gonească din gară.

— Și ce facem, Burzeo?

— Ne facem negustori.

— Negustori? Fără marfă? Ce vindem? Gara, trenurile?

— Fraier ești ! Ce lovele ai?

— Optzeci și doi de lei.

— Mișto. Și cu trei poli ai mei. Avem capital. Cu șapte poli cumpărăm o mulţime de ziare. Mișto !

*

Să nu ne fie de deochi, bine e să fii negustor. Nu mai strigă nimeni la tine. Nu te mai înjură sergenţii, comisarii… Nu se uită boierii după tine să nu fugi cu geamantanul. În meseria asta e de trăit. E și ușoară.

Am învăţat-o singur. Trebuie să ai un capital de șaizeci-optzeci de lei, picioare bune, „papagal" (adică să știi să dai cu gura) și gata, ești negustor. Nu se mai leagă nimeni de tine. Mai găsești, nu-i vorbă, câte-un scorţos de chelner care, cum te vede, te dă afară din restaurantele din centru. La alea de mâna a doua și a treia, să nu te duci să vinzi că nu faci nicio brânză.

Nu-ţi cumpără ziare. Zice că ce să citească în ele?

Că s-a dat o masă în cinstea ministrului? Să-i fie de bine! Zic ei altfel, da' mi-e rușine să spun. Asta e.

Ziarele se vând în centru. Acolo dai lovitura!

Doamne, ce bucurie avem noi când se face câte o crimă în lumea bună ! Lumea bună e lumea celor învăţaţi, celor care au de toate, care știu să vorbească limbi străine. Avem și noi unul care vinde ziare, ca noi, și știe mai multe limbi. Da' el nu-i din lumea bună. E și el din gloată. Gloată e mulţimea de lume care lucrează în fabrici, care nu știe limbi străine…

Dar îţi ziceam de bucuria pe care o avem noi când se face o crimă în lumea bună. Atunci să vezi ce se vând ziarele I Ca pâinea caldă! Să mă auzi pe mine: „Specialăăă !… Ediţie specialăăă!… Crima !… Crima…" „Groaznica crimă din strada cutare !…" „Specialăăă !… Ediţia specialăăă!"… „Poliţia pe urmele criminalului!"… „Ediţie specialăăă !" Vând câte două sute, trei sute de ziare. Vând și mai multe, când se omoară câte-un tânăr din gelozie, sau când se schimbă guvernele. Când se schimbă guvernele se vând ziare și în mahalale. Vor să vadă pe ce mâini au încăput. Dacă sunt mai flămânzi ăștia care vin decât ăștia care-au plecat. Nici unii, nici alţii nu sunt slabi. Toţi sunt bine îmbrăcaţi. Să le vezi poza-n ziare.

Să ţină Dumnezeu sănătoasă lumea bună, că are grijă de noi. Se sinucide din dragoste. Își dă cu vitriol în ochi. Se tamponează cu mașina pe cine știe unde. Unu-și omoară părinţii că nu-l lasă să se-nsoare cu cine vrea. Alta se aruncă de la etajul șase, că și-a prins amantul cu una. Toate astea trebuie scrise la ziar. Că fac parte

din lumea bună. „Bombe”. Așa le numim noi.

Tot bombă se numește și camera unde dormim. „Bombă” sau „hotel-rogojină”. Camera asta nu-i așa mare. Șase metri lată și cinci lungă. De jur-împrejur sunt paturi de scândură, fără paie. Cu rogojini. D-aia îi spune hotel-rogojină. Dormim aici vreo șaișpe derbedei.

Unul mai îmbrăcat decât altul. Și toţi știm să cântăm din mandolină. O să zici că e o orchestră întreagă?

Aiurea ! N-avem nicio mandolina. Așa se spune când ne scărpinăm:. „Cântăm la mandolină”. Fug păduchii prin camera noastră cu paiul în gură. Rup paie din rogojină, rup și pielea de pe noi.

Cel mai frumos la noi în “bombă” e seara, după ce vindem ziarele.

— Îi dăm bătaie? întreabă Rică Jumară.

Ţi-nchipui că vrea să bată pe cineva? De unde !

Abia noaptea târziu sau dimineaţa, începe bătaia de-adevăratele. „Îi dăm bătaie „înseamnă: jucăm ceva?

Se-ncinge un barbut în toată legea. Barbutul e un joc cu zaruri. Asta se joacă pe bani. Începe Rică Jumară:

— Merge „Șanu, Brăila”. Merge că duc.

— Ce vine… zece lei.

— A mers. Aideţi, fetelor.

Așa le spune Rică Jumară la zaruri: „fetelor”.

— Am zece lei.

— Perechi la pace.

— Merge șanu?

Se-ncinge un joc pe rupte. Până la ziuă ţine. Când ne-anunţă că au sosit ziarele, ăla care a câștigat nu se mai duce să ia. Ce interes are? E plin de bani. Pleacă-n „vâjâială”. Adică să bea banii. La „Ciorbă de burtă” sau la „Scăricică”. Ia un acordeonist după el și nu se lasă până nu „omoară” toţi banii. Asta-i vâjâiala.

Eu nu jucam la-nceput. Eram chibiţ. Stăteam pe margine și zgâiam ochii la ei. Nu vream să învăţ, dar nu m-a lăsat Rică Jumară. Ăsta-i cel mai mare derbedeu dintre noi. A fost și la pușcărie. A furat o „Tuflă” (așa-i spune el la portofel) de la unu din tren.

L-au prins și l-au băgat la „zdup”. Zdup e pușcăria.

A stat un an. Când îl întreabă cineva:

— Da’ ce-ai făcut, Jumară?

Zice:

— Am fluierat în biserică.

Rică Jumară m-a luat odată în primire:

— Ce zgâiești ochii, puștiule. Treci de joacă și tu !

— Nu-mi place, nea Jumară.

— Da’ ce-ţi place, puștiule? Vino de joacă! Asta-i școala lumii.

Școala lumii e să știi să joci barbut. S-a ţinut și Burzea de capul meu. El joacă, joacă de mama focului.

Burzea mi-a povestit toată viaţa lui. E dintr-o comună de prin Muscel. Are șase fraţi. Toţi mici. A fugit de-acasă când era de vreo treisprezece ani. A venit pe jos la București. Aici a făcut ce-a făcut și-a ajuns negustor. E lucru mare să fii negustor.

— De ce-ai fugit, Burzeo, de-acasă? l-am întrebat.

— Nu mi-a plăcut apa.

— Cum adică: nu ţi-a plăcut apa?

— Păi dacă n-aveam după ce s-o beau !

Nici nu zici că-i de la ţară! E mai „șmecher” ca un bucureștean !

Avem și-un filosof printre noi. El nu joacă barbut.

Zice că nu-l primește nicăieri la lucru. S-aude că ar fi bătut niște maiștri pe unde a lucrat și că e trecut într-o „Carte neagră”. Ce-o mai fi și aia „carte neagră”?

Seara, când vine de la vânzare, se urcă în pat și citește.

Citește ce-i cade în mână. De-aici i se trage și porecla asta: Filosoful.

Diplomatul l-a poreclit așa. Eu la început nu știam ce-nseamnă aia filosof și nici diplomat. Ne spune despre o revoluţie care a fost mai demult în Rusia și că ar vrea să fie revoluţie din asta și la noi. Ce bătaie, spune, ar trage unora pe care-i știe el I „Aș bate la ei ca la fasole, spune. I-ar aduna de pe jos cu fărașul. Numai să fie odată revoluţie.”

Un „diplomat” știi ce e? Eu habar n-aveam. Acum știu. Avem și noi un diplomat. Vorbește vreo trei limbi.

Vinde și el ziare. Numai ziare de seară vinde. Ediţia de după-amiază. Dimineaţa are treabă, se duce la școală, la „facultate”, cum îi zice el. Și nici nu doarme în bombă cu noi. Vine seara după ce termină ziarele și stăm de vorbă până târziu. Știi ce deștept e? Foc. Dacă vorbește trei limbi ! Îţi dai seama. Nimeni nu știe cum îl cheamă. Toţi îi spun Diplomatul, și toţi îl iubesc.

Porecla asta i-a pus-o Filosoful. A fost un „șucăr” la noi, la bombă. De-atunci i se spune Diplomatul.

Lui Zgâmboi sau „Sfântul”, cum îi mai spunem ăluia care are în antrepriză vânzarea ziarelor, i s-a năzărit într-o zi să mai reducă zeciuiala. Adică, noi derbedeii să nu mai câştigăm cinșpe la sută: să câştigăm zece la sută, fiindcă el are bătaie de cap și-i rămâne prea puţin.

Zicea că „ușor e să ţii socoteală de atâtea zeci de mii de ziare?”

Jumară a sărit în sus:

— Ce-aud? încearcă numai și-ţi fac ochii „conici”.

Și Filosoful a răcnit:

— Dărâmăm magherniţa pe tine, exploatatorule !

Sfântul i-a lăsat să vorbească. Când au venit ziarele, a strigat:

— Cui îi convine să vândă cu zece la sută, să ia, care nu, nu. Nu-i obligat nimeni.

Jumară și Filosoful au pus mâna pe scaune și-au sărit la el să-l omoare. Ăla care vorbește trei limbi s-a băgat între ei. A chemat toţi derbedeii afară și a zis:

— Așa nu faceţi nimic. Îl duce la spital, voi intraţi.

În pușcărie, și oamenii lui vând ziarele tot cum vrea el.

Aici trebuie lucrat cu cap. I-au venit în depozit peste treizeci de mii de foi. Nu

luăm niciunul. Nu-i convine lui să piardă atâtea ziare. Să fim diplomaţi. Ce ziceţi?

Unii din noi n-au vrut. S-au repezit să ia ziare. Dar s-a dus Jumară după ei.

— Vă cocoșez dacă luaţi.

N-a îndrăznit niciunul. Îi știu de frică lui Jumară.

Așa am făcut, și Sfântul și-acum distribuie ziarele tot cu zeciuiala dinainte. Nu i-a mers. De-atunci i se spune ăluia care vorbește trei limbi „Diplomatul”.

Ţi-e mai mare dragul să stai de vorbă cu el. Ne povestește câte-n lună și-n stele. Am învăţat de la el că pământul se-nvârtește în jurul soarelui, că omul se trage din maimuţă. Că ţara noastră are fel de fel de bogăţii naturale. Asta mai știam și de la școală. Da’ cine-și aducea aminte?

Să auzi ce spune el despre bogăţiile ţării noastre. Îţi vine să-ţi dai cu pumnii-n cap când îl auzi. Zice că bogăţiile astea sunt pe mâinile unor ticăloși. Fac prin soare că habar n-ai cui spune el ticăloși. Știi cui? Ălora din guvern. Zice că toate guvernele și toţi bogătașii sunt niște ticăloși.

El stă de vorbă mai mult cu Filosoful. Să tragi numai odată cu urechea, să-i auzi ce vorbesc. Eu mereu mă duc lângă ei.

Filosoful zice:

— Dă-mi mie două zile ţara asta pe mână. Ce ţi-aș mai pieptăna-o ! Cu pieptenele des. Aș omorî bandiţii, până la unul. Ca pe păduchi i-aș omorî.

Diplomatul e de altă părere: că nu trebuie omorâţi, ci trebuie să li se ia toată averea, să fie puși la muncă și să stea cu biciul lângă ei ca să n-o ia razna.

— De ce să nu-i omori? Eu acuși i-aș omorî! Zice Filosoful. Fă-mi rost de-o pușcă și de cartușe și le arăt eu lor; și pe lighioana aia de rege aș omorî-o.

Mamă, mamă, să-l audă cine nu trebuie… N-ar mai vedea soarele. Da’ lui nu-i pasă. Îi înjură pe toţi, de la față până la barbă albă.

Diplomatul se uită la el și zice:

— Nu faci nimic, Filozofule, dacă-i omori. Asta-i anarhie.

— Anarhie, neanarhie. Așa aș face eu.

Îţi trece prin gând că-n Rusia muncitorii au pus mâna pe arme și au pornit împotriva boierilor? I-au doborât. Acum, ei conduc acolo; și fabricile, și totul. Zice că și statul îl conduc muncitorii. Diplomatul nostru ne învaţă că așa trebuie să fie și la noi. Dar cum? Cu poliţia ce te faci? Ce, ea doarme? Mi-e rușine să-l întreb pe Diplomat. Toate astea, Diplomatul și Filosoful nu le spun faţă de toţi derbedeii din bombă. La început mă goneau și pe mine.

Am aflat de unde știe Diplomatul nostru atâtea. E student. Dimineaţa se duce la el, acolo, la „facultate”, și seara vinde ziare să scoată bani, să aibă cu ce trăi. Trebuie să plătească niște taxe la școala lui, să-și cumpere cărţi și pe deasupra mai trebuie să și mănânce. Bani de unde? Taică-su, zice Diplomatul, abia poate s-o-ncropească de azi pe mâine, acolo la ei, la ţară. În cărţile alea din care învaţă Diplomatul la școală, nu scrie nimic din ce ne spune nouă. Citește el altfel de cărţi, d-alea care n-ai voie să le citești. Le ţine ascunse. Zice că de-l prind, pușcăria-l mănâncă.

Ce flămândă e pușcăria asta ! Mănâncă la oameni și nu mai vrea de loc să se

sature.

*

Ai văzut om să se bată cu douăzeci deodată? Și tot el să-i trântească la pământ pe toţi? Ptiu ! Ce pumn are ! Îţi dă una de te-aruncă-n tavan. Dacă n-ai văzut, hai la cinema și-ai să vezi ! Ai să-l vezi pe Dick Foran, cow-boy-ul cu vocea de aur și pumnul de oţel. Mamă, mamă, ce de-a bandiţi bate ăsta ! Aproape pe toţi îi omoară. În câte-un film, e și Dick Foran bandit. Atunci îi bate pe poliţiști. E dat dracului Dick Foran ! Să vii numai o dată la galerie, la cinema „Diana”, să vezi ce-i acolo. E plină galeria de copii. Toţi vin să-l vadă pe cow-boy-ul cu vocea de aur și pumnul de oţel. Să nu mă-ntrebi ce-i în pauză la galerie ! se-ncinge o bătaie ca-n filme. Care mai de care vrea să fie Dick Foran. Dă și-n stânga și-n dreapta, până vine pompieru’ și-i desparte. Aici trebuie pompier solid. Altfel o-ncasează și el.

Când ieși de la câte un film din ăsta, îţi vine să sari pe mașini, să te urci pe acoperișuri, să dai în cine-ţi iese-n cale. Eu strâng din pumni și-mi pare rău că nu sunt și eu mai mare, să bat ca-n filme.

Ei, dar nu știi ce ușor se poate-mbogăţi un om. Foarte ușor. La ruletă. Am văzut într-un film din ăsta cum s-a îmbogăţit unul. I-a curăţat pe toţi. Acum e bogat. Are tot ce-i trebuie. Da’ știi cum? Făcea el o pungășie. Pe limba lor se spune că „trișa”. Câștiga și l-au prins „trișând”. Da’ nu le-a dat banii înapoi. A scos pistoalele și a plecat spre ușă. Umbla cu spatele, nu-i scăpa din ochi. Cum făcea unul o mișcare, trăgea cu pistolul. Și la noi, la bombă, s-a-ntâmplat o chestie d-asta. O să-ţi spun eu.

Am văzut în film cum se-mbogăţeau și când nu trișau. O groază de bani câștigau unii. De-atunci am început și eu să joc barbut. Nu poţi să te-mbogăţești, chiar dacă câștigi banii tuturor derbedeilor din bomba noastră; da’ de ceva bani tot poţi face rost. Dacă pot face rost de bani, de ce să nu joc și eu?

Acum să-ţi spun cum s-a-ntâmplat cu scandalul ăla la noi, în bombă. se-ncinsese un joc, mai ceva ca alea din filme, dar, nu de ruletă, de „barbut”. Aproape toţi banii ni-i câștigase Rică Jumară. Îi veneau numai duble. Nu știu cum vede un’ că Jumară uca cu două perechi de zaruri. Noi dădeam cu o pereche, și dădeam numai rele; el mai avea o pereche cu care scotea numai bune.

Pune ăla mâna pe zaruri… și de-aici ţinte pânză. A-nceput.

— Aha, sunt „măsluite” !

— Ce-i cu fetele astea?

— Ce să fie?

Adică el, Jumară, le meșterise; le pilim niște colţuri și când le spargem, ce crezi că era în ele? Argint viu.

Ăsta era băgat în colţuri ca să aibă greutate și să se rostogolească pe șase-șase sau cinci-cinci.

— Zi așa, umbli cu cioara vopsită?

Rică Jumară a pus mina pe un scaun. Au tăbărât toţi pe el. Și dă-i, și dă-i l l-au dat să aibă de cheltuială și i-au luat și banii. Ne-a venit ia fiecare cât am pierdut.

Noroc că Rică Jumară n-a avut pistoale. Nu mai vedeam banii…

NU MAI SUNT DERBEDEU

Dracu' m-a pus să intru într-o seară la restaurantul „2 lei". Gândește-te: tocmai într-o seară, de leafă, tocmai când lefegiii intră să-și înece amarul. Mai aveam câteva ziare de vândut. De cine dau cu ochii acolo? De nea Albăstroiu. Îţi mai aduci aminte de el? Vecinul nostru. Fac stânga împrejur. Nea Albăstroiu, după mine.

M-a văzut!

— Traiane !

Eu nimic.

— Traiane, n-auzi?

Mă apucă de mână.

— Ce-i cu tine, Traiane?

N-am încotro.

— Ce să fie, nea Albăstroiule. Trăiesc.

— Trăiești?! Ăsta-i trai? Tţţ… ce murdar ești…

Vinzi ziare?

— Vând ziare.

— Ia vino-ncoa'!

Mă duc cu el la masă.

— Ăsta-i băiatul lui Grigore Androne, de care v-am povestit. Uite în ce hal a ajuns !

— A scăpat taică-su? întreabă unul.

— De unde ! face altul.

— De ce ai fugit, Traiane, de la Vrăbete? zice și nea Albăstroiu.

— De ce să nu fug?

Nea Albăstroiu s-a uitat lung la unul, a dat din cap și a mai ţâţâit de câteva ori printre dinţi.

— Nu știam ce-i cu tine, Traiane. E şi Grigore îngrijorat; asta-i mai trebuia, să fugi și tu. Te-am căutat peste tot.

— De unde știi, nea Albăstroiule, că-i îngrijorat?

— Am fost la el, la „Văcărești".

— Ce face tata, nea Albăstroiule?

— Zace. O să-l judece.

Întoarce capul spre ceilalţi.

— Pentru un fleac de nimic, îl ţine atâta timp şi-o să-l judece unii care fură milioane.

— Ce să faci, Albăstroiule? Asta-i marfa, ăștia-s banii.

— Până când?

— Până când !

— Până când? zic și eu, ca să mă aflu-n treabă.

— Până ne-o ajunge cuţitul la os.

— Traiane, s-a zis cu viaţa asta a ta, zice nea Albăstroiu. Ia-ţi adio de la ea.

Bem asta și mergem acasă. Vii la mine, Traiane.

Tot drumul m-a dăscălit nea Albăstroiu. Știu eu ce spunea: de meserie, de viaţa asta, și câte și mai câte. Îmi venea să fug, să mă întorc în lumea mea, a derbedeilor, cu care mă învăţasem. Mă gândeam că n-am să-l mai văd pe Filosoful, pe Diplomatul, pe Burzea, pe toţi ceilalţi.

„Ucenic" ! Auzi, să mă duc ucenic! Se spune că nici dracu' nu vrea să fie ucenic. Ţi-nchipui ce m-așteaptă!

Încet-încet, am ajuns în mahalaua noastră. Crezi că s-a schimbat ceva? Aș ! Ici-colo, câte-un „șpraiţ" nou, câte-o casă dărâmată. Câinii, aceiași pe care i-am lăsat, și alţii veniţi poate din altă mahala, unde nu au groapă de gunoi. Groapa de gunoi, bogăţia mahalalei noastre, e mai plină.

— Ce te uiţi așa, Traiane, nu mai cunoști locurile? mă tulbură nea Albăstroiu.

— Le cunosc, nea Albăstroiule! Le cunosc !

— Cum a fost pe unde-ai umblat?

— A fost bine !

— Păduchii te-au mâncat?

— Mâncat, nea Albăstroiule.

Trecem pe lângă casa noastră.

— În casa noastră cine stă?

— Nimeni. Vrea Motoroi s-o dărâme, să ridice una nouă.

Tac. Mă gândesc.

— Nea Albăstroiule?

— Ce-i, Traiane?

— Muncitorii noștri de ce sunt proști?

Holbează nea Albăstroiu niște ochi la mine!… Face să-l vezi !

— Cum sunt proști, mă? Ce ţi-a trăsnit prin cap așa, deodată?!

Îl iau la fix:

— Dumneata știi ce-a fost în Rusia acum vreo douăzeci şi ceva de ani?

— Ce-a fost?

Și-i spun.

— Revoluţie, bre.

— De unde știi?

— Știu eu de undeva.

— Și ce mai știi?

— Că pământul se-nvârtește, că ne tragem din maimuţă, că ţara noastră e bogată.

S-a uitat nea Albăstroiu împrejur.

— Și cu revoluţia ce-a fost, măi Traiane?

Uite-ne acasă la nea Albăstroiu. Aproape să nu mă mai cunoască tanti Aurica, nevasta lui nea Albăstroiu.

— Ia uite pe cine văd! Unde l-ai găsit, Tudorică?

Nea Tudorică Albăstroiu îşi scoate haina, îi explică unde m-a găsit. Tanti Aurica încălzește un cazan cu apă, pune leșie. Fac baie. Doamne, ce bine te simţi după o

baie! Mi-au dat niște haine vechi de-ale lui nea Albăstroiu. Stăm de vorbă până noaptea târziu. Acum sunt și eu om serios. Trebuie să mă duc ucenic.

Mă culc într-un pat cu saltea. De când n-am mai dormit într-un pat cu saltea ! Am și vise frumoase ! Așa se cade să trăiești!

A doua zi, nevasta lui nea Albăstroiu se duce în oraș și-mi cumpără din banii strânși de mine și din ce mai pune ea, un costum de haine de covercot și o pereche de tenișI noi. Anghel, frizerul din mahalaua noastră, mă tunde numărul zero. Sunt ca de pe altă lume. Păcat că nu m-ai văzut. Îmi stă bine în haine de covercot.

Am dat o raită pe maidan. Dar nici măcar cu piciorul n-am atins mingea de cârpă. Ce-s prost să stric pantofii? Să-i murdăresc? Ce s-au mai zgâit copiii, când m-au văzut !

— Ia uite-l pe Traian !

— Are haine noi !

— Stă cu mâinile în buzunar, ca oamenii mari.

— Unde-ai fost, Traiane, pân-acum?

Vorbesc cu ei și nu prea vorbesc. Cine mai e ca mine?

Ei nici nu au haine noi, nici nu știu ce știu eu despre pământ, despre bogăţii, despre câte toate. Pun batista jos și mă așez pe ea. Se adună în jurul meu și le povestesc cum un om poate să se bată cu douăzeci deodată.

Le descriu pe Dick Foran, cum cântă el, cum dă cu pumnu', apoi cum e îmbrăcat.

— Da' voi credeţi că ei se bat, așa, cu mâna goală?

Au câte unul sau două revolvere. Să vezi ce-mpușcă la bandiţi ! Da' șerifii, ştiţi ce-nseamnă? Mai ceva decât Vrăbete, primarul. Și șerifii sunt în banda bandiţilor.

Se-mpușcă între ei. Șerifi cumsecade nu prea vezi. Parcă primari de doamne-ajută, da? I se bat ca chiorii. Da' cea mai mare bătaie le-o dă indienilor. Omoară la ei, cum ai omorî o furnică.

— Și nu-i închide?

— Cine să-i închidă? Vezi și tu casa aia? De pe ea, sare direct pe cal. Merge și în picioare pe spinarea calului.

— Zău?!

— Să mor dacă vă mint I

— Mai povestește I

— Da' asta n-o spuneţi la nimeni I

S-au tras toţi mai lângă mine. Au ciulit urechile:

— Voi aţi auzit de Rusia și ce s-a întâmplat mai de mult acolo?

— Nu, șoptește tainic Mitică Bădulescu.

— Ce s-a întâmplat?

Șoptesc și eu.

— S-au ridicat muncitorii, au pus mâna pe arme și-au doborât pe aia de la conducere. Acum ei, muncitorii, sunt mari și tari.

— Și poliţia?

— Poliţie nu mai are.

— Zău?
— Să mor dacă vă mint!
— Nici rege?
— Nici !
— Nici boieri?
— Nici !
— Dar ce-au făcut cu ei?
— I-au pus la muncă. Stau cu biciul lângă ei și când o iau razna… dă-i…
— Pe boieri?
— Pe boieri.
— Fugi, că minţi!

Dau din umeri. Zice că acolo muncitorii nu mai sunt așa ca la noi, să n-aibă după ce bea apă. Sunt îmbrăcaţi și sătui, și cum e mai bine.

— Da' cine conduce ţara, dacă n-au rege ca noi?
— Nu v-am spus? Muncitorii.
— Păi, știu cum?
— Cum să nu știe?! Da' tot ce vezi în ţara asta, de cine-i făcut? Nu de muncitori? Și eu mă fac muncitor.

Îi întreb și eu de sănătatea lui Vrăbete. Îmi răspund că n-a dat dracu-n el. „Dar o să dea, zice Mitică Bădulescu, dac-o să fie și la noi revoluţie ca-n Rusia".

Mă duc acasă. A venit și nea Albăstroiu de la serviciu. Îmi spune că mâine dimineaţă mă duce la un atelier. A vorbit el cu șefii.

Mă fac ucenic…

CINE MAI E CA MINE, SUNT UCENIC

Nea Albăstroiu cunoaşte pe cineva la biroul de angajări. Mă ia cu el. Vorbește cu un om care poartă un halat alb. Nea Albăstroiu îi spune „domnu' inginer Nicolau". Inginerii sunt oameni deștepţi. Au învăţat carte multă. Au avut părinţii lor bani să-i ţină în școli. Și Vrăbete cu nevastă-sa vorbeau în casă că pe Sănducu, băiatul lor, tot inginer o să-l facă. „Diplomatul" tot inginer vrea să se facă. Părinţii lui n-au bani să-l ţină.

Face el rost de bani vânzând ziare. L-am auzit de multe ori pe nea Albăstroiu vorbind cu tanti Aurica, nevastă-sa, de inginerul Nicolau. Nici părinţii ăstuia n-au avut bani.

O fi vândut și el ziare sau o fi cărat bagaje în gară.

Inginerul Nicolau e un om mărunţel, cu părul aproape alb; și nu e bătrân. Se spune că părul albește când ai necazuri multe. Eu nu cred. Tata are părul negru ca pana corbului.

Va să zică, nea Albăstroiu m-a dus la inginerul Nicolau.

— Asta-i băiatul de care spuneam, domnule inginer.

Inginerul se scoală de pe scaun, vine lângă mine.

— Vrei să-nveţi meserie?

— Vreau, domnule inginer.

— Îţi place?

— Îmi place, că-i brăţară de aur.

Râde și inginerul, și nea Albăstroiu, și se uită unul la altul.

— Are paisprezece ani?

— Are.

— Să-l repartizeze la noi, la lăcătușărie, se bagă nea Albăstroiu. Scot un lăcătuș bun din el.

— Du-l să-i facă formele de angajare.

Se duce nea Albăstroiu într-un birou. Pe o masă foarte înaltă, tot felul de hârtii. Un om stă cu nasu-n ele.

— Fă-i formele. Am vorbit cu inginerul, spune nea Albăstroiu.

Cum te cheamă? întreabă omul.

— Traian Androne.

Scrie.

— Câţi ani ai?

Zic. Omul parcă-i ţeapăn. Tot în hârtiile alea se uită.

— Însurat?

Asta-mi lipsește.

— Nu.

— Nici copii n-ai?

Alta acum.

— Nu.

— Ce meserie ai?

— Niciuna.

— Niciuna?! se răstește la mine.

Parc-am făcut gaură-n cer!

— Păi d-aia vreau să-nvăţ. M-a trimis domnu' inginer să-mi faceţi formele.

Rupe hârtia aia și scoate alta.

— Uite cum îmi mănânci din timp. Nu știi nici pe ce lume trăiești.

Mă ia de la început: cum mă cheamă, câţi-ani am, ce e tata, ce e mama, câte clase primare am făcut, la ce secţie am fost repartizat. Apoi, îmi dă o marcă. Are un număr pe ea: 1250. Trebuie s-o port agăţată pe piept. Să se vadă. Mă dă în primire unuia de la poartă și-i zice să mă ducă la secţia XVIII lăcătușerie.

Ptiu ! Ce grozavă e o fabrică ! Ăla de la poartă vrea să mă tragă de limbă. Mă întreabă de unde sunt, cum mă cheamă. Da' mie mi-e gândul în altă parte. Mă uit peste tot. Sunt tot felul de mașini.

— Aici e mecanica, spune curiosul. Se repară motoarele. E meserie frumoasă mecanica.

Eu tac.

— Și mie mi-ar fi plăcut meseria, zice tot el, acum sunt prea bătrân, nu mai merge.

Mă opresc pe loc și mă uit la oameni cum lucrează.

Sunt și ucenici aici, băgaţi pe sub mașini. Curăţă osiile mașinilor cu perii ca alea de scânduri. Nu-s perii de scânduri, sunt făcute din sârmă.

— Hai să mergem, spune omul meu.

Aș sta să mă uit la toate câte sunt aici la mecanică. Să vezi și să nu crezi ! Mașini desfăcute bucăţi-bucăţele. După ce le repară, cică iar le face la loc.

Trecem prin secţia strungărie.

— Și asta-i o meserie frumoasă și curată.

Ăstuia îi place să vorbească mult. Da' nu și-a găsit omu' ! Eu sunt mut. Am altă treaba.

De strunguri am mai auzit eu. Da' de văzut n-am mai văzut. Ba mint, am mai văzut o dată, în gară, la „Mărfuri", dar era băgat într-o cutie mare de lemn și doar ziceau de el că-i strung.

Aici sunt o sumedenie de strunguri. Îmi place strungăria. Zic și eu că e cea mai frumoasă meserie din lume.

Dar și lăcătușăria e frumoasă. Nea Albăstroiu spune că e frumoasă și grea. Chiar mai grea decât strungăria, spune. Că un strungar care a învăţat strungăria, nu știe lăcătușărie, dar un lăcătuș bun știe și puţină strungărie.

Așa că tot lăcătușăria e mai bună.

— Hai să mergem, că mă așteaptă la poartă.Hai să mergem I

Am ajuns la lăcătușărie.

Lăcătușăria e o hală mare, mare. Văd și remorci de tramvai în ea. Le face aici, din nou. De jur-împrejur sunt bancuri, niște mese pe care sunt prinse menghini.

În menghini strânge lăcătușul bucata de fier, şi-o meștereşte cum îi place. E așa o gălăgie că trebuie să strigi tare, dacă vrei să te audă cineva. Lovesc lucrătorii cu ciocanele în niște fiare de le ia mama dracului. Fac fiarele cum vor ei. Da' întâi le încălzesc.

Și aici sunt ucenici. Ţin cu cleștele câte un fier, sau ţin contra cu o greutate mare. Alţii sunt băgaţi pe sub remorcile de tramvai.

Ne-am oprit în faţa unui om îmbrăcat într-un halat albastru.

— V-am adus un ucenic, domnule maistru, a făcut formele.

Domnul maistru se uită la mine. Vine și nea Albăstroiu.

— Am vorbit cu domnul inginer. Îl daţi la mine în echipă.

Maistrul se răstește la nea Albăstroiu:

— Vezi-ţi de treabă, știu eu ce fac; n-am nevoie de dădacă.

Nea Albăstroiu îşi vede de treabă.

— Ești român, mă? mă întreabă maistrul.

— Român I

— Cum te cheamă?

— Traian Androne.

— Ce e tac-tu?

— Pușcăriaș.

— Pușcăriaș! se miră maistru.

— Da. A lucrat la un magazin. Nu i-au plătit și și-a luat singur plata.

— Hoţ, care va să zică… Marș la Albăstroiu.

Lucrez cu nea Albăstroiu. Îi ţin cu cleștele câte un fier; mai ţin și contra. Îi dau sculele la mână… Maistrul stă pe lângă noi. Vrea să vadă dacă sunt îndemânatic.

M-am mânjit tot de ulei de mașină. Și faţa și mâinile sunt mânjite. Cu ce-o să mă îmbrac eu duminică? Adică, ce-mi trebuie mie haine noi? Bine că sunt ucenic. Sunt ucenic, nu mai sunt derbedeu.

Mare lucru n-am făcut azi. Când am lăsat lucrul, a venit maistrul lângă mine:

— Ei, puștiule, îţi place meseria?

— Îmi place, domnule maistru.

— Cam murdară!

— Cam!

— Să-ţi aduc niște apă caldă să te speli.

A luat maistrul o găleată și a plecat. A venit cu căldarea plină cu apă.

— Spălaţi-vă, domnule ucenic.

Îşi bătea joc de mine. Mă uit în jos. Nu știu ce să fac. N-am pe unde să intru în pământ. Ce bine ar fi dacă ucenicul s-ar naște fără urechi ! Dar, uite, Dumnezeu i-a dat și lui urechi. Asta-i rău.

M-a luat maistrul de urechi. A zis ceva de nora mamii.

Tocmai când îmi răsucea mai bine urechile s-a apropiat și nea Albăstroiu.

— De unde să știe el că trebuie să-ţi aducă apă?

— Ce te bagi? Te-a poftit cineva să-i iei apărarea?

Tot nu mi-a lăsat urechea.

— Îţi baţi joc de oameni.

Acum mi-a dat drumu'.

— Ăsta nu-i om. E ucenic: ucenicul să înveţe.

— Se-nvaţă și cu frumosul.

Se uită urât unul la altul. Maistrul se duce să se spele pe mâini ca Filat din cartea de religie. Am rămas cu nea Albăstroiu. Aranjăm sculele și plecăm și noi.

Seara, la noi în mahala, ies oamenii pe la porţi. Stau pe marginea șanţului, pe bănci sau pe scăunele mici.

Aprind cârpă să gonească ţânţarii. Ţânţarii fug de mirosul de cârpă arsă. Oamenii stau pe la porţi și pun ţara la cale. Vorbesc între ei vrute și nevrute. Ba că ar trebui un foc mare să-i ardă pe cine știu ei, ba că poate ar fi mai bine un potop, să se-nece toată lumea, că prea s-a înrăit. Și ăla care o să fie numit de Dumnezeu să facă o corabie, să nu mai ia cu el fiare sălbatice; și nici boieri.

Ba ar trebui — zice altul — un foc mare, dar să-l punem noi, ăștia necăjiţii. Să punem focul și să facem un foi mare, să suflăm mereu în foc cu el., ca să nu se stingă.

„Și unde să pui focul ăsta?" întreabă o femeie. „Acolo unde e nevoie", zice omul cu focul.

Eu trec pe lângă ei și dau bună-seara. Se uită lung la mine. Nu mă mai cunosc. Sunt mânjit tot; și nasul, și obrajii; doar ochii mai lucesc în cap.

— Ăsta-i Traian ! mă recunoaşte nea Niculae hamalu'.

— Eu sunt, nea Niculae.

— Ce-i cu tine în halul ăsta?

— Ce să fie? zic eu. Sunt ucenic.

Toţi spun să le fie de cap.

— Rabdă, Traiane, mă mângâie nea Niculae. Așa-i la meserie. E mult până ieși calfă; că pe urmă, har domnului, o duci ca banul în punga săracului. Eu mi-aduc aminte ca acum. Când am intrat ucenic, întâi am mâncat bătaie și pe urmă am pus mâna pe scule. Ai luat vreuna după ceafă?

— Am luat, nea Niculae.

— Așa se-nvaţă meserie. Ce să-i faci, măi Traiane.

Bătaia-i ruptă din rai.

— De ce n-or fi rupt din rai ceva mai bun, nea Niculae?

— Au rupt și ei de-acolo ce nu le trebuia la ăia de sus. Au zis ăia de sus: hai să le dăm și lor ceva, să aibă și ei ceva din rai. Și ce să ne dea? De ce li s-a făcut lor lehamite.

— Ucenicii sunt norocoși, zic eu. Ei au parte mai mare din ruptura asta. Așa-i, nea Niculae?

— Lasă, mă Traiane. Du-te la Rizoiu, șeful de post, și-ai să vezi cum împarte la rai din ăsta.

— Pe Grigore l-ai mai văzut de când l-a luat? întreabă pe urmă nea Niculae. Ai fost pe la el?

— N-am fost. Nea Albăstroiu a fost.

— Cum o duce?

— Foarte bine.

Iar zic să le fie de cap. Toţi zic.

— Ţi-e dor de el?

— Mi-e dor.

Se uită toţi la mine. Femeilor le dau lacrimile.

— Las c-o să scape el, zice nea Niculae, şi-o să fie bine…

O să fie bine. Dacă spun oamenii c-o să fie bine, o să fie.

Era cât p-aci să fiu dat afară. Chiar de-a doua zi s-a dus maistrul la direcţie și s-a interesat cum de-a fost primit în fabrică băiatul unui pușcăriaș: al unuia care-a furat. În fabrică sunt fel de fel de lucruri, zicea maistrul Albu, și-ar putea să dispară. Mai zicea că ce se naște din pisică, șoareci mănâncă; adică dacă a furat tata, o să fur și eu.

Am avut noroc cu nea Albăstroiu și cu domnul inginer Nicolau. Dacă nu erau ei, de a doua zi mă dădeau afară. Așa, am rămas mai departe. Da' nu mai lucrez cu nea Albăstroiu. Am câteva săptămâni de când sunt ucenic. Câte n-am învăţat în săptămânile astea! Am învăţat să cânt, să fluier, să prăjesc slănină la cuptorul de la fierărie.

Nea Gheorghe Ispas e cel mai rău din atelier. Toţi ucenicii îi știu de frică. În faţa lui, trebuie să stai smirnă. Are o gură ! Toată ziua ţipă. Ţipă așa, aiurea.

Maistrul se învârtește de colo până colo prin hală. Se uită la noi. Îi zic lui nea

Albăstroiu: „șase”. Asta-nseamnă s-aibă grijă că vine cineva. Nea Albăstroiu scoate pachetul de ţigări şi-şi aprinde una. Arată cu degetul la ușa remorcii.

— Vezi că-i strâmbă, Traiane !

Mă uit la ușă. O îndrept. Câinele în halat se apropie.

— Ce faceţi, mă, staţi la taifas?

Nea Albăstroiu tace. Trage din ţigară. Fumul se duce valuri-valuri spre ochii ăluia.

— Ce stai, Albăstroiule?

— Îi arăt cum să monteze ușa.

— Unde-i Ispas? mă întreabă maistrul.

— Nu știu, zic.

Nea Albăstroiu pleacă. Maistru’ mă ia de ureche. Zice că de ce nu știu. Ucenicul e dator să știe.

Pleacă și maistrul Albu. Vine nea Ispas.

— De ce te-a luat, mă, de urechi?

— Fiindcă n-am știut unde-ai fost.

— Și de ce n-ai știut?

— Nu mi-ai spus, nea Ispase.

Îmi dă și el o palmă. De ce să nu-mi dea și el o palmă? Ce, n-are dreptul? Doar d-aia sunt ucenic !

ASTĂZI ÎL VĂD PE TATA

Cea mai frumoasă din toate sărbătorile e astăzi. Astăzi, îl văd pe tata.

— Ești gata, Traiane?

— Gata, nea Albăstroiule!

Din toată sărăcia lui, nea Albăstroiu a cumpărat o pâine și niște mezeluri. Tanti Aurica a făcut ceva de mâncare. Au pus totul într-un pachet. Pachetul îl duc eu. Eu am cumpărat niște ţigări. Trei pachete de ţigări „Naţionale”. D-astea fumează tata. D-astea fuma. Acolo nu știu dacă mai fumează.

E duminică astăzi; toată lumea a ieșit în oraș. Din tramvai, vezi cum cască lumea gura la vitrine. Unii se duc la cinematograf. Alţii scot câinii la plimbare. Da’ nu câini că ai noștri.

— Uite, nea Albăstroiule, îşi plimbă câinii.

Se uită pe fereastra tramvaiului și înjură. Mare lucru înjurăturile astea ! Îl mai răcoresc pe om. Ce făcea omul fără înjurături !

— Hai jos, Traiane, am ajuns ! Aia e închisoarea.

Citesc: „Penitenciarul Văcărești”. E un deal. Urcăm dealul. Un gardian ne oprește și ne întreabă pe cine căutăm. Îi spunem. Ne cere actele. I le arătăm. Des facem și pachetul. Controlează pachetul cu migală gardianul. Și pâinea o taie în bucăţi. Le e frică să nu bagi vreun tun în ea. Și pachetele de ţigări le desface. Desface tot.

— Treceţi la vorbitor, zice gardianul.

Trecem la vorbitor. Vorbitorul e o sală cu gratii pe mijloc. Cu două șiruri de gratii. Între șirurile de gratii se plimbă un alt gardian. Se plimbă de la un capăt la altul și iar de la un capăt la altul. Mai sunt și alţii care așteaptă. O femeie vorbește cu un om care stă în partea cealaltă a gratiilor. Femeia bocește. O întreabă câte ceva, dar ea nu-i răspunde de sughiţuri.

— Tată !

— Traiane !

Poţi să-i plângi de milă. Nu-l mai cunoști.

— Când erai mic nu plângeai, Traiane.

— Vreau să-l sărut pe tata, îi spun gardianului.

— Nu se poate, zice el.

— Ce faci, tată?

— Bine, Traiane.

Mă uit la el. Nu e nici tuns de tot, n-are nici freză. Nu e nici ras, n-are nici barbă. Hainele îi sunt ferfeniţă

— Când te judecă, Grigore? se interesează nea Albăstroiu.

Tata dă din umeri. Iar se uită la mine. Are ochii scaldaţi în lacrimi.

— Unde-ai fost, Traiane? Am auzit c-ai dispărut.

— Am fost în lume, tată.

— Acum ce faci?

— Sunt ucenic.

— Să ai grijă de Traian, Albăstroiule.

Gardianul, care se plimbă printre șirurile de gratii, spune:

— Au trecut cinci minute.

— Mai mult de cinci minute n-ai voie să stai de vorbă.

— De ce nu te judecă, Grigore?

— N-au timp. Sunt prea mulţi.

Gardianul zbiară:

— Gata, gata !

Îl ia pe tata. Îmi vine să rup gratiile, să mă duc după el. Da’ parcă poţi? N-am putere.

— Să-ţi caut un avocat? strigă nea Albăstroiu. Tata nu mai răspunde. S-a dus. Îmi șterg ochii cu mâneca.

Tot degeaba să plângi.

La noi, în mahala, merge o vorbă: decât să cazi pe mâna avocaţilor și a doctorilor, mai bine să te duci unde și-a dus mutul iapa. Să-ţi povestească mama lui Nicușor ce-a păţit cu un avocat. Și-a vândut, biata femeie, tot ce-a avut în casă ca să plătească avocatul. Ce-a făcut de-i trebuia avocat? I-a zis nevestei unui mai mare de-al nostru: „Arde-te-ar focu’ de târfă!” De asta și-a vândut tot din casă. Doctorii, cică, iau de pe tine și pielea, când cazi pe mâna lor.

Îl întreb pe nea Albăstroiu:

— Dacă-l judecă, îi dă drumul?

Se gândește nea Albăstroiu.

— Sigur că-i dă drumul. Că n-a făcut moarte de om.

Nu crede nici el ce spune. Am văzut un film în care era un om care a furat o pâine și a stat nu știu câţi ani.

A evadat și iar l-a prins. Tata a furat pâine și haine pentru mine. Mai știi cât îl ţine?

“SĂNĂTATE!”

De mult am visat eu să fiu străjer. Uite că mi s-a împlinit visul. E lucru mare să fii străjer ! Când mergi la paradă, îţi dă haine; p-ormă ţi le ia înapoi. Da’ ce haine. Bluză albă, pantaloni albaștri, și bască. Dacă ești mai mare printre străjeri, îţi dă și fluier.

Joia, ne strângem toţi străjerii în sala mare. Cântăm:

„… *fie domn glorios în război, război”.*

Un străjer trebuie să facă și fapte străjerești. Adică, atunci când treci pe lângă un cerșetor, trebuie să dai din puţinul tău; că spune în carte: de unde dai, Dumnezeu îţi dă. Numai ca străjerii de la noi din fabrică nu prea au bani, și chiar dacă ar avea le-ar trebui un sac plin că sunt la cerșetori pe străzi!… Avem o ţară bogată în cerșetori.

Da’ tu nu știi ce are un străjer la el ! Are un carnet.

Cum ai făcut o faptă străjerească, gata, o treci în carnet.

Și comandantul nostru are un carnet din astea cu fapte străjerești. Să te ferească sfântul să fii trecut în carnetul comandantului! Am fost trecut și eu. Ce-am păţit numai eu știu.

În fiecare duminică trebuie să vii la străjerie. N-ai venit, te-ai ars. Duminica trecută nu m-am dus. Doar am intrat în atelier și aud:

— Traian Androne.

— Aici, strig eu.

Vine lângă mine un ucenic mai mare, din anul trei. Chirvase îl cheamă.

— Tu ești Traian Androne?

— Eu.

— Mai bine nu erai.

— De ce?

— Ai fost ieri la străjerie?

— N-am fost.

— O să-ţi plâng de milă.

— Cum să-mi plângi de milă?

— Ești trecut în carnetul de fapte străjerești al comandantului.

— Și hai la el. Te-așteaptă. Mai sunt vreo cinci.

Comandantul nostru e șef la secţia „montaj”. Acolo are biroul. M-am prezentat la el:

— Să trăiţi, domnule comandant, sunt străjerul Androne Traian din stolul…

— De ce n-ai fost ieri?

— Am avut treabă.

— Și patria?

Tac.

— Tu ești străjer al patriei române. Mai presus de orice, patria română.

— N-am putut să vin că…

— Notează-l cu cinci.

Bucurescu, ajutorul lui, un vlăjgan de băiat, a scris pe o listă, în dreptul numelui meu, cifra cinci.

Comandantul l-a luat pe altul la rând.

— Tu de ce n-ai venit? Cum te cheamă?

— Ganea Ion. Am fost cu tata la ţară după porumb. N-avem ce mânca.

— După porumb, la ţară… Trece-i zece, ca să se înveţe minte să mai plece după porumb când îl cheamă patria !

— N-avem ce mânca, domnule comandant.

— Patria mai presus de orice… Da' tu?

— Laurenţiu Stelian.

— De ce-ai lipsit?

— Eram desculţ. Am avut bocancii la cizmar. Și s-a lăsat ger.

— Când te cheamă patria, încălţat, descălţat, vii. Cinci.

Bucurescu scrie cinci.

Pe toţi i-a întrebat de ce n-au venit. La fiecare a dat câte cinci, zece după noroc. Când a terminat cu toţi, ne-a băgat în camera cazanelor. Ce zgomot în camera asta!

Grozav! E un motor mare de tot care trimite energie în toată secţia.

Comandantul:

— Traian Androne!

— Eu sunt.

— Cât ai?

— Cinșpe ani.

S-a uitat chiorâș comandantul la mine. Ceilalţi bufnesc în râs.

— Te-am întrebat câte ţi-am dat.

— Cinci.

— Bucurescule, ia-l în spate.

Comandantul și-a dezbrăcat haina, și-a sumes mânecile și a scos de după un burlan o coadă de mătură făcută special pentru întărirea patriotismului străjeresc. A scuipat în palmă și s-a apropiat de mine.

— Ia-l în spate, Bucurescule.

— Nu vrea, domnule comandant.

A rezemat de perete coada de mătură, a venit la mine, m-a apucat de urechi și m-a împins spre Bucurescu.

— Urcă-te în spatele lui…

— Nu mă urc.

M-a luat cu forţa. Prima și a doua am simţit-o. Celelalte nu. Au fost grozave

primele. M-au podidit lacrimile.

Îmi venea să urlu, să dau în cineva. Să dau în oricine. Dar cum? Sunt ucenic. Ucenicul trebuie să înghită, d-aia e ucenic. Mi-am mușcat buzele. Am plecat şchiopătând și-am trântit ușa.

— Traian Androne, am auzit din urmă vocea comandantului.

Mi-am văzut de drum.

— Traian Androne, vino-ncoace !

Mă întorc.

— Așa se pleacă de lângă comandant? De ce nu saluţi?

Îmi vine rău. Îmi pironesc privirile spre bastonul din mâna comandantului. Cineva a săpat cu briceagul, de-a lungul bastonului, salutul străjeresc: „Sănătate”. Ridic mâna în sus și citesc cât pot de tare:

— Sănă-ta-te !

— Sănătate, îmi urează și comandantul, rânjind.

Am ieșit. În urma mea, se aud vaiete. Merg abia târându-mi picioarele. Încep să se dezmorţească. Când se dezmorţesc, doare mai rău. Plâng. Plângi, și parcă nu te mai doare așa. Și plânsul e bun la ceva.

Ajung în atelier.

— Unde umbli, mă, nora mă-tii! mă ia în primire maistrul, când dă cu ochii de mine.

— La ceai, domnule maistru, am luat ceaiul.

— Râzi de mine?

De la comandant am luat ceai, iar de la maistru cafea cu lapte.

Un lăcătuș trebuie să știe să pilească. Eu, cum să învăţ să pilesc, dacă nu lucrez cu pila? Singurele noastre scule sunt: ciocanul, dalta și șurubelniţa. Atât trebuie la montarea ușilor. Dar de-nvăţat să pilesc, tot o să învăţ. Când pleacă nea Ispas haihui, mă duc la banc, prind un fier în menghină și trag cu pila pe el. Nea Albăstroiu mai vine câteodată și-mi arată cum să ţin pila. Pila nu trebuie s-o strângi tare în mâini, că nu-i bine, nu pilește drept. Trebuie să lași aceeași greutate și într-o parte și într-alta, atunci merge.

O dată, m-a găsit nea Ispas pilind.

— Ce faci, mă, aici?

— Învăţ.

— Brava! la să văd ce pilă ai !

Îi arăt.

— Cu asta vrei tu să-nveţi?! Du-te la sculărie și ia una cu dinţii pe stânga.

Îmi dă o marcă și mă duc la sculărie. La ghișeu, sunt mulţi care cer scule.

— Ajung și eu la rând.

— Daţi-mi o pilă cu dinţii pe stânga.

La sculărie e un om mic, un mototol și vorbește pe nas.

— Vrei o pilă cu dinţii pe stânga?

— Așa.

— Vino-năuntru.

Intru. Mă duce după un raft. Apucă un furtun și-ncepe să-mi care cu furtunul. Mamă, mamă, ce ustură lovitura de furtun !

— De ce dai, nea Lică?

Mă apucă de urechi și mă duce la maistrul sculer.

— Ce-a făcut? întreabă maistrul.

— Vrea o pilă cu dinţii pe stânga.

Dă și maistrul sculer în mine. Zice că nu-i frumos să râzi de un om mare. I-adevărat că nu-i frumos, da de-asta să mă bată pe mine? Mă-ntreabă maistrul cum mă — cheamă și unde lucrez. Îi spun.

Dă telefon la maistrul meu și îl întreabă de ce n-am de lucru.

— Du-te la maistrul Albu, îmi spune.

Mă duc. Pe drum, mă tot gândesc: mi-am bătut eu joc de nea Lică? Pe nas n-am vorbit, de înjurat nu l-am înjurat. Atunci, ce-o fi?

— De ce nu-ţi vezi de treabă, mă, pușlama?

Am intrat în altă serie. Mă duce de urechi la nea Ispas.

— Umblă aiurea pe la sculărie și cere pile cu dinţii pe stânga.

— Așa?!

Mă trage și el de urechi. Să mor dacă știu pentru ce…

Seara, mă întreabă nea Albăstroiu ce-a fost cu mine.

Îi spun că m-a trimis nea Ispas să aduc o pilă cu dinţii pe stânga. Și pe urmă m-au luat la bătaie. Aflu că nu există pilă cu dinţii pe stânga. Că Ispas și-a bătut joc de mine.

El îşi bate joc de mine și tot eu mănânc bătaie.

Să tot fii ucenic!

Da’ cea mai grozavă bătaie am mâncat-o acum câteva zile de la maistrul Albu. Învăţasem o șmecherie.

Dacă vrei să păcălești pe cineva, mânjești partea de jos a mânerului de la pilă cu vaselină și-l rogi pe ăla să pilească și el puţin. Când apucă mânerul în mână, se umple tot cu vaselină. Ce mi-a venit mie? Hai să-l păcălesc pe Ganea, ucenicul lui nea Vasile Beldeanu.

Aveam două pile. Pe una pun vaselină, pe una nu.

Când să mă duc să-l chem pe Ganea, hop, maistrul lângă mine.

— Ce faci, mă, aici?

— Învăţ să pilesc.

— Ia să văd, știi?

Iau pila fără vaselină și dă-i.

— Nu așa, mă, pușlama. Uite…

Pune mâna pe pila cu mânerul uns şi-o aruncă numaidecât jos.

Am mâncat bătaie, dar zău dacă mi-a părut rău.

Slavă domnului, am scăpat de nea Ispas. A dispărut nea Ispas. Toţi ucenicii îşi fac cruce. Eu lucrez iar cu nea Albăstroiu. Aici învăţ meserie. Mă pune nea Albăstroiu la de toate. Fac și scări, de remorci. Montez și aripi la mașini, lucrez și la banc.

De toate lucrez. Cel mai frumos e să pui baloturi la ușile mașinilor, ale camioanelor. N-ai văzut cum e un balot la o ușă? N-ai văzut, nici nu poţi să vezi, că balotul e pe dedesubtul tablei. Ușa e îmbrăcată cu tablă. Ce crezi că ţine tabla? Balotul. Pentru ca să-l faci, trebuie dibăcie. Eu i-am prins dibăcia. Îl aduc cum îmi trebuie din ciocan. Pui balotul pe un fier și baţi în el cu șmolul ciocanului. Balotul se lăţește și se îndoaie cum vrei. Sunt doctor în asta. Dă-mi un balot, un fier și-un ciocan, să-ţi arăt și ţie.

Într-o zi, tocmai când făceam un balot din ăsta, văd că vine unul de la birouri și pune un afiș pe ușă. S-au strâns toţi muncitorii și-au început să murmure. Am citit și eu. Scria: „Începând de azi, ziua 12, luna Februarie, anul 1940, toate secţiile vor lucra șase ore pe zi".

Toţi muncitorii murmură.

— Asta-i bătaie de joc.

— Să mergem la ei.

— Să nu ne lăsăm călcaţi în picioare.

Vine nea Albăstroiu. Citește și strigă și el:

— Fraţilor, lăsaţi toţi lucru, lăsaţi sculele jos! Toată lumea aici ! Nu mai lucrează nimeni!

Îţi mai aduci aminte? Ca atunci, La bombă, cinci n-am vrut niciunul să mai vindem ziare.

Se adună toţi. Nea Albăstroiu s-a urcat pe banc.

— Fraţilor, să nu ne lăsăm duși de nas. Patronii vor să crăpăm de foame. Până unde să strângem cureaua?

Vine și maistru. Ţipă:

— Treceţi ia lucru !

Muncitorii îl huiduiesc.

— Huo ! Huo !

Îi e frică maistrului. Pleacă. Fuge la birouri. Nea Albăstroiu zice:

— Haideţi la director. Nu primim.

Mergem după nea Albăstroiu. Ies muncitori din toate secţiile. Toţi sunt necăjiţi. Toţi înjură. Am ajuns în faţa birourilor. Directorul a și aflat. Iese la noi.

— Ce-i cu voi? se răstește.

O, ce director! Are cioc alb și pantofi lăcuiţi, cu scârţâietori.

— Vrem opt ore de muncă! a strigat nea Albăstroiu.

— Alegeţi o delegaţie de șase oameni să mergem la mine, în birou, să discutăm; restul la treabă.

— Nu alegem nicio delegaţie! strigă muncitorii.

Vrem opt ore! Nu ne-ajung ca să trăim nici banii pe opt ore ! Nu mai lucrează nimeni !

Directorul se urcă pe scări. Mișcă din mâini:

— Domnilor, treceţi la lucru.

— Nu trecem! strigă muncitorii.

Strig și eu:

— Nu trecem !

Directorul îşi netezește bărbiţa. Stau aproape de el. Miroase bine. A parfum.

— Bine, domnilor, fie! Treceţi la lucru.

Nea Albăstroiu se urcă pe o ladă și ţipă:

— Fraţilor ! Nu vă împrăștiaţi ! Ce garanţie aveţi c-o să lucrăm opt ore?

Mă gândesc: „De ce n-o fi bine să lucrezi numai șase ore?” Mi-aduc aminte de cuvintele lui nea Boureanu: „Nu ne-ajung nici banii pe opt ore”.

Până la urmă, mergem toţi la lucru. Rupem afișele.

Peste o săptămână ne face iar șase ore.

A ÎNCEPUT SĂ PÂRÂIE ȘANDRAMAUA

Astăzi, a venit la nea Albăstroiu un sudor care lucrează în atelierul vecin. Petrică îl cheamă. Vine din când în când pe la nea Albăstroiu și vorbesc. De mine nu se feresc. Vorbesc și în faţa mea. Mă cunoaşte bine și nea Petrică. Dar chiar orice nu vorbesc ei în faţa mea. Se întâlnesc, mi se pare, și în altă parte.

Astăzi zice nea Petrică:

— Albăstroiule, a început să pârâie șandramaua.

— Pârâie, pârâie!

„A început să pârâie șandramaua”. Ce-o mai fi și asta?

— Ai auzit ce-i afară? mai zice nea Petrică.

— Ce e?

— Habar n-ai !

Îmi caut de lucru pe-afară. Iau un ciocan și o daltă și mă fac că am de demontat o piesă de la o mașină stricată. Ies în curtea fabricii. Muncitorii sunt necăjiţi.

Se plimbă de colo până colo. Ce-o fi? Asta să însemne ceva?

Vorbesc muncitorii între ei.

— L-a pus pe făraș pe Carol.

Adică și-a luat Carol catrafusele.

Pe Mihai, o să-l punem noi pe făraș ! Ptiu! Carol e regele, marele străjer. Mihai e. Voievodul. De ei e vorba. Pe Carol l-a luat dracu’. Pe Mihai o să-l ia.

Așa mai zic și eu.

Dau fuga la nea Albăstroiu. Îmi iese în drum nea Ispas. El, nea Ispas, cu pistol. Mă opresc. Mai sunt Vreo câţiva pe lângă el. Merg spre birouri. Nu sunt mulţi. Nea Ispas ăsta e îmbrăcat într-o cămașă care nu e băgată în pantaloni. Cămașa verde. Are nea Ispas o curea pe după gât, ca ofiţerii. Mă duc în urma lor.

Mamă, mamă, ce fac ei din birouri! Dau cu fotografia lui maiestatea sa regele de pământ. Nu le e frică de nimeni. Ei sunt mari și tari. Funcţionarii nu zic nimic; se uită năuci unii la alţii. Nici ei nu știu ce este. În locul lui Carol, ăia ai lui nea Ispas îl pun pe Mihai și pe unul pe care nu-l cunosc. Are și el cămașă verde scoasă pe dinafară.

Prafu’” s-a ales de Carol. Geamul e tot ţăndări. Fotografia, harcea-parcea. A rupt-o Ispas bucăţi, bucăţi, și a băgat-o la coș. Mihai și ăla cu cămașa scoasă se

uită de acolo, din cui. Las că le vine și lor rândul.

Alerg la nea Albăstroiu.

— Unde ai fost, Traiane?

— Nea Albăstroiu, e revoluţie! Nea Ispas cu revolverul taie și spânzură, la birouri.

— Ei, pe dracu' !

— Zău, nea Albăstroiule, am văzut eu !

— Ce-ai văzut?

— Am văzut cum a dat cu Carol de pământ și a pus pe Mihai și pe încă unu.

— Au dat jos un drac și-au pus doi.

Mă uit la nea Albăstroiu, zăpăcit. Nu știu ce să mai zic.

Vine maistrul.

— Iar staţi la taifas?

Nea Albăstroiu nu răspunde nimic. Pune mâna la lucru. Îi ajut și eu. Nea Albăstroiu e necăjit. Ce-o fi păţit?

Maistrul se uită la mine cum desfac un șurub.

— Așa se strânge, boule ! La stânga se desface !

Trag de cheie la stânga.

— Unde ţi-e gândul, boule?

— „La tine, măgarule", zic, da-n gând; poţi să zici tare?

A trecut ziua asta de lucru. Curăţăm bancul, sculele și plecăm spre casă. Ce-i.pe străzi I… Oameni în cămăși, ca ăla din tablou, cu părul vâlvoi, cântă: „Ţara, căpitanul și arhanghelul din cer".

Cântăreţii mărșăluiesc prin mijlocul drumului, încolonaţi ca soldaţii. Muncitorii ieșiţi din fabrică merg grăbiţi spre casă. Sunt posomorâţi. Ne ducem acasă. Nea Albăstroiu e și el posomorât.

— Miroase a praf de pușcă, nevastă.

Asta în loc de bună-seara.

După aia ne dă multe să înţelegem nea Albăstroiu.

Ţara o conduc legionarii. O să fie războiu. Ţara a început să se pregătească și mai și de războiu.

Ce vis am avut eu în noaptea aia! Doamne, doamne I Parcă eram mai mare și militar. Cu pușcă, cu raniţă, cu cască. Se făcea că era războiu. Războiu de-adevăratele, ca-n filme. Inamicul trăgea cu tunul.

Inamicul era în partea ailaltă a casei noastre; în partea asta eram noi. Aveam și noi tunuri. Trăgeam unii în alţii, cât puteam. Dincolo, se făcea că erau copiii lui Vrăbete, ai lui Motoroi, ai lui Stănescu și alţii. Aici, noi, adică eu, Nicușor, Mitică Bădulescu, mulţi. „Hai să năvălim peste ei", zic la ai mei. Și s-a încins o bătaie!… Inamicul se ferea să nu se murdărească. Avea haine noi și-i era frică, parcă, să nu-l bată mama că se ducea acasă cu hainele murdare.

Nouă nu ne era teamă de asta. Praful s-a ales de tunurile și tancurile inamicului. Am fugit după inamic până în faţa brutăriei lui Motoroi. Până în bârlogul lui. Și de-acolo am început să batem în el cu foc. Până s-a dat jos din vitrina prăvăliei… Cine

crezi? Rizoiu, șeful de post, cu o groază de jandarmi după el. A început să ne înjure și să vină spre noi. „Ce facem, băieţi?” am întrebat armata mea. „Pe el !” Am năvălit pe el.

Să fi văzut cum fugea Rizoiu cu jandarmii după el !

O parte din jandarmi au trecut de partea noastră. Am intrat chiar în postul de jandarmi. „Mai baţi oamenii, Rizoiule? îl mai baţi pe tata?” „Băieţi, să mergem și la Vrăbete ! Am eu o socoteală cu el. Mergem să-l facem înger”. Eu parcă eram comandant. Am strigat trompetistului să sune adunarea, Dar trompeta a făcut ca ceasul.

— Scoală, Traiane, a zis trompeta lui nea Albăstroiu.

Dacă ai ști ce rău mi-a părut c-a fost vis!

NEA PETRICĂ E PERICULOS

Aia despre care ziceam eu că-i revoluţie, n-a fost revoluţie. A fost „lovitură de stat”. Legionarii au dat „Lovitura”.

Muncitorii spun că n-o să dureze mult asta. C-o să se întâmple sigur ceva.

S-a și întâmplat. S-a întâmplat o grozăvie. E rebeliune. Prăpăd. Treci pe stradă dacă ai curaj. Trage armata în tine, ori legionarii. Antonescu vrea să-i dea gata pe legionari. Antonescu e un general care a pus mâna pe armată.

— Cine-o să fie mai tare, nea Albăstroiu?

— Generalul, zice nea Albăstroiu. Are armata și d-aia sunt nemţii cu el.

Așa a fost; s-a zis cu căpitanul. Acum umblă alţii din loc în loc, dau cu tabloul căpitanului de pământ și-l pun pe general. Oamenii spun, dar în șoaptă, că l-au avansat pe căpitan. L-au făcut dintr-odată general.

Acum Antonescu și Mihai sunt mai mari. Am învăţat și-un cântec despre ei:

Antonescu și Mihai.
Ne dau pâine cu mălai.
Apoi ne trimit în rai.

E mai lung, da’ nu știu decât atât. În schimb, știu bine alte lucruri. Dacă vrei, îţi montez singur niște aripi la mașină. Și scările pot să le montez. Nu-i mare lucru. Am învăţat, cu toate că nu știu nici să cânt, nici să fluier și nici soră n-am. Și să pilesc am învăţat, fără pila cu dinţii pe stânga. Am să învăţ și sudura; e și asta meserie frumoasă. Mă duc câteodată la nea Petrică. Îmi dă aparatul să sudez cu el. Un lăcătuș toate trebuie să le știe. Altfel e cârpaci, nu lăcătuș.

Acum muncitorii sunt și mai posomorâţi. N-au niciun chef de lucru. Să fi vezi pe nea Albăstroiu.

— Ce-i cu mata, nea Albăstroiule?

N-are timp să-mi răspundă. Îl strigă maistrul.

— Albăstroiule, hai până la direcţiune!

Se duce cu maistrul. Supărat mai e! Mă gândesc: ce-o fi având direcţiunea cu

el?

După un timp, vine maistrul cu unul bine îmbrăcat.

Mă întreabă:

— Care-i dulapul de haine al lui Albăstroiu?

Mă uit mirat la ei. Toţi muncitorii se uită.

— Tu n-auzi? Care-i dulapul lui Albăstroiu?

Să i-l arăt, să nu i-l arăt? Totuna e.

— Ăsta-i!

— Dă-mi un ciocan şi-o daltă.

Au scos lacătul cu belciug cu tot. Tot dulapul l-au cotrobăit. Au întors pe dos buzunarele hainelor. Ce caută? Au luat hainele cu ei, la birouri.

Mă ţin și eu după ei. În faţa birourilor e trasă o mașină. Un „Buick". După vreo jumătate de oră, iese nea Albăstroiu între doi indivizi. Îl îmbrâncesc în mașină. Pe urmă trece mașina pe lângă mine în viteză.

Unde-l duc și pe el? Nu trebuie să plâng. Acum sunt aproape calfă. Calfele nu plâng.

Mă întorc în atelier. Toţi se uită la mine. Vine și nea Petrică.

— Dacă te cheamă și te întreabă ceva, zice nea Petrică, o faci pe prostul.

Nu înţeleg mai nimic. Cine să mă cheme? Ce-o să se aleagă de nea Albăstroiu?

— Traiane, aud vocea maistrului. Vino cu mine!

Ne îndreptăm spre birouri. Mă gândesc la nea Petrică.

Mi-e frică, da' nu prea tare. Intrăm într-un birou.

— Șezi aici, mă poftește ăla bine îmbrăcat care venise după hainele lui nea Albăstroiu. Ia loc și dumneata, maistre. Stai jos, puștiule… Cum te cheamă?

— Traian Androne.

— Câţi ani ai?

— Merg pe șaisprezece.

— Mulţi înainte ! Ce meserie înveţi?

— Mulţumesc, zic eu politicos. Lăcătușărie.

Îmi pune întrebări și învârtește pe deget o legătură cu chei. Maistrul și-a scos o ţigară. Aprinde și celălalt una.

— Îţi place meseria?

— Îmi place.

— Tatăl tău unde lucrează?

— Nu lucrează nicăieri.

— Dar ce, e rentier?

— Nu, e student.

Se uită unul la altul.

— Așa tânăr e?

— Nu e așa tânăr, dar acolo primește de tot soiul. Le plătește și întreţinere.

— Unde?

— La Văcărești.

Maistrul îi spune ăluilalt ceva la ureche.

— Dar ce-a făcut?
— A furat pâine și haine pentru mine.
Omul îmbrăcat bine învârte la cheile alea ale lui.
— Ia spune, Traiane, Albăstroiu vorbea cu tine?
— Vorbea, sigur că vorbea.
— Și… ce-ţi spunea?
Stai, domnule, că-ţi arăt eu !
— Să-i aduc scule, dalta, ciocanul… ce mai avea nevoie.
— Altceva? întrebă ăla, răbdător.
— Îmi spunea câte trebuie să știe un lăcătuș bun.
— Venea cineva pe la el?
— Venea.
— Cine?
— Foarte des venea…
A făcut ochii mari ăla. Și maistrul a făcut ochii mari.
— Cine venea foarte des?
— Venea des domnul maistru. Dumnealui.
Ăla bine îmbrăcat se ridică în picioare și se plimba de colo până colo. E nervos.
— Altcineva nu venea?
— Venea în fiecare zi un om de la poartă.
— Portarul?
— Nu. Unul care stă mereu la poartă.
— Ședea mult de vorbă cu Albăstroiu?
— În fiecare zi.
— Așa! Nu știi cum îl cheamă?
— Mi se pare că nea Ilie. Ilie.
Întoarce capul spre maistru.
— Îl cunoști, domnule maistru?
— Care Ilie, Traiane? ăla de la ceasul de pontaj?
— Da.
— Bine. Și tu n-ai tras niciodată cu urechea ce zicea?
— Ba da. Că zicea tare.
— Ce zicea?
— Să se ducă nea Albăstroiu la poartă, că i-a venit nevasta cu sufertașul cu mâncare.
Se uită chiorâș la mine. Se uită și maistrul.
— În afară de Ilie, cine mai venea?
— Veneau mulţi din secţie, după scule, după…
— De Petrică ăla de la sudură nu-ţi aduci aminte că venea, se bagă maistrul.
Acum, mi-e frică de-a binelea. Îmi vin în cap cuvintele lui nea Petrică: „A început să pârâie șandramaua”.
„O faci pe prostul”. Aici i-aici !
— Venea.

— Des?
— Nu așa des.
— Stătea mult?
— Nu așa mult.
— De ce venea?
— Eu știu? Vorbea și el cu nea Albăstroiu.
— Și ce zicea?
— Zicea nea Petrică odată că ăia sunt niște banditi ordinari și dacă ar avea o putere, pe toți i-ar băga la pușcărie, sau i-ar omorî el cu mâna lui. Și nea Albăstroiu zicea că și el ar face la fel. I-ar strânge de gât.
— Pe cine?
— Cum pe cine?
— Pe cine spunea c-ar strânge de gât?
— Pe băcani, că-i încarcă la socoteală. Zicea nea Petrică că făcuse o datorie de o sută cincizeci la băcanul lui și, la plată, a văzut că are o sută nouăzeci de dat.
Ăluia bine îmbrăcat parcă i s-a făcut rău. Se așază din nou pe scaun.
— Dar despre comuniști, despre Rusia, nu i-ai auzit niciodată vorbind? Tot nu s-a învățat minte.
— Nu.
— Nici pe alții nu i-ai auzit vorbind despre comuniști? mai încearcă.
— Ba l-am auzit pe maistrul. Pe dumnealui. Zbiera la unul, zicea că-i comunist.
Ăla se uită aiurit la mine.
— Pleacă !
În clipa când ajung la ușă, aud vocea maistrului:
— Și totuși, Petrică e periculos.
— O să-i facem o percheziție.
Trântesc ușa. O să-i facem o percheziție. E „periculos” ! Mă duc la atelier.
— De ce te-au chemat, mă? întreabă lucrătorii.
— Să dau examen, vor să mă scoată calfă, le răspund în doi peri.
Mă gândesc cum să-l anunț pe nea Petrică. Iau o sculă, îi rup suportul și mă duc cu ea la sudură.
— Nea Petrică, m-a chemat unul și m-a descusut.
— Ce-a vrut?
— Se interesa ce vorbeai cu nea Albăstroiu.
— Ai spus? întrebă și el, așa.
— Ce, eram nebun? Vezi, c-o să-ți facă percheziție acasă!
— De unde știi?
— I-am auzit vorbind.
— Las să facă ! Tot n-au altă meserie!… Bine, mă Traiane ! și-mi trage una după-ceafă. Cum de-ai rupt suportul? De ce nu ești atent? Hai, treci să-l sudezi! se răstește nea Petrică la mine.
Abia acum bag și eu de seamă că a venit unul lângă noi. Sudez suportul și mă întorc în atelier. A venit și maistrul.

— De astăzi, lucrezi cu Nistorescu. Nistorescu, ia-l în primire ! Iei și lucrul lui Albăstroiu.

Ajung acasă. Tanti Aurica, nevasta lui nea Albăstroiu, stă cu capul vârât în pernă și plânge. La noi în casă toate pe dos. Totul răsturnat. Prăpăd. Tablourile sparte pe jos, pernele sfâșiate, îngrămădite în mijlocul casei.

Salteaua cu paiele scoase. Fulgii din perne plutesc prin cameră.

— Nu mai plânge, tanti Aurica.

Aproape că aș plânge și eu.

— Ce-a fost aici, tanti?

— Percheziţie, îmi spune printre suspine.

MI SE DĂ O SARCINĂ

Lucrătorul cu care lucrez acum e un om posac.

Nistorescu îl cheamă, Nistorescu Dumitru. Dacă îl întrebi, îţi vorbește; dacă nu, tace. Parcă-n fiecare zi îi moare cineva, așa-i de mohorât. Lucrez de câteva luni cu el, da' nu l-am văzut niciodată râzând. E mai mult mecanic decât lăcătuș, repară mașini. Învăţ de la el și mecanică. Într-un rând, când am vrut să presez la loc un rulment, i-am spart carcasa. Tu n-ai idee ce-i asta.

Carcase de rulmenţi din ăștia, greu se găsesc. Nu știam eu s-o scot la capăt. Până și să fug din fabrică m-am gândit. Nea Nistorescu a ieșit ca din pământ, lângă mine.

— S-a spart?

Am strâns umerii ca de bătaie.

— Nu-i nimic, d-aia sunt făcuţi: să se spargă.

Parcă mi-a dat cu ceva în cap, așa mă uit la el.

— Dacă întreabă maistrul, îi spui că la demontare era spart. Las să stea mașina pe butuci până-i găsește altă carcasă.

A vorbit și el o dată mai mult cu mine.

Cu nea Petrică mă întâlnesc mai mereu. Încă nu l-au arestat. Astăzi a venit pe la noi prin secţie și mi-a spus să-l aștept la poartă, când s-o termina lucrul. Îl aștept la poartă. Trece pe lângă mine și-mi șoptește să merg în urma lui. Stau puţin şi-o pornesc după el. Pe-a doua stradă, îmi spune:

— Te duci în Piscului, la numărul 6. Neapărat trebuie să ajungă plicul ăsta acolo.

Scoate din buzunarul dinăuntru al hainei un plic îndoit în patru.

— Ai grijă ! în caz de e ceva, îl mănânci! auzi?

Cum ajungi acolo te uiţi bine în jur, baţi de trei ori în geam, aștepţi puţin și întrebi: „Aveţi o broască de reparat?" Dacă-ţi răspunde „trebuie o cheie", dai plicul. Strada Piscului 6. Înţeles?

— Piscului 6.

— Ascunde bine plicul !

Mă bate pe spate și mă petrece cu ochii până nu mă mai vede. Mă uit mereu

înapoi să văd dacă nu cumva mi-a luat urma vreunul. Spun în gând: Piscului 6. Aveţi o broască de reparat? Trebuie o cheie.

Ce comoară oi fi ducând eu în strada Piscului? Va să zică eu, Traian Androne, am un plic, pe care în caz de ceva trebuie să-l mănânc. Lucru mare ! Când trec pe lângă un sergent, mi se face inima cât un purice. Strâng pumnul și mai tare. Ca să-tl ocolesc pe unul, o iau prin mijlocul străzii.

— Ei, puștiule, aud o voce.

Întorc capul. Sergentul ! Să scot plicul din sân să-l înghit, să nu-l scot?

— Mergi pe trotuar ca oamenii. Sau îi fi vreo mașină?

Mă urc pe trotuar și grăbesc pasul.

Acum, aproape că gonesc. Vântul bate din faţă.

Tremur, dar mi-e cald. Vântul cu stropi de ploaie îmi izbește obrajii și-mi flutură scurta. Trag basca pe frunte și fug mai departe. Deodată văd în faţa ochilor stele verzi. M-am izbit nas în nas cu o femeie care a ieșit dintr-o băcănie, cu o sticlă în mână. Sticla s-a făcut ţăndări. Până să se dezmeticească femeia, am luat-o din loc. Trap.

— Derbedeule! Alergi ca nebunii!

Cotesc după primul colţ. Mi se pare că fug unii după mine, că strigă și mă întreabă ce am în sân.

Parcă nici să fug nu mai pot. Încetinesc pasul. „Strada Piscului”. Caut numărul 6. O casă cu o curte. Stau câteva clipe la poartă, mă uit în dreapta și-n stânga și bat de trei ori cu putere. Se deschide un geam și apare un cap cu părul cărunt. Strig, gâfâind:

— Aveţi o broască de reparat?

Cel de la geam se uită o clipă la mine, clipește din ochi și-mi răspunde încet:

— Trebuie o cheie.

Tac…

— Vezi că are poarta un cârlig pe dinăuntru.

Bagă mâna și dă-l într-o parte…

Mă reped în curte. Pipăi plicul din sân. E ud. Îmi șterg picioarele și intru. Cine crezi că m-aștepta în odaie? Nea Albăstroiu. De bucurie, ţip.

— Nea Albăstroiule, nea Albăstroiule…

— Bună-ziua, Traiane. Ai adus plicul?

Îl dau.

— Pentru dumneata e?

— Da!

Apucă plicul, îl desface, scoate din el o bucată de hârtie. Întind și eu gâtul. Acum, dacă l-am adus… Nu e scris nimic pe hârtie ! E hârtie albă, curată, de maculator. Mă gândesc că nici pe plic nu scria nimica. Nea Albăstroiu rupe în bucăţele și hârtia, și plicul, și le aruncă-n foc. Mă bate pe umăr, zice:

— Ei, Traiane, ţi s-a dat și ţie prima sarcină.

Mi s-a dat o sarcină?! Ce fel de sarcină? Să aduc o bucată de hârtie albă pe care s-o pună pe foc?

Prin câte am trecut, ce frică mi-a fost, cum i-am spart sticla bietei femei, ce bucurie am avut când am auzit

„Trebuie o cheie”… Toate astea pentru că duceam o comoară de hârtie albă.

— Cum mai merge, Traiane, cu cine lucrezi?

— Cu nea Nistorescu.

— Bun băiat! Ce mai nou pe la atelier? Au mai luat pe cineva? Pe acasă ce mai e?

— Au mai luat. Pe-acasă-i bine.

— Mai plânge Aurica?

— Plânge.

Întreb și eu:

— Cum de ești liber, nea Albăstroiule?

Nea Albăstroiu nu răspunde. Mă trage lângă el, mă apucă de după umeri și mă strânge tare.

— Ei, acuma pleacă. Nu-i spui decât Auricăi de mine. Da’ de plic nu-i spui nici ei. De acum ești om mare, Traiane. Noroc !

Dau mâna.

Plouă mai tare. Vântul izbește cu furie ploaia de zidurile caselor, de geamuri. Merg domol. Îmi scot basca de pe cap. Mă gândesc: pentru ce-a trebuit să duc bucata de hârtie?

*

Norii se izbesc cap în cap și de acolo, de sus, trântesc peste mahalaua noastră potop de ploaie făcătoare de noroi. Îmi trag bocancii-n picioare, îmi îmbrac scurta și-mi ridic gulerul.

— Unde te duci pe potopu-ăsta, Traiane? mă întreabă tanti Aurica.

— Am treabă.

— Nici duminica nu stai să te odihnești?

— Trebuie să mă duc.

Câinii nu se văd și nu se aud. Și-au găsit și ei adăpost pe undeva. Gâștele și raţele lui Vrăbete zburdă în băltoacele din mijlocul străzii.

— Da’ dă și Dumnezeu ăsta la apă…

— Să crească noroiul!

— Dar ce-aţi vrea să dea Dumnezeu? Ploaie cu cârnaţi? Bine că-ţi dă apă, să nu mori de sete, vorbesc oamenii care se feresc de șiroaie sub șopronul lui Vrăbete.

Merg prin ploaie. Sunt ciuciulete.

— Un’ te duci, mă Traiane? strigă după mine unul de-acolo. Vin-aici !

Eu râd.

— Lasă-mă, frate, să mă răcoresc-Prea m-am încălzit în casă.

— Aveţi lemne, ce vă pasă !

— Suntem plini de ele ca broasca de păr.

Grăbesc pasul. La ora trei trebuie să fiu într-un loc. Mă întâlnesc cu nea Petrică. E vorba de o nouă sarcină.

Atât mi-a zis: „La trei, ești acolo. Nu spui la nimeni”.

E trei fără un sfert. Bat de la un capăt la altul strada aglomerată. Se face și trei. Ca din pământ se ivește nea Petrică.

Mă duce pe niște străzi întortocheate. Ascult ce zice nea Petrică. Zice că ţara e în prag de război, că Hitler al Germaniei și hitlerii noștri vor s-o împingă într-un război împotriva muncitorilor din Uniunea Sovietică.

Zice că și tata e la închisoare, că nea Albăstroiu se ascunde, că tanti Aurica și cu mine n-avem lemne și pâine. Și eu le știu astea.

— Vii cu noi, Traiane? Ai văzut și tu că nu-i ușor.

Îmi vâjâie capul. Cum îmi zicea nea Albăstroiu în ziua când s-a ciondănit cu tata? „O să se ducă dracului toţi Rizoii și Motoroii ăștia. O să umbli pe la școli și o să te faci băiat deștept…”

„Iacă, tată și nea Albăstroiule, că și fără să umbli pe la școli poţi să ajungi băiat deștept…”

— Viu, nea Petrică.

Nea Petrică mă apucă de mână. Ieșim în Calea Griviţei. Îmi spune unde trebuie să merg și cu cine o să mă întâlnesc. Îmi dă și o parolă.

Pe-acum sunt om mare, nea Albăstroiule.

DERBEDEII

S-A MUTAT PE GIULEȘTI UN POPĂ

S-a mutat pe Giulești un popă. Și-a adus bagajul cu patru camioane trase de cai zdraveni. Avea ceva bagaj popa.

Au ieșit femeile la porţi. Au dat năvală de parcă ar fi bătut cineva toba. Uite-le, au și început să comenteze:

— Ne vine un popă nou ! Ăsta o știe liturghia pe de rost.

— De ce l-o schimba pe părintele Ionescu? Era cumsecade !

Toate se miră. Toate dau din umeri… dar cu ochii la lucrurile din camioane.

S-au luat câinii după camioane. Latră ca după urs.

Sar și la cai, ca lupii, să-i apuce de nări. Așa-i la mahala.

Femeile îşi fac de lucru prin faţa casei. Le-a apucat vrednicia. Mătură bătătura, stropesc; unele iau sacoșa și merg în urma camioanelor. Zic că se duc la piaţă, după cumpărături.

— Ia uite, madam Alexandrescu, ce șifoniere are popa ! Ei, ce zici! Poate că nu-ţi plac?

— Alea trebuie să fie de mahon!… De mahon sunt ! Sigur ! Ehei, ce mobilă… doamne iartă-mă… dar prin capu' meu trec niște întrebări…

— Din ce şi-o fi făcut el atâtea? Din leafă ori din colaci?

— Ei, din leafă ! Da' noptiere n-are?

— Uite-le în camionul celălalt, coană Victorino. Ai văzut dumneata dormitor fără noptiere?

— Unde le vezi?

— În camionul ăla din faţă. Ce, ai orbu' găinii?

Madam Alexandre seu o lasă pe coana Victorina să se uite după noptiere și intră în vorbă cu altă femeie, care a scos capul pe fereastră.

— Ei, madam Stratulat, nu mergi la piaţă?

Coana Victorina, după ce a văzut cu ochii ei nopţie rele, și alea de mahon, a început să înghită în sec.

Lasă coșul pentru cumpărături lângă madam Alexandrescu și aleargă peste drum. A văzut pe cineva.

— Alecule! Măi Alecule, ia stai puţin !

Alecu Vasile se oprește.

— Ce-i, Victorino? Ce-ai păţit?

— Cu Răduș, Alecule.

— Ce-a făcut Răduș?

— Păi tu nu știi? Șomerește, arză-l-ar foc' să-l arză, că-i om în toată firea și nu i-a venit mintea la cap. Când mă gândeam și eu c-o să-mi fie de ajutor…

— N-a intrat la lucru? Ce face?

— Vagabondează cu pârlitu' ăla de Ilie Chelie…

Vezi, Alecule, daţi-ar Dumnezeu sănătate, poate poţi să-l bagi la voi la Triaj… că mai aveţi voi locuri pe-acolo. Pune tu o vorbă bună…

În partea cealaltă a drumului, madam Stratulat a deschis fereastra. Chipurile să aerisească. Se uită și ea după caravană ! Trei copii nepieptănaţi, tunși cu foarfecă de croitorie numai în scări, s-au îngrămădit la o altă fereastră. Toată faţa le e mânjită de dude.

Ce-ar mai fugi și ei după camioane ! Dar îi lasă mă-sa? De unde !

— Da' cine se mută, madam Alexandrescu? iscodește femeia de la fereastră.

De fapt, ea a aflat, știe cine se mută, dar vrea să-și mai găsească de vorbă, să afle și părerea ei.

Niște copii, urcaţi în dudul din faţa casei lui madam Stratulat, s-au oprit din mâncat. Așteaptă răspunsul.

Curioși și copiii! Ei n-au voie să știe?

Madam Alexandrescu a rămas puţin în urmă, s-a uitat în toate părţile, a pus mâna la gură să nu audă altcineva, și a strigat:

— E bagajul lu' popa Clăbuc. Vine în locul părintelui Ionescu… îi mai schimbă să nu lâncezească… Da' zău, madam Stratulat, să mor dacă nu-mi pare rău de părintele Ionescu. Era deștept, zău. Și era tobă de carte.

Madam Stratulat îşi face cruce și scuipă:

— Ptiu, doamne maica domnului ! Păcătosul ăsta vine-aici? Ăsta îl schimbă? Ne spurcă biserica asta, că numai popă nu e… Las că-l cunosc eu… Dar de ce-l schimbă pe Ionescu? N-ai aflat? L-au prins cu ceva?

Iar s-a uitat madam Alexandrescu în jur și, după ce s-a convins că n-o spionează nimeni, a șoptit:

— Nu știu, madam Stratulat. Să-mi iasă ochii dacă știu!

Apoi și-a ridicat puţin poalele și a început să fugă, s-o ajungă din urmă pe coana Victorina.

Peste drum de madam Stratulat s-a mai deschis o fereastră cu geamurile pătate toate de var. O femeie ţi-a scos pe fereastră capul învelit într-o basma stropită și ea de var. O râcâie ceva pe suflet. A ascultat discuţia dintre cele două femei. Nu mai poate răbda:

— Ai văzut, madam Stratulat? Ai văzut c-am avut dreptate? ziceai c-o să ne închidă comuniștii biserica.

Nu numai că nu ne-a închis-o, dar ne-au mai trimis încă un popă, să ne sature.

— Când am zis, Stanco, că ne închide biserica? Ai ţicnit? Ţi s-au urcat gărgăunii la cap?

— Ai uitat, madam Stratulat? Ai uitat? Nu ziceai că o să facă din ea sală de ședinţe pentru propaganda lor?… Și să nu mă faci pe mine ţicnită… Că mă duc și dau acatiste la biserică, auzi?

— Ești nebună ! și madam Stratulat închide fereastra.

Trage și copiii de la cealaltă fereastră și o închide ca să nu mai audă ce spune nebuna, care continuă:

— Au făcut sală de ședinţe din cârciuma lui socru-tu, nu din biserică. Te-ai măritat cu băiatul lui Stratulat, cu urâtul ăla ca să fii cucoană de cârciumar… na cir ciumă… Ţi-a ieșit cuconia pe nas acum ! Nu-ţi mai con vine… Te cred, te și vedeai în crepdeșinuri… na crepdeșinuri !

Camioanele cu bagaje s-au depărtat. Femeile n-au intrat în casă. Nu s-au apucat de dereticat. Ascultă la femeia care spoiește și-i dă-nainte. Vorbește spre fereastra pe care a închis-o madam Stratulat. Dumneaei, madam Stratulat, s-a ascuns după perdea și trage cu urechea. Copiii au profitat de neatenţie şi au fugit iar la dude. Sau și cățărat în pom. Draci, nu copii !

O să-i apuce diareea de atâtea dude. Și mănâncă, mănâncă, de zici ce-i aia.

S-a întors și câinele lui madam Stratulat. A condus camioanele o bucată de drum, până le-a dat în primire altor câini. Acum s-a așezat în faţa casei cu botul pe labe și mai latră din când în când așa de-a surda, când îşi aduce aminte. Și-a făcut datoria. Acum așteaptă alt prilej, să dovedească stăpânei că nu mănâncă de pomană.

Femeia care spoiește mai dă de câteva ori cu bidineaua, vine la fereastră, mai zice ceva, mestecă în găleata cu var cu o șipcă, moaie bidineaua și iar dă pe perete. Îi merge gura ca o meliţă. Strigă la copilul din curte:

— Ionele, Ionele maică, unde ești? Tu n-auzi? Ai surzit? Ţi-a luat Dumnezeu auzu'?

Vine un copilaș de patru-cinci ani, îmbrăcat numai cu o cămășuţă scurtă până la buric, murdară toată de dude. De la buric în jos e gol-pușcă.

— Ia fugi, Ionele, la poartă, stai pe-acolo și vezi ce mai zice Stratulata ! îi tace gura sau ies la ea?

Copilul n-a înţeles nimic. Se uită buimac la maică-sa, apoi dă să fugă, se împiedică în prag și cade.

— Of, ca împiedicat te-a mai făcut mă-ta — și mă-sa îl apucă de mână și-l trage în sus, gata să-i scoată mâna din umeri.

Ionel nu plânge. E învăţat cu căzăturile. Aleargă spre poartă, ștergându-și cu mâneca luminările care-i atârnă sub nas.

— Unde fugi, mă descreieratule, așa gol? ia-ţi pantalonii pe tine I Ori vrei să zică Stratulata că n-am cu ce să te îmbrac? O știu eu, abia așteaptă să vadă ceva… să aibă ce vorbi… na!

Dintr-o grămadă de rufe învelite într-un cearșaf îi alege o pereche de pantaloni cu bretele și-i aruncă.

Băiatul îi îmbracă de-a-ndoaselea, cu turu-n faţă, și o ia la goană spre poartă. Se uită la fereastra vecinii și nu vede nimic. Caută să-şi vâre mâinile în buzunare. Dar poate? Buzunarele sunt de-a-ndărătelea. Se chinuie totuși.

În faţa pieţii camioanele s-au oprit. Un camionar n-a legat bine mobila cu frânghia. Au căzut o masă și niște butoaie. Ionel renunţă la buzunare, încalecă pe cal. Cal pe dracu'. Un băţ. Încalecă și fuge într-acolo.

A uitat de Stratulata.

Popa Clăbuc îl ceartă pe camionar. S-a rupt piciorul unei mese de sufragerie.

Camionarul, un om mare, ciolănos, ce se bărbierește doar sâmbăta (azi e vineri), bombăne și el. Își dă șapca pe frunte, scuipă-n palme și pune în camion lucrurile căzute. Îi ajută și popa Clăbuc.

Preoteasa s-o bei într-un pahar cu apă, s-a ridicat în picioare, în camionul din faţă, supraveghează cu niște ochi…

În piaţă s-a oprit vânzarea. Toată lumea cască gura la bagajele preotului. Un precupeţ mușcă dintr-o bucată de mămăligă și-njură. Ce l-o fi apucat? Fane Cărbunarul, bâlbâitul, stăpânul unei gherete din piaţă, a rămas cu tasul de la terezie în mână. Își pregătește buzele să spună ceva. Nu poate. Se forţează. În sfârșit:

— Aaare mmm-obilă ppoppa ! Nu viindde ddin cea?

— Ai cumpăra, nu? Ești plin de bani, Cărbunare

— Constată Ilie Chelie, un golan al cartierului, în timp ce-și umple pe furiș buzunarele cu cireșe.

O babă de vreo șaizeci și ceva de ani, cu o sacoșă încărcată cu zarzavaturi, se apropie de camioane. Se duce la fiecare în parte și cercetează. Vrea să vadă ce-i în fiecare. După ce-a dat de câteva ori din cap și și-a spus ceva, a venit pe trotuar lângă Victorina.

— Ai venit și tu în piaţă, Victorino?

— Am venit, babă Mariţo.

— Ei, dacă trăia moșu-meu — începe baba cu ochii la camioane — dacă nu sembolnăvea, aveam acum mobilă mai bună decât asta. Mobila mea… ei, da' ce mobilă ! Mi-au mâncat-o doctorii, arză-i-ar foc' ! Ziceam să-l fac bine pe moșu-meu și toate lucrurile le-am băgat în doctorii… S-a dus… Lemnul de la mobila asta a lui Clăbuc e bun, dar tapiţeria de loc. Moșu-meu avea, un prieten care-a făcut armata cu el, la șase Mihai Viteazu. Venea pe la noi când trăia bătrânul.

De când a murit, nu l-am mai văzut. Ce lucruri îţi făcea ăla I O tapiţerie făcută de el te ţinea până la moarte. Puteai să joci sârba pe divan, așa arcuri punea. Acum nu mai sunt meșteri din ăia ! şi nici arcuri de oţel de-ăla nu mai găsești.

Coana Victorina nu știe cum să scape de gura babei, că-i o cicălitoare… Două săptămâni în șir te-ar toca. S-o lase să vorbească singură? Nu se face ! Sunt vecine.

— Babo Mariţo, eu mă duc la pâine — încearcă Victorina un vicleșug.

— Mai stai puţin că merg și eu. Dar mergem din colo, la chioșcul ălălaltu. Ai văzut ce pâine are aici?

Cocă goală. Când trăia bietu' moșu-meu, mi-aducea pâine din oraș. Doamne, ce pâine, ăștia nu știu să coacă o pâine ! N-o lasă să se dospească destul. Și Vavluchis o făcea mai bună.

Victorina a mai aflat că moș' babei avea un prieten brutar, care făcea o pâine s-o mănânci cu ochii!

Pe urmă, că bidoanele de gaz, din camionul de la urmă, nu sunt din tablă bună. Că ea a avut niște bidoane de tablă groasă de un milimetru: puteai să le scapi și din pod și nici măcar nu se îndoiau! Că un bidon l-a vândut când era moșu' babei bolnav, iar pe al doilea i l-a furat în timpul bombardamentului. Că-i pare rău după

el, că era un bidon bun. Că o să-l găsească ea la cineva. Că are bănuieli și dacă o să se convingă ea o s-o târască pe vinovată la judecătorie, și câte și mai câte.

— Uite ce albie are… Să-mi fie cu iertăciune, dar nu e gospodină doamna preoteasă… Albie de lemn !

Mie mi-ar fi rușine.

Camioanele pornesc. Șleaurile cailor sunt întinse bine. Trag caii, nu glumă. Popa merge în urma camioanelor. Un burlan e gata să cadă, popa îl împinge la loc. Burlanul nu vrea să stea. Popa îl bagă pe piciorul unui taburet. Pe urmă se șterge pe mâini cu o batistă.

Ehei, ce albie am avut eu ! îmbrăcată toată în tine, și mare. Puteam pune la muiat rufele din toată mahalaua. Intram și eu și moșu-meu în ea. Mi-a făcu i-o un văr de-al lui Dobrică, moșu-meu, fie-i ţărâna ușoară. Te puteai și îneca în ea. Bidoanele tot el le făcuse. Da' ce, bidoane ca astea?!? Ptiu! Nici nu-mi vine să mă uit la ele.

Ionel s-a mai ţinut puţin după camioane, pe urmă s-a întors. S-a oprit la taraba lui Cărbunaru. Se uită cu jind la cireșe și la buzele lui Cărbunaru. Îi place să-l vadă vorbind.

Acum au de lucru negustorii din piaţă. Gospodinele și-au adus aminte c-au venit să facă târguieli.

Baba Mariţa și coana Victorina au pornit spre brutărie. Și acum vorbesc tot de albie.

Camioanele au intrat pe teritoriul altor câini. Ăștia latră mai ai dracului. Sunt mai odihniţi. Ies capete pe la ferestre. Niște copii fluieră după câini. Alţii se ţin după camioane. Fetele lui nea Petrică Paul sar coarda în curtea casei. Petrică Paul și alţi doi oameni sapă o groapă cu niște sape speciale, un fel de burghie. Fac un puţ american, cu scripet și manivelă. Aud câinii lătrând. Se șterg de nădușeală și vin lângă gard. Se uită și ei la camioane. Au lăsat și fetele coarda. Cască și ele gura.

— Eu, când o să mă fac mare, o să mă mărit cu un popă.

Îi răspunde cealaltă fată:

— Da… că te lasă tata… Vezi să nu !

Zincă negustorul face opturi cu stropitoarea prin faţa prăvăliei. Cum dă cu ochii de popă îşi îndoaie șira spinării și zice cu slugărnicie:

— Sărut dreapta, părinte.

Părintele scoate pălăria și salută și el.

— Vă mutaţi în cartierul nostru, părinte?

Popa n-are timp să răspundă. Din camion a căzut o găleată. Popa înjură. A sărit smalţul de pe găleată.

O ridică și aleargă după camion, ţinându-se de poate ca femeile.

Ăsta nu-i popa de la biserica din Costeasca? – se interesează nea Petrică Paul.

— Nu știu.

— Mi se pare cunoscut.

În faţa frizeriei lui Anghel camioanele se opresc iarăși. Frizerul lasă clientul pe jumătate bărbierit și, cu pămătuful plin de clăbuc în mână, iese în ușă să vadă ce

se întâmplă. Ies și clienţii care la rând așteptau. A Ieșit și cel cu șervetul la gât și cu săpun pe jumătate de obraz.

— S-a dus dracului oglinda de la șifonier — bagă de seamă frizerul.

Marin Răduș, un băiat de vreo nouăsprezece ani, cu părul ondulat și ochi verzi, râde.

— Râzi de paguba altuia, Răduș?

— Ia uite ce suflet are bărbierul, inimă de mamă, nu altceva… Dă-i dumneata o oglindă din astea, că te pomenești că n-o mai fi având alta — propune Răduș.

Într-o colivie, agăţată chiar sub tabloul patronului, cântă un canar. Ciugulește dintr-o bucăţică de zahăr și cântă. Răduș îl îngână.

A venit la frizerie și Ilie Chelie. S-a așezat pe scară.

Îşi vâră mâna în buzunar până la cot, scoate cireși și mănâncă.

— Dă, bă, și mie fo' două !

Îi dă și lui Răduș. Răduș prinde un sâmbure între arătător și degetul mare și ochește spre preoteasă, care stă ca un proţap în camion.

— Ce-a făcut, mă Răduș, a spart oglinda? se interesează Chelie.

Răduș, fluierând înspre colivie, dă din cap și se uită cu coada ochiului să vadă, s-a dus sau nu sâmburele la ţintă.

— A spart-o, săracu', a rămas fără oglindă. Acum o să mărească taxa la înmormântări ca să scoată pârleala.

— Las că se roagă el la Dumnezeu și i-o face la loc.

— Dar ce, Dumnezeu se pricepe să repare și oglinzi?

S-a dat și preoteasa jos din camion. E nervoasă. Se-nvârte ca o sfârlează și strigă la popă:

— Să nu te prind că le mai plătești transportul, auzi? Să nu te prind că le plătești că-i vai de tine… Ăștia-s camionari?

Răduș îi face cu ochiul lui Ilie Chelie.

— Bă, să știi că popa ăsta are mai multă frică de nevastă decât de Dumnezeu.

Chelie scuipă un sâmbure printre dinţi.

— Să te ferească Dumnezeu de-o nevastă ca asta !

Au auzit camionarii vorbele preotesei. A dat de dracu'.

— Cum să nu plătească transportul, coană preotească? Cum să nu plătească? Or vreţi să vă dăm bagajul jos? Aici vă lăsăm cu el cu tot… Ei, drăcia dracului ! Crezi că ne jucăm?

Popa caută să îmbuneze și pe preoteasă, și pe camionarii care au început să înjure. Să te ferească Dumnezeu să-ncapi pe gura camionarilor, n-o scoţi așa ușor cu ei la capăt ! Ăștia nu prea sunt duși la biserică. Dacă-i calci pe coadă, poţi să fii și mitropolit…

Un dulău mare, flocos, cu urechile blegi, e gata să sară la popă. Popa dă cu piciorul și mormăie, ai zice că înjură. Da' înjură popii? Cum să-njure?

Omul pe jumătate bărbierit trage de frizer.

— Hai, Anghele, că am treabă, trebuie să mă duc în oraș.

— Mai stai puţin… Mănâncă popa bătaie de la camionari dacă nu le dă banii.

Răduș se uită în geamul frizeriei și își aranjează părul cu degetele răschirate. Vrea să se facă mai frumos. E destul de frumos și-așa. În geam dă cu ochii de preoteasa care s-a mai apropiat.

— Vai de mine ce muiere mișto are popa! face Răduș fără să se întoarcă. Ia uite, bărbiere…

Cei din faţa frizeriei lui Anghel nu mai sunt atenţi la cearta dintre popă și camionari. Se uită toţi la preoteasă. Clientul cu săpun pe faţă trage de Anghel, dar cu ochii la preoteasă. S-a supărat. Îl ceartă și pe Răduș:

— E păcat, mă, să râvnești la bunul altuia !

— Sanchi, păcat ! Ce păcat să fie, mă nea Omeagă !

Să-mi facă mie Dumnezeu parte de câteva păcate de-astea pe două picioare, și să fiu al dracului dacă mă supăr…

Ilie Chelie s-a dus lângă camionari, se bagă printre ei. Ce-o fi având de gând? De florile mărului nu s-a dus el acolo. Trage de un capăt de frânghie. Îi ajută să lege mai bine mobila. Popa îl crede camionar. Îi atrage atenţia să strângă mai tare, să nu care cumva să cadă și bufetul.

— Dacă-l leg eu, să n-am parte de ce văd înaintea ochilor dacă mai cade, părinte !

Gata, a terminat. Ilie Chelie se șterge pe mâini, ca Pilat din Pont. Bagă mâna în buzunar și scoate cireșe. Mănâncă și-i întinde și popii.

— Luaţi vreo două cireșe, părinte, poate-aţi râvnit !

Popa se uită aiurit la el. Nu știe ce să creadă de Ilie.

Răduș se ţine cu mâna de burtă, așa tare râde. Râd toţi din frizerie. Canarul îi zice și el mai tare, o fi priceput și el ceva. Angliei a lăsat iar clientul pe scaun. Se uită la Chelie, care stă cu mâna plină de cireșe întinsă spre popa. Răduș se uită și la popă, și la preoteasă, care și-a ridicat puţin rochia să se poată urca în camion.

Camionarii dau bice cailor. E gata. S-au împăcat, au strâns lucrurile bine în chingi. Acum merge, n-o să mai cadă nimic. Părintele tot în urma camioanelor merge. Să fie mai sigur. Ilie a rămas singur în drum. Se uită după camioane. Scoate șapca și salută.

— Chelie! Bă, Chelie ! Ia vino, mă încoa ! îl strigă Anghel.

— Ai puţină răbdare, bărbiere, c-acu’ vin.

Copiii s-au împrăștiat. Au tăcut și câinii. Ilie Chelie se apleacă și scoate ceva dintr-o grămadă de pietre aduse pentru repararea trotuarelor. Vine la frizerie.

— Nea Anghele, te interesează un fier de călcat electric? Uite, bre, e nou.

— Ptiu, fire-ai al dracului, cum i l-ai luat, mă?

— Mi l-a împrumutat coana preoteasă.

— Nu mai vezi tu faţa lui Cristos dacă furi de la popă.

— N-o s-o vadă nici Cristos pe-a mea… Ai, bre nea Anghele, îl cumperi? Dumitale ţi-l dau mai ieftin.

— Du-te, bă… cu el de-aici. Știi că eu nu cumpăr lucruri de furat.

— N-a vrut, mă, popa să ia cireșe?

— N-a vrut. Zice că tușește dacă mănâncă cireșe.

— Nu s-o fi împărtășit.

Ilie Chelie își aranjează șapca în oglindă. Şi-o trage pe-o sprânceană. Are o șapcă în opt colţuri și cu cozoroc îmbrăcat în piele. Își aranjează și haina. Haina e din stofă bună. Cândva a fost o haină ca lumea, dar răposatu' era mai mare. Vine pe Chelie ca pe-o prăjină.

Nici pantalonii nu sunt mai de doamne-ajută. Le-au ieşit genunchii.

— Calcă-ţi, mă, pantalonii ăia, ai fier de călcat acum.

— Am fier, dar n-am priză. Acum îmi trage electricianul fir la domiciliu, sanchi.

Până nu de mult, Ilie Chelie dormea pe biliard, în cafeneaua lui Firuţă. Și ziua și noaptea acolo îl găseai.

Maică-sa murise la doi ani după ce l-a născut. A zăcut în casă șase luni fără nicio îngrijire. Bărbatu-său, tatăl lui Chelie, era închis. Intrase cu mașina, pe care era șofer, în vitrina unui magazin. Neavând cu ce plăti despăgubirile, a fost întemniţat și ţinut, fără să fie judecat, mai bine de un an. A murit și el în închisoare.

Până pe la vreo zece ani, Ilie Chelie a trăit ca un — câine. Azi mânca la unul, mâine la altul. Până la urmă s-a aciuat pe lângă cafeneaua lui Firuţă. Aici a învăţat și „meseria". Scule: trei cauciucuri. Imediat după 23 August îl găseai prin dosul gării.

— Asta-i cu timbru, ăsta-i fără timbru. Care-i cu timbru, care-i fără timbru? Pentru un pol-doi, pentru doi-patru. Care mai pune, care mai câştigă. Mult puneţi, mult luaţi. Puţin puneţi, puţin luaţi. Care-și mai încearcă norocul? Care vrei să te faci cu bani, neamule?…

Pe urmă și-a mărit „prăvălia". Și-a făcut tarabă. Tarabă ! O masă, pe ea cu o mușama colorată și numerotată până la doisprezece. Din „prăvălie" mai făceau parte paharul de ebonită și perechea de zaruri făcute „la mișto", cum zicea Chelie. Striga toată ziua:

— Sus de șapte, jos de șapte, și la șapte trei ori miza.

Avea ca mărginași pe Fane Ficat și pe Tartaloș. Și ei crescuţi la cafeneaua lui Firuţă. Fane Ficat și Tartaloș până la urmă s-au lăsat de șmecherii. Au intrat muncitori într-un atelier din cartier, Triajul.

Veneau ţăranii la masa lui Chelie. Găseau gura și pe urmă îşi încercau norocul. Plecau de lângă masa lui Ilie-Chelie și fără izmene. Un timp, Chelie s-a înţeles cu sergenţii. Le dădea și lor partea leului. Mai târziu l-au pus pe goană. Venise ordin de „sus", să nu-i mai lase. Și-a mutat masa lui mai la-ntuneric. Până într-o zi când, vorba lui, l-au lăsat orfan de masă, de zaruri, de mușama. Abia a scăpat de la poliţie. S-a apucat de alte șmecherii.

— Sculele mi le-a luat. Cafeneaua a închis-o…

Ăsta-i regim? zicea el în cârciuma lui Zincă. Se lăudau c-o să ne facă și o să ne dreagă. Și când colo… tămâie.

M-au lăsat pe drumuri. M-au dat afară și din casă.

Care nu-l cunoșteau îl întrebau miraţi:

— Zău, dom'le, te-au dat afară din casă?

— Mi-au pus sigiliu la ușă, mi-au luat sculele, acum dorm în stradă.

— Ţţţţ, i-auzi, dom'le, ce sunt în stare !

Zincă îşi dădea şi el cu părerea:

— Şi de fapt chiar aşa este: ce-a făcut regimul ăsta pentru Ilie Chelie? L-a lăsat fără adăpost, fără meserie. Ce-o să facă el acum?

Acum, Ilie Chelie caută client pentru fierul de călcat. Răduş îl trage pe bancă lângă el. Îi şopteşte:

— Ce facem, mă Chelie, cu chestia aia, ne apucăm sau nu?

— Fac rost de bani şi gata !

— Păi când? Mi s-a urât de când tot îmi spui că faci rost de bani şi…

— Nu te grăbi, mă Răduş, ai răbdare. Toate la timpul lor. Hai, mă fraţilor, nu cumpăraţi niciunul fierul ăsta de călcat? Ori nu sunteţi în bani?

Aici nu-şi găseşte client.

— Mă duc să-l trântesc în altă parte.

— Şi dacă află popa că i-ai furat fierul?

— Îi spun eu că i l-am luat, când o să mă duc să mă spovedesc. Că trebuie s-o fac şi p-asta. Alt fel, când o să dau ochii peste cap şi-o să bat la poarta lui sfânt' Petru, o să-mi trântească uşa raiului în nas, şi-o să-mi zică: uşchi, Chelie, în iad, că acolo e de tine. Da' până la urmă îl fraieresc eu şi pe portarul raiului. Mă prezint la el cu nişte acte nasoale. Când oi fi în pragu' morţii şutesc un buletin de la un adventist şi mă legitimez cu el. Adventiştii au frai în rai, pe ochii mei !

— Eşti şi bisericos.

— Se poate altfe! Dă-mi un ziar, nea Anghele, să împachetez fieru' ăsta.

Nu mai aşteaptă să-i dea frizerul ziar, a găsit el unul pe masă. Împachetează fierul.

— Răduş, pe urmă facem o „plimbare" cu tramvaiul?

— Ce-s nebun? Nu merg !

— Hai, bă, nu fii fraier ! îmi ţii „tira" în tramvai.

— Fugi, bă, că nu merg! Te-aştept deseară aicea, vii?

— Viu!

Ilie Chelie a plecat. Răduş se aşază pe scaun în faţa oglinzii. Trage dintr-un chiştoc de ţigară şi se admiră. Nu-i băiat urât. Îşi aranjează iar buclele.

Bagă de seamă că nu prea îi lucreşte părul.

— Nea Anghele, iau puţină briantină?

— Ia de-acolo.

Aruncă chiştocul. Freacă briantină în palme. Îşi unge părul. Se piaptănă cu migală. Intră-n frizerie şi Alecu Vasile, de la Atelierele Triaj. Numai de ăsta nu era nevoie aici.

— Ce faci, mă Răduş? Te bărbiereşti? Când vii, mă, la lucru? Hai, c-avem nevoie de lăcătuşi.

Răduş face pe prostul.

— Ai văzut, bărbiere, preoteasa?

— E păcat, mă, să râvneşti la bunul altuia — râde Anghel.

— Ţi-a suflat ăla care-l bărbiereai? Ce, păcat !? Parcă popa Clăbuc e mai

breaz? De ce crezi că s-a mutat pe-aici? A păcătuit cu nevasta lui Berbecaru și l-au pus ăia pe goană. Câte păcate de-astea n-are popa Clăbuc ! Am auzit eu. S-a dat şi la Lina lui Iosif. A avut bucluc și cu parlagiu ăla de pe Alion ! L-a prins la nevastă-sa. Era să-l bărbierească ăla cu satâru'.

Într-o zi s-a îmbătat și umbla după popă, să-l jugănească. Nu-i nici popa Clăbuc ușă de biserică. D-aia s-a mutat pe Giulești. Nu mai putea trăi cu vecinii.

Alecu Vasile dă din cap și-l întrerupe pe Răduș:

— Cumnată-tu a venit de la Constanţa? Tot pe șantierul ăla lucrează?

— Tot — răspunde Răduș și schimbă numaidecât vorba: Auzi, bărbiere, o să încep să mă duc la biserică, că popa Clăbuc s-a mutat vizavi de biserică. Mă duc pe acolo, când o pleca Clăbuc la liturghie.

— Crezi că se uită preoteasa la tine?

— De ce nu, bărbiere? Știi cum se uita la mine?

I-am făcut și cu ochi'. S-a prins.

— I-oi fi căzut cu tronc.

Alecu îşi aprinde o ţigară. Răduș ar mai fuma și el. Îl roagă pe bărbier:

— Bărbiere, dă-mi și mie o ţigară.

Alecu îi întinde pachetul.

— Mulţumesc, las că iau de la nea Anghel.

Dar tot de la Alecu ia, ca să fie mai sigur.

— Nu-i păcat, mă, de meseria care-ai învăţat-o?

face Alecu. Golănești pe-aici în loc să vii, colo, să pui mâna la muncă.

— Ai un foc, bărbiere?

— Uite și foc — îi întinde Alecu chibritul aprins.

Ce n-ar da Răduș să scape de Alecu ăsta ! îi tot dă zor cu munca !

— Vino, mă Răduș, c-o să-ţi dăm încadrare mare. Știu că ești lăcătuș bun.

Dar până când? Tace Răduș ce tace și deodată:

— Ia mai lasă-mă, bre, cu munca dumitale ! Ce atâta muncă? Ia uite aici ce bătături am în palmă. Patru ani am tras la pilă. Am carnet de lucrător? Am ! Sunt cineva? Sunt ! şi ce tot îi dai zor cu golănitul? îmi vorbești de muncă. Păi dacă era bună munca, erau ei proști, boierii, să ne-o lase nouă? Patronul meu, cum a văzut c-au venit ăștia la putere și a mirosit că n-o să mai meargă mustăria, a făcut ce-a făcut și-a întins-o din ţară. Deștept ! Ne-a lăsat baltă! Bine că m-am văzut cu carnetul de lucrător în buzunar. Și, la urma urmei, ce atâta muncă? Golănesc și eu de-o lună-două, și toţi cu gura pe mine !

Frizerul, ca să-l scoată din încurcătură, ia o găleată din dulapul în care și-a montat chiuveta. Chiuveta e de fapt un lighean cârpit cu smoală și cu bucăţi de cârpă. Îi face cu ochiul lui Răduș.

— Adu, mă Răduș, și mie o găleată cu apă de-aici de la Stanca. Mi-aduci? Hai, că nu mai am de loc în bazin.

Răduș ia în silă găleata și pleacă după apă. Alecu se uită după el.

— Vai de capul lui, meseriaș bun şi-şi pierde timpul pe-aici. De ce nu-l iei la goană, Anghele?

Frizerul îşi şterge mâinile de săpun, alege un brici de pe masă şi-l trage la curea.

— Eu nu i-am spus să se ducă la muncă?! Nu vrea! Ce să-i fac eu? Treaba lui…

Stanca stă chiar peste drum de frizeria lui Anghel. Are pompă de apă. Acolo s-a dus Răduș cu găleata.

Stanca, cum l-a văzut intrând, a și strigat:

— Ce cauţi, mă, aici?

— Nu vezi? Apă !

— Aţi reparat voi vreodată pompa, mă derbedeilor? O sută douăzeci de lei i-am dat alaltăieri lui Petrică să mi-o repare. Să pleci numaidecât cu găleata de-aici, golanu' dracului ! Ştiţi numai să stricaţi… Nu mai pompa, mă, n-auzi? Tu n-auzi, mă derbedeule, să nu mai pompezi?

— Taci, fă, din gură, nebuno !

Stancăi atât i-a trebuit.

— Fir-ai tu al dracului, mă faci nebună în casa mea? Stai că-ţi dau eu nebună !

Câinele, legat în lanţ de-a lungul sârmei de întins rufe, a început să latre și el.

Stanca se uită după o piatră, după un băţ. A găsit prăjina de rufe. Aleargă spre Răduș, care a pornit spre poartă cu găleata plină. Câinele latră mai tare. S-a speriat. Un căruţaș a oprit caii în faţa gardului. Se uită la Stanca și râde. Nelu, cizmarul de lux al cartierului, a auzit și el gălăgie. A lăsat calapoadele jos și a ieșit în prag. Au ieșit și cei din frizerie.

Stanca ridică prăjina, vrea să dea. Răduș se fereşte într-o parte, apucă găleata de fund și deșartă apa pe Stanca. Ciuciulete a făcut-o. La urmă azvârle spre ea și găleata. Stanca ţipă. Căruţașul râde. Cizmarul de lux al cartierului râde și el. Stanca apucă găleata, o aruncă după Răduș în mijlocul șoselei.

Anghel fuge să-și ia găleata.

— Și voi ce v-aţi oprit? Ce râdeţi ca proștii? V-arăt eu vouă, derbedeilor ! ţipă Stanca.

Răduș vâră mâinile în buzunarele pantalonilor. Trece pe lângă frizer:

— Bărbiere, fi-ţi-ar vecina a dracu', du-te de-o în tinde pe frânghie, să se usuce…

MARIN RĂDUȘ
VREA SĂ-L TAIE PE TITI FIŢARU

Răduș a pornit-o spre casă. E vremea prânzului. I s-a făcut foame. Merge agale. Te miri că nu-i e rușine: om în toată firea și cu pantalonii peticiţi în spate. Și tocurile de la pantofi s-au dus. Mai are puţin și calcă pe ștaifuri. Ei, dar freza-i frezǎ. Iar îşi aranjează buclele.

— Ce-ai păţit, mă, cu Stanca?

— Aţi și auzit? Fi-v-ar telefonul al dracu' !

Încă nu s-au instalat telefoane în casele oamenilor, dar nici nu-i nevoie.

— Răduș, ia stai puţin!

— Ce-i, Căprioarene?

— Mă, tu nu mai vorbești cu Matilda?

— De ce mă-ntrebi?

Răduș s-a oprit în loc. Se uită la Căprioareanu.

— De ce mă-ntrebi, mă?

— Așa, ca chestie !

— Vorbesc.

— Aseară te-ai întâlnit cu ea? Dar alaltăseară?

— Nu. N-a venit la-ntâlnire. O fi avut treabă.

— A avut treabă cu Titi Fiţaru. Am văzut-o cu el. Îl ţinea de braţ. Se ducea înspre găzărie. Să-mi sară ochii dacă te mint. O ducea spre groapă. Aștepta să se întunece. I-ai pasat-o tu?

— Fugi, bă, poate n-o fi fost ea.

— Ce, mă Răduș, crezi că sunt chior? Dacă vrei, îţi spun și cum era îmbrăcată. Avea taiorul ăla maro, foile alea gri, șosete albe și…

— Zău, mă, cu Titi Fiţaru? Parcă nu-mi vine să cred I După masă am întâlnire cu ea, să vedem, vine?

— Nu vine… că ăla are bani… muncește. Dă-mi, mă, și mie o ţigară.

— N-am, Căprioarene, să mor dacă am!

— Un te duci, mă, acum? Hai mai stăm pe la cizmărie.

— Mă duc acasă, mi-e foame.

— Te-ai bătut cu Stanca, mă? Așa am auzit.

— Și tu ai auzit?… Dacă nu vine la-ntâlnire, o bat de-o stric.

— Pe cine, mă, pe Stanca?

— Fi-ţi-ar Stanca a dracu’… Ce-am eu cu Stanca !

Spune, Căprioarene, ai văzut-o tu? Pe ochii tăi că era cu Fiţaru? Parcă nu-mi vine să cred !

— Pe ochii mei c-am văzut-o I Ce nevoie am să te mint?

— Dacă nu vine la întâlnire azi… Mă duc, mi-e o foame de mor. Noroc !

A plecat. Mai bine nu se-ntâlnea cu Căprioareanu. I-a făcut sânge rău. Dar foamea tot nu i-a tăiat-o. Din toate casele răzbate până la nasul lui Răduș miros de mâncare. Miroase a came prăjită în tigaie. A rântaș, a ceapă prăjită.

În piaţă nu mai sunt cumpărători. Negustorii fac socoteli. Unii aranjează marfa pentru după-masă. Pentru cei care ies de la serviciu. Fane Cărbunaru îşi numără și el banii. Nevastă-sa îi ia din mână și-i bagă într-o casetă. Caseta o ţine ea. Cărbunaru o mai ia razna din când în când.

În drum spre casă, Răduș trece prin piaţă. Îl vede pe Cărbunaru numărând banii.

— Facem un barbut, Fane?

— Aai bbani? Fffacem !

— Du-te dracu’, derbedeule, cu barbutu tău, mai bine du-te la muncă, sare cu gura nevasta Cărbunarului.

Răduș o înjură şi-şi vede de drum. A vrut numai să pună paie pe foc. Au și început să se certe.

— Ai juca barbut, Fane, ai?

— Ttaci, fă.

Răduș râde. Cărbunaru se ceartă mereu. Mare minune dacă într-o zi nu s-or lua la bătaie. Fane Cărbunaru e mort după jocurile de noroc.

Pe la porţi pensionarii stau de vorbă să treacă timpul. Se strâng câte doi-trei la un loc și vorbesc: că iar nu se găsește mălai, că ieri n-a ajuns pâinea de la centru, că n-ar fi rău să plouă. E chiar timpul să dea Dumnezeu puţină ploaie pentru grâu, să nu fie și anul ăsta secetă. Răduș trece pe lângă ei, le dă bună ziua. Răspund și ei.

Acum vorbesc despre Răduș.

— Golan, fratele ăsta al Victorinei !

— Păcat de el !

— Derbedeu !

Răduș aude. Scuipă printre dinţi şi-şi vede de drum.

A ajuns acasă. De bucurie, Cioban, câinele, începe să latre. Se smucește în lanţul legat de stănoaga de porumbei. Stănoaga se mișcă de smuciturile lui. Porumbeii zboară care încotro. Sunt fel de fel: codalbi, misirlii, bălţaţi, voltaţi, de toate neamurile. Porumbeii nu sunt ai lui Răduș, ci ai lui cumnatu-său, Matei. Da' de când a plecat Matei din București, are Răduș grijă de ei.

Coana Victorina, sora lui Răduș, a auzit poarta și a ieșit în prag. Când îl vede pe Răduș, intră bosumflată în bucătărie. Bombăne:

— A venit boierul la masă.

Răduș se duce la coteţul de porumbei să se uite la pui. Câţiva porumbei clocesc. Au apă într-o farfurie de tablă. Pe Răduș l-a apucat vrednicia. Le mai pune și el.

Victorina bombăne mai departe:

— Ţie nu-ţi mai vine, mă, mintea la cap? Ce-ai avut cu Stanca?

Răduș se face că n-aude. Se joacă cu câinele. Cioban sare în două labe și-l linge pe faţă. E un câine mare ciobănesc, flocos, cu o pată galbenă pe spinare.

— … Te-am ţinut patru ani, treacă, ai fost ucenic!

Dar acum ești lucrător. Mă gândeam c-o să-mi fii și tu un ajutor în casă, ai s-aduci și tu un ban, când colo ţie-ţi arde de golănit.

Răduș a dezlegat câinele. Cioban aleargă la poartă.

Poarta-i închisă. Cioban fuge de la un cap la celălalt al curţii. Intră în bucătărie. Se gudură pe lângă Victorina.

— Ieși, afară, javră, n-auzi?… De ce-ai dat drumu', mă, la câine?

— M-a rugat…

— Ieși afară, Ciobane… Marș de-aici… Ce-ai avut, mă, cu Stanca?

— Mai lăsaţi-mă în pace cu Stanca, că mi-aţi împuiat capul!

— Vai de capul tău și de zilele tale de leneș !

— Da, sunt leneș, și ce vrei?

— Derbedeule, furi ziua lui Dumnezeu de pomană !

— Ei aș !

Răduș se așază pe pragul magaziei. Un porumbel vine lângă el. Ciugulește de pe jos firimituri. Pisica, urcată pe tejgheaua de tâmplărie a lui Matei, scuipă de acolo

spre câine. S-a-ncovoiat ca o seceră.

— Să te duci la muncă, aia vreau.

— Nu-mi place să muncesc. Stau. Numai așa, de-al dracului, am să stau !

— Stai sta-ţi-ar stâlpul la cap ca lu' mama ! Dar să vedem ce-o să crăpi. N-o să-ţi mai dau nici demâncare. Cotu' mâncare…

— Altceva mai știi?

O strigă cineva peste gard pe Victorina.

— Coană Victorino !

— Da, madam Albulescu.

— Ai să-mi dai puţină sare de lămâie? Am uitat să cumpăr dimineaţă.

Victorina se duce după sare de lămâie.

Răduș asmute câinele spre pisică. Pisica s-a făcut ca un arc. Părul pe ea e ca o perie de sârmă.

— Te-ai bătut cu Stanca, Răduș? Așa am auzit.

Și madam Albulescu se uită pe frânghie să vadă ce rufe a spălat Victorina.

— Oi fi auzit — îi răspunde Răduș vecinei, în doi peri, şi-şi vede mai departe de treabă.

Treabă ! Necăjește un câine şi-o pisică.

— Șoo ! Șoo pe ea, Ciobane !

Victorina iese cu sarea de lămâie.

— Poftim, madam Albulescu.

— Mulţumesc. Ţi-o dau mâine dimineaţă înapoi…

Face semn din cap spre Răduș: Ţi-a venit domnu' la masă.

— Să-l arză foc' de domn. Muncește prostu' de bărbatu-meu pentru el.

Madam Albulescu pleacă. Victorina continuă, că asta aștepta, s-o întărite cineva:

— Da' ce, doamne ferește, are vreo mână ruptă, vreun picior? E sănătos tun… De ce nu te duci, mă, să lucrezi? C-a fost și Alecu p-aci și zicea să te trimit la el. De ce nu te duci? Te-ai înhăitat cu derbedeul ăla de Ilie Chelie și-i tot dai zor că dacă era bună munca o luau boierii…

— Păi așa e.

— Așa e, ești leneș. Ar trebui să te iau eu la goană cu paru'.

Răduș a intrat în magazie. Iese de-acolo cu un cuţit.

Îl freacă pe-o piatră să-i scoată rugina.

— Ce faci cu cuţitul ăla?

— Îmi trebuie… Victorino, în curând o să scapi de mine… Ciobane ! Ciobane, vin aici… na !

— Te pomenești că te-nsori ! Asta-ţi lipsea! N-ai pantaloni pe tine și vorbești de fete.

Răduș se uită cu coada ochiului la soră-sa.

— Mă duc în pușcărie, Victorino.

— Unde, mă?

— În pușcărie.

— Ce, ai căpiat?

— N-am căpiat. Mă duc în pușcărie. Zău !

— Mai bine te-ai duce la muncă.

— Nu glumesc… Vezi cuţit' ăsta?

Răduș arată cuţitul. Îl plimbă prin aer, ai zice că înjunghie pe cineva.

— Cu el am să-l înjunghii pe…

— Ai înnebunit? Pe cine vrei să tai?

— Pe Fiţaru… Mi-a luat-o pe Matilda.

— Ia uită-te de ce-i arde derbedeului !

— Victorino, și tu ai fost tânără ca mine. Spune-mi, ce să fac?

— Să te duci la muncă! Aia să faci… Auzi aschimodiei de ce-i arde! Să-l taie pe Fiţaru… Ptiu !

Cioban a intrat peste Victorina în bucătărie. S-a ridicat în două picioare pe masă și se uită în ochii stăpânei.

— Cioban, na, vino aici, stai, Ciobane !

Victorina îl apucă de gât, îl scoate afară și-l leagă. Cioban se zbate puţin în lanţ. Chelălăie, apoi se resemnează.

Un miros de rântaș gâdilă nările lui Răduș. Îi deschide apetitul. Își linge buzele, apoi, împins de dorinţele stomacului, izbucnește:

— Mi-e foame, Victorino !

Răduș se uită spre bucătărie. De-acolo vine mirosul. Oala cu ciorbă de pe plită a dat în fiert. El se uită spre aburul care se înalţă spre tavan.

Câţiva porumbei trec pragul bucătăriei. Ciugulesc firimituri.

— Să fie al dracului care-ţi dă ceva demâncare ! se jură Victorina.

Intră în bucătărie și mestecă în cratiţa cu iahnie de cartofi. Mirosul de mâncare a început să fie mai insistent.

— Ai tu inima aia să mă lași nemâncat?

— Dă-mi pace.

— Victorino, tu ești o femeie bună.

— Lasă-mă-n pace, Răduș, că dau cu ceva după tine.

— Victorino, câţi ani aveai tu când te-ai măritat?

— Îţi crăp capul, Răduș, lasă-mă !

— Șaptesprezece ani aveai, știu. Eu am împlinit nouășpe ani. Dă-mi și mie voie să iubesc… îl omor pe Fiţaru…

Răduș se ridică de pe pragul magaziei, se apropie de Victorina și se așază pe un scăunel lângă ea. Cioban dă din coadă, cu ochii spre bucătărie. Victoriţa îi aruncă o coajă de pline. Cioban sare și dă jos prăjina de rufe. A trântit de pe frânghie o cămașă. Porumbeii care ciuguleau prin apropiere și-au luat zborul. Bucata de pline a căzut mai departe. Cioban n-ajunge la ea. Încearcă s-o tragă cu laba. Mârâie. Răduș se scoală și dă bucata de pline aproape de el. Cioban înfige colţii în ea. O ţine cu labele. Răduș ia cămașa de jos și i-o duce Victorinei.

— Ce mâncăm azi, Victorino?

O prinde de umeri şi-o sărută pe obraz. Victorina se ţine tare. Îi vine să râdă,

dar se stăpânește.

— Am spus că nu-ţi dau demâncare. Nu meriţi ! Zău dacă meriţi !

— De ce ești așa rea?

— Adu niște lemne din magazie. Da' mai subţiri.

Răduș se duce într-o goană la magazie. Vine cu un braţ de lemne. Le așază sub sobă. Aranjează colţul unui preș. Ridică de pe găleata de apă capacul.

Nu e apă în căldare. Se duce să scoată. Victorina se uită după el. Râde. Îi pune să mănânce.

Să nu-i fie de deochi, are poftă de mâncare Răduș.

Înfulecă de parcă a intrat în anul morţii. N-ar merge acum o ţigară?

— Victorino?

— Ce mai vrei?

— Dacă te-aș ruga frumos să-mi dai niște bani de ţigări, mi-ai da?

— Eu să-ţi dau bani?

— Pentru un pachet, Victorino.

— Să te văd lat și nu-ţi dau.

— Victorino !

— Lasă-mă !…

— Victorino ! De când a murit mama, de când am rămas orfan, tu mi-ai fost și mamă și tată. Ce mă făceam dacă nu erai tu? Tu, cu inima asta a ta…

Vezi, și Dumnezeu asta cum știe să le orânduiască pe toate ! A luat-o pe mama, dar în schimb mi-a lăsat o soră… De un pachet, Victorino ! Răduș împreună mâinile ca pentru rugăciune.

— Nu ţi-e rușine să ceri?

— Cer de la un străin? Cer de la soru-mea.

— Nu-ţi dau.

Răduș strânge masa. Adună firimiturile în palma făcută căuș. Aruncă firimiturile afară, la porumbei.

Face farfuriile teanc. Vrea să le spele.

— Ce faci?

— Le spăl. De ce să te obosești tu atâta pentru mine?

Victorina râde. Îi ia vasele din mână.

— Victorino, îmi dai?

— Ești mai rău ca râia !

— Să mor dacă nu ţi-i dau înapoi îndoit. O să ţi-i dau întreit. Ce vorbesc eu? înzecit… Să iau din bufet, Victorino? Numai un pachet ! Zău ţi-i dau înapoi…

Exact pentru un pachet de ţigări a luat. Nici mai mult, nici mai puţin. În privinţa asta Răduș e cum trebuie. Nu pune mâna.

S-a asigurat de ţigări până mâine seară. Pleacă.

— Mulţumesc, Victorino !

— Un te duci?

— Am treabă.

— Ce-ţi pasă?! Stomacul ţi l-ai aranjat, bani de ţigări ai… Mai bine pune mâna

și sapă grădina, să punem niște arpagic. Toţi vecinii au săpat, numai noi…

Răduș schimbă vorba:

— Victorino, peste câteva zile o să te-mbrac în bani… S-auzim de bine!

A plecat. Victorina iese după el. Strigă:

— Răduș !

— Da.

— Lasă cuţitul acasă !

— Nu-l las !

— Răduș, n-auzi? Lasă cuţitul acasă !

— Nu-l las !

Au auzit vecinele că Răduș a plecat cu un cuţit la el. Îşi fac cruce și vorbesc între ele.

— Doamne, ce s-a stricat băiatul ăsta ! Și ce cuminte era !

— De când s-a-nhăitat eu derbedeul ăla de Chelie…

Răduș nu le-aude. A luat-o la picior.

Victorina strigă după el:

— Lasă cuţitul acasă, Răduș.

*

* *

— Bărbiere, sunt dărâmat până la temelie. Vezi cuţitul ăsta?

Răduș stă pe Giulești de când era atâta. Dar până azi nu l-a văzut nimeni chiar așa de întărâtat. Ia uite cum răsucește cuţitul ! Stă rezemat în ușa frizeriei lui Anghel și i se plânge frizerului:

— Vezi cuţitu ăsta, nea Anghele? S-ajung cum e mai rău, dacă nu-l bag până-n prăsele în Fiţaru. Și ei de n-o să-i dau vreo douăzeci de pumni peste muie, de n-o bat în gură ca pe o coasă, să nu îmi mai zici mie Răduș.

E foc.

Frizerul îşi ia mandolina din cui și îi zgândăre coardele cu pana. Curios cum sunt toţi frizerii, iscodește:

— Pe cine vrei, mă, să baţi în gură ca pe coasă?

Pe bancă, lângă frizer, e o cutie de tablă. Răduș o dă la o parte și se așază.

— Pe Matilda.

— Dar ce-ai, mă, cu ea? Și pe Fiţaru de ce vrei să-l înjunghii?

— Ce am eu cu ei? oftează Răduș.

Șterge lama cuţitului de pantaloni. Bărbierul se uită la el. „Habar n-are ce-i în sufletul meu, se gândește Răduș. Și chiar dac-ar ști, cu ce m-ar putea ajuta?”

— Ce am cu ei?!… Vorbeam cu Matilda, cu fata aia care s-a mutat lângă noi și nenorocitul de Fiţaru s-a băgat peste mine. Doamne… De pun mâna pe el, șfaiţăr îl fac. Spăl cuţitul în el, nea Anghel. Uite-așa îl răsucesc.

E nebun. Răsucește cuţitul ca un descreierat.

— Ia o ţigară, nea Anghele.

Îi întinde pachetul. Frizerul alege o ţigară mai moale. Pune mandolina lângă el.

— Ai văzut-o cu Fiţaru?

— A văzut-o Căprioareanu și Fane Edita… Aveam întâlnire cu ea astăzi după-masă și n-a venit. Așa-i fac ochii, nea Anghele… Ai un foc, bre?

Anghel scapără un chibrit. Aprinde ţigara.

— Cât e ceasul, nea Anghele? A ieșit Triajul?

— N-a sunat. Trebuie să sune acum de patru.

Răduș se scoală de pe bancă. Era să dea mandolina jos.

— Ce faci, mă, un te duci?

— Mă duc la poartă, la Triaj, să stau de vorbă cu Fiţaru.

— Stai, Răduș. Hai să te fac o tablă.

— De table-mi arde mie acum? Dac-o să vezi trecând o salvare pe-aici, să știi că Fiţaru e-n ea.

— Stai, mă, aici, nu fi nebun !

— Șfaiţăr îl fac, nea Anghele.

ȘI FIŢARU VREA SĂ-L TAIE PE RĂDUȘ

Abia pe la începutul anului 1946 au început tinerii din Giulești să dea baluri. Până atunci se distrau pe unde puteau. Mergeau în sala C.F.R.-ului din Griviţa, sau la Ceame, la sala Fumozan, cum i se spunea, ori acasă la vreunul din băieţi sau fete. Fosta cârciumă a lui Titi Bărbosu stătea de pomană. O închisese Bărbosu încă înainte de ’44. ’Nu-i vorbă că era pe o stradă dosnică, aproape de linia ferată, chiar lângă biserică. Când era noroi, greu pătrundeai până acolo. Nu începuse încă repararea străzilor.

În ’46, tinerii s-au reorganizat. Au apărut afișe pe străzi. S-a împestriţat cartierul de afișe:

STOP. MARE BAL MARE. ÎN SALA BĂRBOSU. SE VA ALEGE REGINA BALULUI. CONFETE ȘI SERPENTINE. DANS. MITITEI ȘI BĂUTURI PÂNĂ LA ZIUA. ORCHESTRA DIN ORAȘ. LA ACORDEON COSTEL CHIRU CARE A CÂNTAT LA RADIO.

Veneau băieţii din Giulești-Sărindari, cu șepcile făcute la Bănică, pe calea Griviţei, șepci cu opt colţuri și marginea cozorocului îmbrăcată în piele. Toţi din Giulești-Sărindari purtau șepci din astea. Cei din cartierul Ciulești, de mai aproape de oraș, veneau cu capul descoperit. Ei nu purtau nici pălărie. Le aranja Anghel părul, le făcea ondulaţii cu apă. Sâmbătă seara, Anghel nu se ocupa decât de ondulaţii.

Atunci începuse moda hainelor largi, a nodului de cravată mic, a pantalonilor strâmţi și, mai cu seamă, a dansului — ţopăit. Cei din Giulești-Sărindari se simţeau în inferioritate. Ei nu știau să danseze așa. Ca să-și refacă moralul se duceau la bufet și trăgeau la măsea: pe urmă, ţinte, Pârleo ! Oricâţi oameni de ordine erau, nu se putea să nu iasă scandal. Găseau cei din Giulești Sărindari motive. Că i-a călcat unul din Giulești pe picior, că s-a uitat urât la ei. Femeile-și luau fetele, se

trăgeau într-un colţ sau plecau acasă. Scandalul nu dura mai mult de câteva minute, pentru că se băgau oamenii de ordine între bătăuși. Mâncau și ei bătaie câteodată… Mai târziu i-a venit cuiva o idee bună: I-au pus pe scandalagii să facă ordine și au făcut. De atunci n-au mai fost bătăi mari.

În sala Bărbosu a cunoscut-o Răduș pe Matilda. O mai văzuse el de câteva ori, de când se mutase fata pe Giulești, dar n-avusese cum să intre în vorbă cu ea. Într-o sâmbătă seara i s-a ivit prilejul. Matilda venise până la sală în cizmuliţe și cu pantofii în pachet, că plouase vineri toată ziua și sâmbătă până la prânz. Răduș era la ușă. Fata nu cunoștea pe nimeni. A intrat în vorbă cu ea. I-a ajutat chiar să-și pună pantofii. În timp ce se încălţa, a ţinut-o de mână să nu-și piardă echilibrul. Apoi Răduș a aranjat cu un băiat de la bufet să păstreze el cizmuliţele până se termină balul. Matilda era drăguţă și dansa foarte bine. Răduș știa foxtroturi „în figuri”. Matilda care abia se mutase din centru nu credea să-și găsească aici, la mahala, un partener așa de bun. Răduș era ușor la dans și voia să-i arate tot ce știe. Femeile se ridicau în picioare pe bănci, se uitau după ei şi-şi făceau cruce.

Răduș nu venise cu hainele cu care era la frizeria lui Anghel. Împrumutase pentru ocazie costumul lui Matei, cumnatu-său. Aveau aceeași talie. A dansat toată seara cu Matilda. Au plecat de braţ. Aveau același drum. A condus-o până la ea la poartă. Mai bine de o oră au stat în faţa porţii. Unui bec, pe care cei de la electrică s-au găsit să-l instaleze tocmai acolo, i-a făcut Răduș de petrecanie cu o piatră.

S-a mai văzut Răduș cu Matilda într-o seară, pe urmă în seara următoare, și tot așa mai multe seri la rând.

„E dată dracului fata asta, îşi aduce aminte Răduș. Și acum să-i tragă clopotele Titi Fiţaru ! Pentru el am spart eu becul?!”

A sunat de patru, au început să iasă muncitorii. Trec pe lângă Răduș. Răduș strânge cuţitul în mână. Trebuie să se răfuiască cu Fiţaru. Varză îl face.

„A dracului muiere Matilda, gândește iar Răduș și schimbă cuţitul din buzunarul stâng în cel drept, să-i fie mai la-ndemână. M-o fi văzut Fiţaru și n-are curaj să iasă”.

Iese pe poartă Costică Rișcaru. Când îl vede pe Răduș, vine la el. Sunt prieteni. Au vorbit mai de mult amândoi cu fata lui Hristache de pe groapă. Și cu el era să se bată Răduș.

— Ce-i cu tine, Răduș, te angajezi la noi? S-a angajat astăzi și Fane Buzatu… De dimineaţă era și Ion Căprioareanu pe la poartă. S-apucă toţi de muncă. Li s-o fi urât tot golănind. Măi, Răduș, cere-te la mine, la ajustaj.

— Altă treabă n-am !

— Nu te angajezi? Atunci ce-i cu tine pe-aici?

Aștepţi pe cineva?

— Pe Fiţaru.

— Ce-ai cu el?

— Am eu o chestie…

— Știu.

— Ce știi, mă?

— Mi-a spus că ţi-a luat-o pe Matilda. E foc. Zice că, dacă pune mâna pe tine, te năucește.

— Cine, Rișcare? Cine să mă năucească? Fiţaru !? Fiţaru, mă? Păi îl bat la el în poartă! De ce nu iese. I-e frică. Ia uite aici!

— Răduș scoate cuţitul. Bucăţi îl fac. De zece ca Fiţaru nu mi-e frică !

— Proști sunteţi ! Vă bateţi pentru asta ! Dacă pune mâna pe Matilda, o deznoadă.

— Pe Matilda?! — se miră Răduș.

— Pe Matilda. Ce te uiţi așa la mine?!

— Dar ce-are, mă, cu ea?

— Parcă tu nu știi?

— Ce să știu?

— Ai, bă, nu mai mă aiuri ! Rișcaru dă să plece. Crezi că sunt vreun prost?

— Tu ești nebun, Rișcare !

— Sunteţi voi nebuni. Ia spune, Răduș, tu vorbești serios? N-ai nimic?

— Ce să am?

— Păi Fiţaru s-a învoit mai devreme, zicea că se duce la Eugen frizeru', ăla care lucra la Anghel…

Răduș zvârle cuţitul cât colo și-l lasă singur pe Rișcaru. O pornește spre frizerie. Nu, nu Fiţaru e de vină. Ea e de vină, Matilda.

„Vas că de-astea mi-erai?… Prostu' de mine ! la uite pentru cine era să-l tai pe Fiţaru…"

A ajuns la frizerie. Are întâlnire cu Ilie Chelie. Frizerul joacă table cu Fane Edita: un pol linia și treizeci marţul.

— Chelie a fost pe-aici, nea Anghele?

Frizerul aruncă zarurile, face "poartă-n casă" și nu răspunde decât într-un târziu, dar cu ochii tot la table:

— N-a fost, ce-ai cu el?

— Am eu ceva cu el.

— Nu te văd bine, puștiule… Șase-cinci, mai ai una afară. Ia-o și pe asta în braţe… Te-ai înhăitat cu Chelie.

— De ce, bărbiere?

— Ăla-i pungaș, mă! Lucrează prin tramvaie…

Cât ai avut, patru-trei? Mai stai… L-a prins unul cu mina în buzunarul lui, în tramvaiul 19. Cu fuga a scăpat… Trei-trei. Mai joci linia asta, Edito?

— Joc.

— La Brăila îţi dă cu vaporul în cap, dacă mai joci.

— Aci suntem pe Giulești, nu la Brăila.

— Când, bre, nea Anghele, când la prins? se interesează Răduș.

— Acu' o săptămână.

— Aia o știu. Credeam că la agăţat astăzi.

Frizerul se uită la Răduș.

— Zi, știi că fură prin tramvaie și mai… Te pome nești că te faci și tu pungaș de

buzunare !

— Hai, bre, nea Anghele, ce mă iei așa peste picior?

— Atunci ce-ai cu el?… Am o linie…

— Ne facem negustori!

— Ce negustori?

— O întindem cu trenul la Lehliu, la Siginreanu, cumpărăm făină, mălai și p-ormă vindem aici. Nu vezi cum umblă oamenii cu gura căscată după pâine? Ne rămâne la un drum câteva mii… Bărbiere, știi că nu-l mai tai pe Fiţaru. Nu e el de vină. Matilda ! Ea e capul răutăţilor. Deseară mă duc la ea… Și p-ormă o înnebunesc în bătăi…

BABA MARIŢA E SUPĂRATĂ FOC

— Să dea Dumnezeu să-l arză un foc, să nu-i ajute maica precista de păcătos… și voi ce vă uitaţi peste gard, ce-aţi văzut? Ce-aţi văzut, fă, vreun c… gol, de vă uitaţi așa? auzi, nerușinatul, să intre peste mine în casă !

Victorina, care tocmai albăstrea niște rufe, cum a auzit-o ţipând pe baba Mariţa, a dat drumul la le gâtura cu albăstreală în albie și-a alergat la poartă.

— Pe cine blestemi, babă Mariţo?

— Să mă lași în pace și tu, Victorino. Să mă lăsaţi în pace, că așa cum sunt acum, nu știu ce sunt în stare să fac.

Nevasta lui „Picior de porc” a înfipt în pământ hârleţul cu care săpa grădina de flori și-a dat și ea fuga în stradă.

— Cine te-a supărat, vecină?

— Un spurcat… Și tu ce vrei, lasă-mă cu Dumnezeu… Fir-ar al dracului să fie el cu ziulica lui !

Niculina Alexandrescu a venit și ea în mijlocul drumului cu droaia de copii după ea. Cel mijlociu se ţine de fusta mă-sii și plânge. Ălălalt mai mic (de vreo trei ani) cere să-l pună pe oală. Da’ poţi să-ţi vezi de copii acum, când în stradă e „chermeză”?

— Cine, babo Mariţo, cine să fie al dracului?

Baba Mariţa își șterge nasul cu șorţul vărgat de bucătărie și se uită la Niculina.

— Cum cine?… Și tu de ce nu duci copilul ăla să-l pui pe oală? Uite ce-a făcut pe el !

— Lasă asta, cine să fie ai dracului?

— Spurcat’ I Am tras o sperietură, nu l-ar mai ţine Dumnezeu pe pământ… Du, fă, copilul ăla de-aici.

N-am avut ceva la îndemână că-l plesneam de nu se mai ridica de jos. Am vrut eu să-l apuc de păr, dar a — zbughit-o, pungașul… Lua-l-ar guta de păcătos!

— Cine a fost, babă Mariţo? — se interesează și fata scriitorului de vagoane, ieșită în stradă să scuture niște preșuri.

S-aude scârţâind o roată. Vine Niculae-hamalul cu roaba cu gunoi. Duce gunoiul la groapă. Scârţâie al dracului roata. N-a uns-o de când o are. Oprește și el roaba,

se așază pe un braţ al roabei, îşi aprinde o ţigară și cască gura la femeile adunate în mijlocul străzii.

— Dacă vă spun, vă cruciţi, auziţi ! Vă cruciţi ! Mănânc aseară. Ptiu… trăsni-l-ar Dumnezeu. Sting lampa, voi ştiţi, la nouă sunt în pat, mă bag sub plapumă, nu trece nicio jumătate de ceas și văd că se deschide ușa, încet, încet. Nu știu cum am făcut de-am uitat-o descuiată. Mă dădusem după alte treburi ș-am uitat s-o-ncui. Mă uit așa pe-ntuneric și deslușesc un om. Îngheţase inima în mine. M-am făcut mică-n plapumă… Ce-o vrea și ăsta?" mă-ntreb. „Dormi, fă?" aud o voce. Simţeam că mor de spaimă. Acum, m-au mai călcat pe mine hoţii prin '26. Au intrat atuncea tot așa, peste mine în casă. Trăia și bietu' bărbatu-miu. Dumnezeu să-l odihnească, că tare cumsecade era. Douăzeci și opt de ani am stat împreună, dar nu mi-a zis nici dă-te mai încolo. Să mă dea dracu' pe mine? Doamne ferește !

A început să scârţâie iar roaba lui Niculae-hamalul.

A văzut că nu se discută ceva serios, a plecat.

— Și! o îndeamnă Alexandreasca să povestească mai departe.

— Toată casa mi-a golit-o atunci… și ceasul mi l-a luat. Ei, ce ceas aveam ! Roscopatent. A vrut să-l cumpere Bodârcă, nu știu cât a vrut să ne dea pe el, nu-mi mai aduc aminte. Moșu-meu era plecat nu știu unde. Uitase ceasul acasă. Au intrat hoţii peste mine așa cum a intrat și ăla aseară, da' la fel ! Tot așa m-au întrebat și ăia: „Dormi?" Auzisem eu că dacă răspunzi, te trimite pe lumea ailaltă. N-am zis nimic nici atunci. Am tăcut chitic. Tot mi-a luat. Am avut noroc că-mi dăduse prin cap să bag sub pernă cutia cu actele casei, că și pe aia mi-o lua. Te joci cu hoţii?

— Aseară cum a fost, babo Mariţo?

— Cum era să fie? Am tăcut și aseară. Mă mai întreabă o dată. „Dormi?" Eu, nimic. Scot capul binișor din plapumă… Nu prea văd bine, că l-am rugat pe nepotu-meu să-mi facă rost de niște ochelari mai buni, ăștia care-i am abia văz cu ei să bag aţă-n ac, dar ţi-ai găsit. Cum mi-aţi adus voi ochelari, așa mi-a adus și el. Neamurile-s bune numai să ia…

— Și?

— Aud mișcări prin casă. Îmi zic: caută banditul lucruri mai de preţ. Noroc, îmi zic în gând, că n-am putut să mă duc astăzi să ridic pensia. Mi-am dat pantofii ăia buni la pingelit, la pârlitul ăla de Nelu.

Mai are firmă de cizmar de lux. E un cârpaci. De-o săptămână i-am dat să mi-i repare și nici acum nu sunt gata. Baba Mariţa îşi umflă nările și trage aer pe nas. Dar parcă miroase a ars.

Niculina Alexandrescu fuge să mestece mâncarea: din partea aia vine mirosul.

— Stai, babo Mariţo, să nu începi, că mă-ntorc și eu acum.

Niculae-hamalul a deșertat roaba la groapă și acum trece înapoi.

— N-aţi mai terminat?

Babei Mariţa îi sare ţandăra.

— Da' du-te-ncolo, urâtule, ori n-ai loc de noi ! şi mai unge și tu roaba aia, că parc-ar fi roabă de văduvă.

Niculae-hamalul a pornit cu roaba. Până la piaţă se aude scârţâitul.

Coana Niculina a luat mâncarea de pe foc. Se întoarce într-un suflet.

O să vină bărbaţii femeilor astea la masă și n-o să găsească mâncarea gata. Dar știu ele să se descurce: cum se apropie ora, se leagă la cap și se văită că sunt bolnave.

— Și cum vă spun. Să ţip? Mă omoară tâlharul dacă ţip. Mai bine tac. Și-am tăcut. Îl aud bombănind:

„Așa-i că nu te așteptai să viu?" S-aștepta dracu' să vii, zic eu, da-n gând. Puteam să vorbesc? îmi pierise și graiul de spaimă.

Copiii lui madam Alexandrescu au ascultat și ei ce-au ascultat. N-au înţeles nimic. Acum au luat-o razna spre balta lui Oppler unde cântă brotăcei. Madam Alexandrescu a uitat de ei.

— Cine era, babo Mariţo?

— Las-o, madam Alexandrescu, să povestească.

— Băga-s-ar dracu-n el. Auzi, acum la șaptezinci de ani să păţesc una ca asta! Când eram mai tânără nu venea.

— Cine?

— Spurcatu'. Nu v-am spus? Mă pomenesc cu el în pat lângă mine, despuiat cum l-a făcut mă-sa. M-apucă de gât, mă pupă, și iar mă întreabă: „Mai ești bolnavă?" îi dau un ghiont și strig: „Piei de-aici, ucigă-te toaca". Cum mi-a auzit glasul, a sărit ca ars. Și-a luat bulendrele în braţe și pe-aci ţi-e drumul ! A tăiat-o prin grădină și s-a oprit tocmai dincolo de groapa de gunoi. Am strigat după el. Că și voi dormiţi… poate să omoare omul în casă și voi nu vă sinchisiţi. Numai eu știu cât am strigat. Toată noaptea n-am dormit. Auzi, femeie la șaptezinci de ani, să mi se întâmple una ca asta !

În timpul ăsta, iese dintr-o curte, c-o halcă de carne în gură, un câine mare ciobănesc, câinele lui Radu Macagiu. Cum îl vede, fata scriitorului de vagoane îi sare în drum, să lase carnea jos. Degeaba.

— L-ai cunoscut, babă Mariţo? Era cineva dup-aici?

Încearcă Victorina s-o tragă de limbă.

— Da' știu eu cine era? Nu ţi-am spus că era întuneric… Vreun hăndrălău de-al Matildei. Că mi-am băgat pe dracu-n casă. Ziceam să fac un bine. Când colo…

— Și Matilda dumitale unde-i acu'?

— Doarme, că lucrează de noapte.

— E adevărat, vecină, că Matilda a fost d-alea, femeie stricată?

— Și dac-a fost, ce? Treaba ei, ce-ţi pasă ţie ce-a fost. Să vorbim de ce este, nu de ce-a fost.

Câinele aleargă. Fata scriitorului de vagoane aleargă și ea. S-a zis cu bucata de carne. Dacă lasă ușa de la bucătărie deschisă și pleacă la taifas… Așa-i trebuie!

— Macagioaicooo! Macagioaicooo I De ce nu legi, fă, câinele?

Macagioaica a ieșit ou cuţitul de bucătărie în mână.

Un cuţit mare, făcut de bărbatu-său la atelier, dintr-o foaie de arc. Bun cuţit I De

Crăciun îl împrumută la toţi vecinii să înjunghie porcii cu el.

— De ce nu-ţi legi câinele, Macagioaico?

— Da' ce-ai ou câinele meu?

— Să nu te superi când i-oi da miez de pâine cu ace!

Macagioaica are câinele de când era mic. Ea l-a crescut. I-ar pare rău să rămână fără el.

— Da' ce ţi-a făcut? Ori vrei să-ţi zic una acum? De ce să-i dai ace?

— A intrat în bucătărie și mi-a luat carnea de pe masă.

A început cearta. Macagioaica îşi aduce aminte că nu de mult motanul fetei scriitorului de vagoane i-ar fi omorât doi porumbei moţaţi, la care ţinea foarte mult.

Iar fata scriitorului de vagoane se plângea că băiatul Macagioaicei a tras anul trecut cu praștia și i-a ologit un boboc de raţă leșească.

Baba Mariţa, Dumnezeu știe cum, a ajuns se vorbească cu celelalte trei vecine despre mutarea lui popa Clăbuc pe Giulești. A aflat ea din surse sigure că popa Clăbuc n-o să slujească la biserica lor, că s-a mutat aici numai cu casa; Că popa Clăbuc ar fi făcut niște daraveli pe unde a stat înainte și a fost nevoit să se mute de-acolo.

— Voi n-aţi văzut ce albie avea popa? Albie de lemn nezincuită. Mai mare rușinea ! Aia nu-i albie de popă.

Madam Albulescu a început să-și facă cruce și să scuipe a „piei, drace". Povestește ce-a văzut ea alaltăieri, când a trecut prin faţa casei lui popa Ionescu…

— Auziţi? Mă duc alaltăieri la nevasta lu' Ţucra, de pe Arţarului. Mi-a promis că-mi dă niște ouă de bibilică. Mi-a căzut cloșcă găina aia moţată și n-aveam ouă. Preoteasa întindea rufele. Îi dau bună ziua și mă uit peste gard la ea. Nu știu cum mi-arunc ochii la prăjina de rufe și mă apucă un fior. Ce credeţi că pusese în locul prăjinei?

— Ei, ce?

— Ce pusese?

— Băţul de la prapure.

— Cu prapure cu tot?

— Nu, numai băţul.

— Ei?!

Au vorbit despre băţul de la prapure până a sunat de douăsprezece. Atunci s-a găsit să fugă să pregătească mâncarea.

Dumnezeu știe de ce, Victorina, sora lui Răduș, se gândea numai la ce i se întâmplase babei Mariţa în noaptea aia.

ILIE CHELIE ARE NEVOIE DE UN CÂRLIG

Zincă, negustorul de pe Giulești, picotește după tejghea. Când trece careva pe stradă, se uită dună el. Îl urmărește ou privirea până trece de vitrină. Pe urmă îşi ia iar vechea poziţie.

Nu mai merge negustoria. Nu mai vin oamenii să-și piardă toată după-masa în cârciumă. Din când în când. Zincă se uită la brevetul de băuturi spirtoase agăţat pe perete, alături de autorizaţia de funcţionare. Ar închide cârciuma, dar trebuie să predea brevetul. Și numai el știe cât s-a zbătut acum douăzeci și ceva de ani să-l obţie: brevetul ăsta pentru el e mai ceva decât o icoană. Uneori când aţipește, i se întâmplă să viseze forfota din cârciumă de acum câţiva ani, clienţii pe care abia pridideau el și nevastă-sa și încă două ajutoare să-i servească. Vede în vis zecile de căruţe înșirate în faţa prăvăliei. Avea han. Trăgeau la el toţi cărăușii care transportau cărămidă în oraș, căruţașii din comuna Rudeni, Catane, Zurbaua, Săbăreni, Dudu. Aici deshămau toţi, la cârciuma lui Zincă. Joia și duminica cel puţin era omor. Veneau cu marfă la oraș sute de cărăuși. La întoarcere lăsau banii la Zincă. Pe lângă ăștia, mai erau clienţi de toate zilele, localnicii, muncitorii care lucrau sau care locuiau aici pe Giulești. Și leafa lor tot aici rămânea. Cum aţipește, Zincă vede butoaiele de vin pe care le aducea de la Jariștea, ca lupurile cu jumări presate, grătarul, tigaia cu cabanos (doi lei bucata) pe care niciodată n-o lua de pe foc, butoaiele cu bere, kilogramele de mezeluri, livrate la domiciliu de PATAC, din Calea Griviţei.

Dar când deschide ochii, maica domnului: în jurul lui nimic din vis. Aparatul de bere stă neîntrebuinţat. Furtunul cu care scotea vin s-a uscat agăţat, de cine știe când, într-un cui, alături de niște ciorchini de stru guri stafidiţi, legaţi de Zincă, acolo, de astă-toamnă. Raftul e gol.

Zincă n-a citit ziarul în viaţa lui. Nu făcea politică. Liberali, ţărăniști, averescieni, lui îi era totuna. Liberalii i-au propus o dată să-și pună candidatura la primăria sectorului. N-a primit. Ce-i trebuia lui bătaie de cap? Câștiga destul și așa. Acum însă citește ziare. S-a abonat la două: „Universul” și „Scânteia”. Doar paginile externe îl interesează. După ce le citește dintr-un cap într-altul și constată: „Nimic nou, nu-i nicio mișcare”, iar închide ochii, iar visează.

Cam la două ceasuri o dată intră câte un client. Bea un dorobanţ de ţuică și pleacă. Zincă ar vrea să intre în vorbă, să discute, să-și aducă aminte împreună cum era înainte, dar clienţii sunt grăbiţi.

„Câtă diferenţă între Zincă de-acum și Zincă din tabloul (mărime naturală) agăţat în stânga raftului cu sticle”, meditează Zincă. Tabloul i l-a făcut un dese nator tehnic de la ICAR, care se pricepea și la pic tură. S-a inspirat după o fotografie reușită de la „Foto Reval”. În tablou i se văd și dinţii de aur. Doi dinţi din faţă. Ei, când s-a fotografiat el la „Reval”, erau încă timpuri bune ! De câţiva ani Zincă nu prea mai zâmbește, rar îşi mai arată dinţii de aur. „Azi, îi zice Zincă nevesti-sii, cârciuma mea e la fel ca o staţie de tren neînsemnată prin care nu trece decât un personal pe zi, dar șeful gării (adică el, Zincă) trebuie totuși să fie în permanenţă prezent. O să

vină timpul să fiu iar șef de gară centrală”, zice ca să-și consoleze nevasta care stă toată ziua la fereastra locuinţei și numără de acolo clienţii care intră.

Lucrurile mai de preţ din cârciumă, un ceas mare ca de gară, niște pahare mai scumpe, sticle de diferite forme cu apărători de rafie, Zincă le-a pus bine. Feţele de masă, toate la fel, în pătrăţele albastre și albe, le-a băgat nevastă-sa la naftalină. Lângă tabloul lui. Zincă a prins două steaguri încrucișate, unul tricolor și altul roșu, să se vadă că și el e cu regimul, deși pe peretele celălalt e un aviz îngălbenit, rămas încă din timpul războiului: „Discuţiile politice interzise”.

Pe pragul ușii, a bătut nu de mult o potcoavă. Poate așa să i se mai întoarcă norocul.

Un singur client credincios i-a rămas, Ilie Chelie. El e cel mai „gras”. Mereu e aici. Nu dă niciodată bani pe ce bea. Plătește în natură. Ieri i-a adus un fier de călcat. Are și cont.

— Cât am datorie, nea Zincă?

Zincă ia catastiful și se uită în el mai pe la coadă. Catastiful ăsta, de câte ori îl deschide, îl întristează. Toţi giuleștenii sunt trecuţi în el. Îi aduce aminte de vremea bună, când era „gară centrală”.

— Cât zici că am, nea Zincă?

— Păi să tot ai… răspunde Zincă, după ce-i mai trece supărarea.

Chelie scoate din buzunar o pereche de ochelari și un stilou.

— Dacă-ţi dau stiloul ăsta „Parker” și o pereche de ochelari de soare… Da’ ia uite ce ochelari, uite ce ramă au ! Ei, ce zici, facem târgul?

Zincă examinează cu atenţie obiectele. Până la urmă ajung la învoială.

— Nea Zincă, batista asta nu te interesează? Ba listă boierească ! la uite ce deșteaptă e ! Are și monogram. O cinzeacă…

Pe preţ de nimic cumpără Zincă și portofele goale de piele bună, portţigarete, piepteni, creioane automate. I-a adus Chelie odată și un revolver. Zincă l-a luat la goană. Alt client pentru pistol Chelie n-a găsit. L-a aruncat într-un closet.

Cu ceasurile se învoiesc mai greu. Ilie Cheliea început să cunoască mărcile. Înainte Zincă îi dădea pe un „Longines” sau pe un „Teilus” aceiași bani ca pe un ceas de duzină. Când are câte un ceas prost, Chelie nu se tocmește prea mult.

— Ia-l, treacă de la mine, da’ nu vrăjești la nimeni de unde-l ai.

Când are „zi bună”, Chelie dă să bea la toată lumea. Care e în cârciumă trebuie să bea. Face cinste Ilie Chelie.

Azi a avut o zi proastă.

— Ai ceva, Chelie?

— Nimic, nea Zincă ! Se ţin fraierii de buzunar în tramvaie. S-au „prins”. Dă și mie o ţuică și niște ţigări.

Se așază la o masă. Zincă ia o sticlă de o litră și o spală. Scoate damigeana de sub tejghea.

— Mă las de meserie. Nu mai merge, nea Zincă ! se plânge Chelie. Ăștia dacă te prind, te bagă de nu mai vezi soarele.

„Cu ce să-mi plătească dacă se lasă de meserie?”

se socotește Zincă. Pune litra la loc. Ia din tava cu sticle o cinzeacă.

— Dumneata mai ţii mult mustăria asta? Nu mai merge nici negustoria dumitale, nea Zincă!… Ce faci, bre, numai o cinzeacă îmi pui? Pune-o litră, dom'le !

Zincă stă pe gânduri. În sfârșit pune o litră.

— Și când îmi dai banii?

— Ţi-i dau eu, n-avea frică ! Nu mi-o dai pe de-a moaca !

Prin vitrină se vede trecând, pe partea cealaltă a străzii, Răduș.

Ilie Chelie iese în prag, înghite ţuica și strigă:

— Bă, Răduș ! 'Ai încoa!… Mai dă un ţoi, nea Zincă.

Răduș intră. E necăjit.

— Pe tine te căutam !… Ce facem cu chestia aia? Ne-apucăm de negustorie? Că nu mai merge. Toţi se iau de mine. Soru-mea nu mai vrea să-mi dea să mănânc…

— Ai să bem o ţuică, încearcă să-l împace Chelie.

Îi toarnă.

Zincă și-a băgat mâinile în buzunarul halatului și se plimbă de colo până colo prin spatele tejghelei. „Se lasă și ăsta de meserie, ani pierdut și clientul ăsta".

— Bă Răduș, tu ai niște sârmă pe-acasă?

— Sârmă? Ce fel de sârmă?

— D-aia care se bagă în beton.

— Arată degetul mic. Cam așa de groasă.

— Fier-beton, vrei să zici.

— Așa, d-ăla.

— Am.

— Da' scule ai?

— Se poate? Am și scule.

— Uite-aici.

— Ilie Chelie udă degetul în ţuica vărsată pe masă și desenează alături, pe mușamaua prăfuită, un fel de cârlig de undiţă. Îmi faci un cârlig cam așa. Aici să fie ascuţit bine… Aici, unde-i cârligul. Dincoace îi faci un mâner, să-l pot ţine cu mâna. De la cârlig la mâner să fie lung cam de doi metri.

— Pentru ce-ţi trebuie? întreabă curios Zincă.

— Ce te bagi dumneata?

Negustorul îşi vede de treabă. Scoate un dop din tirbușon și-l aruncă pe tejghea. Șterge tejgheaua cu o cârpă udă.

— Ce zici, Răduș, poţi să-l faci?

— Cum să nu ! Asta-i jucărie pentru mine. Da' pentru ce-ţi trebuie?

— O să vezi tu. Îl termini până deseară la șase?

— Într-o oră n-am ce-alege din el !

— Atunci ușchi acasă și vino cu el. Te-aștept la șase în faţa găzăriei. Bă, la șase!

Răduș a și plecat.

— Stai, Răduș. Ţigări ai?

— Am.
— Atunci, la găzărie, la șase.

O FI MURIT MOLDOVEANUL?

De dimineaţă era soare. Acum nu mai e. L-au înghiţit norii. De cer atârnă grămezi de nori. Lumina zilei a scăzut dintr-odată. Departe, sfântul Ilie îşi încearcă biciul. Tună. Vine potopul. Dinspre asfin ţit aleargă încoace un vânt cu vârtejuri. Bucăţi de hârtie, prinse de vârtejuri, planează pe deasupra caselor.

Pomii se îndoaie. Nu mai e mult și începe. Copiii care băteau mingea pe „triunghi" fug acasă.

— Care ţi-ai uitat, mă, șapca?

Un copil se oprește din goană. Se întoarce, îşi ia șapca și iar aleargă…

O capră fuge bezmetică de colo-colo. Au speriat-o tunetele. Nevasta cantonierului fuge după ea. O prinde și o leagă de coarne. Pe urmă o trage după ea.

Câteva clipe se agita pe cer un fulger, ca o sârmă înroșită în foc, apoi tună și apare alt fulger. Câteva vrăbii îşi caută adăpost sub streșini. Cantonierul a ieșit în pragul cantonului. Se uită pe cer. A lăsat bariera. Trebuie să treacă un tren. Ciocănelele de la semnalul cantonului bat întruna. Semaforul arată liber. Se vede fumul de la o locomotivă. Nu vine în viteză. Trage vagoane multe, încărcate cu marfă și oameni. Pe scări sunt ciorchini de oameni și saci cu grâu. Trenul merge spre Moldova. Duc oamenii grâu în Moldova. Acolo e foamete.

Ilie Chelie și Răduș stau pe iarbă, pe panta terasamentului. Răduș povestește ce a păţit cu baba Mariţa. Chelie se uită nerăbdător spre trenul care se apropie. Se ridică în picioare și ia de pe jos bucata de fier. Se uită în lungul trenului. Pe urmă se uită la terasament. Se uită în toate părţile. E loc dosnic aici. În afară de ei nu-i nici ţipenie de om.

— Să fii atent la mine, Răduș.

A început să pice rar. Trenul vine încet. Pilotează. Ia o curbă. Răduș se uită la Chelie. Habar n-are ce vrea să facă ăsta cu cârligul. Dă mirat din umeri.

S-au lăsat și mai jos norii grei de ploaie. Loco motiva pufăie. Fumul ei se amestecă cu norii.

— Ce vrei să faci, Chelie?

— Să fii atent aici.

„Ce-are de gând nebun' ăsta?" Răduș se scoală în picioare. Se uită la oamenii din tren.

Locomotiva trece prin faţa lor. Acum trec vagoanele. Răduș se uită la vagoane. Ilie Chelie scuipă în palme. Strânge în mână bucata de fier și cercetează trenul, ca un uliu prada. A ochit ceva. Trenul începe să-și mărească viteza. A trecut de curbă. Sunt mulţi saci pe scările vagoanelor. Și pe acoperișurile vagoanelor sunt saci încărcaţi. Ilie Chelie zvârle cu putere cârligul care se înfige într-un sac. Sacul cade.

Fulgeră. Tună. Răduș își face cruce.

Oamenii din tren amenință cu pumnii. Înjură. Huiduie.

Vagoanele trec unul după altul. Chelie a pregătit din nou cârligul. Zvârle. S-a înfipt. Gata! Alt sac se rostogolește pe panta terasamentului.

Răduș a încremenit lângă linie. Se uită când la oamenii din tren, când la Chelie. Nu știe ce să facă.

În sacul ăsta e grâu. Și-n ălălalt tot grâu. Se zice că pentru grâu moldovenii își dau acum și bucata de pământ. Îi așteaptă copiii cu pâine. Pâinea le-a luat-o cu arcanul Chelie.

Nu poate să se ducă acasă moldoveanul fără grâu. Mai bine moartea decât să-și vadă copiii flămânzi. Își face cruce.

— Nu sări, Gheorghe.

— Nu sări, Gheorghe.

Strigă oamenii din vagon.

A sărit! Se rostogolește ca un sac pe panta terasamentului.

Răduș închide ochii.

A mai sărit unul, departe în față, aproape de locomotivă. Stăpânul celuilalt sac. Rămâne un timp ghemuit jos. Pe urmă se ridică.

Ilie Chelie aruncă sârma din mână și fuge. Răduș se ia după el. „Da' de ce să fugă? El n-a furat nimic!" Se oprește. Moldoveanul care s-a ridicat aleargă spre el. Celălalt zace încă pe prundiș.

— De ce ne-ați furat, mă, pâinea? De ce? — îl apucă de gât pe Răduș.

Răduș nu se apără. Îi cade în cap o ploaie de pumni.

— Nu mai da, mă, că n-am furat, eu, zice moale Răduș.

— Să nu dau, dumnezeii cui te-a făcut ! L-ați schilodit pe om. Uite-l, mă, cum geme!

Cad pumnii în capul lui Răduș. Dinspre canton vine în goană un jandarm. Răduș se smucește și scapă din mâinile moldoveanului. O ia la fugă ca scăpat din pușcă și din când în când se uită înapoi. Fuge.

— Ce s-a-ntâmplat? — întreabă jandarmul.

— Ia, ne-a smuls sacii din tren.

— Și de ce i-ați dat drumul?

Moldoveanul trage amândoi sacii la un loc. Adună din iarbă boabele risipite. Jandarmul ajută celui căzut să se ridice. Omul are piciorul rupt.

— Unde mi-e sacul? — întreabă schiloditul.

Acum plouă cu picături dese. Fulgeră. Răduș nu se mai vede.

Plouă cu găleata. N-a mai fost de mult o ploaie ca asta. Pe străzi numai el nimeni. Fulgeră și tună întruna. Drumeții s-au adăpostit pe sub streșini.

Unii își fac cruce. Prin câte-o curte gospodina aleargă la cotețul păsărilor să vadă dacă sunt toate la adăpost. O să țină mult ploaia asta. Pe sub burlane se văd albii și cazane puse să se strângă în ele apa de ploaie. Ultimele ferestre deschise se închid una câte-una.

S-au umplut șanțurile cu apă.

— Ajunge, doamne I

Pe linia lui unsprezece tramvaiele abia merg. În unele locuri apa ajunge până la osiile vagoanelor.

Călătorii nu mai coboară la staţii. Stau în tramvai. Merg până la capătul liniei, poate s-o mai liniști ploaia.

Răduș vine de-a lungul liniei. Merge prin ploaie și stropii îi spală faţa plină de sânge.

În frizeria lui Anghel s-a încins un barbut. Aici înăuntru sunt la adăpost. Chelie stă pe margine. Ţine tira. „Sticleţii" nu umblă pe ploaie. Stau și ei la circumscripţie, până se oprește. Totuși Anghel e cu ochii în patru: l-a ameninţat comisarul că dacă-i mai prinde o dată la joc, închide frizeria. De-aia e Anghel cu ochii mai mult pe fereastră. Da' se mai uită și la joc, să nu-l păcălească la caniotă. Mai iese ceva și de-aici.

Ilie Chelie urmărește jocul cu jind. Ce-ar mai juca și el…

— Dă, bre, nea Anghele, și mie niște bani.

— „Semn" ! Dacă-mi laşi un „semn" îţi dau.

— Ce să-ţi las?

— Un ceas, o haină…

— De unde?

În timpul ăsta intră Fane Cărbunarul, bâlbâitul.

Frizerul ţipă la el:

— Șterge-ţi bă, bine pantofii l Nu intra cu noroi.

Acum am dat cu bradolină pe jos !

Bâlbâitul se șterge pe picioare.

— M-m-mă pp-pri-m-m-i-ţi ș-și p-pe-mm-mi-ne în joc?

— Ai bani?

— A-am.

— Să văd.

E plin de bani Fane Cărbunaru. Are gheretă în piaţă. Vinde de toate. Unii îi zic speculant. Nu se supără pe ei. Vorba lui: „Bani să iasă".

A început să joace și Fane. Jocul s-a-nteţit, sunt bani mulţi pe masă.

Doamne, ce-i așteaptă pe jucătorii ăștia ! Nevasta bâlbâitului a pândit pe fereastră și l-a văzut pe bărbatu-său intrând în frizerie. Știe că acolo e rost de pierdut bani. Și-a luat un sac pe ea, ca o glugă, și a venit în faţa frizeriei. Stă în ploaie și strigă:

— Fane, nu juca, Fane !

Bâlbâitul o înjură și se uită la zaruri.

— Patru-trei !

— Vino la gheretă, Fane!

— L-l-lasă-mă, fă !

Ce-i proastă să-l lase? Știe ea ce-i jocul de barbut.

A mai pierdut Fane bani aicea. Strigă la jucători:

— Plecaţi, fire-aţi ai dracului de golani I Nu-mi întârâtaţi bărbatul. Oamenii

muncesc și voi, derbedeilor, la barbut !

Barbugiii îşi văd mai departe de joc. Sunt obișnuiţi cu scandalurile nevestei lui Cărbunaru.

Chelie cu toate că nu joacă, se simte jignit:

— Fane, spune nevesti-tii să nu mai drăcude, că-i rup gura !

Tocmai atunci intră în frizerie Răduș. E plouat ca un șoarece. Pe faţă i se preling șuviţe de apă amestecate cu sânge. A venit după Chelie. Anghel îl întreabă:

— Cu cine te-ai bătut, Răduș?

— Ce-ai păţit, mă? se interesează și Chelie.

Răduș tace. Se apropie de Ilie Chelie și îl apucă de guler. Îl zgâlţâie.

— De ce-ai făcut, mă, asta?

Jocul s-a oprit. S-au ridicat toţi în picioare. Fane se dă-ntr-o parte.

— Ce-aveţi, mă?

Ilie Chelie e vânăt. Se uită speriat la Răduș și tace. Răduș izbește cu năduf în obrazul lui Ilie Chelie.

Frizerul se vâră între bătăuși:

— Leșiţi afară, nu vă bateţi aici ! Spargeţi oglinzile.

Răduș îi dă frizerului un brânci. Îl lovește iar pe Chelie.

— De ce-ai făcut, mă, asta?

— Ce-a făcut, mă?

— Știe eh… Să te duci, mă, să vezi dacă n-a murit.

— Îl mai lovește o dată. Auzi, Chelie? Să te duci. Acum !

— Cine să moară, mă?

— Să te duci, mă, Christosu' mă-tii ! — și-l îmbrâncește cu toată puterea.

Chelie se duce de-a-n boulea până-n masa cu scule a frizerului. Vrea să se sprijine, dar cade cu masă cu tot. Sculele s-au împrăștiat pe jos. A căzut și oglinda. S-a făcut zob.

Anghel e înnebunit.

— Stai, Răduș, să-mi plătești oglinda !

Răduș se îndepărtează bombănind.

— Bine ţi-a făcut ! — se bucură nevasta bâlbâitului.

Frizerul o înjură.

Ploaia a stat. Răduș merge aiurea. Trecătorii se uită după el. Părul îi e vâlvoi, are sânge pe faţă. La Zincă e deschis. Răduș intră înăuntru.

— Dă-mi o cinzeacă !

— Ai bani?

— Dă-mi o cinzeacă, n-auzi? se răstește Răduș.

Zincă se uită la Răduș. Mai mult de frică pune ţuică într-o cinzeacă.

La o masă mai sunt câţiva clienţi. Se uită și ei la Răduș. Îl cunosc. Vorbesc între ei:

— Ce derbedeu a ieșit și din băiatul ăsta !

A mai intrat un client., Cere o ţuică. Vine cu o noutate:

— Aţi auzit ce s-a-ntâmplat?… La haltă, dincolo de barieră, niște derbedei au

tras cu cârligele saci din vagon.

Zincă face ochii mari. Se uită la Răduș. Răduș se întoarce către cel care povestește. Ascultă.

— Unul din ei mi se pare c-a murit !

Răduș bea ţuica, plătește și iese. În staţie s-a oprit un tramvai. Răduș se urcă. Taxatoarea se uită la el. Parcă-i scos de la murat…

— Ai sânge pe faţă.

Răduș se șterge cu mâneca hainei.

La piaţă se urcă și Vasile Alecu, cetăţeanul care-l tot pisează să se ducă la lucru.

— Ce faci, Răduș. Încotro?

Răduș n-are chef de vorbă. Dă din cap, ca și când ar spune: încolo.

Alecu se așază lângă el.

— Te-ai bătut cu cineva?… Ia batista asta, șterge-te.

Răduș ia batista în silă. Se șterge.

— A venit cumnată-tu? M-am întâlnit cu Victorina. Zicea că vine astă-seară.

— N-a venit.

— Victorina ce mai face? Ei, te-ai gândit? Vrei să intri să lucrezi la noi?

Răduș tace.

— Ce zici tu, măi Răduș? Putem să facem lăcă tuș din prietenul ăla al tău?

— Care prieten?

— Prietenul ăla al tău, Chelie!

— Prieten cu mine?

— Veniţi mâine amândoi pe la atelier. Întrebaţi de mine la portar. Îi spuneţi să mă cheme la poartă.

Răduș se uită pe fereastra vagonului. „Un stâlp de telegraf, doi stâlpi, trei stâlpi…”

— Pe la ce oră veniţi?

— Ia mai lasă-mă în pace !

Se ridică de pe scaun și la prima staţie coboară.

Alecu strigă după el:

— Te aștept, Răduș!

Cu cine-o fi vorbind Alecu?

Răduș intră la cinematograful Marconi. Are bani la el. I-a dat soră-sa, Victorina, să-i scoată pantofii de la cizmar.

*

* *

Doară brotăceii de la balta lui Oppler se mai aud. E o seară răcoroasă. S-au risipit toţi norii. Mâine n-o să plouă. Rar trece spre casă câte un întârziat. Crinii se iau după el. Latră ce latră; până la urmă se lasă păgubași. La răstimpuri, luminează cerul niște lumini asemănătoare fulgerelor: sunt tramvaiele care încep și ele să se retragă.

Răduș vine cu ultimul tramvai. Cioban, câinele, i-a ieșit în cale în capul străzii.

Sare pe Răduș. Alţi câini latră. Răduș merge încet. Nu se grăbește. Mâine doar nu se duce la lucru.

Îi vin mereu în minte vagoanele care trec unul după altul, sacii, cârligul… O fi murit moldoveanul?"

A ajuns la poartă. Se uită mereu înapoi: are impresia că-l urmărește cineva. Desface cârligul fără zgomot. Intră. Merge în vârful picioarelor, să n-o trezească pe soru-sa. Iar o să-i facă scandal. O să fie supărată că nu i-a adus pantofii. Se mai uită o dată spre poartă. Nimeni.

Din camera Victorinei se aude vorbă; Răduș se uită pe la marginea perdelelor lăsate. Înăuntru e Matei, cumnatu-său, cu Victorina și cu Alecu Vasile. Alecu Vasile? Ce caută ăsta la noi?"

Răduș trage cu urechea.

— Și totuși trebuie făcut ceva cu băiatul ăsta, zice

Alecu. Trebuie izolat de Chelie… Tu nu poţi să-l iei cu tine acolo pe șantier?

— Ce să fac cu un lăcătuș la dulgherie?

— Matei, de ce nu vrei tu să vorbești măcar odată cu el? se plânge Victorina.

— Ce să-i spun? Ce, e copil?

— N-ai dreptate, Matei, sare Alecu. Trebuie să vorbeşti cu el, poate de tine ascultă, că ai avut atâta timp grijă de el.

— Dragă Alecule, o să-i vină lui mintea la cap.

Doar nu-i băiat rău și nici prost nu e. O să-și dea el singur seama…

— Dar înţelege, Matei, s-a înhăitat cu Ilie Chelie și știi ce poamă e ăla… Și vrea Răduș să-l taie pe…

— Să taie? Pe cine?

— Pe nepotul birjăresei, pe Titi Fiţaru.

— Pentru ce?

— De golan, zice Victorina. Pentru asta de peste drum. Într-o noapte a intrat în casă peste ea și…

— Răduș? Nu cred I Nu e în stare de așa ceva. N-a avut când să se strice în halul ăsta.

— Ascultă, Matei, așa e cum spune Victorina, în intervine Alecu. Numai cu Chelie umblă. I-am întâlnit și eu la frizerie la Anghel. Nu știu ce vor să pună la cale…

Răduș îşi mușcă buzele. Ce-ar mai intra în casă peste Alecu să-i dea câţiva pumni. De ce se bagă el? Nici măcar nu-i e rudă. De ce se ţine de capul lui? Deodată Răduș tresare: a auzit zgomot la poartă. Cineva încearcă s-o deschidă. Inima i se face cât un purice. „L-au prins pe Chelie; pe poartă intra șeful postului de jandarmi; șeful are în mâini niște cătușe…" Răduș se scutură. Se uită mai bine spre poartă… Poarta e deschisă, dar nu-i nimeni acolo. Uite-l pe Cioban. O fi deschis Cioban poarta cu labele. Răduș respiră ușurat și pornește spre bucătărie. Înăuntru lampa e făcută mică. Răduș ia cheia din glastra cu flori, deschide încet și intră. Pe sobă sunt două farfurii acoperite. Săraca Victorina ! Uite cum i-a lăsat și lui demâncare ! Pe masă e pusă pâinea învelită într-un șerveţel. Alături, o sticlă cu

puţin vin. Răduș face lampa mare și se trântește pe pat. Sub el fâșâie un ziar. Îl scoate și-l pune lângă el pe pat. Se uita în sus. Parcă n-are poftă de mâncare. Totuși se ridică, ia farfuriile de pe sobă, începe să mănânce în silă. Privirile i se opresc pe ziar. Citește titlul unui articol: *Noi brigăzi voluntare de tineret au pornit spre șantierul…* Aruncă ziarul sub pat.

Mâncarea asta n-are niciun gust. Își toarnă vinul rămas în sticlă. Bea.

„O fi murit moldoveanul ăla? Eu i-am făcut cârligul lui Chelie!"

Lampa fumegă. Nu mai are gaz. Răduș o face iarăși mică.

Cioban zgârie cu laba la ușă. I-o fi foame. Răduș deschide ușa și-i aruncă o bucată de pâine muiată în sos. Aude că se umblă în faţă. Pleacă Alecu. Răduș se încruntă. Ar ieși după el, dar nu vrea să dea ochi cu Matei. A plecat Alecu… Dinspre camera Victorinei nu se mai aude nimic.

Răduș deschide fereastra. Dinspre grajdurile Institutului „Pasteur" vântul aduce un miros de bălegar. Undeva duduie un tractor. Pesemne tractorul care ară pe balta institutului. Ară și noaptea, la lumina farului.

Înghite mâncarea cu noduri. Răduș trage ziarul de sub pat.

Uzinele de fier din Hunedoara angajează mecanici, strungari, lăcătuși, cazangii, șoferi.

„Unde-o fi Hunedoara asta? O fi murit moldoveanul"?

Pe o frânghie întinsă în dreptul sobei sunt puse la uscat o cămașă și o pereche de izmene. Sunt ale lui. I le-o fi spălat Victorina, să le aibă pentru a doua zi. Și se jurase că nicio batistă n-o să-i mai spele…

Tot ce are Răduș e acolo, pe frânghie. În afară de ce-i pe el, numai un schimb are. Cămașa asta și o pereche de izmene.

„Plec la Hunedoara !".

Scoate de sub pat o lădiţă. O deschide. Salopeta e înăuntru. Aruncă peste ea cămașa și izmenele umede. Mai bagă un săpun, sticla de ulei de nucă, o perie. Bagajul e gata.

Scrie pe-un colţ de ziar: „Rămâneţi cu bine. Pantofii nu ţi i-am scos. Iartă-mă. Nu erau gata. Banii ţi-i trimit. Am să-ţi trimit mai mulţi bani. O să vă scriu". Se uită încă o dată de jur-împrejur. Pe urmă ia lădiţa și iese în prag. Încuie ușa, pune cheia în glastră, salută spre camera Victorinei.

Cioban îl petrece până la poartă.

La cât o fi tren spre Hunedoara?"

Ploaia de cu seară a înnoroiat strada. Răduș calcă prin noroi. Nu e grea lădiţa lui Răduș. Are în ea o cămașă și o pereche de izmene. Și o perie de haine. Ce să facă Răduș cu peria de haine? Mai e și sticla cu ulei de nucă. De asta are nevoie. E trecut de miezul nopţii. Ferestrele sunt întunecate.

Tomonoaica a uitat rufele pe frânghie. Răduș pleacă la Hunedoara. Cum pleacă? Bani n-are și pe degeaba nu-l duce C.F.R.-ul. Tomonoaica n-are câine. Frânghia e plină de rufe. Cu banii pe care i-ar lua pe rufele astea, ar putea să înconjoare ţara cu trenul.

Răduș lasă lădiţa jos. Se uită peste gard. Luna s-a pitit după un nor.

Nu. Răduș nu e în stare de așa ceva. Și-a luat lădiţa.

În piaţă e liniște. Ţăranii care-au venit cu marfă dorm pe rogojini. Unul a făcut un foc Ungă roata căniţii. Răduș trece pe lângă ei. E închisă și frizeria lui Anghel. Tramvaiele s-au retras. Răduș merge prin mijlocul drumului. Grăbește pasul. E o bucată de drum până la gară.

Hunedoara are nevoie de lăcătuși !

La toate casele, luminile stinse. Oamenii dorm. „O fi murit moldoveanul?”

În faţa brutăriei lui Bodârcă, o echipă repară linia.

Se aud lovituri puternice de ciocan. Niște becuri luminează locul de muncă. Un sudor electric topește sârmă pe o șină de tramvai.

A VENIT BRUTARUL CU JIMBLE

Trenul de Simeria a tras la linia a opta. E ticsit. Pe coridoare nici vorbă de loc. Și în burdufele dintre vagoane stau oamenii claie peste grămadă. Acoperișurile vagoanelor gem. E puhoi până și pe tampoane.

— Fă, mă, și mie loc.

— Gheorghe, mă Gheorghe, ţine, mă, și mie cufărul.

— Nu sta, ba, pe tampoane, că-ţi face mă-ta de șase săptămâni.

Chiote. Înjurături. Înghesuit între geam și niște va lize, Răduș nu vede, nu aude. „O fi murit moldoveanul?”

— Trage, mânca-te-ar neică, lada aia mai așa, să vâr și eu un picior.

Pe Răduș îl roagă să tragă lada. Dar el e cu gândul în altă parte. Omul îl zgâlţâie. Răduș tresare.

— Ce vrei?

— Trage lada aia, că uite, stau într-un picior ca berzile.

Răduș îi face loc. Intră în vorbă cu el.

— Încotro?

— Unde-oi vedea cu ochii.

— Ai scos bilet?

— Cine plătește la înghesuiala asta !

Răduș se mai liniștește. N-are bilet. S-a urcat în tren cu gândul să se lase predat la Simeria.

— De unde ești?

— Moldovean.

Aproape toţi din tren sunt moldoveni. I-a gonit foamea de acasă.

La capătul celălalt al vagonului se sparge un geam. Trenul a pornit. Lângă Răduș ţipă un copil.

— Unde-ai plecat, omule, cu copilul ăla?

— După pâine.

Copilul plânge: vrea pâine.

Un popă cu plete lungi vorbește de sfârșitul lumii. Pe urmă vinde niște cărticele de rugăciuni.

— Ghiţă, băi Ghiţă alu' Groapă! Ia, mă, și tu, că o să vie sfârșitul lumii şi-o să te găsească fără carte de-aia.

După ce pleacă popa, încep să cânte niște adventiști. Un om mușcă lacom dintr-o bucată de mălai ars în cuptor.

— Mi-e foame, tată, geme copilul.

— De unde să-ţi dau? oftează tatăl.

Cel cu bucata de mălai rupe o fărâmă.

— Ia, mă, și tu de-aici. Ia și tu.

Copilul întinde mâna cu lăcomie. Când vede mălaiul, râde.

Adventiștii cântă de-ale lor.

— Cântaţi, aveţi de toate… Adespi, bă Adespi ! Cât ţi-a dat, mă, Barbălată pe pământul din deal?

— Zece bănicioare de păpușoi.

— Dar tu, mă Ghiţă, ce-ai luat pe plapuma fetii și pe ţoalele alealalte?

— Șase bănicioare.

— Haideţi, mă, să cântăm și noi cu ăștia. Dă tonu' tu, Adespi, c-ai luat zece bănicioare!

Geme locomotiva. S-au urcat oamenii și în plasele de bagaje. Bagaje n-au. Ce bagaje să aibă? Au vândut totul. La trenul ăsta nu mai sunt clase. Mulţi n-au bilete. Controlorii n-au curaj să întrebe de bilete. I-aruncă din tren. De unde bani?

Într-un vagon cântă unul cu armonica. Lângă Răduș fluieră un băieţandru a jale. Acoperișul vagonului trosnește. Se aud pași pe el.

Un soldat scoate din raniță o cutie de conserve. Se chinuie s-o desfacă. I s-a făcut foame. O femeie a adormit cu capul lăsat pe spate și cu gura căscată. Necăjiţi cum sunt, oamenii ăștia tot au chef de glumă.

Ghiţă a lui Groapă a luat o ţigară și-a vârât-o în gura femeii care dormea. Femeia a închis gura și a prins ţigara între dinţi. Deschide ochii. Ghiţă scapără un chibrit.

— Ia și foc.

Femeia duce mâna la gură.

— Ptiu, lovi-v-ar boala, vă arde de joacă !

Locomotiva pufăie.

Răduș se uită pe fereastră. Nu se vede nimic. Întuneric să-l tai cu cuţitul. Parcă ar trece printr-un tunel nesfârșit.

— Dumneata nu ești moldovean?

— Nu.

— Și unde-ai pornit?

— La Hunedoara.

Când aude de Hunedoara, un bărbat voinic, doar cu câteva fire de păr pe cap, se bagă și el în vorbă. „Ăsta sigur nu-i moldovean: n-a răbdat niciodată de foame".

— La uzinele de fier mergeţi?

— Acolo…

— Credeţi că la Hunedoara umblă câinii cu covrigi în coadă?

— Ești de acolo? Noi tot acolo ne ducem să căutăm de lucru. O să găsim?

întreabă unul din alt grup.

— Greu, zice bărbatul voinic. Am auzit că vor chiar să închidă uzina. Sunt prea mulţi muncitori și n-au ce să le dea să mănânce. Toţi mergeţi la Hunedoara?

— Toţi! Și mai sunt și în alte vagoane.

— Altceva mai bun de făcut n-aveţi?!

Răduș își reazemă capul de fereastră. „Dacă nu găsesc de lucru? Acum ce-o fi, o fi. Acasă nu mă mai întorc”. Își aduce aminte de anunţul din ziar. „Dacă nu era de lucru, nu dădeau anunţul la ziar”.

Moldovenii se sfătuiesc între ei. Ce să facă? Jos nu se mai dau. Chelul a pornit spre alt vagon. S-au dus și adventiștii cu el.

Trenul merge încet. E personal, oprește la toate cârciumile.

— Ce staţie e aici? întreabă unul care a adormit chiar din Gara de Nord.

Nu-i răspunde nimeni. Omul scoate capul pe fereastră.

— Ce staţie e asta?

— Câmpina.

Se culcă iar: merge mai departe.

După ce a mâncat, soldatul cu conserva și-a scos cizmele. Să fie mai sigur, doarme cu picioarele pe ele.

A început să se lumineze. Pâcla ceţoasă se împrăștie.

În vagon e liniște. Numai locomotiva pufăie din greu. Urcă spre Brașov.

Copilul moldoveanului abia a făcut ochi și ţipă iar:

— Mi-e foame, tată !

Tat-su doarme… „Poate se preface că doarme”, se gândește Răduș. Ba nu. Doarme. Uite cum mestecă în gol. Visează și el…

— Tată !…

— Nu-l trezi. Îl trezești degeaba. N-are de unde să-ţi dea pâine.

Trenul s-a oprit cam de multișor.

— Ce face, mă, de ce nu-i dă drumul? De-un ceas stăm aici !

— Face cruce cu 202…

Într-un vagon de la coada trenului, chelul vorbește cu niște moldoveni care merg la Hunedoara. Lor le spune că e de lucru la uzină.

— Dar știţi ce-i acolo? Prăpăd ! Iad ! În fiecare zi mor zece – cincisprezece oameni.

— Dar de ce mor? se interesează un moldovean.

— Acolo se lucrează cu foc.

— Și matale acolo lucraţi?

— Da.

— Și cum de n-aţi murit până acum?

— Mai stăm mult aici? schimbă vorba voinicul.

Se apleacă peste geam și întreabă lăcătușul de revizie care bate cu ciocanul în osii:

— Mai stăm mult aici?

— Mai stăm ! răspunde lăcătușul fără să se uite.

Îl întreabă altul. Același răspuns.

— Mai stăm?

— Tare-i plictisit lăcătușul !

Moldovenii s-au îngrămădit pe fântâna gării. O seaca. Apa o fi ţinând de foame? Vine 202 !

— Adespi, ferește, Adespi, că-ţi ia trenul pălăria!

— N-are ce să-mi mai ia. Mi-a luat Barbălată tot.

În sfârșit pleacă și trenul „foame”. I-au mai pus o locomotivă. Trei locomotive trag trenul ăsta. E grea foamea.

— Mă Ghiţă al lui Groapă, scoală, mă, că-i amiază !

— Dacă-i amiază, dă-mi să mânc !

— Păi nu e vremea prânzului!

— Dacă nu e vremea prânzului, lasă-mă să dorm.

S-a trezit și Răduș. Deschide fereastra să intre aer curat.

— Adespi, mă Adespi ! A venit brutaru’ ! Câte pâini să-ţi lase, mă?

— Să lase jimble, mă ! Zece jimble.

— Cozonaci nu vrei?

— Nu, că mi s-apleacă.

— Tată, vreau și eu o jimblă !

— Mai tăceţi, mă, cu jimblele voastre ! Aţi înnebunit !

Soldatul și-a încălţat cizmele. I s-a făcut foame. Scoate iar cutia de conserve și ia copilul moldoveanului lângă el. Mănâncă amândoi.

— O să ai și jimblă.

— Tată, o să am și jimblă?

— O să ai !

Harnic soarele ăsta ! Uite-l cum urcă mereu. A trecut de vârful munţilor. A rămas vârful munţilor jos.

Trenul aleargă.

CABANA ȘMECHEROȘILOR

Deși nu urcă, trenul Simeria-Hunedoara merge de parcă e împiedicat.

— Ce-are, mă nene, tren’ ăsta de s-a lenevit așa?

Întreabă Răduș pe unul cu șapcă de ceferist, care stă lângă el pe coridor.

— Păi ăsta-i tren mixt, răspunde omul plictisit.

— Adică cum mixt? Duce și bărbaţi și femei?

Ceferistului se pare că nu prea-i arde de glumă. Îl măsoară pe Răduș și zice în silă:

— Duce și șmecheri ca dumneata și duce și material pentru uzină. Asta înseamnă mixt.

Răduș nu ia în seamă răutatea cu care i s-a răspuns.

Iar întreabă ceva:

— Hunedoara a câta e?

Ceferistul crede că băiatul se interesează a câta în clasament e echipa Hunedoarei. Cum nu vrea să se întindă la vorbă cu un pisălog, dă din umeri, îşi ia felinarul de frânar și lădiţa de mâncare și pornește de-a lungul coridorului.

„E scrântit la bilă !" îl iartă Răduș și dă să întrebe pe altcineva. Dar între timp mai toţi călătorii sau ridicat. Se pregătesc de coborâre. Răduș îşi pune lădiţa pe umăr și se duce spre coada vagonului. E în ultimul vagon. De afară, de pe scări, se uită lung înainte, să vadă gara. Departe, în faţă, sunt niște clădiri scunde, slab luminate. Mai sus, ca pe un deal, sclipesc mii de becuri. Într-un loc se văd tremurând limbi de foc, mari de parcă ar arde șire întregi de paie.

„Aia trebuie să fie uzina", îşi zice Răduș și inima i se strânge nici el nu știe de ce.

Trenul s-a oprit. Cineva îl înghiontește din spate pe Răduș:

— Ce faci? Nu te dai jos?

Răduș coboară. Prin apropiere nu se vede nicio clădire mai acătării. Altfel și-a închipuit el Hunedoara.

— Asta-i Hunedoara? întreabă pe cineva, ca să se convingă.

— Hunedoara.

— Cantonul nostru e mai mare decât gara asta, spune Răduș.

A vorbit în vânt, că nu-l ascultă nimeni. Pornește de-a lungul liniei spre clădirile slab luminate, care se văd în faţă. Trece pe lângă o cocioabă de scânduri ridicată pe bârne. Deasupra uşii Răduș citește: „Magazie de tranzit".

De-o parte și de alta a liniei, pe câteva sute de me tri, sunt înșirate fel de fel de materiale, saci de ciment acoperiţi cu carton, grămezi de cărămizi, maşini-unelte.

Peste tot se văd movile de cocs și minereu. Chiar în faţa gării, dincolo de încrucișările liniilor, sunt mormane de fier vechi, de zece ori mai mari decât casa.

Până și între linii s-au descărcat grămezi de piatră de var. În harababura asta, lui Răduș gara mică și mur dară i se pare și ea ceva aruncat în neștire.

Lumina slabă a câtorva becuri lasă să se vadă cum atârnă de pereţii coşcoviţi hârtii decolorate — cândva au fost roșii și scria ceva pe ele. Lozincile mai noi sunt toate cu „Votaţi soarele". Chiar în mijlocul peronului gării cineva a desenat cu var un soare uriaș și strâmb, cu raze prea scurte. Călătorii trec încoace și încolo peste el. Numai un băieţandru a încremenit chiar în centrul cercului și de acolo îi trece în revistă pe cei care au coborât. Îl vede pe Răduș căscând gura spre oraș. Se duce lângă el.

— Ai venit la lucru?

— Da, răspunde Răduș. Se găsește?

— Cât vrei. Braţe să ai.

Răduș îl înjură pe voinicul din tren.

Băieţandrul se uită la freza lui Răduș. Îi măsoară din priviri.

— Bucureștean?

— Bucureștean !

— Eu sunt ploieștean, pricepi? Am fost și în Bucureşti. Am stat vreo trei ani hamal în Obor. Sunt ca și bucureștean. Am și o tușă acolo. Pe Pieptănari. E

măritată cu un vatman. Pricepi?… Femeie rea, tuși-mea…

Zice că n-o să iese nimic din mine. Că n-o să fie nimic de capul meu. Zice că e păcat de pâinea care o mănânc. Asta fiindcă i-am stricat mașina de cusut și p-ormă i-a dispărut și ceasul de masă. Zice că sunt hoţ. A trăit atâta timp în București și-i ca o cizmă, princepi?… Nu te uita așa la mine, că ceasul nu i l-am furat eu ! Eu nu sunt mârlan, sunt orăşean ! Chiar din Ploiești, din oraș.

Pe Răduș nu-l interesează. Poate să fie orice. Numai să știe să-i spună unde să se ducă să ceară de lucru.

Moldovenii au întrebat și ei printre oameni dacă au să aibă unde să muncească. Lucru aici, cât vreţi, le-a spus toată lumea. După ce s-au liniștit dinspre partea asta, moldovenii s-au întins în șir unul lângă altul pe caldarâm, și-au pus traistele sub cap și au adormit. La biroul de angajări nu e nimeni la ora asta, e noapte, sunt obosiţi.

— Eu în fiecare seară vin în gară, pricepi? îi dă înainte băieţandrul din Ploiești. Vreau să aflu ce mai e nou. Și am ș-o gagică la Simeria. Mereu o conduc până-n gară. Ai mai fost pe-aici?

— Nu!

— N-ai unde dormi. Așa e?

— N-am.

— Frăţioare, nicio grijă ! Dormi cu mine. Pricepi? Știu ce-nseamnă să n-ai unde dormi!… Păduchi ai? Nu-ţi fie înșine. Și eu am fost ca tine ! Pricepi? Am scăpat de ei.

— Cum o să am păduchi?

— Cum o să ai? Uite-așa, bine ! Noi am scăpat de ei cu D.D.T… Te duc la noi la cabană. Cabana șmecherošilor. Acolo stau. În dormitorul ăsta sunt numai bă ieşi de-ai noștri, bucureșteni, nu sunt mârlani. Stai, frăţioare, să-ţi ajut eu la cufăr. E greu?

— Nu-i greu. Cabana e în oraș.

— Nu, frate! Colo! Ploieșteanul arată spre furnalele care scot flăcări și fumegă întruna. Nu e voie să duci pe nimeni acolo, până nu-i face formele de angajare. Dar n-o să zică nimeni nimic dacă vii cu mine.

Pe paznic îl duc eu ! îi spun că-mi ești văr. E tolomac! Se pune cu mine?! Trei ani am stat în Bucureşti ! Pricepi?

Răduș se uită buimac spre flăcările uriașe de deasupra uzinei.

— Alea-s O.S.M.-urile, face pe atotștiutorul fostul hamal din Obor. Alimentează cuptorul cu fier vechi. Și de la Buituri se văd flăcări.

Ca artificiile sar scânteile. Toată Hunedoara e acoperită de fum. Fumul s-a îngrămădit deasupra Hunedoarei ca norii. Parcă stă să plouă.

— Pe-aici, frăţioare. Uite, colo e Bataga. Așa e că nu știi ce e Bataga? La Bataga se depozitează zgura de la furnale. Pricepi?

— Pricep.

— Vezi să nu te-mpiedici ! încet ! Vino după mine.

Se strecoară amândoi printre munţii de fier vechi.

Urcă și coboară peste grămezi de calcar, de cocs, de siderită. Pe-aici e o potecă mai de-a dreptul.

— Cum te cheamă, frăţioare?

— Marin Răduș.

— Pe mine, Morhan. Toţi îmi spus „Ploieșteanul". Atât. Ploieșteanul. Pricepi? Nici ploieștenii nu sunt mai fraieri decât bucureștenii.

Au ajuns la cabană. Pe locul viran din faţa cabanei, tinerii au făcut focuri. Unii perpelesc la flacără bucăţi de slănină sau fac mămăligă, alţii spală rufe. Paznicul s-a așezat și el la foc și ascultă o poveste. Halal paznic ! Dar ce să păzească aici?

— Asta-i cabana noastră! face mândru Ploieșteanul și-l trage pe Răduș după el. Hai cu mine !

În cabană, urcat în vârful patului, unul, cu o bască pe vârful capului și descheiat la toţi nasturii de la că mașă, amestecă niște cărţi de joc. Cum aude ușa, duce mâna cu cărţile la spate.

— Fă cărţile, frăţioare. Nu te speria. E de-al nostru. L-am cules din gară. Și spre Răduș: Ăsta-i Jan șoferul.

Jan șoferul amestecă mai departe cărţile. În jurul lui vreo șase inși, unii în salopete, alţii în chiloţi și maiou, așteaptă să facă grămezile. Se joacă copeica. Se joacă pe bani. A ieșit asul. Jan șoferul ia banii de pe cărţi.

— Amestecă-le mai bine.

Jan le amestecă. Iar face grămezi.

Înăuntru e un miros greu de D.D.T. Paturile sunt îmbâcsite de D.D.T. Din saltelele rupte paiele sau revărsat peste cearșafurile năclăite de ulei. La capul fie cărui pat, lângă pernele fără feţe, e câte un cufăr.

În cabană sunt și niște dulapuri. Dar niciunul n-are uși.

Se văd hainele unsuroase agăţate în ele. Pe masă e pusă o oglindă spartă și o găleată cu apă de a cărei toartă e legată cu lănţișor o cană. Un tânăr, care până acum *a* scris ceva pe colţul mesei, cu o carte alături, strigă deodată:

— Liniște ! la fiţi atenţi aici !

Se face liniște. Jucătorii de cărţi se potolesc și ei.

Răduș se așază pe lădiţa lui și ascultă.

Tânărul ia bucata de hârtie și arată la toată lumea trandafirul pe care l-a desenat într-un colţ. Pe urmă citește:

— Iubita mea, mult iubita mea, am făcut fel de fel de cunoștinţe, însă n-am găsit încă, n-am găsit o altă fată să-mi placă. Tu, numai tu ești icoana zilelor mele. Când văd mărginirea în care sunt cercuite puterile active și scrutătoare ale omului; când văd că toată activitatea are drept ţel numai de a procura mulţumirea nevoilor care — la rândul lor — n-au niciun alt scop decât să lungească sărmana viaţă și apoi că toată îi nişte a în privinţa unor anumite puncte de cercetat e numai o resemnare visătoare… Ce mai, draga mea, te iubesc. Mă întorc în mine însumi și găsesc o lume nouă. Iarăși mai mult ca presimţire și dorinţă nelămurită, decât ca descriere și forţă vie. Și atunci, totul plutește pe dinaintea simţurilor mele și eu îmi port iar

visul zâmbitor spre tine… Și ca atare vino mâine seară în spatele cantinei, după ce termini de servit. Te aștept până la unșpe jumate. Ah, cum mă trec fiori prin toate vinele, când degetul meu atinge din nebăgare de seamă pe al tău, atunci când tu îmi torni cafea în cană. Ce-i o lanternă magică fără lumină? Abia te-apuci să pui o lămpiţă înăuntru și-ţi apar icoanele cele mai variate. Vino mâine seară și cu Profira. E îndrăgostit Neagu Mircea profund de ea. Veniţi? Sper c-o să veniţi…Ră tăcirea și întunericul sufletului meu se-mprăștie și respir mai liber !… Dacă poţi adu și niște pâine. Rămâi cu bine, scumpa mea, rămâi cu bine, cerul să te binecuvânteze. Rămâi cu bine până mâine seară. Nu uita, în spatele cantinei la ora unșpe jumătate. Al tău și numai al tău, Costică Bucătaru — furnalist.

— Hei, ce ziceţi? O să vină mâine seară?

— Vine !

— Mă, da' dășteaptă scrisoare !

— E din cap' tău?

— Aiurea. Le-am luat din cartea asta și-am mai pus și de la mine.

Așezat pe patul lui, lângă al lui Jan șoferul, o matahală de om, Ioniţă Bozolan, ghiftar la furnale, îi explică lui Jan cum vede el viaţa.

— Tâmpitul ăsta de Bucătaru, acum câteva seri i-a scris altei fete tot prostii de-astea. Azi e cu una, mâine cu alta. Nu e bine așa, frăţioare. Mie îmi place să fie omul, om ! Cum am învăţat de la tata. Să-ţi cauţi femeia care te potrivești cu ea, s-o duci la primărie, la popă, și pe urmă să ai casa ta. Să ai patul tău, masa ta, să-ţi pui toamna butoiul cu varză, borcanele cu murături, să ai cartofi în beci, ceapă, fasole. Așa am pomenit de la tata, Dumnezeu să-l ierte.

Jan șoferul cască plictisit.

Ioniţă Bozolan bagă de seamă și dă din mână a le hamite. Se lungește pe patul care trosnește din pricina greutăţii. Îi face loc și lui Jan care se așază lângă el și se apucă să-și dezlege șireturile de la bocanci.

Tocmai acum un derbedeu se găsește să arunce sub patul lui Bozolan un chiștoc de ţigară. Pe urmă trimite printre dinţi un scuipat chiar pe chiștocul aprins.

Bozolan sare de pe pat și se repede la derbedeu:

— Dacă-ţi dau una, te pupă mă-ta rece l De ce arunci, mă, la mine sub pat? De ce faci, mă, murdărie la mine? Ia numaidecât ţigara de-acolo ! Dacă-ţi place să stai în gunoi, aruncă la tine acolo, sub patul tău !

Derbedeul se execută numaidecât. Bozolan se urcă în pat și îi spune lui Jan:

— Mă uit la ăștia, parcă au crescut în grajduri… Și bea câte unul de stinge. Tata n-a venit niciodată beat acasă… Când avea poftă de băutură, aducea și bea cu noi.

— De ce a murit, mă, tac-tu?

— L-a călcat trenul. Era în camion cu mama. Veneau de la gară… Aveam camionul nostru. A lăsat cantonierul bariera și i-a prins trenul între bariere, s-au speriat caii și gata… au murit ! Lui Bozolan i-au dat lacrimile. Schimbă vorba. Ăștia zic că sunt șmecheri, vai de capul lor !

A încetat iar jocul. Costică Bucătaru a băgat scrisoarea într-un plic, după ce a mai desenat o glastră cu flori în colţul celălalt și a pus și o amintire:

Precum dintr-o scânteie
S-aprinde o clădire.
Tot așa dintr-o gândire
Se naște o iubire…

A semnat și pe plic și a vârât scrisoarea în buzunarul salopetei.

În afară de paturile suprapuse, de dulapuri și de masă, în dormitor mai sunt câteva cuiere goale, o altă masă șubredă, niște scaune șontoroage. Pe jos, paie câte vrei. E curat numai în dreptul paturilor în care dorm Bozolan și Jan șoferul. Într-un colţ câteva braţe de lemne de foc. Sunt aici încă din timpul când se făcea focul. Peste ele hârtii mototolite, unsuroase, din care ies la iveală fărâmituri de brânză, coji scorojite de mezeluri. Pe sub paturi, împrăștiate peste tot, sticle de vin golite, unele sparte, niște ţoiuri furate de la cine știe ce cârciumă. Soba, care nu mai e de nicio trebuinţă acum, stă într-o rână. Burlanele au ieșit unele dintr-altele. Stau suspendate în aer, legate de tavan cu sârmă.

Păianjenii au ţesut pânze peste tot. S-au agăţat în ele muște, fire de funingine. Dintr-un cufăr vine miros de mâncare acrită. A uitat cineva înăuntru un castron cu tocană. De murdărie și din pricina păienjenișului geamurile au devenit mate.

Ploieșteanul îi arată lui Răduș un pat din care atârnă niște paie.

— O să dormi aici, frăţioare. Ăsta-i patul lui Baba Ion. Lucrează de noapte. Dormi aici ! Pricepi?

Costică Bucătaru se studiază un timp în oglindă și pe urmă, așa îmbrăcat, se lungește în patul de dedesubtul celui al lui Baba Ion.

Răduș privește paturile murdare. Cum or putea dormi oamenii ăștia aici? Un bătrânel, într-o salopetă mai curată, vecin de pat cu Răduș, se recomandă:

— Pârșu, geamgiul uzinei.

— Marin Răduș.

— Ai o ţigară?

Răduș scoate pachetul și îi dă o ţigară.

— Da, bă, și mie o ţigară, strigă unul din jucători.

Îi dă și lui. Se reped toţi la pachet. Copeica continuă. Iar i-a ieșit asul lui Jan șoferul. Mereu îi iese asul.

Jan șoferul face cărţile din nou. Ceilalţi jucători sunt atenţi cum amestecă. Unul îi cere cărţile și caută așii.

Sunt în cărţi toţi patru. Se fac iar grămezi. Jan vrea să-și ridice grămada, dar dinspre ușă se aude vocea Ploieșteanului:

— Șase ! Șase !

Jucătorii se împrăștie imediat. Au aruncat o pătură peste bani și peste cărţi. Pârșu, geamgiul, începe să povestească ceva. Improvizează. Jan șoferul s-a lungit în pat. Se preface că vorbește în somn.

Au intrat Pătrău de la Comitetul de Partid, Ifrim de la sindicat și funcţionarul de serviciu pe uzină. Fac controlul cabanei.

— Bună seara.

Câţiva răspund. Unul scuipă printre dinţi. Cineva, numai de-al dracului, a început să sforăie. Costică Bucătaru a scos scrisoarea din plic și o citește cu glas tare.

O muscă s-a prins într-o plasă de păianjen și bâzâie cumplit. De sus, îşi dă drumul pe un fir un păianjen mare cât o lăcustă; se repede la pradă.

Pătrău vede pe jos o carte de joc. E un valet. Îl ridică. Dă la o parte pătura de pe patul cel mai apropiat. Vede cărţile și banii.

— Cine a jucat?

Niciun răspuns. Acum sforăie mai mulţi. Pătrău îi ia la rând pe toţi cei din cabană. Ciurel, un ţigănuș, bucureștean și el de prin groapa Florească, a scos dintr-o ladă singura cravată din cabană, a lui Costică Bucătaru. Şi-o aranjează la oglindă.

Pătrău îl întreabă:

— Cine-a jucat?

Ciurel se uită la Pătrău cu nevinovăţie.

— Ce să joace?

— Cărţi.

— Nu știu. Acum am venit… Ce zici, tovarășe Pătrău, mi-ar sta bine cu cravată?

Pătrău se face că n-aude.

— Cine-a jucat? îl întreabă pe Ploieșteanu.

— Pe onoarea mea că nu știu, pricepi?

Îl întreabă și pe Ioniţă.

— Cine a jucat?

— Eu nu mă bag cu ăștia… Am jucat și eu odată mai de mult, dar nu-mi place. Nu-s bune jocurile de noroc.

— Așa-i, n-a jucat nimeni, zâmbește Pătrău. Banii ăștia sunt ai mei… Cărţile sunt ale dumitale, tovarășe Ifrim?

Ifrim răspunde clipind din ochi:

— Ale mele.

— Va să zică n-a jucat nimeni. Îl întrebă și pe Răduș: Cine a jucat?

Răduș se uită la Pătrău, ca și cum ar spune: „Ce-i cu ăsta? O fi vreun șmecher!” Într-un târziu răspunde într-o doară:

— Eu am jucat, lasă banii acolo.

— Cu cine ai jucat?

— Cu el… cu dumnealui, cu… arată spre Jan șoferul care sforăie. Îi spune pe toţi. Și dacă am jucat, ce?

Ifrim le ţine o predică. Îi ia în primire și Pătrău.

— În loc să vă îngrijiţi să curăţaţi dormitorul ăsta ! Uite ce mizerie e aici ! Aţi fost în celelalte cabane? Aţi văzut cum s-au aranjat?

S-au strâns toţi în jurul lui. Au început să se plângă: că dormitorul lor, abia instalat într-o magazie evacuată, n-a primit cutare și cutare; că pe aici trec toţi

flotanţii; că le-au dat saltele și pături de la reformă.

— Nu sunteţi voi gospodari ! Ceilalţi stau mai bine ca voi? Dar ţi-e mai mare dragul să le intri în dormitoare. Voi în loc să vă îngrijiţi, jucaţi cărţi. Uitaţi-vă, mă, în ce hal sunt paturile alea. Uitaţi-vă ce e sub ele.

Daţi-o încolo, e mai mare rușinea ! Haine murdare peste tot, bocanci rupţi… Dacă nu vă mai trebuie, de ce nu-i aruncaţi?

Pătrău dă cu ochii de Jan șoferul. Îl cheamă mai aproape:

— Tovarășe Jan, mașina dumitale e cea mai bine gospodărită. Ai fost și evidenţiat… Unde dormi dumneata?

Jan arată un pat. Dacă nu pui la socoteală patul lui Bozolan, e cel mai arătos din dormitor: salteaua e cârpită cu petice de stambă colorate și pătura e frumos îndoită.

— Aici dorm… Nu se poate ţine curăţenie aici, tovarăşe Pătrău. Vorbeam și cu Bozolan. Vin murdari de la lucru, se trântesc pe pat… S-au învăţat așa…

— Orice învăţ are și dezvăţ.

Ploieșteanul s-a trântit și el pe pat. Începe să cânte un cântec de ocnă.

De *la Ploiești la vale*
Se află o închisoare…

Pătrău ascultă cântecul. Se duce lângă Ploieșteanu și se așază pe marginea patului:

— Și-l știi bine? Grozav cântec !

— Eu cântecele le prind foarte repede, pricepi?

— Înseamnă că ai memorie bună.

— Am !

— O să-ţi spun ceva, dar te rog să nu uiţi nici asta. În pat nu trebuie să te sui niciodată îmbrăcat și încălţat.

Ploieșteanul se ridică în capul oaselor și dă picioarele jos de pe pat.

Pătrău se întoarce spre Bozolan:

— Și dumneata, tovarășe Ioniţă… La lucru, după câte știu, ești altfel. Aici…

— La mine e curat, tovarășe Pătrău! se împotrivește Ioniţă jignit. Ia uitaţi-vă, aici dorm eu, ăsta e patul meu I

— Uite, mă băieţi — continuă Pătrău — aș vrea să vă fac o propunere. Alegeţi dintre voi pe cineva care să răspundă de curăţenie. Un responsabil. Sau să nu-i zicem responsabil. Gospodar. Gospodarul cabanei. El să se ocupe și să răspundă de curăţenie.

O jumătate de oră îi dăscălește Pătrău. Pe urmă pleacă împreună cu ceilalţi doi. A luat cărţile cu el.

Imediat ce a ieșit controlul, câţiva derbedei se apropie de Răduș.

— Măi șmecherie cu ghivent, ce-i în capul tău, mă? De ce ne-ai turnat? îl apucă unul de gât pe Răduș.

Pe nervosul ăsta îl cheamă Neagu Mircea.

— Fiindcă m-a întrebat, de-aia am spus.

— Pe mine nu m-a-ntrebat, mă?

— Da' pe mine!

— Eu am fost mormânt când s-a luat „nea Stelian" de mine, sare altul.

— Frăţioare, aici nu merge cu turnătorii. Pricepi? Nu merge ! se răstește și Ploieșteanul.

Neagu Mircea îi da lui Răduș un pumn în falcă.

— Na, să ne mai torni și altă dată !

Răduș îşi pipăie falca. Se uită la Neagu Mircea.

— Ce te benoclezi, bă, așa? Ești vreun zmeu? Dacă-ţi mai scap două, te scot din pantofi !

Răduș îşi mușcă buzele: sunt mulţi. Dar degeaba, că nu se mai poate stăpâni. Cu dreapta îi trimite lui Neagu o directă în bărbie, cu stânga îi caută plexul. Gata. L-a dărâmat. E pe podea, lat.

Au rămas toţi stană de piatră. Lovitul se văită. Ploieșteanul se hotărăște deodată și se repede la Răduș.

Răduș se dă într-o parte. Împinge genunchiul înainte.

A căzut și Ploieșteanul grămadă.

Până acum Ioniţă Bozolan nu s-a amestecat. A stat pe patul lui, nepăsător. El e tartorul cabanei. Dacă zice el că e albă, atunci e albă. E mai solid ca toţi.

Când vede că și Ploieșteanul a mâncat bătaie, Ioniţă se ridică din pat, îşi ia galenţii în picioare și se apropie de Răduș.

— De unde ești, mă, șmecherosule?

Răduș se proptește bine pe picioare: așteaptă lovitura.

— Din București.

— Ce cartier?

— Giulești.

— E de-al meu, bă nasoilor, izbucnește vesel Bozolan. Nu mă face de râs Giuleștiul ! Se dă mai aproape de Răduș: Bravo, puștiule, foarte bine. Bine ai făcut că n-ai minţit… Eu sunt din Grand. De pe Crângași. Stăteam lângă piaţă… Pe băiatul lui labrașu îl cunoști?

Răduș dă din cap: îl cunoaşte. Îl măsoară pe Ioniţă. E tot numai mușchi, Ioniţă ăsta. Dintr-un pumn te trimite pe lumea aialaltă.

— Da' pe fata lu' Angelescu o știi? Am cobzărit cu ea. Am vorbit și cu o fată de la voi de pe Giulești. Stătea pe Arţarului. Nu era nimic de capul ei. Era să mi-o tragă unii de-acolo… Făceam cărăușie pentru unul. I-au murit ăluia caii și am întins-o-ncoa… Sunt mare furnalist… Firuţă mai are cafenea pe Giulești?

— I-a închis-o de mult. Aud că-i aici. Are-o băcănie, sau nu știu ce, aici în Hunedoara.

— Băcănie? Apăi îl știu, fraţilor! Mi se părea mie cunoscut negustorul ăla ! Îl știu!

Toţi se uită cu interes la Răduș. Nu-i bine să te pui cu ăsta, nu prea știe de glumă. Bravo lui! Neagu Mircea s-a trântit pe un pat. Îl fixează dușmănos pe Răduș.

— Eu sunt aici din ’45, continuă Ioniţă. Sunt ghiftar. Împing toată ziua la care cu minereu. Grea muncă… Se vorbește c-o s-o mecanizeze. Ar fi o treabă bună… E și-un văr de-al lui Tudose pe-aici. Tudose camionar’. S-a însurat. Are cameră-n oraș.

Ploieșteanul omoară cu piciorul o ploșniţă. Jan șoferul se scarpină. Neagu Mircea nu-și ia ochii de la Răduș.

— Ţi-e foame, frăţioare? — întreabă Bozolan. Ai mâncat ceva?… Aveţi, mă, ceva pe-aici? la vezi, Ploieștene, fă rost de ceva halealâ. Răduș spui că te cheamă?

— Da.

— Știi că mi-ai plăcut. L-ai abţiguit bine. Merita !

Ploieșteanul a făcut rost de niște brânză. Răduș mănâncă.

A sunat duda de unsprezece. E unsprezece noaptea. Au început să vină la culcare cei din schimbul doi. Răduș e prezentat tuturora. Se povestește cu amănunte bătaia. Discuţiile nu se încheie decât după miezul nopţii.

Răduș nu poate să adoarmă. Îl ţine treaz mirosul de-aici, foșnetul paielor. Se răsucește într-una în pat. Mult mai târziu, i se pare deodată că aude pași.

Se uită atent în jos. E Ploieșteanul. Operează. Scoate din buzunarul pantalonilor lui Răduș portofelul și pleacă tiptil înapoi la patul lui. Răduș n-are mare scofală în portofel: câţiva lei.

În cabană arde doar un singur bec, care dă o lumină slabă de opaiţ. Răduș se ridică într-un cot. Îl vede pe Ploieșteanul cum ascunde portofelul în salteaua unui pat vecin, rămas liber.

Răduș stă mult timp pe gânduri.

„Ce să fac? Să mă duc să-l iau de gât, să-i dau vreo două? Totuși e băiat simpatic Ploieșteanul ăsta.

De nu era el dormeam în gară. Și nu-mi poartă nici pică, fiindcă l-am pus jos. Poate cu gândul ăsta să mă fi adus aici, ca să mă fure ! A și găsit clientul !”.

Se dă jos din pat încet, să nu-l trezească pe Costică Bucătaru, care doarme dedesubt. Pornește pe vârfuri spre patul unde a ascuns Ploieșteanul portofelul. Îl ia. Tot pe vârfuri se duce la patul Ploieșteanului. Acesta s-a acoperit tot cu pătura și începe să sforăie.

Răduș ridică pătura și-i șoptește:

— N-am mare scofală în el. Dacă ai nevoie facem pe din două… Pe rabla asta de portofel nu dă nimeni nimic.

Ploieșteanul sforăie mai departe.

— Hai, nu te mai fă că dormi ! îl zgâlţâie Răduș.

— Ce, ce s-a-ntâmplat? S-a făcut ziuă? întreabă, ca trezit din somn, Ploieșteanul.

— Astâmpără-te ! Crezi că sunt vreun fraier? Dacă-ţi place portofelul, ţi-l împrumut!

— Ce portofel, frăţioare? Eu am dormit ! Pricepi !? Acum m-am trezit.

Din fundul cabanei se aude o voce:

— Ia mai lăsaţi, bă, gălăgia !

Ploieșteanul se ridică în capul oaselor:

— Du-te, frăţioare, și te culcă. Mâine la treabă, și să nu-ţi fie frică. Aici nu se fură. Pricepi?

Nu mai zice nimic Răduș. Se duce înapoi la patul lui. Ia pantalonii, pantofii, toate lucrurile, le face pachet și, cu ele subţioară, se urcă în pat. Le bagă sub pernă. Așa e mai sigur.

Răduș nu poate să se înveţe cu mirosul greu de D.D.T. Stă lungit în pat și numără ochiurile de la ferestre: patruzeci și opt. Numără și paturile: treizeci. Din tavan îi cade pe faţă o ploșniţă. Dintr-un pat de lângă geam se dă jos cineva. Lui Răduș i se pare că e Chelie. Se uită mai bine. E geamgiul, se duce la căldare. Bea apă direct din că-l dare. O fi mâncat pește sărat.

Afară șuieră o locomotivă. Răduș închide ochii. Locomotiva parcă vine spre el. E încărcată. Cu saci și cu oameni. Chelie înfige cârligul și un sac se rostogolește pe panta terasamentului. Înfige iar cârligul. Un om sare de pe acoperiș. Apoi altul. Unul din ei rămâne jos. Răduș deschide ochii. Nu e nicio locomotivă. E într-o sală mare. Pe scenă, la o masă lungă, niște oameni îmbrăcaţi în negru. Pe masă, o cruce. Sunt judecători. „Tu ai făcut cârligul?" Răduș se scutură.

Judecătorii au dispărut. E la cabană.

Într-un târziu, a adormit.

A ZBURAT PUIUL CU AŢA…

— Scoală, frăţioare, s-a făcut ziuă !

Răduș se întoarce pe partea cealaltă. Ploieșteanul râde de el. Îi cheamă pe Ioniţă și pe ceilalţi.

— Ia veniţi încoa ! Nea Stelian și-a pus pantofii și hainele sub pernă. E huidumă! Pricepi?

Răduș doarme mai departe. Ploieșteanul se urcă în patul lui Costică Bucătaru și îl trage pe Răduș de picior. Ioniţă strigă la Ploieșteanu:

— Lasă-l, mă, să doarmă ! Nu intră azi în „șut". Nici nu s-a angajat.

Neagu Mircea înjură. Îi spune geamgiului:

— Ăsta de mâna mea moare. Nu-i iert eu pumnii ăia I De nu-i scot maţele, să pic aici pe loc. A avut noroc cu Ioniţă aseară I Dacă nu se băga malacul, îl ștergea mă-sa din cartea de imobil. Da-l prind eu la înghesuială…

Geamgiul se spală. A luat apă în gură și din gură toarnă în palme.

Neagu Mircea se uită la Răduș și scrâșnește din dinţi.

— De ce nu te speli, mă, la baie ! strigă Ioniţă la geamgiu.

— Păi ce, mă spăl? Ce, e sâmbătă? Dau cu puţină apă să-mi fugă somnul.

— Dacă te prind că te mai speli în dormitor, o iei din loc de-aici.

Geamgiul se șterge cu un colţ al cearșafului pe mâini și pe faţă.

S-a făcut ziuă. Răduș vorbește în somn. Cei din schimbul doi dorm și ei buștean. Poţi să tai lemne pa ei.

Neagu Mircea pornește cu geamgiul spre uzină.

— Îi pun pătura-n cap lu' ăsta cât de curând !

Geamgiul îl întărâtă:

— Da' ţi-a tras-o !

S-a luat și Ploieșteanul după el:

— Dac-aș fi în locul tău, m-aș zgâria pe ochi. Pricepi? Să te bată ăla !?

— Îl sminteam dacă nu se băga aiuritul ăla de Ioniţă.

— Are cuţit la el ! Pricepi? îi dă înainte Ploieșteanu. Și e după Grand.

— Păi eu n-am cuţit, mă? se miră întunecat Neagu și scoate din buzunar un șiș. Ia uite !

Geamgiul îi dă Ploieșteanului un ghiont.

— De unde știi, mă, că are cuţit? I-ai umblat în buzunare !

— Eu să-i umblu în buzunare? Mă iei drept altul ! Pricepi?

*

* *

Au început să vină la cabană cei din schimbul trei.

— Măi Grecule, câte ghifte aţi băgat, mă?

— Douăspe !

Răduș s-a trezit. „Ce-or fi alea ghifte?" Se ridică în capul oaselor, ascultă la ghiftarii care vorbesc.

A făcut ochi și Costică Bucătaru. Scoate de sub pernă scrisoarea și se uită la ea. Nu i-a luat-o nimeni. O pune la loc.

Ghiftarii, care au ieșit din schimb, îşi caută în cufere după slănină și ceapă. Își completează micul dejun.

Răduș controlează cămașa și pantalonii. Nu găsește nimic. Își trage pantalonii. Coboară la Costică Bucătaru.

— Bună dimineaţa 1

— Am onoarea !

Costică Bucătaru îi întinde mâna.

— Am impresia că nu ne-am cunoscut personal. Costică Bucătaru.

— Marin Răduș… Unde găsesc niște apă de spălat?

O locomotivă veche alimentează baia improvizată într-o baracă de scânduri. Se spală amândoi.

— Pot să-mi las și eu pe-aici, pe undeva, valiza asta? Să nu mă mai car cu ea prin oraș.

Costică Bucătaru îşi scoate din ladă o cămașă. E o cămașă nouă. O îmbracă pe cap fără să-i descheie toţi nasturii.

— Las-o aici I Nu ţi-o fură nimeni, îi răspunde într-un târziu lui Răduș și trage de sub saltea pantalonii de sărbătoare, puși acolo la călcat. Îi scutură de paie.

Răduș îşi aranjează freza în ciobul de oglindă de pe masă. Gata. E în regulă. Numai de-ar fi fost întregi tocurile de la pantofi și n-ar avea peticele alea în turul pantalonilor.

Costică Bucătaru își șterge pantofii cu o pătură. Pe lângă Răduș e boier. Cămașă nouă, pantofi, noi, pantaloni la dungă.

— Merg și eu în oraș, spune Costică. Te duc până la biroul de angajări. Da' mai întâi mergem la cantină. Trebuie să-mi aranjez o întâlnire pentru deseară… Hai !

Răduș, ca să fie mai sigur, ia valiza cu el.

— Lasă, măi frate, valiza aici… Dă-o-ncoa ! Răspund eu.

„În definitiv, ce-o să-mi ia?" Lasă valiza.

Au ajuns la cantină.

— Eu aștept afară până mănânci, propune Răduș.

— Vino cu mine, îţi fac eu rost de-un bon de masă.

Cantina e plină. La ușă cere cartelele o fată grăsuţă, îmbrăcată într-un halat alb. Îl oprește pe Răduș:

— Cartela, tovarășe !

Costică Bucătaru îi face cu ochiul.

— E la mine cartela! și-l trage pe Răduș după el.

Se așază la masă. Costică Bucătaru și-a pus scrisoarea la îndemână, sub farfurie. O strigă pe fata care servește:

— Jeni ! Jeni !

Fata vine lângă el. Costică îi spune ceva la ureche și-i dă scrisoarea. Fata o ascunde în sân. Servește re pe de nerăbdătoare. Le dă două căni cu cafea și două sferturi de pâine. Pe urmă fuge în bucătărie să citească scrisoarea.

— Au terminat de mâncat.

— Mergem în oraș?

— Mergem ! aprobă Costică Bucătaru și se uită spre ghișeu.

Jeni nu se vede. Probabil tot mai citește scrisoarea.

O pornesc spre strada gării. De o parte și de alta a străzii înguste și înnoroiate, se înșiră case mici, toate la fel. Rar vezi o casă mai înaltă; câţiva avocaţi au clădit aici, pe strada gării, ca să fie mai la îndemână ţăranului care venea de la sat să se judece.

Doar casele lor dacă sunt mai arătoase. Cât vrei găsești pe strada asta noroi. Toate casele sunt stropite cu noroi. Mașinile, care trec în viteză, împroașcă cu noroi pereţii și trecătorii.

Deși e foarte de dimineaţă, pe terenul de fotbal e antrenament. Fotbaliștii Hunedoarei vor să intre în divizia B. Trecătorii se opresc și se uită peste gard.

Se opresc și Răduș și Costică Bucătaru.

— Ăla-i Bundic. Ăla care trage acum! Știi ce șut are? îl vezi pe ăla cu chiloţi albi? L-au adus de la București. E Coprol. Ai auzit de el? Ăsta ar putea juca și-n divizia A. Hai, mergem…

Tocmai a venit în gară un tren de la Simeria. Din spatele gării se văd ieșind o mulţime de oameni. Merg spre oraș.

Melencioaia îşi împinge grăbită de-a lungul străzii căruciorul cu bomboane. Se duce la gară și-a întârziat. Are bomboane, grămezi de mere și gogoșile făcute de ea pe plită. Merele nu se prea vând. Nici bomboanele. În schimb gogoșile se vând. Le cumpără moldovenii.

Răduș și Costică Bucătaru trec pe lângă Melencioaia.

Din susul străzii vine spre ei un zugrav cu căldări pline de var și cu niște bidinele în ele.

— Ţi-a ieșit cu plinul, comentează Bucătaru.

Răduș dă din umeri.

Un băieţaș târâște după el un pulverizator de D.D.T. cu pompă și furtun. Trece și un dulgher, cu ferăstrăul pe umăr, cu tesla și rindeaua în mână. O femeie în pinge un cărucior de copil stropit cu noroi. Și copilul dinăuntru are noroi pe faţă.

Au ajuns în centru.

— Uite, colo e biroul de angajări… Eu mă duc puţin prin piaţă. Ne întâlnim deseară la dormitor.

Biroul de angajări e într-o fostă cârciumă. Cele două odăi sunt pline de oameni. E cald, miroase a sudoare și a D.D.T. Funcţionarii nu mai prididesc. Comisia medicală are de lucru. Oameni dezbrăcaţi până la brâu așteaptă să intre la vizita medicală. Așteaptă și Răduș.

*

* *

Furnalele duduie. În jurul lor se învârtește furnicar de oameni. Dau furnalelor să mănânce minereu și cocs. Nu mănâncă singure furnalele, cu toate că sunt mari. Trebuie să le bagi în gură ca la copiii mici. Nu le dai să mănânce, nu mai trăiesc. Ca oamenii !

— Minereu ! Minereu !

— Haideţi cu cocsul mai repede!

Un furnal mănâncă la o masă patru care de minereu și patru de cocs. O masă din asta se cheamă ghiftă. Cu cât îi dai furnalului ghifte mai anulte, cu atât îţi face și el treabă mai bună. Tot ca oamenii.

— Câte ghifte a băgat, mă, schimbul trei? întreabă moș Marin Toacă.

— Unșpe ghifte.

Furnalul poate să înghită mult mai mult. Se lasă indopat ca o gâscă.

— Unșpe ghiftei?

— Unșpe !

Moș Marin Toacă se miră nemulţumit: „Numai unșpe?”

— Bă, derbedeilor de București, voi puteţi mai mult dară ! Nu numai unșpe !

Un car cu minereu are aproape o tonă jumătate.

Minereul se încarcă cu lopata. Căruciorul e înalt. Ridici lopata încărcată cu minereu la un stat de om. Tremură carnea pe tine. Scuipi în palme, ridici iar lopata. Intră lopeţi multe într-un car. Ţi se roșește și ţi se bătătorește podul palmelor. Te doare mijlocul. Te dor vinele gâtului. Pe urmă trebuie să împingi carul încărcat de la grămada de minereu până la gura furnalului. Pui umărul. Te opintești. Mai rău ca la galere.

Localnicul are lângă el traista cu slănină. Lasă lopata jos și taie cu brișcă slană și pită. Derbedeul de București n-are traistă cu merinde. Nici Ioniţă Bozolan n-are. Nici Ploieșteanul, nici Dănilă, nici Lungu, nici Coca, nici Dumitrașcu, nici Neagu Mircea. Niciun golan de București n-are traistă. Perenceag, administratorul

cantinei, le trimite câte o bucată de slănină râncedă, verde și mică. Derbedeul o înfige într-o ţepușă şi-o perpelește la foc, să-i alunge mirosul.

— Sunt puţine ghifte, moș Marin Toacă?

— Puţine, dară !…

Derbedeii se uită la moș Marin Toacă. Le ghiorăie maţele de foame.

— Și slănină e puţină.

Furnalele duduie de parcă ar vrea și ele să mănânce mai mult. Și furnalelor le e foame și ghiftarilor.

Neagu Mircea stă rezemat în lopată. N-are poftă de lucru. Numai la bătaia pe care a mâncat-o aseară de la Răduș se gândește.

Moș Marin Toacă, maistrul de schimb, se învârtește printre ghiftari. Supraveghează încărcarea.

— No, acu” de ce stai?

— No, fiindcă așa vreau ! îl imită Neagu.

Moș Marin Toacă bagă mâna — în buzunar. Scoate o bucată de hârtie și un ciot de creion.

— Apoi dumitale cum îţi zice?

— Neagu!

Marin Toacă se întoarce cu spatele la Neagu. Se face că-i notează numele.

— Neagu, zici?

— Neagu.

— De mâine ești concediat.

— Până una alta învoiește-mă dumneata. Am treabă la policlinică. Mi-e cam rău.

— Bine, du-te. Și-auzi! Să spui acolo să te vindece bine că-i concediez. Hai, meri-n treabă-ţi. Dimineaţă să te prezinţi la lucru.

N-are nici pe dracu’ Neagu Mircea. Nu-i bolnav. Ba are o boală. Are boală pe Răduș. De ce s-o fi învoit?

Unde s-o duce?…

*

* *

— Ce meserie cunoști?

— Lăcătușărie !

— Calificat?

Răduș scoase carnetul de lucrător și îl întinde funcţionarului de la biroul de angajări. Funcţionarul se uită la carnet. Vorbește ceva cu alt funcţionar și se întoarce spre Răduș.

— Fișa medicală ai completat-o?

— Da.

— Te-a văzut doctorul?

— Văzut!

— Te dăm la Construcţii metalice. Te duci chiar în schimbul doi. După masă. La Construcţii metalice. Te prezinţi la maistrul Vâlcu. La trei ești acolo. Uite chiar acum

îl anunţ la telefon că-i trimit un calificat… ia-ţi legitimaţia. Intri pe poarta număru' unu.

Răduș trebuie să fie la lucru abia la trei. Mai e până la trei. Cu foaia de angajare în buzunar, o pornește prin oraș. E o zi de primăvară. S-a încălzit bine. Rar mai vezi pe cineva cu căciulă. Cerul e limpede. Dar fumul îl mai pătează pe alocuri-Stă puţin pe cer și pe urmă se risipește. Răduș se uită la vitrine.

În ușa frizeriei lui Pâl a ieșit o frizeriţă să ia aer. Moarcăș, șoferul, e pilit. O ciupește de sâni în văzul oamenilor. Frizeriţă râde. Îi dă mâna la o parte. Șoferul o ciupește iar și-i face cu ochiul.

— Vii deseară !

Fata în halat dă din cap.

— Viu, da' nu mai bei !

Răduș s-a oprit lângă ei. Nu-i frumos să asculţi. El ascultă. E a dracului de drăguţă frizeriţă.

Orașul e tăiat în două de un pârâu, Cerna. Podul care face legătura între cele două părţi ale orașului geme de lume. S-au topit zăpezile la munte și a venit Cerna mare. O dată la trei-patru ani vine Cerna mare. Apa aduce bârne, oi înecate, coteţe, albii. Răduș stă și se uită la Cema întărâtată. În cele din urmă dă din cap și pleacă.

Orașul nu-i mare. În două ceasuri l-ai ocolit. Până la trei mai e. Abia la trei intră Răduș în schimb. Sunt câteva luni de când n-a muncit. O să fie greu. „Dacă era bună munca, o luau boierii".

Într-o cârciumă cântă niște lăutari. Răduș intră înăuntru și cere ţigări.

— Alo! Măi acesta ! Ia fă-te încoa !

Răduș întoarce capul. Îl vede la o masă pe Neagu. E ameţit. „Dracu' m-a pus să intru aici după ţigări?"

— Ia vino, mă, încoa'.

— Ce vrei?

— Hai să bei o ţuică cu mine. Strigă spre negustor: Mai dă o litră și un ţoi.

Cârciuma e plină de fel de fel de oameni: ţărani în iţari, fumaliști în salopete, precupeţi cu saci în care au adus marfa. Răduș stă puţin la-ndoială. Nu-i arde de scandal. Neagu s-a ridicat să vină la el. Se duce la masă.

La masă cu Neagu e și Ciurel. Ciurel nici n-a băgat de seamă că le-a venit un musafir. E ocupat. Se ceartă cu un beţiv care picotește cu capul pe masă. L-a făcut ăsta mai înainte ţigan.

— Să mă facă pe mine ţigan, auzi i s-a intru chior în pământ, dacă nu te sparg.

Ciurel se duce la lăutar și îl ia de gât. Îl pupă.

— Să-mi zici mie una ca la ușa cortului…

Lăutarul începe o ţigănească. Ciurel o joacă mărunt în vârfuri.

— Haida, na, na, dă-i așa…

S-a mai sculat de la o masă un beţiv și a venit și el să joace. Asta îl întărâtă pe Ciurel. Îi dă mai cu foc. Se lasă pe vine, se ridică. Nici celălalt nu rămâne dator. Lăutarul a obosit. Dar Ciurel joacă întruna. Abia acuma s-a înfuriat.

Neagu îl sărută pe Răduș. Îi dă să bea cu sila.

— Să moară mama, dacă n-am fugit de la lucru din cauza ta.

— Din cauza mea?

— Da, mă șmecherie, din cauza ta. Ai dat în mine și n-ai halit-o… în viaţa mea n-am mâncat bătaie de la cineva. Și scandaluri am făcut. Că sunt din Tei. Ia uite aici.

Neagu scoate din buzunar un cuţit. Îl înfige adânc în masă. Îi apasă plăselele cu arătătorul până-l face arc. Pe urmă îi dă drumul. Cuţitul vibrează.

Răduș se uită când la Neagu, când la cuţit. S-a întors și Ciurel la masă. Trage cuţitul din masă și-l bagă în buzunar. Abia după aceea dă cu ochii de Răduș. Îl întreabă pe Neagu:

— Ăsta cine e?

— Naș-miu l

Ciurel toarnă ţuică în pahare. Toarnă și pe jos. Îi tremură mâna.

— Noroc… Cum naș? Cum naș, mânca-te-aș?

— Asta-i ăla de-aseară.

— Cu bătaia?

Ciurel lasă paharul jos. Se uită la Răduș. Scoate cuţitul.

— De ce-ai dat, mă, în ăsta?

Neagu îi ia cuţitul din mână.

— Ia, nașule, bea, zice Neagu. Nu-ţi fie frică. Să moară mama dacă se atinge cineva de tine. Lasă-l, Ciurele.

Ciurel scrâșnește din dinţi. Pe urmă bagă mâna în buzunar, scoate bani, se uită la ei. A uitat de Răduș. Vorbește singur.

— Am avut și eu o ambiţie. Am plecat de lângă ţ ganca mea. Am vrut să mă fac boier. Iaca, am vrut să mă fac boier. Să mor în ocnă dacă n-am vrut să mă fac boier. Și tot ţigan am rămas.

Neagu l-a prins pe după umeri pe Răduș și l-a sărutat.

Au mai închinat câte un ţoi. Acum se uită amândoi la Ciurel care-și răstoarnă buzunarele pe masă. Râd de el.

— Cum ai vrut, mă, să te faci boier? se interesează cineva de la altă masă.

— Am avut ambiţie să-mi cumpăr haine boierești. Să mă duc la ţiganca mea, înţolit mișto, cu cravată, să nu mă mai cunoască ţiganii. Am boală mare la cravată.

— Ești însurat, Ciurele? întreabă Răduș.

— Sunt, mânca-te-aș. Am și-un puradel, să-mi trăiască.

Vântură banii de pe masă. S-a dus ambiţia. S-au dus banii care i-am strâns pentru ţoale. Asta-i a treia oară că beau banii de ţoale. S-au dus ! Negustorule, mai dă aici niște rachiu. Uite banii. L-ai. Fă-ţi tu haine, negustorule. Bă, ăla cu vioara, hai încoa ! Să-mi zici tu mie *Tarapanaua.*

Lăutarul scoate sacâzul din buzunarul de la vestă. Dă pe arcuș.

— Eu îţi zic, dar pe ce? Pe veresie?

Îi dă Ciurel o mână de bani.

— Ţine aici. Ăștia-s din banii de cravată.

Lăutarul cântă *Tarapanaua.* Ciurel începe domol, în vârfuri și-n călcâie. Pe urmă

se înfierbântă. Îi merg picioarele ca o sfârlează. Se așază în genunchi și bate fierul pe o nicovală închipuită. Dă cu pumnul în arătătorul întins. Întoarce degetul cum întoarce fierarul bucata de fier. Se scoală în picioare. Pune mâinile în șolduri și dă-i. Lăutarul îi zice cu foc. Pune suflet. Ciurel îşi șterge năduşeala de pe faţă cu mâneca salopetei și joacă înainte. Pârâie dușumeaua negustorului. Negustorului îi pare bine. Gălăgia aduce clienţi.

În cele din urmă Ciurel obosește. Se așază pe un scaun. Îl trage pe lăutar lângă el.

— Să-mi zici tu mie una de ocnă. Asta o știi?

Și cântă la urechea lăutarului: *Pabar debla Dunărea.*

— N-o știu, să mor dac-o știu.

— Atunci ţine-mi mie secunda.

De focul banilor și al hainelor boierești se pornește Ciurel să cânte pe ţigănește. S-au dus ambiţiile.

Neagu îi mai toarnă un ţoi lui Răduș.

Ciurel a uitat din cuvintele cântecului. Îl lasă pe viorist să cânte singur. Îl trage pe Neagu spre el, se apleacă la urechea lui:

— Ăsta spui că te-a bătut?

Neagu dă din cap și-i face cu ochiul.

— Să dau cu târnăcopu-n sare, dacă nu-l spintec.

— Lasă, mă, că mă răfuiesc eu cu el. Pe mine nu m-a bătut încă nimeni.

A prins achiu și Răduș… Din banii pe care-i mai are, cere și el o litră de ţuică. Ce-i rămâne, dă lăutarului.

— Da’ știi să-mi cânţi „A *zburat puiul cu aţa?*

Plânge vioara în mâna ţiganului. În cârciumă s-a făcut liniște. Cântă Răduș:

Pleacă puiul de la mine.
Tuturor le pare bine.
Numai mie-mi pare rău
C-a fost puișorul meu.

Negustorul a rămas cu pâlnia în mână. Ascultă la Răduș. Un beţiv duce la gură degetele de la o mână făcută mănunchi și le sărută. Neagu îi șoptește lui Ciurel:

— E ocnă mare și ăsta. Nu-l mai bat.

Răduș cântă:

A *zburat puiul cu aţa.*
Când a fost frumoasă viaţa.
……
Puișorul meu iubit.
Stai la noi dac-ai venit.
……

Lăutarul cântă întruna. Acum îi cântă pe gratis lui Răduș. De la mesele vecine au venit câteva litre cu ţuică.

Cântă și Neagu *„La șealul cel negru”.*

Răduș bagă mâna în buzunar după ţigări. Dă peste o hârtie. O scoate: e legitimaţia de la uzină. Își aduce aminte că la trei trebuie să se prezinte la lucru.

— Care-aveţi un ceas?

Un ceferist, care asculta și el cântecele, lasă paharul jos şi-şi scoate ceasul.

— Trei fără zece.

— Trei fără zece?

Răduș fuge spre uzină. Dar nu drept. Lumea se uită după el. A ajuns la poarta uzinei. Îi arată portarului legitimaţia. Portarul n-are timp să fi vadă mai bine. La ora asta intră schimbul doi, trec pe lângă el sute de muncitori. Răduș întreabă pe cineva unde-i secţia Construcţii metalice. Omul îi arată. Lui Răduș i se pare că i-au răspuns doi oameni. Dar nu e decât unul.

De data asta și (furnalele sunt parcă mai multe. Și nu stau locului, se învârtesc. La dracu’, ce-i asta? De ce se învârtește pământul cu el? Adică pământul trebuie să se învârtească. Dar nu în halul ăsta !

Atelierul de Construcţii metalice e în mijlocul uzinei. Răduș umblă multă vreme până să ajungă acolo.

Intră, clătinându-se, pe poarta deschisă. Dar ce-i asta? Răduș a înţepenit locului. Se clatină și se uită în sus. Două fete gemene manevrează două macarale. Răduș se scutură. Nu, e numai o fată și numai o macara. Dar ce macara poate să fie asta care transportă un vagon? Un vagon, cât e el de mare, luat de ghearele macaralei și plimbat cum ai plimba o jucărie. Răduș se freacă la ochi, dar macaraua nici nu se mai mărește, nici nu se mai micșorează. Atelierul în care a învăţat el meseria era mic. Nici vorbă de așa macarale… în partea cealaltă a atelierului se mișcă o altă macara. Asta e și mai și. A luat pe sus corpul unei locomotive.

Ce oameni or fi ăștia care lucrează aici?… A, uite ! Sunt la fel ca mine, nu sunt mai ai dracu’ !”.

Chiar în faţa lui, un ţânc — lui Răduș i se pare mult mai tânăr decât el — manevrează un pistol pneumatic. Strigă și face semne spre un alt ţânc care stă la gura unui cuptor. Al doilea ţânc scoate cu cleștele din cuptor un nit încălzit la roșu și-l aruncă la picioarele celui cu pistolul. Acesta a lăsat pistolul jos, a luat nitul dintr-o mișcare într-un clește și-l vâră într-un schelet de vagon care trebuie nituit. Pe urmă pune pistolul pe el.

Răduș se uită să vadă ce ispravă mai fac cei doi ţânci. Nituitorul ţipă iar la cel de la cuptor. Acesta aruncă alt nit. Nituitorul a lăsat pistolul jos și potrivește nitul. Lui Răduș i-a venit o idee. Face doi pași, se apleacă. Gata: pistolul e în mâinile lui. Îl așază pe capul nitului, apasă pe întrerupătorul de aer comprimat. Pistolul în cepe să pârâie. Pârâie ca o mitralieră. Tremură mușchii pe Răduș. Răduș se uită în jur să vadă dacă e atent cineva, dacă vede cineva ce face el acum: nituiește cu pistonul pneumatic ! Dar în afară de stăpânul pistolului nu se uită nimeni la el. Nu s-a întâmplat nimic neobișnuit.

Numai lui Răduș i se pare totul neobișnuit.

— De ce aruncă nitul? De ce nu ţi-l aduce aici? Sunteţi certaţi? îl întreabă Răduș pe nituitor. Limba i se încâlcește în gură.

Ţâncul îi ia pistolul din mână și răspunde zâmbind zeflemitor:

— Aruncat face timp mai puţin. Dacă fuge cu el pân-aici se răcește. Înţelegi?

Răduș dă din cap c-a înţeles. Se roagă să-l mai lase să nituiască.

— Nu pot, sunt în întrecere cu Papoi. Ieri a bătut cu zece nituri mai mult ca mine. Azi nu mă mai întrece !

— Lasă-l pe Papoi ăla și mai dă-mi să nituiesc !

— Vezi-ţi de treabă, că nu-ţi dau. Și du-te de-aici, că vine maistrul.

— … în mă-sa de maistru, dă-mi pistolul să mai bat vreo două.

— Ce, ești turc? Nu-ţi dau nimic. Și să nu mai zici așa de tovarășul maistru că o pățești, auzi?

Maistrul e chiar în spatele lor. Îl apucă pe Răduș de cămașă:

— Dumneata unde lucrezi?

Răduș se întoarce și se uită la omul în halat.

— Unde lucrezi?… întreabă iar maistrul.

— O să lucrez aici. Dumneata ești șef aici? Uite hârtia.

Maistrul ia repartizarea. Pe urmă se apleacă spre Răduș și-l miroase. Îi arătă cu degetul un afiș colorat. Îi spune nituitorului:

— La citește-i ce scrie acolo !

Nituitorul silabisește:

— Pentru preve-ni-rea ac-cidentelor, se interzi-ce intra-rea în u-zină a persoanelor în stare de e-bri-e-ta-te…

— Nu-ţi dau voie ! mișcă din anină Răduș. Nu-ţi dau voie să spui că sunt beat !

Maistrul îl împinge ușor spre ușă.

— Du-te, măi băiete, du-te și vii mâine.

— Dumneata să nu mă dai pe mine afară, se trage înapoi Răduș. Nu-ţi dau voie! Să nu mă faci pe mine beţiv, auzi?

— Hai, zău, du-te acasă… — spune într-una maistrul. Hai, vii mâine după ce te-ai odihnit, și-l apucă strâns de braţ să-l ducă până la ușă.

Răduș îi dă un brânci.

— Să nu pui mâna pe mine ! Să nu pui mâna pe mine! și lovește într-una aerul cu pumnii.

Au sărit câţiva muncitori. Vor să-l scoată afară cu sila. Răduș se smucește, îi pune piedică la unul și scapă.

Nimerește sub macaraua care ridică acum scheletul unui vagon. Macaragiţa bate desperată din clopot. Scheletul se balansează în macara.

— Hei ! La o parte!

— La o parteee !

Răduș se uită în sus spre macaragiţa care ţipă la el. Bagă mâna în buzunar și scoate carnetul de lucrător. Îl flutură deasupra capului.

— Eu sunt calificat, strigă spre cabina macaragiţei.

Auzi? Sunt calificat.

— La o parteee! Hei! La o parte !

Cineva îl trage de sub macara. Răduș dă cu pumnii în el.

— Chemaţi paza !

— Telefonaţi la pază !

JAN ȘOFERUL ARE NEVOIE DE NIȘTE PĂDUCHI

— Să te duci în paștele mă-tii de-aici imediat ! – ţipă Bozolan la administratorul cantinei.

Bucăţi de mămăligă făcută din mălai mucegăit zboară pe lângă administratorul cantinei, un ins solid și chel, care, la gălăgia abonaţilor, a venit în sala de mese.

Ioniţă Bozolan sare la el și-l apucă de gât. Chelul nu se apără.

— Asta-i mămăligă? — răcnește Bozolan.

— Nici porcii nu mănâncă tocana asta ! — ţipă un altul și bagă farfuria cu tocană în nasul administratorului.

— Dă cu el de pământ, Ioniţă !

— Mușcă-i urechea !

Fetele care servesc au încremenit. De spaimă una a început să plângă. Ploieșteanul se vâră și el în grupul care l-a înconjurat pe administratorul cantinei.

— Eşti hoţ! Pricepi? E un hoţ nerușinat, se întoarce el spre ceilalţi. Eu am aflat totul. Știu cu cine a schimbat mălaiul. Pricepi? A schimbat mălaiul bun cu ăsta mucegăitul. Și carnea o duce tot la băcănia lui Firuţă. Carnea care trebuie s-o gătească pentru noi. Pricepi? Dă-i una, Ioniţă.

Numai Costică Bucătarul stă mai departe la masă, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Jeni e lângă el. O ţine de mână. Îi strânge degetele. Se uită în ochii ei.

— Te-aștept diseară.

Jeni trage mâna.

— Viu, dar pâine nu aduc, c-a fost zi de mămăligă azi. Și Profira nu vrea să vină, zice că nu-i place de Neagu. Că-i prea șmecher. A ciupit-o alaltăieri și ea l-a drăcuit, pe urmă el a înjurat-o, așa că nu vine.

În grupul care l-a înghesuit într-un colţ, administratorul cantinei se scuză, vânăt:

— Așa l-am primit de la depozit. Mucegăit.

— Cum l-ai primit așa? sare Ploieșteanul. Te-au văzut oamenii când l-ai schimbat. Pricepi?

— Ia telefonaţi, mă, să vină cineva de la sindicat, face ordine Bozolan. Acum să-l dea afară. Dacă nu, ne facem dreptate singuri.

Un moldovean recunoaşte în administratorul cantinei pe voinicul din tren, chelul care a spus că la Hunedoara nu se găsește de lucru.

— Asta e mare hoţ ! îşi dă el cu părerea.

A venit un activist de la sindicat.

— Ce s-a întâmplat, tovarăși?

— Să ne schimbaţi administratorul, spune Bozolan, calm, dar fără să-i dea

drumul chelului. Gustă și dumneata din mămăliga asta. Tragem opt ore la furnal de ne ies ochii din cap și dumnealui face negustorie cu mâncarea noastră?! Acum să-l schimbaţi.

— Aveţi răbdare, tovarăși. Nu putem să-l dăm afară așa. Trebuie să facem cercetări.

— Faceţi cercetări după ce-l schimbaţi.

Scandalul de la cantină s-a terminat târziu, după nouă seara, când s-a anunţat numele noului administrator.

E întuneric. Doar la intrarea barăcilor arde câte un bec. Pe locul viran din spatele cabanelor s-au aprins focuri. Pâlcuri, pâlcuri, tinerii prăjesc la flacără slănină și bucăţi de mămăligă. Îmbrăcaţi în maiou și chiloţi, ori în salopete, derbedeii stau de vorbă, spun bancuri. Bozolan își curăţă bocancii de noroi cu o surcea. În dreptul barăcii nr. 1 s-a încins o bâză. Se dă cu năduf. Pe o bancă, un tânăr cu ochii bulbucaţi și părul buclat cântă din muzicuţă o romanţă și privește spre jumătatea de lună.

— Neagule ! Care l-ai văzut, mă, pe Neagu?

— E-n formă. S-a-mbătat cu Ciurel.

Dinspre uzină se aud duduituri ca de compresoare. De aici de la barăci se vede toată uzina, mii și mii de lumini. De peste tot sar în aer steluţe. Se golesc cuptoarele — sar scântei, trec spre Batagă vagoane încărcate cu zgură fierbinte — sar scântei și din vagoane.

Uzina arată de parcă ar fi un pom de Crăciun. Un pom cu lumânări, cu steluţe. În faţa barăcii nr. 1 bâza continuă.

— Nu mai da, mă, așa, că-l omori.

— Intri și tu acum în bâză… Ia fă-te… Tu ai dat.

L-a ghicit. S-au schimbat. Cel care a stat până acum, se pregătește să-și scoată pârleala. Își face loc. Păzea !

Muzicuţa a dat-o într-un tangou.

De ce nu vii, când castanii înfloresc ?

— De unde să vină? De la București?

Câţiva s-au apucat să danseze.

— Sâmbătă mergem la Strauss, la bal?

— Mergem. Și mergem și pe la Gumi-Begi.

Pe bancă, lângă cel cu muzicuţa, s-a așezat un derbedeu din cabana șmecherošilor. S-a dezbrăcat de cămașă și, în timp ce ascultă tangoul, caută la încheieturi după păduchi. N-a mai găsit de mult. Dar caută mereu. Așa s-a obișnuit. De la nouă ani, când a murit maică-sa și-a rămas pe drumuri, de-atunci are Vegeta nanul — că așa îi zice — păduchi.

E slab Vegetarianul. Sunt numai oasele pe el. Dacă au supt zece ani păduchii sângele din el !

După ce a murit maică-sa, a fugit de-acasă. Se încurcase taică-su cu o femeie,

el n-a vrut să-i zică mamă, taică-su l-a bătut. Atunci s-a hotărât să fugă. L-a găsit un unchi vagabondând prin gară. L-a dus acasă. L-au spălat, l-au îmbrăcat. Taică-su l-a luat deoparte și i-a spus cu frumosul că femeia e ca și mama lui, că o să aibă grijă de el ca de copilul ei… După o vreme iar a fugit !

Se certau toată ziua din pricina lui, că nu voia să-i spună mamă.

A făcut de toate: a vândut ziare, a fost hamal în gară. Într-o vreme s-a statornicit în Obor, hamal în piaţă. Ani de zile a trăit numai cu fructe și cu zarzavaturi: cartofi, morcovi, roșii, castraveţi, ridichi, după sezon, ca vegetarienii. De-acolo i se trage și porecla.

La Hunedoara a venit de câteva luni. L-a adus unul care are camion. I-a tot promis c-o să-l facă șofer. Încărca pământ, var, cărămidă. Muncea Vegetarianul de dădea în brânci. Până s-a îmbolnăvit și n-a mai putut lucra. A zăcut un timp în mașină. Pe urmă patronul s-a plictisit de el și l-a dat jos. A găsit altul mai zdravăn să-i muncească. Vegetarianul s-a pomenit în spital. L-au oprit acolo la administraţie. Nu i-a plăcut, el voia să ajungă șofer. S-a angajat la garajul uzinei. E ajutorul lui Jan.

Cum n-are ce face, se dezbracă. De cămașă și caută păduchi. În nouăsprezece ani, cât a trăit, asta a învăţat.

În cabana șmecherilor se comentează evenimentul cel mai important al zilei: beţia lui Răduș.

— Ce zici, bă, de șmecheria asta? S-a dus din prima zi beat la lucru. Face urât când e beat.

— Da ce-a făcut, mă? — se interesează Ioniţă, care și-a terminat de curăţat bocancii și s-a întors în ea bană.

— A ! Chestii mari ! L-a bătut pe maistrul Vâlcu de la Construcţii. Nu-l mai primește ăla la lucru. Îl înhăţase doi de la pază să-l ducă la poliţie. Dacă nu eram eu cu Blujdea, și luau ăia măsura acum.

— Trebuia să-l lăsaţi, să se înveţe minte.

— Cum să-l lași, mă Ioniţă? Se poate? Oameni suntem… Ia uite-l cum doarme, ca scăldat !

Jan șoferul mătură în dreptul patului în care doarme el. După ce termină, îi întinde vecinului mătura:

— Ia mătura, Dumitrașcule, servește-te ! Dă-i puţin și pe sub patul tău, că nu cere bani.

— Vezi-ţi, mă, de treabă. Lasă gunoiul acolo. Să se cunoască că trăim ! Curăţenia la spital! Acolo e nevoie de ea !

Jan îşi netezește pătura. Se uita scârbit la Dumitrașcu.

— Măi Ioniţă! — se întoarce spre Bozolan. Ar trebui să ne punem cu paru’ pe ăștia, că le pute urma, nu vezi?

— Treaba lor, mă! Dacă s-au învăţat să trăiască așa, n-au decât. Tata zicea…

— Lasă-l pe tat-tu, că până una, alta pe nod o să ne mănânce păduchii de vii.

Ioniţă se răsucește în pat. Geme patul sub greutatea lui.

— Numai să găsesc un păduche pe mine și le-arăt eu lor !

Jan a rămas cu privirile pironite pe Ioniţă. „Dac-ar fi ăsta responsabil de curăţenie, ar face treabă”.

— Ioniţă, hai, mă, să te alegem șeful cabanei, se roagă Jan. Că ne facem de râs. Ai văzut ce zicea și tovarășul Pătrău. M-am întâlnit și astăzi cu el. Cică să mă ocup eu de curăţenie. Dar pe mine nu mă știu ăștia de frică. Zău, mă, numai tu ești bun !

— Lasă-mă, de asta-mi arde mie? — și îi întoarse spatele lui Jan.

Jan nu mai spune nimic. Se gândește. Îl judecă în gând pe Ioniţă. „Lasă că-ţi arăt eu ţie !” îi spune de-o dată. I-a venit o idee.

Iese din cabană să-l caute pe Vegetarian. Nu-l găsește. Aleargă până la dormitorul moldovenilor. Se duce la un grup.

— Măi fraţilor, am nevoie de vreo doi-trei păduchi. Care vrei să mi-i împrumuţi pentru un ceas?

Moldovenii se uită buimăciţi la Jan. Păduchi împrumut.

— N-aveţi, mă?

— Am avut I Ni i-a omorât D.D.T.-ul.

Jan merge din grup în grup. A găsit la unul abia venit din Bârlad. I-a dat ăsta doi pe cinci ţigări bucata. Când a văzut că are nevoie, n-a vrut să lase mai ieftin .

Cu păduchii în podul palmei, Jan fuge spre cabana șmecherošilor.

Ioniţă e tot în pat. Picotește. Jan se așază lângă el. Într-o mână ţine un păduche și într-o mână altul.

— Ce părere ai, Ioniţă, de ăsta? arată spre Răduș, care s-a tolănit așa îmbrăcat, de-a curmezișul patului.

Ioniţă nici nu se uită într-acolo.

— Derbedeu și el.

Jan profită de neatenţia lui Bozolan.

— Stai I Stai așa, Ioniţă! — strigă deodată. Ce-i asta !? Mamă ! Un păduche !

Îoniţă sare ca ars din pat.

— Pe mine? !

— Uite-l !… Ţţţţ ! — se preface Jan că-l prinde. Și am stat și eu pe patul tău… Ia-ţi-l !

Ioniţă întinde palma. Se uită la păduchele pe care i l-a dat Jan.

— Doamne, uite și pe mine unul ! ţipă iarăși Jan.

Acum l-am luat de pe patul tău.

Și Jan fuge de lângă patul lui Ioniţă, scuturându-și pantalonii.

— Aaa ! muge Ioniţă și se repede spre ușă. Păi se schimbă calimera! îi adun pe toţi, îi caut de păduchi și-i bat de-i omor.

— Lasă-i, Ioniţă ! — îl apucă Jan de cămașă și îl oprește din drum. Mâine dimineaţă îi sculăm la cinci.

Păstrăm păduchii să-i arătăm. Pe urmă îi punem la treabă.

Jan reușește cu greu să-l potolească pe Ioniţă.

Gălăgia l-a trezit pe Răduș. E mahmur. Are urdori la ochi. Cască. Părul îi e vâlvoi. Caută din ochi o găleată cu apă.

— Aduceţi-mi, mă, găleata.

Jan șoferul îi aduce găleata. Ia apă în pumni și-l stropește.

— Ce-ai avut, mă, cu maistrul Vâlcu?

Răduș tace.

— De ce te-ai dus beat, mă? — întreabă și Ioniţă.

Răduș bea apă cu găleata. Îl arde ţuica pe piept. Ar merge acum, așa pe nemâncate, un castravete acru.

— Să mor dacă știu cum am ajuns aici și ce-am făcut pe-acolo.

— Cu cine ai băut?

— Cu Neagu. El n-a venit? O dormi prin vreun șanţ.

Ioniţă Bozolan s-a potolit. A luat o andrea și coase cu ea o ruptură a saltelei. Se uită la Răduș de parcă ar vrea să-i spună ceva. Îi face semn să vină lângă el.

— Auzi, bă ăsta… Ia vino-ncoa' Credeam că ești mai de doamne-ajută. Aseară n-ai minţit. Ziceam că ești deștept, dar tot lepră ești și tu… M-ai făcut de rușine. Se poate, mă? Dacă nu știi să bei, de ce bei?

Câţiva derbedei, care tocmai au intrat în cabană, îşi dau coate.

— L-a luat malacu' la întrebări.

Răduș cască, se freacă la ochi. Ioniţă coase înainte și-l judecă:

— Tu ce zici acu'? că ești șmecher… C-ai dat în maistrul ăla când te-ai îmbătat, ești șmecher, ai?

— De obicei nu prea beau și nici de bătut nu mă bat, se apără Răduș. Azi nu știu ce-a fost cu mine.

— Mai mare rușinea ! — zice și Jan șoferul.

— Acum trebuie s-o iau din loc la București, se plânge Răduș. M-am făcut de băcănie. Și zău dacă nu-mi plăcea atelieru' ăla.

— Da' de ce-ai dat, bă, în maistrul Vâlcu? — se bagă un derbedeu. Păi, zi și tu, se face?!

— De necaz că nu m-a lăsat să lucrez, d-aia am dat. Acu' ce dracu' să fac? La Construcţii metalice să mă pici cu ceară și nu mă mai duc să lucrez. Mi-e rușine de oamenii ăia.

— Da' nici nu te mai primește. Ce-s proști să te primească?

— Luaţi-l la voi, la furnale, propune Jan șoferul.

Îl luaţi la furnale, Ioniţă?

— Păi lui ăsta nu-i arde de lucru.

— Mie? — se supără Răduș.

— Ai mâncat ceva astăzi? — schimbă vorba Ioniţă.

— Nu prea am mâncat, recunoaşte Răduș.

— Îl duc eu la cantină, zice Jan șoferul. Când iese schimbul doi. Acum trebuie să sune. Am un bon. Îl bag printre moldoveni.

Când aude de moldoveni, Răduș tresare. Vede trenul încărcat, pe Chelie, moldoveanul ghemuit pe jos. „O fi murit moldoveanul?"

De afară se aude vocea Ploieșteanului:

— Ia deschide, bă, unu' ușa !

Ioniţă Bozolan se uită spre ușă.

— Deschideţi-i, mă, că o fi ciungit.

Jan șoferul deschide ușa. Ploieștieanu intră încărcat cu două pachete mari. Abia le duce. În urma lui vine Neagu Mircea cu niște cutii de șah și o bucată de pânză roșie.

— Ce-ai, mă, în pachetele alea?

— Unde-ai fost, Ploieștene, până acum?

Ploieștieanul pune pachetele pe masă.

— Auziţi: mă duceam să-mi aștept gagica. În dreptul Comitetului de partid mă izbesc nas în nas cu nea Stelian: tovarăș' Pătrău de la partid. Pricepi? Când mă vede, mă oprește și zice: „Ia vino puţin încoa". „Cine?" întreb eu. „Dumneata ăsta cu memorie bună — zice. Vino înăuntru". Și mă bagă într-un birou. „Mă, îmi zic, ce vrea ăsta de la mine?" „Te văd băiat deştept — zice el — dezgheţat…" Cunoaşte la oameni…Pricepi? Numai mătuși-mea de la București zicea ca eu…

— Iar o ia ăsta cu mătuși-sa, îl întrerupe Jan șoferul. Mai las-o-ncolo de mătușe, spune ce-ai păţit.

— Zice: „Te văd băiat deștept". Am crezut că face mișto de mine. „Uite — zice — aseară v-am luat niște cărţi…" Pricepi? Cărţile de joc… Zice: „Uite, vi le dau înapoi, și-mi dă pachetele astea". Și-a cerut iertare că mi-a dat mie să duc pachetele. Pricepi? zicea că avea de gând să le trimită cu cineva. Bă, să știi că nea Stelian nu-i fraier…

— Și ce-ai, mă, în pachetele alea? — îl întrerupe iar Jan șoferul.

— Tu ești surd, mă? N-a spus? Cărţi ! — bombăne Neagu Mircea.

— Ce fel de cărţi?

Ploieștieanul pune pachetele pe jos și golește masa. Întinde pe ea pânza roșie. Despachetează cărţile.

— Și cine o să aibă grijă de ele, Ploieștene? — în treabă Jan șoferul.

— Da' ce, o să le fure cineva? — și Ploieștieanul îşi lovește obrazul cu arătătorul: Cheresteaua !

Ioniţă se uită la pânza roșie de pe masă.

— De unde o ai?

— De la nea Stelian !

— Ia-o jos de pe masă. Și lasă cărţile grămadă, nu le înșira. Ce te uiţi la mine ca viţelul la poarta nouă?

O să-ţi spun eu mâine dimineaţă cum le așezi. Vă spun eu mai multe mâine dimineaţă. S-a înţeles? O să vă arăt eu vouă responsabil!

Ploieștieanul dă din umeri.

Sună duda de unsprezece. Iese schimbul doi.

Costică Bucătaru s-a dus lângă Neagu.

— Da' tu de unde ai mai ieșit? — îl întreabă.

— Dintr-un șanţ, răspunde Ploieștieanul în locul lui. Stătea și el la aer.

— Mă, Ploieștene — zice Bucătaru — da' vreo carte de dragoste o fi p-aici? Vreau s-o înnebunesc pe Jeni. Îmi place, mă, de ea la nebunie. Deseară

ne-ntâlnim. Adică ce deseară, acum la unșpe' jumate.

Se-ntoarce spre Neagu Mircea:

— Auzi, bă, Profira nu vrea să vorbească cu tine.

Că ai ciupit-o nu știu când. Eu am dat-o gata pe Jeni cu scrisoarea aia. Hai, bă, să-i scrim și lui Profira o scrisoare. Ţi-o compun eu. Dacă nu vine mâine seară la-ntâlnire să nu-mi mai zici mie pe nume… Și n-o mai ciupi și tu așa, în văzul lumii, că d-aia s-o fi supărat.

Zicea că ești prea șmecheros.

— Dă-o-n mă-sa ! — face Neagu Mircea și se duce clătinându-se spre patul lui.

Costică Bucătaru se uită mai bine la Neagu. Își dă seama că e beat. Se duce la Ploieștean.

— În cutia aia cu pătrăţele, ce e, mă, șah?

— Da, șah !

— Tu știi să joci șah?

— De unde dracu' să știu?!

Derbedeii s-au îngrămădit pe cărţi. Răsfoiesc la ele până târziu.

A trecut de miezul nopţii. Derbedeii dorm. În cabană mai arde un singur bec. Un derbedeu citește.

— Stinge, mă, lumina 1 Du-te-n mă-ta cu cartea ta cu tot și culcă-te odată !

— Care ești, mă, ăla de înjuri? Ia fă-te-ncoa ! Pricepi?

Ploieșteanul citește. Un derbedeu citește o carte.

LE E FOAME DERBEDEILOR

De sus de la gura furnalului, vezi toată uzina, ba chiar orașul întreg.

— Răduș, uzina asta e tot așa de înfometată ca noi. Uite-o cum roade din oraș!

Răduș se uită încotro privește Ioniţă. Vrea să-și dea și el seama cum roade uzina din oraș.

— Colo, unde sunt săpăturile alea, până zilele trecute erau niște cocioabe. Nu mai sunt. Se face, aud, o termocentrală.

— Ce-aș mai roade și eu ceva acum ! — se văită Răduș în timp ce cercetează din ochi curtea uzinei.

O locomotivă mare trage anevoie vagoane încărcate cu materiale. Locomotive mai mici duc după ele va goane basculante pline cu zgură lichidă. Altele transportă spre O.S.M. oalele cu fontă. Cu trenurile care aleargă în sus și în jos, curtea uzinei parcă e un triaj.

Răduș recunoaşte atelierul Construcţii metalice. Acolo e macaraua aia mare, acolo trebuia el să lucreze. Se întoarce, îşi scuipă în palme și începe să arunce cu lopata minereu în car. Din partea asta se vede castelul Huniazilor. Răduș se uită la statuia din vârful castelului:

— Ioniţă, statuia aia cu ce se hrănește, mă? îi dă cineva să mănânce?

— A mâncat destul! Acum e în greva foamei! – răspunde Ioniţă cu ochii tot spre uzină.

— Ptiu! Iar am adus vorba de mâncare. Ia ascultă, Ioniţă… Ascultă sârba popilor cântată de chiorăituri.

— Uite, Răduș, ce mici se văd oamenii ăia de jos !

— Se minunează Ioniţă, ca să-l facă pe Răduș să-și mai uite foamea. Parcă-s niște furnici. Uite-i cum cară, ca furnicile. Ce fac acolo? Ai zice că montează niște șine. Ce dracu' o fi nevoie de atâtea linii?

Răduș vine lângă Ioniţă și-l lămurește:

— Păi tu nu vezi, acolo, lângă turnătoria de fontă? Se face o hală nouă. Trebuie mijloace de transport, ce, te joci?!

O vreme tac amândoi și privesc totul cu lăcomie.

Deodată Răduș întreabă:

— Bă, Ioniţă, omul a făcut toate astea?

— Avea tata o vorbă, mă Răduș, spune încet Ioniţă. Mare e omul, zicea.

De jos. De la gura furnalului, se aud strigăte:

— Hei, ce faceţi acolo? Aţi înţepenit?

— Haideţi, bă, cu minereul mai repede !

Strigă ghiftarii care au adus la gura furnalului care încărcate cu cocs. S-au înșirat unul după altul patru care cu cocs, dar furnalul n-a deschis încă gura. Mai întâi trebuie să i se dea minereu și abia pe urmă cocs.

— Bă, voi n-auziţi? Haideţi mai repede cu minereul !

Cocsarii mai au timp să fumeze o ţigară până vin carele cu minereu. La un car cu cocs împinge un om, la carul cu minereu, doi. E greu minereul, piatră ! Cocsarului i-e mai ușor să-și încarce vagonetul. Dă zor, vine repede cu carul. Până ajung și carele cu minereu are timp să se lungească lângă gura furnalului, să-și odihnească oasele și să fumeze o ţigară.

— Cad de-a-n-picioarele. Ioniţă, mi-e foame ! se plânge Răduș. Nu mai pot să ridic lopata.

— Mai odihnește-te puţin. Las că încarc eu în locul tău.

Dar Răduș nu se odihnește. Scuipă-n palme. E grea lopata cu minereu.

Ploiești eanul s-a rezemat în coada lopeţii. Strigă la ceilalţi:

— Prea vă omorâţi, bă ! Pricepi? Daţi-i mai încet, c-o să scuipăm sânge p-ormă!

— Ce faceţi, bă, ăia, nu veniţi cu minereu? — se aude iar o voce de jos.

— Haideţi, fraţilor, că ne-așteaptă cocsarii, zice Ioniţă.

— De ce aduc cocsul așa repede, prăpădiţi! ăia? Trebuie bătuţi. Pricepi?

Duc carele, le descarcă și pleacă iar la încărcat.

— Răduș !

— Ce-i, Ploiești ene?

— Ţi-e foame?

— Mi-e foame de văd numai găini !

— Ia uite la ăla.

— Ploiești eanul îi arată un ardelean. Îl vezi? Are traista plină. Bagă în el, nehalitul și de muncit, maica domnului ! Stă toată ziua rezemat de lopata aia să nu cadă. Pricepi? Hai să-l amendăm.

Răduș lasă lopata din mână. Se uită spre ardelean. Traista cu mâncare e agăţată într-un cui lângă el.

— Ploieștene, nu știi cum îl cheamă?

— De unde să știu ! Te duci la el?

— Mă duc.

— Vin și eu?

— Las pe mine.

Răduș a și pornit spre ardelean.

— Unde se duce, mă, ăla? — se interesează Ioniţă.

— I-e foame.

— Și dacă îi e foame, ce caută încolo?

— I-a pus gând rău traistei ăleia cu slănină. Pricepi?

Da' nu vă mai uitaţi încolo, că se șucărește nea Stelian.

Ioniţă e gata să se ia după Răduș, să-i dea vreo doi pumni. Numai să fure îi mai lipsea. Dar se răzgândește.

„I-e foame. Dacă ar avea, n-ar fura. Și-apoi, bine-i face. Răduș muncește. Ardeleanul are și slană, are și pâine, dar de muncit…"

Ioniţă înfige adânc lopata în grămada de minereu. Se face că nu vede.

Răduș a ajuns lângă ardelean.

— Cum îţi zice dumitale?

— Rot.

— Rot și mai cum?

— Rot Mihai. Da' pentru ce?

— Ești din Zlaști?

— Din Vadul Dobrei.

— Așa e, fugi repede la Moș Marin Toacă să te treacă la primă, te caută.

— Tu șuguiești.

— Îmi pare rău ! Fugi, bă, dă goana. Da, numa' dacă te cheamă Rot Mihai.

— Rot Mihai mă cheamă. Zău-Dumnezeu c-așa !

— Atunci fugi.

Fuge Rot Mihai să-l caute pe moș Marin Toacă. Cine-l vede se miră: până acuma nimeni nu l-a mai văzut fugind.

Între timp Răduș operează traista.

— Răduș, bagă-i mă, în traistă niște cocs, strigă Ploieșteanul.

Răduș umple traista cu cocs și se întoarce la derbedei.

— Haideţi după gheretă să mâncăm.

Ioniţă se uită la derbedei cum mănâncă. Răduș îi face semn să vină și el să ia. Matahala dă din cap că nu.

După masă merg carele mai ușor.

— Ai pus benzină la motor, merge, nu i-ai pus, nu merge. Pricepi? filosofează Ploieșteanul.

— Da' trebuie să ai benzină, râde Răduș.

Toată platforma furnalelor a umblat Rot după maistrul de schimb. Până la urmă

l-a găsit.

— Să trăiești, domnule maistru !

— Trăiesc.

— Eu mi-s Rot.

— Și-apoi dacă ești Rot, ce?

— Din Vadu-Dobrei mi-s ! Rot Mihai !

Moș Marin Toacă se uită ponciș la Rot.

— Și ce dacă ești din Vadul Dobrei?

— Am venit cum aţi zis, să mă treceţi…

— Unde să te trec?

— La primă.

— Tulai, că-i nebun !? La primă, mă?

Ardeleanul se supără.

— Da, păi. Trimisu-mi-ai vorbă să viu, or ba?

— Eu?! Nu ! Cine ţi-o spus?

— Apă-i răgăţeanul ăla de la minereu.

— Meri în treabă-ţi ! O râs de tine.

Ardeleanul se face vânăt.

— … în mumă-sa de răgăţean. Cu mumă-sa să șuguiască, nu cu mine…

Răduș încarcă minereu. Rot trece pe lângă el înjurând. E supărat. Da' când o găsi cocs în loc de slănină?!

Un grup de oameni urcă scările furnalului. Se opresc la furnalul unu. Scot rulete și planșe. Au venit să facă măsurători. Unul mărunţel, cu cravată neagră, deșiră ruleta. Ceilalţi se uită pe niște planuri. Un inginer întinde ruleta de la „planul înclinat" până la furnalul unu și scrie ceva pe o hârtie.

Câţiva ghiftari îşi fac de lucru pe lângă ei. Trag cu urechea, dar nu înţeleg nimic.

Derbedeii ţin sfat.

— Ce fac, mă, ăia acolo?

— Nu vezi ! Măsurători!

— Da' pentru ce?

— Eu știu?

— … mama lor… înjură Neagu Mircea. Eu trag la căruciorul ăsta de-mi ies ochii și ei se joacă cu panglica aia. Ia uite la ei ce curaţi sunt ! Te pomenești că au și unghiile făcute.

— Fiecare cu darul și norocul lui. Ei au învăţat, tu ai golănit, zice Ioniţă.

— Taci, bă, și tu, că-ţi zic și ţie ceva de dulce. Am golănit ! De ce-am golănit?!

Ioniţă n-are vreme să răspundă, că-i strigă șeful cocsarilor:

— Haideţi, bă, cu minereul ăla mai repede!

Cărucioarele pornesc.

— Te doare spatele, Răduș? Ce te-ntinzi așa??

Întreabă Ioniţă.

— Nu mă doare.

După felul în care sunt îmbrăcaţi, doi din străinii de la gura furnalului nu par

ingineri. Unul e în haine de doc, celălalt e încălţat cu pantofi luaţi pe bon și are șapcă cu cozoroc de piele.

Cel cu șapcă se uită la ghiftarii care descarcă carele în furnale. Sunt o apă. Soarele de iunie dogorește. Dar lângă furnal dogorește mai al dracului. Cămașa ghiftarului nu ţine mult. O putrezește năduşeala. Mereu e cămașa udă pe el.

— Când încep lucrările, tovarășe inginer? — se interesează cel cu șapcă.

— Asta maistru Iepure poate să ne-o spună.

Răduș îl vede pe cel cu șapcă arătând spre el:

— Să-i dăm zor, tovarășe, să-i scăpăm odată de munca asta, ia uitaţi-vă la ei.

— Da' ce faceţi aicea? — întreabă Răduș din mers.

Nu aude răspunsul. L-a strigat cineva.

— Care ești, mă, Răduș?

— Eu !

— Du-te până la cadre. Da' acum !

„La cadre? Pentru ce? Am dat-o dracului !" se gândește Răduș.

— Ce, ești necăjit, mă? — se miră Ioniţă.

— Nu sunt necăjit !

Minte. S-a posomorât dintr-odată. Coboară scările de la furnal câte trei. Îşi mușcă buzele. „Dacă o fi murit moldoveanul și-au aflat că sunt aici?"

A ajuns la biroul de cadre. Bate la ușă și intră fără să aștepte răspuns.

— Stai puţin, ce dai buzna, — tovarășe! — îl oprește un cetăţean cu voce groasă. Ieși în hol că te chemăm noi.

Răduș se plimbă de colo până colo prin hol. „El m-a rugat să-i fac un cârlig. L-am făcut. Știam eu pentru ce are el nevoie? Nu știam". Răduș are impresia că toţi care trec se uită la el. Parcă toţi îi spun: „Da, Chelie a vrut să fure sacii cu grâu. Dar tu i-ai făcut cârligul. Din pricina ta a murit un om".

În faţa uşii biroului de cadre s-a oprit o fată. Bate și vrea să intre. Răduș se repede la ea și o apucă de mână. Fata îl măsoară întrebătoare.

— Am venit înaintea dumitale! — spune repede Răduș și imediat se simte încurcat. „Bădăran mai sunt".

Fata dă din umeri, apasă pe clanţă. A intrat înăuntru.

Dar ușa se deschide din nou. Fata iese și începe și ea să se plimbe prin hol.

Răduș îşi scoate bascul și se caută prin buzunare după pieptene. Îşi aranjează freza, apoi vâră bascul într-un buzunar. Se uită din când în când la fată. E drăguţă. Îi iese în drum:

— V-a spus să mai aşteptaţi?

— Mi-a spus c-am venit în urma dumitale, răspunde cu ironie fata și ocolindu-l îşi continuă plimbarea.

Răduș scoate o ţigară. Aprinde un chibrit. Se uită după fată. E tare drăguţă. A uitat de chibrit. Flacăra ajunge la degete. Răduș aruncă cât colo băţul de chibrit și îşi scutură degetele arse. Fata râde de el.

Din biroul „post-calcul" iese un tânăr în braţe cu o mașină de calculat. O vede pe fată.

— Alo, Sanda ! Ce-i cu situaţia aia de la turnătorie? Nu ne-o mai trimiţi?

Tânărul cu mașina de calculat în braţe vrea să intre în biroul contabilităţii. Sanda se duce să-i deschidă ușa.

— Mai am puţin la ea. Până la prânz ţi-o dau.

Răduș aprinde alt chibrit. „Sanda o cheamă”.

După ce termină ţigara nu mai are ce face cu mâinile. Scoate bascul din buzunar și începe să-l învârtească pe un deget. Sanda se plimbă iar. Răduș rotește bascul cu viteză. Mai repede decât așa nu se poate. Încearcă totuși. Bascul îi scapă de pe deget, se duce de-a rostogolul până la picioarele Sandei. Sanda se apleacă, ia bascul și i-l întinde lui Răduș. Răduș parcă nu mai știe să vorbească. Murmură ceva de neînţeles.

În ușa biroului de cadre a ieșit cetăţeanul cu voce groasă.

— Aveţi treabă cu mine?

— Da, m-aţi chemat dumneavoastră, răspunde Sanda.

— Dumneata lucrezi la depozite?… — Poftim înăuntru.

— Dumnealui a venit înaintea mea.

Răduș înghite pentru a doua oară ironia.

— Poftiţi amândoi.

— Aștept, se încăpăţânează Răduș.

Nu vrea să intre odată cu fata. De ce să afle și ea de moldovean? Sanda iese imediat. Când trece pe lângă Răduș, se uită lung la el. Și Răduș se uită la ea.

Pe urmă intră la cadre.

— Spune, tovarășe, ce-ai păţit.

— Eu n-am păţit nimic. Mi-aţi comunicat să viu la dumneavoastră.

Cetăţeanul cu voce groasă caută într-un raft niște hârtii. Le răsfoiește. Alege una.

— Cum te cheamă pe dumneata?

Răduș stinge mucul de ţigară în scrumieră. Se uită la hârtia din mâna funcţionarului. Nu reușește să citească niciun cuvânt.

— Marin Răduș mă cheamă.

Șeful cadrelor întoarce hârtia pe partea cealaltă, îi îndoaie un colţ. Pe urmă se ridică în picioare, bagă mâna în buzunar, scoate de acolo un lanţ cu chei și începe să-l învârtească pe deget.

Într-un târziu îl întreabă pe Răduș:

— La ce secţie lucrezi?

Parcă n-ar ști! N-a trimis după el la furnal?

— La furnal.

— Încărcător?

— Da.

„Da’ spune odată ce-ai de spus, nu mă mai fierbe atâta !”.

— Și cum merge munca la furnal?

— Merge bine, răspunde scurt Răduș, să mai câștige din timp.

— Tovarășe Răduș, dar dumneata ai meserie ! Ești calificat. Lăcătuș dacă nu

mă înșel?

— Lăcătuș.

— Și *de* ce te-ai dus la muncă necalificată? Îţi făcuseși parcă angajarea pentru Construcţii metalice?! N-ai fost acolo?

— Nu ! Adică… am fost și… Am găsit niște prieteni din București care lucrează la furnal… Știţi… Aș rămâne la furnal… îmi place mai mult aici.

— Treaba dumitale.

— Bună ziua.

Răduș răsuflă ușurat și iese ca glonţul. Ura ! Nu l-a chemat pentru „moldovean. În hol îşi rotește privirile prin toate părţile: o caută pe Sanda.

„Ce prost am fost, nici nu m-am recomandat. Matilda pe lângă asta e nimic. Are ochi verzi și lipicioși ca Sofica”.

Sofica Văduva e fata unui ceferist de pe Giulești. A încercat Răduș de câteva ori să intre în vorbă cu ea, dar fata îl ocolea mereu. De ! Era intelectuală, elevă, și el numai ucenic la lăcătușerie. Umbla cu studenţi. Și Sanda e intelectuală. Dar parcă s-a uitat cu alţi ochi la el. „O cheamă Sanda și lucrează la depozite”.

În drum spre furnal ocolește și trece prin faţa biroului „Depozite”. Se uită de departe pe fereastră. Se preface că-și leagă șiretul la bocanc, cercetează o ladă cu șuruburi, dar degeaba îşi pierde vremea, n-o vede pe Sanda.

„N-ai pantaloni pe tine și umbli după fete. Rușine să-ţi fie!” Așa zicea soru-sa, Victorina.

DERBEDEII FAC TÂRGUIELI

Moș Marin Toacă e necăjit. Se vâră printre ghiftarii care se spală la bazinul de la gura furnalului.

— Domnule ! Ia vino la mine, îi strigă lui Bolozan.

Ioniţă îi face semn să aibă puţină răbdare și se șterge pe faţă cu poalele de la cămașă.

— Iar are moș Marin Toacă nevoie de ceva, de mă ia cu domnule, îi spune Ioniţă lui Costică Bucătarul, în timp ce-și bagă în pantaloni cămașa udă la poale.

Pe urmă îşi strânge cureaua și se duce la maistru.

— Am venit.

— Auzi, domnule, îi bai !

— De ce, baci Toacă?

— N-au venit oamenii la două care.

— Și am eu vreo vină? — face pe prostul Ioniţă.

— Rămâneţi careva și schimbul doi, se roagă moș Marin Toacă.

Curios, Costică Bucătarul se apropie de Ioniţă. Îşi dă la o parte părul de pe ochi.

— Ia dă-mi, Ioniţă, și mie pieptănul ăla.

Ioniţă scoate pieptănul de aluminiu fără câţiva dinţi, îl șterge de pantaloni și i-l întinde lui Costică.

— Ce vrea, mă?

— Îi lipsesc din schimbul doi patru ghiftari.

Ioniţă se apropie de bazin.

— Mă, ăștia, care vreţi să mai rămâneţi un schimb?

— Poftim? — întreabă aproape toţi în cor, cu toate că au auzit.

— Bucătare, rămâi?

— Da' ce, m-au câştigat la belciuge?

— Lipsesc băieţi de-ai noștri? — se interesează Ploieșteanul.

— Numai un derbedeu îi lipsă, răspunde moș Marin Toacă. Ăla netuns, cu părul ca de popă. Las că-l concediez eu.

— Iar îl concediezi? — râde Ioniţă.

— De câte ori l-ai concediat până acum? — întreabă și Bucătarul.

— No, că mai ţiu eu minte?

— Pe mine de șase ori. Pricepi? — face Ploieșteanul.

— Las numa', o să vedeţi voi pe dracu' ! Numa' să mă mai necăjiţi voi mult. No, destul am vorbit. Care derbedeu rămâne? Că n-o sta furnalul după noi!

Lopata cu minereu e grea. Și lopata cu cocs e grea.

E greu să împingi la care. Te dor toţi mușchii. Când împingi, te proptești în picioare, până nu ţi le mai simţi. Împingi și cu umărul. Nici oasele de la umăr nu ţi le mai simţi. Și stomacul e gol. Are pe zi un sfert de pâine, o ciorbă lungă și niște sosuri…

— Care mai rămâi un schimb? întreabă iar Ioniţă.

— Să facă fraierii două schimburi unul după altul, zice Neagu Mircea, dar nu pleacă.

— Ce să-i faci? Dacă trebuie… Furnalul nu-i ca omul, n-are voie să stea, spune Ioniţă.

— Ei, unu-i derbedeul de la București ! — strigă Ploieșteanul și pune mâna pe o lopată.

*

* *

Ziua a început să fie mai mare. Se întunecă mai târziu. Golanii care au reușit să pună ceva ţoale pe ei se plimbă în fiecare după-masă pe Corso. „Fac garagaţă" cum spun ei. Se agaţă de fete. Care n-au haine stau la cabană. Joacă fotbal, bâza…

— Ce faci, Răduș, nu mergi pe Corso?

— Nu merg.

— Cui îi scrii?

— Scriu acasă.

Lungit pe burtă în pat și bălăbănindu-și călcâiele.

Răduș scrie, dar nu acasă, ci lui Anghel frizerul.

Nea Anghele,

Io sunt la Hunedoara, îi trag tare.

Sunt *ghiftar. Ce mai* e *pe Giulești, ce fac ai mei? E şi Firuţă cu cafeneaua aici, are băcănie. Am o mare rugă minte la Dumneata. Interesează-te ce s-a întâmplat cu Moldoveanu, știi Dumneata care. Te rog scrie-mi pe adresa Marin Răduș, Cabana Gheorghe Apostol, Hunedoara.*

Pese. Nu uita să-mi scrii ce-i cu Moldoveanu și cu Chelie.

— Răduș !

— Ce-i, Ploieștene?

— Hai să mergem să cumpărăm ceva de haleală.

— Ai bani?

— Hai, că ne deschide Firuţă cont… Pricepi? Răduș, tu îl cunoști pe Firuţă?

— Din vedere, că nu prea mă duceam la cafenea…

El cred că nici nu mă știe.

— Zi, a avut cafenea? Asta ori a furat la viaţa lui, ori nu… Putem să ne facem cont mai mare la el, pricepi?

Băcănia lui Firuţă e plină de clienţi. Intră și der bedeii. Sunt șapte. Ploieșteanul face pe cumpărătorul.

O săsoaică servește. E nouă. Nu știe șurubăriile. Ploieșteanul a mirosit-o.

— Trei pâini, îi cere el.

Fata aduce pâinile.

— Un kilogram de brânză, dar în două pachete, că iau și pentru un amic.

Fata taie brânza.

— Bucata aia de salam și niște slănină.

— Cât să fie?

— Cât vrei dumneata, zice Ploieșteanul.

Vânzătoarea cântărește salamul și slănina.

— Cinci paste de dinţi. Pune și trei săpunuri. Dar lux, pricepi? Că altfel tușim.

Fata scoate din raft paste de dinţi și săpunuri.

Între timp a intrat în băcănie Sanda. Cere o pâine.

Răduș o recunoaşte și fără să vrea o salută. Costică Bucătarul o fixează insistent. Sanda ia pâinea și îşi face loc spre ieșire. Costică Bucătarul se ţine după ea.

— Îmi permiteţi, duduie, sunt furnalistul Bucătarul. Îmi daţi voie? — și-i întinde mâna.

Sanda îl lasă să vorbească singur. Bucătarul n-o slăbește un pas. Răduș a ieșit după ei.

— Bucătaru, ia stai puţin, strigă.

Bucătaru se face că n-a auzit. Umblă după Sanda și îi dă înainte.

— Duduie dragă, îmi pare rău. De ce ești așa sălbatică? Vreau să te invit diseară

în parc. Cântă muzica…

— Bucătare, n-auzi? Stai ! — îl ajunge Răduș și-l apucă de cămașă.

— Ce vrei, mă? Ce te bagi peste mine? Nu vezi că s-a prins? S-a uitat de două ori înapoi.

— Termină! Las-o, îţi zic. Nu e d-alea… O cunosc eu… Termină, că de nu…

— Stai, mă, ce te-ai supărat? Dacă o cunoști tu, se schimbă chestia. Nu mă mai bag pe fir. Ia-ţi-o ţie toată.

Sanda se mai uita o dată înapoi. Roșu ca racul, Răduș îl trage pe Bucătarul înapoi spre băcănie.

În băcănie, Ploieșteanul comandă înainte.

— Un kilogram de marmeladă.

Vânzătoarea pune kilogramul de marmeladă.

— Încă două pâini și jumătate caşcaval.

Golanii se uită la Ploieștean şi-şi dau coate. Săsoaica s-a dus după pâine. Ploieșteanul ia de pe tejghea o pâine, salamul, un pachet cu brânză și i le dă Vegetarianului, care pleacă spre ieșire.

Vânzătoarea s-a întors cu pâinile.

— Două perechi de șireturi.

Vânzătoarea smulge șireturile dintr-o legătură mare.

— Albăstreală de rufe aveţi?

— Avem !

— Două pachete.

Derbedeii râd: „Albăstreală de rufe !”.

— Ce mai luăm fraţilor? — îi întreabă Ploieșteanul și se strâmbă la ei. A, da ! Dă-mi te rog și… Cafea naturală n-aveţi?

— Nu!

— Atunci un baton de Frankcafea și o cutie de Unica.

Cât se întoarce vânzătoarea să scoată din raft marfa cerută, Ploieșteanul pune în braţele lui Răduș două pâini, slănina și alte câteva pachete mai mici. Îi face semn să plece.

— Dă-mi și două scrumbii, dar să aibă icre. Pricepi?

Iar râd golanii.

— Fă-mi, te rog, nota.

Ploieșteanul se caută în buzunar. Chipurile vrea să scoată portofelul. În afară de el, în prăvălie n-a mai rămas niciun derbedeu.

— Stai ! strigă deodată. Nu face socoteala ! Prietenii ăștia ai mei se ţin de bancuri proaste.

Iese în ușă.

— Daţi-mi, mă, portofelul.

Vegetarianul vine lângă el.

— Dă-mi, mă, portofelul, m-auzi?

— Bucătarul ţi l-a luat, l-am văzut eu.

Clienţii se uită la ei.

— Vite, bancurile astea nu-mi plac. Pricepi?

Ploieșteanul intră înapoi în prăvălie și îi spune săsoaicei:

— Să nu le despachetezi. Fă, te rog, socoteala, că viu numaidecât cu banii… Uite, d-aia nu-mi place mie să mă bag cu derbedeii ăștia. Pricepi? Fac niște bancuri… Să nu le despachetezi. Și mai pune și un kilogram de untură. Pe urmă o servești pe dumneaei că așteaptă cam de o oră.

Clienta se uită la Ploieșteanul și dă din cap a dispreţ.

— Derbedei ! Mie mi-au furat două găini. Din coteţ le-au scos… Vezi că ţi-au luat niște pachete. A ieșit unul cu ele. Nu-i mai prinzi pe-aici.

Vânzătoarea fuge în prag după ei. Se uită în lungul străzii.

Derbedeii au dispărut.

ȘI-UN MITING

Pe platoul de descărcare al fierului vechi, în faţa cântarului trei, s-au adunat fumaliștii din schimbul întâi și doi.

E miting.

— Tovarăși ! Mai aproape, măi tovarăși!

Localnicii, pe care-i cunoști după lădiţele și traistele în care-și aduc mâncare, s-au înghesuit aproape de scară, să poată pleca.

— Ei, tovarăși ! Dumneavoastră de la scară ! Tovarășe Pojgoi, tovarășe Pop, veniţi, frate, mai încoa !

— Insistă secretarul organizaţiei de bază a furnalului.

La masa prezidiului, o masă mică, acoperită cu pânză roșie, e și tovarășul Pătrău de la Comitetul de partid. Ţine degetul pe o bucăţică de hârtie, o filă de agendă, pe care a scos-o din buzunar și a pus-o pe masă. Auzindu-și numele, Pojgoi și Pop vin mai în faţă. Derbedeii s-au grupat toţi lângă o grămadă de calcar.

— Tovarăși ! — începe secretarul. Aţi fost convocaţi la acest miting, pentru a discuta unele probleme, care probleme noi știm că ne-am lovit de ele. Așa că dau cuvântul tovarășului Pătrău.

Ioniţă Bozolan se așază pe un tub de oxigen, lângă Răduș.

— Ne ţin mult ăștia? — se interesează Răduș.

Ploieșteanul ia de pe jos o bucată de dolomită și o bagă în buzunarul lui Suciu-baci, cantaragiul.

— Șezi, mă copile ! — se supără Suciu-baci că nu e lăsat să asculte.

Tovarășul Pătrău vorbește despre importanţa ridicării producţiei de fontă și despre organizarea secţiei furnal care a rămas în urma celorlalte secţii.

— Apăi cum să nu rămânem în urmă, tovarășe Pătrău? — izbucnește Solcoi, primtopitorul de la furnalul unu. Cum să nu rămânem în urmă? Ha ! — repetă el.

Dacă ne-aţi trimis aici la furnal numai răgăţeni !

— Și regăţenii nu sunt oameni? — sare în picioare

Bozolan. Ce-ai cu regăţenii? Ţi-au făcut dumitale ceva?

— Și scuipă dispreţuitor într-o parte.

Ploieșteanul se uită la Răduș.

— Ce vrea, mă, nea Stelian ăla cu noi?

Răduș nu e atent. S-a tras mai aproape de balustradă.

Se uită spre curtea uzinei. Ies oamenii din secţii. E trei și cinci. Celelalte secţii n-au miting. Și de la biroul depozite ies. Ce-o fi făcând Sanda?

Zvâcnind din mână, Solcoi se căznește să alunge o muscă, dar ea i se așază mereu pe nas.

— Păi regăţenii ăștia, numai de furat îs buni. Pune-i să fure o traistă cu mâncare și minten ţi-o fură. S-o închizi sub zece lacăte și tot rămâi fără ea. Este sau nu este?

Munteanu Aron, încărcător la prăjitoare, se bagă mai în faţă și se ridică în vârfuri să-l vadă cei de la masă.

— Asta așa-i ! Dreptu-i ce spune Solcoi ! Mi-au luat și mie straiţa. Doamne, că hoţi-s !

— Spune, Aroane, spune, că dumnealor poate nu crede. Îl încurajează Solcoi. No. Când ș-a întâmplat?

— Azi e o săptămână. Aveam straiţa lângă mine.

Dam cu lopata și mă uitam la straiţă. Că doară n-o s-o ia răgăţan' din ochii mei. Cum stăm eu așa, vine copilul ăsta la mine.

— Arată spre Ploieșteanu. „Domnule — zice — fii bun și hai de-mi ajută să pun căru ciorul pe linie. A sărit de pe linie". Zic: „Da' tu n-ai ortac?" „Am ortac — zice el — da' l-o apucat foalele și s-o dus și până vine el trebuie să încarc carul". Să mă tunie dracu' dacă m-am gândit o ţâră că-i minciună. „Hai repede — zice el — c-așteaptă furnalul după minereu".

Parcă mi-o luat Dumnezeu minţile. Am lăsat straiţa lângă lopată și m-am dus să ridic căruciorul. Când m-am în tors, straiţa nu mai era lângă lopată. Tulai, că hoţi sunt răgăţenii ăștia.

Mihai Rot din Vadu-Dobrei a ridicat și el mâna și o agită, în semn că vrea să vorbească. Dar cei de la masă nu-l văd. Ei se uită la moș Marin Toacă, care îşi face repede loc cu coatele și iese în faţă, lângă masă.

— Derbedei îs, tovarășe Pătrău, zice el și vocea lui răgușită de om bătrân tremură. Da' ei nu știu numa' a fura straiţe, știu și a lucra.

— Se întoarce și îl vede pe Rot, care a rămas cu mâna în sus. No, spune ! Spune tu ăsta, cum îţi zice? Tu care ai venit să te trec la primă.

— Eu n-am venit — strigă Rot — răgăţanul m-o trimis la dumneata. Și când m-am întors, în locul slanei și pitei am găsit în straiţă cocs. L-am întrebat pe răgăţan unde-i? Și s-o jurat, doamne, că urât știu a se jura, s-o jurat că nu știe. Ba ăla de nu se tunde, o zis c-o văzut straiţa mea la un câine în gură. Eu, să mă bată Dumnezeu, de când sunt la furnal, n-am văzut câine trecând pe-aici.

— Da' de când eşti la furnal — îl întrerupe moș Marin Toacă — făcut-ai vreodată două schimburi?

Când or lipsit unii de la lucru și nu trebuia să stea furnalele, făcut-ai două schimburi? Așa derbedei cum îs ei, înţeleg că furnalul nu trebuie să stea. Dar tu

cum suflă duda, gata ! Făcut-ai vreodată două schimburi?

Ha? făcut-ai? Nu ! Derbedeii or făcut. Când or lipsit atunci a ghiftari, cine s-or dus la care în locul lor? Nu răgăţenii? Tu te-ai dus? Și nu numai atunci. Dă-i din straiţa ta, că și pentru tine lucră. Bă, tu ai peticul tău de ţarină și de uzină nu-ţi pasă.

Ioniţă Bozolan ia și el cuvântul.

— Măi tovarăși, tovarășul Pătrău zice că ne trebuie fontă multă. Ne-o trebui. Mâncare, spune dânsul, deocamdată e puţină. Credem și asta. Dar și din puţinul care este ni se fură. Alimentele care trebuie să ni se dea nouri le vinde Firuţă la negru. Pe Perenciag l-am prins noi furând. Da' tot l-au lăsat contabil acolo. De ce-l mai ţine acolo directorul administrativ? Ca să ne înfometeze și mai tare?… Aron și Rot ăsta zic că noi furăm. Eu n-am furat niciodată, mă Rot, auzi? N-am furat niciodată, și dacă te mai aud vreodată că zici de mine ceva, pun lopata pe tine. Și băieţii dacă fură, fură de foame.

— Muncesc și le e foame. Asta e. Rot și ăștielalţi au traista plină și nu muncesc. Stau toată ziua. Păi noi o să le arătăm cum trebuie să muncească. O să le arătăm noi! Atât am avut de spus și să nu mai aud vreunul că zice ceva de noi că furăm, că e de rău! Atât!

Ploieșteanul stă lângă Costică Bucătaru care ţine în nună o cărticică. Pe coperta neagră e o cruce aurie, de dedesubtul căreia stă scris „Noul Testament".

— Ia uite ce-am aici, îi arată Bucătaru.

— Te-ai tâmpit! Pricepi? — spune Ploieșteanul și ascultă mai departe la ce vorbesc oamenii.

Costică Bucătaru deschide cartea și îi citește în șoaptă câteva rânduri Ploieșteanului care nici nu-l aude.

— Îi scriu deseară — spune — cu asta o fac praf.

Ploieșteanul dă din mână plictisit.

— Mai vezi de alţii, nene, pricepi? Mătuși-mea făcea și ea rugăciuni și de ce se ruga mai mult, de ce o bătea vatmanul mai tare. Ești prost, pricepi?

— Ia ascultă aici, îl trage de mânecă Bucătaru.

Văzând că n-are cum să scape de pisălog, Ploieșteanul ascultă:

Să ne oprim. Un cântec ne vine de la han.
Vinul e bun. Patu-i adânc și tu ești dulce.
Și-aș vrea învăluită în părul tău bălan.
Pe jaruri carnea noastră de vie să se culce.

— Mișto! — constată uimit Ploieșteanul. Asta trebuie că e un nou testament, pe care tuși-mea nu-l știe. De unde-l ai, Bucătare?

— L-am găsit la o gagică în poșetă.

Ploieșteanul se simte jignit că Bucătarul e mai deștept ca el. Schimbă vorba:

— Ce zici, mă, de ăștia? Se iau de noi. Neserioși. Pricepi?

Mitingul s-a terminat. Trebuie fontă mai multă, a spus în concluzie tovarășul Pătrău. Furnalele pot da fontă mai multă. Trebuie să dea. Derbedeii au ridicat din

umeri. Ce, e treaba lor?

Acum aleargă spre cantină. Îi așteaptă un sfert de pâine şi-o mâncare. Răduș se uită într-una spre biroul depozite.

— Ce tot te uiţi, mă Răduș, încolo? se miră Ploieș teanul. O să rămâi cu gâtul strâmb. Pricepi?

— O avea și el vreo gagică pe-acolo, spune Neagu Mircea. După Chiva te uiţi, mă?

— Care Chiva?

— Femeia de serviciu… l-a iubit și pe Bucătaru. Așa ei Bucătare?

— Astea sunt chestii care nu se discută, intervine Ioniţă Bozolan. Hai bă, Răduș, nu mai căsca gura, că rămânem nemâncaţi.

— De Chiva te-ai lipit, mă? — întreabă iar Neagu Mircea.

Răduș oftează.

— Nu de Chiva. Ah, doamne, de-aș avea acum un costum de haine…

— Da' ce, mă, nea Stelianca-i pretenţioasă?

— 'Na, bravo ! Păi e funcţionară.

— Și se uită la un cârpă-n… ca tine? ! — rânjește Neagu Mircea.

Răduș se împiedică. A dat cu vârful pantofului într-o piatră. S-a desfăcut talpa din cuie. Asta-i mai lipsea. În faţa lor sună din clopot o locomotivă mică.

Derbedeii se dau la o parte. Trec vagoane încărcate cu fontă. Vin de la furnale.

— Uite, bă, fontă ! Asta noi am făcut-o! — se miră Ploieșteanul.

— Mi-e foame, mă, haideţi mai repede, zice Neagu Mircea. Da' Ioniţă unde e?

— Uite-l colo cu tovarășul Pătrău și cu moș Marin Toacă. I-am văzut eu adineauri, i-au făcut semn să vină cu ei. Pricepi?

ILIE CHELIE A PLECAT LA PESCUIT

— Simeria ! Urmează Simeria ! — Conductorul abia reușește să-și facă loc pe culoarul aglomerat. Urmează Simeria !

Trenul aleargă între Orăștie și Simeria. Un soldat îşi trage raniţa spre coborâre. Câţiva, care au cuiere mari, încearcă și ei să se mai apropie de ușă. Pe ferestre nu se vede de loc afară. Doar din când în când apare pentru o clipă o s-o înteie de la coșul locomotivei.

Mai sunt vreo trei ore până la miezul nopţii. Trenul s-a mai golit totuși, nu mai e nimeni pe scări, nici pe acoperișurile vagoanelor. Numai pe acoperișul vagonului de dormit mai e un călător fără bilet: Ilie Chelie.

Locomotiva fluieră întruna.

„O avea mecanicul rude prin apropiere ! îşi zice Ilie Chelie. Prea trage mult fluierul de la locomotivă. Ajunge !"

Dar mecanicul nu se lasă de loc. Bagă viteză și fluieră întruna.

Chelie stă — spânzurat cu capul în jos. Și-a încolăcit picioarele pe după burlanul de aerisire al vagonului. Mâinile îi atârnă spre o fereastră a vagonului de dormit. Își face meseria.

Pasagerii din cușetă au lăsat geamul deschis. Au avut probabil nevoie de aer curat. Ilie Chelie a aruncat o undiţă prin fereastră. Pescuiește. Ia să vedem, are noroc? Prinde ceva?

Gata! în undiţă s-au agăţat o pereche de pantaloni cu bretele. Chelie îi ridică pe acoperiș și-i bagă sub el să nu-i ia vântul. Aruncă iar undiţa de sârmă. Stai! Pișcă!

Cine a fost măcar o dată la pescuit cunoaşte emoţia pescarului, în clipa când pluta începe să piște și trestia arcuiește la smucitură. Ilie Chelie e emoţionat. Undiţa a prins iarăși ceva. S-a îngreunat. Ilie trage. O pălărie ! E bună și asta.

Locomotiva îşi încetinește viteza. Intră în Simeria veche. Ilie se ridică în picioare. Își scoate șapca de pe urechi și îşi șterge ochii plini de zgură. Coboară la Simeria.

Ceasul de pe peronul lung al gării Simeria arată ora zece și un sfert.

— Unde-i tras trenul de Hunedoara?

— Pe linia a treia.

— Hai, Velicule, pe-aici !

O locomotivă șuieră. Se aude o izbitură de tampon, apoi alta și alta. Izbitura se duce din tampon în tampon până la ultimul vagon. A pornit un marfar.

În sala de așteptare pentru clasa a treia e întuneric.

Doar într-un colţ sunt două felinare de ceferist aprinse.

Oamenii dorm, care pe bănci, care pe jos. Un soldat și-a scos cizmele. I-au făcut o rosătură. A adormit cu capul pe ele, ca să nu se ducă mâine la unitate în ciorapi. „Uite-al dracului !" îl înjură Chelie în gând.

— La cât pleacă Hunedoara? — întreabă în vânt.

— Trebuie să plece, îi răspunde un ceferist.

La lumina felinarelor, Ilie Chelie cercetează panta lonii. Nu sunt răi. Într-un buzunar găsește o batistă, niște bilete de tren București-Arad și o pilă de curăţat unghiile. Chelie se uită în jur. Aici, în sala de aşteptare, nu-i rost de client.

Iese pe peron și se urcă în trenul de Hunedoara.

Până la Hunedoara trenul face patruzeci și cinci de minute. Muncitorii, care se duc să intre în „șut", mai ciupesc în drum un pui de somn. Mulţi au aţipit de pe acum. Când se urcă Ilie Chelie, tocmai se atașează la garnitură locomotiva. Se aprind și luminile. Toate băncile sunt ocupate. Ilie Chelie se vâră printre călători.

— Care n-ai, mă, pantaloni? Vină să te-mbrac !

Ridică pantalonii în sus să-i vadă toată lumea. N-auzi, mă, care vrei să te însori? Care n-ai pantaloni de ginere?

Câţiva moldoveni se apropie de el.

— Ce ceri pe ei, vericule? se interesează unul. Ilie Chelie îşi cântărește clientul din ochi.

— Fugi, bă, ăștia nu sunt pantaloni de nasul tău.

Vine alt client, un căpitan cu mustaţă.

— Ia dă să-i văd și eu!

Pipăie stofa.

— Aveţi bani? — întreabă politicos Chelie. Mi i-am făcut la Nelu în București și e maică-mea bolnavă.

— Adă să-i văd și p-ormă vorbim.

Lui Chelie căpitanul i se pare suspect. Îi întoarce spatele și iese în coridor.

— Treci, mă, de te-mbracă, n-auzi? — strigă. Care n-ai, mă, pantaloni?

Se apropie un ceferist. Îi pipăie și el. Îi spune conductorului:

— E buni !— Pe urmă se interesează: Cât ceri pe ei?

— Ne împăcăm noi ! Câţi bani ai?

— Ei, cât am ! Am eu !

— Să-i văd !

Ceferistul îi arată lui Chelie portofelul cu bani.

— Îmbracă-i, vezi dacă-ţi vin. Au și cozondraci, poţi să faci prăștie la copii.

— Ceferistul ia pantalonii să-i încerce.

Ilie Chelie ridică pălăria în sus. Caută alt client.

— Care ai, mă, cap! Să-ţi dau o pălărie I De-o pilă de unghii care ai nevoie ! Cumpără-ţi, mă, pilă de unghii, că la iarnă n-o să găsești!

Ploieșteanul, venit la Simeria cu trenul de patru să-și conducă fata, o cantaragiţă de la furnal, se întoarce și el la Hunedoara. A luat vagoanele la rând, să vadă cine mai călătorește cu el, dacă nu găsește un cunoscut.

A ajuns în vagonul unde Ilie Chelie îşi desface marfa.

— N-auzi, mă! Care ai cap, să-ţi vând o pălărie?

Ploieșteanul îl aude și începe să râdă.

— Eşti șmecher, ai, faci mișto de nea-stelieni ! Eu sunt ploieștean, pricepi? Eşti bucureștean?

Ilie Chelie îi face cu ochiul.

— Te-am mirosit.

Ceferistul se întoarce cu pantalonii.

— E mici! Dacă erau mai mari îi luam.

Între timp s-a găsit unul cu cap. A dat o nimica toată pe pălărie. Și ce pălărie ! Fetru. Pe deasupra i-a făcut cadou Chelie și pila de unghii.

Ploieșteanul se uită cu jind la pantaloni.

— Mergi la Hunedoara?

— La Hunedoara ! — răspunde Chelie și strigă din nou: Treci, mă, de te-mbracă!

— Dă să-i încerc eu! se roagă Ploieșteanul.

Vin turnaţi pe el, parcă ar fi făcuţi de comandă.

— Ăștia-s buni pentru mine. Pricepi? îi iau eu.

— Bani! — cere Chelie.

— Păi n-am acum. Ţi-i dau la Hunedoara. Am bani la Hunedoara. Pe cuvântul meu de-onoare. Eu nu-mi dau cuvântul așa aiurea ! Pricepi? Mergem la cabană și ţi-i dau. Pe cinstea mea!

— Mă coinac, eu n-am nevoie de cinstea ta. De bani am nevoie.

— Mai e puţin până la Hunedoara. O juma de oră. Mergi cu mine și ţi-i dau

Câţiva cetăţeni, aşezaţi pe banca din fundul vagonului, studiază pălăria. Şi-o trec din mână în mână.

— Nu te-ai păcălit, mă !

— Bună pălărie.

— Îi schimbi cordeaua asta, că-i prea îngustă, îi pui una de vreo trei degete și ai o pălărie… să n-o scoţi nici în biserică.

Cumpărătorul îşi ia șapca din plasă și o bagă în lădiţa cu mâncare. Rămâne cu pălăria pe cap.

Ploieșteanul caută să-l convingă pe Ilie Chelie să aibă răbdare până la Hunedoara și să-i lase pantalonii.

— Din ce cartier ești? — îl întreabă.

— După Giulești.

— La noi în cabană sunt doi după Giulești.

— Zău ! — face neîncrezător Chelie.

— Pe cuvântul meu.

— Cum îi cheamă?

— Pe unu' Ioniţă Bozolan.

— Ioniţă Bozolan? Nu-l cunosc. Și pe ălălalt'?

— Marin Răduș.

— Îl știi pe Răduș? — se miră Chelie.

— Mi-e prieten. Eu l-am adus la cabană. Pricepi?

N-avea unde dormi. Nici eu nu sunt fraier. Sunt ploieștean. Am o tușe în București. Am stat mult pe la ea.

— Treaba ta. Îl găsesc în noaptea asta pe Răduș la cabană?

— Acum te duc la el…

Ploieșteanul se ridică pe vârfuri și îi spune lui Chelie ceva la ureche:

— Auzi… trebuie să-i vopsesc?

— Ce să vopsești?

— Pantalonii.

— De ce?

— Nu i-ai furat de pe aici?

— Poţi să-i porţi fără frică.

— Când i-ai pescuit?!

— Prea multe vrei să știi. Ia dezbracă-i !

Ploieșteanul dezbracă pantalonii, dar nu-i dă lui Chelie, îi ţine în braţe. Nu se mai dezlipește de Chelie: are nevoie de pantaloni, să nu mai poată după el cantaragiţa.

N-A MURIT MOLDOVEANUL

În acest timp, la cabana șmecherașilor se discută lucruri mari.

Ioniţă Bozolan nu-și găsește astâmpăr. Aleargă de la un capăt la altul al odăii și fumează ţigară după ţigară.

Scrumul și chiștoacele le aruncă într-un bocanc vechi.

În cabană nu sunt scrumiere, dar nimeni nu dă scrumul pe jos, pentru că-l amendează Jan șoferul. Jan are o listă. Cum prinde pe unul care face murdărie, îl

notează. La leafă, îl execută.

Pereţii cabanei sunt văruiţi proaspăt. Geamurile nu sunt încă toate șterse, dar sunt larg deschise. Paturile au toate pături cârpite cu grijă și cearșafuri albe. Doar din salteaua Ploieșteanului mai curg paie.

— Când îţi coși, bă, salteaua? — strigă dintr-un pat de sus Vegetarianul. Bă, Ploieștene, unde ești?…

Unde-i Ploieșteanul?

— S-a dus cu ursoaica la Simeria. I-am dat eu haina mea să fie mai prezentabil, răspunde un derbedeu deșirat, cu parul mereu în ochi.

— Să-i spui haimanalei să-și coasă salteaua ! tună Ioniţă, alergând întruna.

— Ce-i, mă Ioniţă, cu tine? îl ia Vegetarianul cu binișorul. Ce, ai viermi? De ce nu stai locului?

Ioniţă se oprește brusc din mers. Se trântește pe pat. Jan se repede la el.

— Gata! Cinci lei ! Gata! Fraţilor, l-am prins pe malacu' ! L-am prins pe gospodar în flagrant delict de amendă I S-a trântit pe pat îmbrăcat ! Derbedeii vin grămadă să vadă.

— Bravo, Jane! Să-i pui amendă dublă… că-i responsabil!

Ioniţă se ridică imediat. Degeaba! Tot l-a trecut

Jan pe listă. Nu-i nimic: s-a mai îmbogăţit bugetul, au capital mai mare acum.

— Dar cum de-ai uitat. Ioniţă? Miop să fii și vezi avizul pe care chiar el l-a bătut în perete: „Nu te mai trânti, mă, îmbrăcat pe pat, murdărești cearșafurile și plătești amendă!" Cine știe ce-o fi cu el?!

Vegetarianul se dă jos din pat și se duce afară să se spele.

Răduș și Costică Bucătaru joacă șah. Adică nu șah joacă, șahul e greu. Joacă ţintar cu figurile de șah.

Un derbedeu s-a apucat să șteargă un geam. Fie care are geamul lui de șters. Jan șoferul a împărţit geamurile pe oameni.

Ioniţă și-a scos salopeta și bocancii, s-a lungit în pat și și-a aprins altă ţigară.

— Bă, ăia, ia veniţi încoa! — strigă deodată și se ridică în capul oaselor. Răduș! Vino și tu încoa, lasă dracului ţintarul ăla.

— Stai, bă, mai are o mutare și gata, l-am închis.

S-au strâns toţi în jurul lui Ioniţă, care se așază turcește în mijlocul patului.

— Aţi văzut, mă, cine s-a luat de noi?… Aţi văzut, mă, cine zice că nu muncim? Știţi ce m-am gândit?

Hai să ne punem cu biciul pe ei.

— Pe cine să ne punem cu biciul?

Costică Bucătaru stă cu coatele pe genunchi și cu capul sprijinit în palme. Cu arătătorul da în sus și în jos pe buze, ca pe coardele unei mandoline. Ascultă și el la Ioniţă. Jan șoferul îl înghiontește să se ducă și el să-și spele geamul: e ultimul care a rămas murdar. Bucătaru se face că nu-l aude pe Jan.

— Cum să ne punem cu biciul pe ei? îl întreabă el pe Ioniţă.

Derbedeul lung și deșirat, cu părul mereu în ochi, s-a băgat sub pătură. Stă într-o rână și se uită în ochii lui Ioniţă.

— De Solcoi nu-mi pare rău că s-a luat de noi, zice Ioniţă. Muncește. Dar Aron? Dar Rot? Ăștia să zică, mă, ăștia să zică de noi. că nu muncim? Aa, de mâine schimbăm calimera cu ei. Le-o facem, băieţi? Am vorbit și cu moș Marin Toacă și cu tovarășul Pătrău, mi-au spus că ne bagă la acord. Cât munceşti — atâta primești. Cu cât mai multe ghifte, cu atât mai multe sute. Ăia de la O.S.M. câştigă de zece ori mai bine decât noi, dar și muncesc ! Aţi văzut ce îmbrăcaţi sunt? Ce ziceţi, mă, le-o facem?

— Ce să le facem?

— Să le arătăm cum se lucrează ! Să le astupăm gura! — se înfurie Ioniţă.

Vegetarianul a intrat înapoi în cabană și și-a îmbrăcat cămașa. Astăzi e de noapte. S-a așezat pe pat lângă — Costică Bucătaru. Se visează șofer. Apasă cu talpa piciorului stâng pe o pedală închipuită, pe dala ambreiajului. Cu piciorul drept apasă încet pe altă pedală, pedala acceleratorului. Cu mâna stângă ţine de volan, iar cu dreapta bagă în viteză.

— A-ntâia… șoptește Vegetarianul. Accelerez. Și apasă cu piciorul stâng pe ambreiaj. A doua…

Costică Bucătaru se scarpină în nas și se uită la Vegetarian.

— A treia… mormăie pentru sine Vegetarianul. Ferește că bag într-a patra… Priză directă…

Bucătaru se apleacă spre el.

— Claxonează, mă, ca să se dea la o parte. Dai peste ei.

Vegetarianul apasă repede pe ambreiaj, scoate din viteză și frânează.

— Am oprit la timp, îi spune lui Bucătaru la ureche.

— Da-napoi poţi să dai?

— Sigur, uite-așa e marșalierul.

— Te-ai dat dracului, murmură Costică Bucătaru. Ai învăţat șoferia.

— În șase luni am boală să văd carnetul de șofer în buzunar.

— Și de vânătoare te lași?

— Ce vânătoare?

— Vânătoarea de păduchi.

— M-am ! lăsat. Nu mai găsesc.

La urmă au uitat să mai vorbească în șoaptă.

Ioniţă Bozolan ţipă la ei:

— Bă, ăștia, voi nu vreţi să ascultaţi aici? Pe urmă continuă să vorbească cu ceilalţi. Cum stă unul, cum îl luăm în beţe. Pune mâna la muncă, plăvane, că ai traista plină. Dă-i bătaie, că la miting te văitai de noi. Spuneai că nu suntem buni de nimic… Ei, ce ziceţi, băieţi, le-o facem?

— Da’ o să ne dea leafă mai bună, mă? — se trezește să întrebe Costică Bucătaru.

— După cât muncim, n-ai auzit, bă, unde ţi-e capul ăla, că degeaba mai ai gât. Să-l ducă?!

Se aude duduitul ca de compresoare al suflantelor de la furnale. A sunat de unsprezece. O locomotivă șuieră. Trebuie să fie cursa dinspre Simeria.

Răduș a luat o carte de pe lădiţa lui Bozolan și o răsfoiește.

— A cui e cartea asta? se interesează.

— A mea, zice Ioniţă.

— Mai ai mult. La ea?

— Mai am câteva pagini.

— Dăștept, ăsta care a scris-o. Le vede. Ia ascultaţi aici: — *Hai, hai, lasă astea! Nu mai glumi, drac împieliţat ce ești… N-ai oare de gând să începi a jefui oamenii prin casă și pe stradă ?*

— *Pentru ce? îmi ajunge ce găsesc aici. Zău că-mi ajunge, Semionîci! Am auzit că iar ai șterpelit două bucăţi de ștofă… Păzește-te, Semionîci, fii mai cu băgare de seamă, să nu te prindă cineva".*

Costică Bucătaru se apleacă peste carte să vadă dacă scrie într-adevăr așa sau pune. Răduș de la el.

— Unde scrie „a jefuit" și „șterpelit"?

— Uite-aici.

— Da' de gagicăreală nu scrie nimic?

— Pleacă, bă, cu gagicăreala de aici.

Jan șoferul vrea și el să facă pe deșteptul. Zice:

— După cele ce-am auzit din citirea lui Răduș, cartea trebuie să fie scrisă de ăsta, cum îl cheamă Gorki. Este?

— Maxim Gorki, aprobă Ioniţă. E viaţa vagabondului Celkaș.

— Eu mi-am dat seama imediat cum a început să citească, se laudă mai departe Jan. Cunosc operele lui Maxim Gorki. Am văzut și „Azilul de noapte", de Maxim Gorki. E grozav !

— Ce-ai văzut? — se miră Vegetarianul.

— Piesa „Azilul de noapte". E tot cu oameni. Oameni ca noi. Eu cred că Gorki ăsta a trăit ca noi.

— Staţi așa! — îl întrerupe o voce care vine dinspre ușă. Mâinile sus. Nu mișcă nimeni !

Cu două revolvere imaginare, Ploieșteanul somează oamenii din dormitor. În urma lui intră Ilie Chelie.

— Mâinile sus! N-auziţi?

— Dă-te, bă, în mă-ta, îl repede, jignit c-a fost întrerupt, Jan șoferul.

— Ce-ai, mă, ai înnebunit? — întreabă și Bu cătaru.

— Răduș, bă Răduș, ţi-am adus un giuleștean !

Răduș îndoaie colţul filei de pe care a citit, în chide cartea și se ridică din pat. Când dă cu ochii de Chelie, încremenește.

— Răduș! — ţipă Chelie. Din doi pași e lângă Răduș și l-a prins în braţe. Ce faci, Răduș?

Răduș tace. Îl dă încet pe Chelie la o parte. Într-un târziu răspunde:

— Bine.

Imediat apoi îl apucă de mână și-l bage lângă el pe pat. Îl întreabă în șoaptă:

— Ce s-a întâmplat cu moldoveanul? Spune, spune repede.

Ilie Chelie îşi scoate șapca, îşi șterge cu ea nădușeala de pe faţă și de pe ceafă. Pe urmă o aruncă pe pat împreună cu pantalonii cu cozondraci.

— Care moldovean, Răduș?

— Ce, ești nebun, bă? — se supără Răduș. Nenorocești pe om și… ăla cu sacii! A murit?

— Cum o să moară, mă? De-atâta? N-a avut nici pe dracu' ! Și-a scrântit puţin un picior, încolo nimic.

A şchiopătat o săptămână, p-ormă i-a trecut. L-am văzut eu. Ţi-ai mâncat ficaţii pe chestia asta?! Fraier ești!

Răduș sare în sus, se apleacă peste Chelie și-l sărută. Îi ia și pe ceilalţi pe rând și-i sărută.

— Fraţilor, dac-aș avea bani acum, praf m-aș face. Mi-a fost o frică grozavă.

— Ce, era într-o ureche să moară de-atâta? Fraier ești! — se distrează Ilie Chelie.

— Ce fac ai mei? — întreabă Răduș.

— Am văzut-o într-o zi pe soru-ta, Victorina. Am vrut să vorbesc cu ea în mod civilizat. Da' ea a început să mă drăcuie, să ţipe la mine. Zicea că eu te-am stricat…

— Nea Anghel ce face?

— Bine, cu frizeria… Dar stai, nu mi-i prezinţi și mie pe oamenii ăștia?… Pe mine mă cheamă Ilie Chelie… Nu sunt gacici pe-aici? Pot să-mi scot cămașa?

Mi-a intrat zgură de la locomotivă. Am venit călare, e mai mult aer. Ilie Chelie mă cheamă.

Dă mâna cu toţi. Derbedeii se uită la golan: simpatic.

Jan șoferul l-a și luat în primire pe Ploieșteanu.

— Umbli după gagicăreală… De ce nu ţi-ai cusut salteaua? Acum te dau pe mâna lui Ioniţă !

Ploieșteanul n-are timp de Jan. Aleargă pe la toţi să facă rost de bani, să cumpere pantalonii.

— Care-mi dai, mă, niște bani? Mai am nevoie de-o suta. Pricepi?

— Lasă chestiile astea, că nu scapi, se ţine după el Jan șoferul. Dacă nu-ţi coși salteaua, în noaptea asta nu dormi aici. Îţi dau patul afară.

A apărut în ușă Neagu Mircea. Are în mână un sul de hârtii și niște poze lucioase.

— Ia uitaţi-vă, bă, aici !

Desface sulul și împrăștie pe jos câteva reclame de cinematograf. Fotografiile circulă din mână în mână.

— Ce ziceţi, sunt frumoase?

— De unde le ai, mă? De unde vii la ora asta? întreabă Ioniţă.

— De la cinematograf. Mi le-a dat casieriţa. Îi place lui tanti de mine, zice că-i aduc aminte de băiatul ei. Sanchi ! Hai să le batem pe pereţi. Auzi, mă Jane, m-am întâlnit cu laremschi de la Edil, te înjură că nu i-ai dus aparatul de șpriţuit. De ce nu i l-aţi dus?

Aţi terminat de spoit, de ce nu i l-aţi dus?

— Îl ducem acuma, când mergem la garaj, mâine dimineaţă îl are, zice Jan.

În cabana șmecherilor a mai venit un derbedeu: Ilie Chelie.

— Îl facem ghiftar? — întreabă Ioniţă. Vrei să te faci ghiftar?

— Ce-i aia ghiftar? — se interesează Chelie.

— O să vezi.

— Da' poate o fi calificat ! — îşi dă Vegetarianul cu părerea.

Ioniţa se întoarce spre Chelie:

— Ai vreo calificare? Te pricepi la ceva?

Ilie Chelie scoate trei cauciucuri.

— Uite calificarea mea. Care-i cu timbru, care-i fără timbru? Ăsta-i cu timbru, asta-i fără timbru. Care-i cu timbru?…

Derbedeii râd şi-şi fac cu ochiul: nu-i prost golanul.

— Și mai are o calificare, se bagă și Ploieșteanul în vorbă. E pescar. Ridică pantalonii de pe pat. Ăsta i-a pescuit în drum spre Hunedoara.

Jan și Vegetarianul au plecat la garaj. Răduș îl trage pe Chelie spre patul lui. Îşi dă jos bocancii și ciorapii. Se întinde în pat.

— Stai jos aici. Dacă vrei, poţi să dormi cu mine. Spune-mi ce mai e pe Giulești.

Chelie bagă în lada lui Răduș pantalonii cu cozondraci. Pe urmă se așază pe marginea patului și îşi descheie haina.

— Spune-mi, mă, ce mai e nou pe Giulești? – Întreabă iar Răduș.

— Păi ce să fie? Lui nea Anghel i-a murit canarul ăla care trăgea în gușe. Și Costică, care lucrează la Oţel rapid, și-a lăsat perciuni. Era să se bată cu nea Anghel c-a vrut ăsta să i-i taie. Încolo mai nimic.

— De unde ai știut că sunt aici?

— Mi-a spus ăsta în tren. Nu-i vorbă, mi-a zis și nea Anghel, da' pierduse adresa. Am auzit că e pe-aici și nea Firuţă. S-a umplut de bani pe-aici. Mi-a spus soru-sa că i-a trimis astă-iarnă haină de blană. Tot neamul și l-a îmbrăcat ca-n film. Îi merge plugul. Trebuie să dau de el. Tu nu l-ai întâlnit?

— L-am văzut. Are o băcănie.

— Băcănie?! O ţine de sanchi. Face el alte învârteli mai mari pe aici, nu-i fraier… Bă, eu unde soilesc?

— Dacă nu vrei să dormi cu mine, uite patul ăla e liber până mâine dimineaţă. Vegetarianul e de noapte.

Ploieșteanul a cerut peste tot bani cu împrumut. Cu chiu cu vai a adunat cât îi trebuie. Vine la Ilie Chelie:

— Nu dai pantalonii la' altu'. Cu mine ai vorbit, pricepi? Ţine banii.

Răduș deschide cartea pe care a luat-o de la Ioniţă. Dar nu înţelege niciun cuvânt. A avut o mare bucurie astăzi. N-a murit moldoveanul.

DERBEDEILOR LE CÂNTĂ MUZICA

— Vânt!

— Hai, fraţilor ! Daţi-i vânt !

— Halo ! Halo ! Ce presiune e?

— Șaisprezece !

— Dă-i bătaie ! Presiune mai mare !

— Vânt!

Cărucioarele aleargă pe linie de parcă le-au pus motor. Furnalul înghite cu lăcomie. A deschis gura mare.

— Cocs !

— Haideţi cu cocsul ! Ioniţă Bozolan scuipă în palme și aruncă în căru cior lopată după lopată. Ploieșteanul împinge la car. Carul merge greu.

— Ce are, mă, carul? — strigă Ploieșteanul spre Ioniţă.

Ioniţă Bozolan aleargă la el.

— Uite, bă, aici ! împingi ca fraierii. Ia încearcă așa. Carul de aici trebuie apucat!… Așa se împinge, de la mijloc, nu dintr-o parte.

— Ploieșteanul împinge cum l-a învăţat Ioniţă. Merge mai ușor.

Un pădurean stă mai la o parte, rezemat în lopată, cu traista de mâncare lângă el. A obosit. Ploieșteanul îl vede.

— Ai obosit? Ai obosit, mă cofleașă? Pune mâna ! Azi nu se stă, pricepi?

Pădureanul se codește. Se ia de el și Dumitrașcu, un tânăr cu fata teșită de mongol, cu un basc îmbâcsit de praf în cap.

— Ce stai, mă? Te-a uitat cineva așa?

— Mereţi în fras, se mânie pădureanul.

Răduș aleargă după carul golit de minereu. Îi scapă din picior un galent. Îl scoate și pe celălalt, îi ia în mână pe amândoi și fuge mai departe după car. Moș Marin Țeacă fluieră după el.

— Hai, domnule! Ia vină la mine !

— Lasă, moș Marine, avem treabă.

— Vino numai încoace, lasă treaba. Că-ţi dau eu minten treabă să nu poţi duce.

Răduș n-are încotro. Se întoarce din drum.

— Ce-i, moș Marine?

— Auzi? Eu te bat la fund de te mai prind cu tălpile goale pe ștrec !

— N-am nici pe dracu', moș Marine, se împotrivește Răduș, dar se apleacă să-și pună galenţii.

Când să-l încalţe pe al doilea, aude o voce de fată:

— Bună ziua, tată !

— No ce-i, Sanda?

Răduș rămâne cu galentul în mână. Se uită la fata care-i întinde un pachet lui moș Marin Toacă. E Sanda. Sanda de la depozite !

— Ţi-am adus mâncare, zice Sanda. Ticu n-a putut să vină la dumneata c-a întârziat de la școală.

— Bine.

Când să plece, Răduș îi întâlnește Sandei privirile. O salută. Sanda îi răspunde la salut și se uită de câteva ori după el.

— Cocs !

— Haideţi cu cocsul !

— Vânt!

— Daţi-i presiune!

Furnalul e mulţumit: i se dă demâncare.

Cărucioarele aleargă pe linie unul după altul. La înnăditura liniei sar și zdrăngăne.

— Ce i-a apucat pe derbedei?

— O intrat strechea în ei !

Moș Marin Toacă aleargă printre derbedei.

— Câte ghifte avem până acum?

— Paisprezece.

— Daţi-i zor.

— Nu sta, mârlane! — strigă și Ploieșteanul.

— Presiune, hai, presiune !

— Nu mai strigaţi ! Ce-aţi înnebunit? Sunt optsprezece atmosfere ! ţipă cineva de jos, de la gura furnalului.

Cocsarii sunt negri de praf. Seamănă toţi cu Ciurel.

Ciurel acum e și mai negru. Derbedeilor nu li se văd decât albul ochilor și dinţii. Cei de la carele cu mi nereu sunt roșii. Parcă-s boiţi. Minereul de Krivoi Rog e roșu. Și părul și faţa și hainele derbedeilor sunt cărămizii.

La., fiecare car de minereu împing doi oameni: un localnic și un derbedeu. Așa a hotărât Ioniţă, ca să poată trage derbedeii de localnici să ţină ăștia pasul cu fel.

Rot îşi ia traista cu mâncare și se așază pe o grămadă de calcar să se odihnească.

— Mă! Mă, n-auzi, nu sta, c-ai luat cuvântul la miting! — se agaţă Ioniţă de el.

Solcoi, primtopitorul, a venit de la gura furnalului. Stă pe platformă îşi se uită la derbedei. De când e primtopitor n-a mai pomenit așa un iureș.

Ioniţă Bozolan trece în goană pe lângă el. Solcoi îi strigă ceva, dar derbedeul nu-i răspunde. Derbedeii nu stau de vorbă. Sunt în întrecere. Bozolan se duce la moș Marin Toacă.

— Moș Marine, trimite un băiat cu niște ulei pentru osii.

Moș Marin Toacă aleargă la depozit. Imediat vine un băiat cu o găleată cu ulei.

— Fraţilor, daţi ulei la roţi ! — comandă Bozolan și se întoarce la carul lui.

— Of! — face Aron când îl vede.

— De ce oftezi? — îl întreabă Ioniţă.

— Mă dor şalele.

— Lasă şalele. Hai că ne-o iau cocsarii înainte.

— Las să ne ieie.

— Ba să nu ne ieie !

Derbedeii trag la lopată cât doi. Ardelenii se mai proptesc în lopată, mai stau.

Cantaragiii îşi fac cruce. Ce-o fi cu vârtejul ăsta? De obicei între o ghiftă și alta aveau timp să tragă un somn. Acum însă nu-i lasă de loc derbedeii: cer să le cântărească repede carele.

Ioniţă Bozolan mai trage o linie pe panoul unde se scriu ghiftele.

— Cincisprezece.

Moș Marin Toacă dă din cap mulţumit și aleargă la telefon. După un timp vin niște fete de la cantină îmbrăcate în halate albe. Aduc șuncă, pâine și lapte pentru. Derbedei.

Toată conducerea furnalului e sus pe platformă. Și maiștrii și inginerii.

Ioniţă Bozolan trage cu creta încă o linie pe panou.

Șaisprezece.

Moș Marin Toacă fuge tot timpul printre derbedei.

— Mai mere?

— Merge, moș Marine.

Un derbedeu netuns bea apă la cișmea.

— Ia vino, tu ăla netuns ! Ia vino la mine ! — îl strigă moș Marin.

— Cine a murit, moș Marine? — face pe șmecherul netunsul.

— Fă-te numa încoa, să-ţi arăt eu cine o murit !

Derbedeul vine. Moș Marin îl apucă de urechi.

— De ce bei apă rece așa ud?

— Mi-e sete.

— Îţi dau eu ţie numa sete! De ce nu bei lapte?

— E mai bună apa.

— Ajunge i să nu mai bei apă când ești nădușit că te concediez ! Meri-n treabă-ţi !

Răduș se uită tot timpul după moș Marin Toacă. Îi vine să se ducă la el și să-i spună: „Sanda e fata dumitale? îmi place de ea”.

Ploieșteanul se ceartă cu ardeleanul lui care s-a așezat pe un pietroi, a scos slană, pită, o ceapă și brișcă și mănâncă tacticos. Sunt gata să se încaiere. Moș Marin fuge la ei.

— Moș Marine, îi dau cu lopata în cap, pricepi? – se agită Ploieșteanul.

— No ce-ai cu el, copile?

— De-un ceas tot mănâncă !

— Da’ unde mi-s aici, la pușcărie? se mânie ardeleanul. Sunt fur? Nu pot nici să mânc?

— Îi dau cu lopata în cap, moș Marine, nu se potolește Ploieșteanul. Eu am dus două care de mine reuşi el încă n-a terminat cu mâncarea, pricepi?

Răduș se înţelege cu ortacul lui. Ortacul împinge la cărucior și-l îndeamnă:

— No, Răduș, ce tot te uiţi după baci Toacă? Așteaptă cocsarii !

Moș Marin Toacă aleargă iar la telefon.

— Halo, Comitetul? Adă-mi-l pe tovarășul Pătrău…Eu mi-s, Marin Toacă. Acu’ îs la șaisprezece ghifte…Tovarășe Pătrău, am nevoie, musai, de fanfară…D-apoi,

am zis bine, fanfară… Nu mi-s nebun… îmi trebuie fanfară… Oţi vedea pentru ce… No lasă… O găsesc eu. Spune numa cine-i șeful lor?

Moș Marin formează alt număr.

— Halo, laboratorul? Cine?… Tovarășe Chindler, aici îi Marin Toacă. Dă-mi-l numa' pe tovarășul Gostian… Aștept… Tovarășul Gostian? Da, eu mi-s. La ora trei fără cinci vreau să am fanfara toată aici la furnal. Cine a zis? Dumnezeu ! Cine să zică? Eu ! La ora trei fără un sfert să fie fanfara… Cum îi? Da' ce, voi numai de 23 August cântaţi? Da, îi scoţi cu o juma' de oră mai devreme din producţie. Eu răspund…

Moș Marin Toacă aleargă din nou la panou. Numără liniile: sunt șaptesprezece. Se duce în goană la birou și vorbește cu femeia de serviciu. Îi dă un bilet.

Femeia se uită năucă la el.

— No, fugi odată, ce mai stai?

Femeia pleacă repede.

Pe scările furnalului se lovește de Ilie Chelie care și-a făcut angajarea și a venit în recunoaştere. Chelie mănâncă seminţe de dovleac… Scuipă o coajă pe baticul femeii. Îi face loc să treacă.

Ilie Chelie se uită curios în toate părţile. Mâine intră și el în șut. Se duce la gura furnalului și se miră de derbedeu care aleargă cu carele pe linie.

— Răduș, băi Răduș!

Răduș împinge carul gol. Nu-l aude. Chelie se ţine după el.

— Ce-i, mă, cu voi, cine v-aleargă?

Răduș și-a luat lopata și încarcă. Împinge cu genunchiul în coada lopeţii. E tot o apă. N-are timp de Chelie.

— Așa e, mă, că dacă era bună munca o luau boierii?

Răduș dă din umeri.

Suflanta duduie.

— Vânt!

— Daţi-i presiune !

— Vânt !

Optsprezece ghifte !

Nouăsprezece!

E trei fără cinci. Sună sirena. Fanfara urcă scările spre furnal.

Derbedeii n-au lăsat încă lucrul. Vor să facă două zeci de ghifte.

— Ce-i cu nea-stelienii ăștia? — se interesează Ploieșteanul. Uite-l și pe tovarășul Pătrău. O să ne ţină un miting !?

— Dar cu muzica ce mai vor? — se miră și Costică Bucătaru.

E trei. Ioniţă Bozolan trage cu creta încă o linie pe panou. Douăzeci de ghifte.

— Ţi-a plăcut, moș Marine?

— Apăi mare scofală n-aţi făcut. Douăzeci de ghifte? Asta-i nimic !

Ioniţă se uită buimăcit la bătrân.

— Da, da, nu te uita așa. Voi puteţi și mai mult.

Fanfara îşi acordează instrumentele. Cântă un marș.

Au venit trei muncitori de la oţelărie. Sunt delegaţie. Vor să-i felicite pe ghiftari.

Moș Marin Toacă își adună derbedeii. După ce și-i numără să vadă dacă sunt toţi, face semn muzicii să oprească. Îi felicită din partea organizaţiei de bază a furnalului. Între timp s-a întors femeia de serviciu, cu braţele încărcate de flori. Vine lângă moș Marin și îi șoptește:

— A zis floraru' să vizeze bonu' și sindicatu'.

— Bine, bine ! Dă numa' florile-ncoace !

Moș Marin îi ia buchetele din braţe. I le dă lui Pătrău. Pătrău râde și le împarte derbedeilor. Îi felicită, le strânge mâinile. Fanfara intonează „Mulţi ani trăiască". Rostoș suflă în trombon, Gostian bate în tobă. Răsună tot platoul de încărcare. Derbedeii din schimbul doi se uită cu jind.

Ilie Chelie stă rezemat de balustradă și mănâncă seminţe. Strigă spre Răduș, care a venit și el lângă balustradă, să se uite jos la depozite, după Sanda.

— În fiecare zi vă cântă, mă, muzica?

Răduș nu-i răspunde. O caută din priviri pe Sanda. Dar Sanda e aici, printre spectatori. Fanfara s-a auzit până la poarta cealaltă a uzinei. Au venit mulţi curioși. Și Sanda e curioasă. Dă cu ochii de Răduș.

Vine la el și îi întinde mâna.

— Primiţi felicitări?

Răduș se întoarce și când o vede se face stacojiu:

— Mai ales de la dumneavoastră.

Scoate câteva flori din buchetul lui și i le oferă. Apoi îşi dă seama cum e îmbrăcat. I se face ruşine. Îşi ia la revedere de la fată și aleargă la Ioniţă.

Chelie s-a dus lângă Ploieșteanu. Are și Ploieșteanul un buchet de flori în braţe.

— Și pe tine te-au aiurit ăștia cu muzica lor? Și ţie ţi-a cântat?

— Păi ce, eu sunt oprit de doctor? I-am spus lui Rostoș să-mi cânte la ureche „De la Ploiești la vale"… A zis că nu poate de nea-stelienii ăștia.

Derbedeii din schimbul unu au pornit spre ieșire. Fanfara merge după ei cântând. Muncitorii aplaudă. Ioniţă Bozolan abia duce florile. Toată lumea se uită la el. Douăzeci de ghifte !

ILIE CHELIE ÎŞI MAI CUMPĂRĂ NIȘTE SEMINŢE

Ilie Chelie a rămas rezemat de balustrada de la furnale. Scuipă în jos printre dinţi. Scuipatul se oprește pe șapca unui lăcătuș de la suflantă. Lăcătușul se uită în sus. Ilie Chelie mai scuipă o dată, scoate din buzunar o mână de seminţe și continuă să mănânce privind la ghiftarii din schimbul doi.

— Ţi-ai făcut angajarea? — îl întreabă un derbedeu din cabană.

Ilie Chelie se uită la el. După ce-și aduce aminte că l-a cunoscut azi-noapte în cabană, îi răspunde spărgând seminţe între dinţi:

— Mi-am făcut-o. Dar trebuie să fiu fraier să trag aici la lopată. Furnal îmi trebuie mie? Dă-i în mă-sa cu furnalul lor cu tot. Ce, sunt ocnaș?

Derbedeul îl măsoară și el. Își scoate din sân coaja de semniţă, pe care i-a suflat-o acolo Chelie și mormăie printre dinţi:

— Dar tu ce credeai că e aici? Credeai că o să te angajeze să stai cu burta la soare?

Chelie îşi dă seama că n-are cu cine discuta. Se apropie de un alt ghiftar, care aruncă piatră de var într-un cărucior, îşi șterge de pantaloni palma transpirată de sarea de la seminţe.

— Ia dă, mă, și mie puţin lopata aia.

Ilie Chelie aruncă în cărucior câteva lopeţi de calcar. „Greu! Să trag la lopată găseam și la Bucureşti. Pentru asta trebuia să viu până aici?" îşi face socoteala Ilie Chelie.

Aruncă lopata cât colo, mai scoate nişte seminţe și pornește spre scări. Ocolește o macara care descarcă fier vechi dintr-un vagon, ridică de jos o bucată de siderită, se miră de greutatea ei, se uită la ea și o aruncă. Pe urmă îşi scuipă în palme și se șterge pe pantaloni.

A trecut multă vreme de când au plecat derbedeii din schimbul unu. Forfota dintre schimburi s-a domolit. Chelie Coboară scările furnalului. Numără treptele.

Pe la mijlocul scării îl ajunge din urmă pe Suciubaci, cantaragiul. Suciu-baci coboară greu. Are peste o sută de kilograme și pe deasupra e bolnav de astmă.

— Unde alergi, mă copile?

Chelie se întoarce spre el.

— Pardon?

— Unde-alergi? Mi-a plăcut de voi azi. Aţi făcut ispravă bună.

— Sanchi !

Ilie Chelie o ia la fugă în jos pe scări. „Cine-o mai fi și ăsta?" Coboară câte două-trei trepte deodată.

Strigă peste umăr spre Suciu-baci:

— Hai mai repede, moșule, să mai slăbești puţin !

Când ajunge jos, Chelie se caută prin buzunare după seminţe. Nu mai are. Scoate din buzunarul de la cămașă pachetul de „Mărășești" și plicul de chibrituri. Își aprinde o ţigară. Trece pe lângă portar. În timp ce-i arata legitimaţia, îi suflă în ochi fumul pe care l-a tras din ţigară.

Iese pe poartă fără să se mai uite înapoi la portarul care-l înjură.

În faţa cinematografului Maxim Gorki, o fată așteaptă pe cineva. E Jeni de la cantină. Chelie se oprește în faţa ei.

— Te fac o pânză, mamă scumpă? Sunt băiat cuminte.

Jeni se depărtează câţiva paşi și-l face golan. Chelie nu se supără.

— De ce ești rea, mămico?

— Astâmpără-te, tună o voce în spatele lui Ilie Chelie.

E Costică Bucătaru. Când îl vede, Jeni răsuflă ușurată.

— S-a legat golanul ăsta de mine !

— Pardon? — face Chelie pe miratul și aruncă chiștocul de „Mărășești" între picioarele lui Costică Bucătaru.

Acesta i se uită în ochi și îi zice amenințător:

— Înjug-o !

Ilie Chelie bagă mâiniie în buzunarul pantalonilor, îşi trage piciorul drept, în urmă, îşi lasă greutatea corpului pe el și îi spune printre dinţi:

— Ce, mă, ești vreun zmeu?

— Uşchește-o !

Chelie scuipă la câţiva milimetri de bombeul pantofilor noi-nouţi ai lui Costică Bucătaru, Costică Bucătaru scuipă și el la picioarele lui Chelie.

— Hai, du-ţi gagica la film, dă Chelie înapoi. Distreaz-o.

Costică Bucătaru intră cu Jeni la cinematograf.

Chelie îşi aprinde o ţigară. Se uită la pozele din vitrină. Rulează „Călăreţii din valea morţii”. L-a văzut la București.

Pornește spre biroul de angajare. Vrea să-și retragă actele. Prin mijlocul drumului trec cântând elevii şcolii de ucenici. Merg și ei la film. Chelie se uită după ei. În faţa debitului de tutun a lui Zucărbecher, vreo cinci-şase tineri l-au înconjurat pe Poali, prostul orașului. Poali se crede ofiţer. Are pe cap o șapcă a Frontului Renașterii Naţionale.

— Ce ești tu, Poali? Căpitan? — îl întreabă cineva.

— Nu. Eu sunt maior. Tăpitam mă fat n-ai tâldu.

— Un’ te duci, Poali?

— Mă dut tătană la Deva.

— Ce-ai mâncat tu, Poali?

— Am mântat leveș.

— N-ai mâncat leveș, Poali, ai mâncat…

Jignit, Poali salută militărește și iese din cerc. Se duce la Ilie Chelie:

— Îmi dai și mie un ban?

Chelie scoate o monedă din buzunar. Poali întinde mâna. Chelie îi trântește chiar în podul palmei un scuipat!

Toţi râd. Râde și Poali, salută militărește și pleacă. Copiii se ţin după el.

Chelie intră în debit. Nu mai are ţigări. Înăuntru, un domn elegant cumpără un pachet de Tomis”. Chelie întinde banii pentru un pachet de „Mărășești”. Domnul elegant îşi aprinde o ţigară. Ilie Chelie se vâră în el.

— Îmi daţi voie și mie să iau niște ţigări?

Se înghesuie și mai tare în el. S-a făcut. Portofelul domnului elegant e pe jumătate afară… Deodată Ilie Chelie îngheaţă: domnul elegant i-a apucat mâna.

— Ce faci, stimabile?!… îl măsoară, dar pe neaşteptate izbucnește: Chelie ! Ce-i cu tine aici, mă băiete?

Chelie îşi revine. Se uită mai bine la „fraier”.

— Nea Firuţă ! — exclamă bucuros.

— Ce-i, mă, cu tine? Când ai venit? — îl ia de braţ fostul patron și ies împreună afară.

— Aseară. Te-am căutat azi-dimineaţă la mustăria dumitale, nu erai acolo.

— Îmi pare bine că te-am întâlnit. Am nevoie de băieţi deștepţi. Vino deseară

pe la mine. Stau în spatele băcăniei. Facem câţiva amici un chefuleţ.

— Nea Firuţă, ceva de lucru? ziceam să mă duc la furnale. Dar ce-i acolo ! E nenorocire.

— Ţi-ai făcut angajarea?

— Da, da' mă duc să le spun că nu-mi convine.

— Nu te duci nicăieri, spune Firuţă. Lasă-ţi angajarea care o ai. Vorbesc eu cu un amic, să-ţi aranjeze un transfer la altă secţie… Da — Firuţă duce arătătorul la gură — mormânt !

— Îmi pare rău, nea Firuţă!

*

* *

Ilie Chelie nu s-a mai dus la biroul de angajări.

A hoinărit prin oraș până seara. La opt a trecut pe la băcănie. A întrebat o vânzătoare unde poate să-l găsească pe Firuţă. Vânzătoarea l-a dus în fundul curţii la locuinţa patronului.

Firuţă joacă pocher cu un bărbat voinic și chel și cu un ins răpănos, între două vârste, cu părul mare și cu o mustaţă, la fel de mare, căzută peste buza de sus, în care Chelie recunoaşte pe funcţionarul de la biroul de angajări, La piciorul unui fotoliu sunt câteva sticle de vin golite. În mijlocul mesei e o sticlă de coniac de un kilogram, pe trei sferturi plină.

— Să vi-l prezint pe elevul meu, Ilie Chelie, îl primește Firuţă.

Ilie Chelie întinde mâna la fiecare.

Cetăţeanul cu mustaţă îl întreabă mirat pe Firuţă:

— Nu înţeleg, cum elevul dumitale?

— A crescut la mine în cafenea. De la mine a învăţat meseria. Și, păcătosul, astăzi a vrut să mă fraierească.

Firuţă le povestește cum era să-l fraierească Chelie.

— Ziceai să-i facem transfer la control? — în treabă pe urmă mustăciosul. O să-l recomand șefului. Știe carte, nu?

— Sigur că știu, se supără Chelie.

— Ce origine ai?

— Bună, răspunde pentru el Firuţă. Orfan, copil necăjit, ceea ce trebuie.

— Am să-l recomand… Mustăciosul îşi toarnă coniac în paharul de vin. Spune: Mă, nea Firuţă, strigă la fata aia să-i aducă și elevului dumitale un pahar.

Zici c-o să se poată descurca?

— Nicio grijă, îl instruiesc eu.

Fata aduce un pahar. După ce au ciocnit o dată toţi patru, bărbatul chel, care n-a scos nicio vorbă tot timpul, și mustăciosul de la biroul de angajări s-au ridicat să plece.

— Mâine vii la mine la birou, îi spune mustăciosul lui Chelie. Nu mă cunoști… Bine?

Când rămân singuri, Chelie se uită cam speriat la patron:

— Nea Firuţă, nu mă bagi în vreo aiureală să-mi dea ăștia câţiva coţi la pârnaie.

Ce ești dumneata aici, nea Firuţă?

— Băcan.

— Sanchi !

— Ascultă, Chelie, doar nu ne cunoaştem de azi, de ieri… Atâta îţi spun: tu n-ai nimic de făcut decât să-nchizi ochii, Atât, Să nu vezi nimic.

— Adică cum, să nu văd nimic?

— Mă, Chelie, secţia asta, control și recepţie, e o vacă cu lapte. Tu n-ai nevoie de bani?

— Și ce trebuie să fac?

Firuţă mai toarnă coniac în pahare.

— Ascultă la mine: controlul ăsta e o secţie cheie. Pe acolo trec toate materialele care intră în uzină…

Sunt vreo câţiva căruţași de ai mei care aduc nisip pentru construcţie. Tu de la control măsori figura de nisip și semnezi. Construcţiile de aici înghit mii de figuri de nisip. O sută-două de figuri acolo în minus, nici nu se cunoaşte. Măsori de două-trei ori o figură…

Ai înţeles?

Chelie se gândește.

— Și ce folos dacă o măsor de două-trei ori?

— O plătește și uzina de două-trei ori.

— Da’ nu se prind?

— Cine dracu’ ţine socoteala? Tu ești acolo, tu controlezi. Pe urmă, cu fierul vechi… Fierul vechi se plătește cu patruzeci de bani kilogramul. Dacă e tăiat la dimensiuni care intră în cuptor se dă în plus un leu la kilogram. Gândește-te: în uzină intră peste o sută de vagoane pe zi. Iese cincisprezece mii la fiecare vagon.

— Nu înţeleg, nea Firuţă.

— Mă, mandatarii sunt oamenii noștri. Ei trimit fier vechi obișnuit și tu scrii pe factură „dezmembrat”, „şarjabil”, adică tăiat la dimensiunea care intră în cuptor. Cine ţine socoteală dacă fierul a venit sau nu dezmembrat?

— Dumneata ești vorbit cu ei? Cu… cu mandatarii?

— Asta nu te privește. Capeţi partea ta și faci ce-ţi zic. Asta-i tot. Unde dormi?

— O noapte am dormit pe la cabană.

— O să-ţi găsesc eu o cameră în oraș… Ai nevoie de ceva bani?

— Se poate, nea Firuţă? Mă jignești, râde Chelie.

MOȘ MARIN TOACĂ LA CABANA ȘMECHERILOR

În după-amiaza în care le-a cântat muzica derbedeilor, moș Marin Toacă nu s-a dus acasă. S-a dus la cabana șmecherilor. Derbedeii stau lungiţi pe pat. N-a fost ușoară ziua de azi.

Moș Marin Toacă vine pentru prima oară în cabană. Nu cunoaşte obiceiurile. Dă să se așeze pe un pat. Jan șoferul apare lângă el ca din pământ.

— Moș Marine, dacă vrei să stai pe pat, dezbraci nădragii.

— Hai, numa hai, se supără moș Marin, vorbește tu multe ș-apoi vezi pe dracu'!

Jan îi arătă cu degetul avizul de pe perete: „Nu te mai trânti, mă, îmbrăcat pe pat, murdărești cearșafurile și plătești amendă !".

Hainele lui moș Marin Toacă sunt curate, dar hotărârea e hotărâre. Nu se face excepţie nici cu musafirii.

Moș Marin se așază pe o ladă. Rotește ochii peste tot.

Își șterge buzele cu dosul palmei. Îi place cabana asta.

Auzise că derbedeii lui stau într-o mizerie de nedescris. Chiar secretarul comitetului de partid al uzinei s-a legat de el pe chestia asta. Că cică el n-are grijă de oamenii lui. Și când colo, uite, au și flori.

Pentru că n-a găsit nicăieri glastre, Jan șoferul a pus florile primite de derbedei în niște cămăși de obuze aduse de la fier vechi. Pe lădiţa fiecăruia e o cămașă de obuz cu câteva flori în ea.

— Acum ce-or vrea dumnealor? — se supără moș Toacă. Cum or vrea să staţi, în vile? O să staţi, mă derbedeilor, și-n vile. O să stăm cu toţii. Dar nu acum, auzitu-m-aţi? O să stăm în vile, colo pe dealul Chizidului, că pentru noi se fac.

Lui moș Marin îi vine deodată ceva în gând. Cum stă lângă patul lui Ioniţă, se apleacă la urechea der bedeului și îi șoptește:

— Ascultă, domnule, ia ascultă, nu cumva aveţi păduchi?

Ioniţă zâmbește. Se ridică în capul oaselor și strigă:

— Vegetariene ! Pe urmă se întoarce spre maistru:

Moș Marine… Pe Vegetarianul nu-l cunoști. E ajutor de șofer. Ăsta se laudă că de când era de nouă ani omoară păduchi. Să-l întrebi pe el. Lui nu i-e rușine să spuie. Zice că meseria asta de omorâtor de păduchi a învăţat-o în burghezie. Vegetariene!… Unde-i, mă, Vegetarianul?… Jane ! Unde-i Vegetarianul?

— Azi are școală, se aude vocea lui Jan din fundul cabanei.

— Nu-i aici Vegetarianul, moș Marine. Învaţă șoferia. E la școala de șoferi.

În cabană e curent, sunt deschise toate ferestrele.

Moș Marin și-a pierdut vata din urechea stângă. Îi e frică să nu răcească. Se ridică și închide fereastra din spatele lui să nu-l tragă curentul. Pe urmă se întoarce spre derbedei.

— Domnule, veniţi mai aproape. Veniţi numai încoa. Hai. Știţi ce, voi aţi făcut azi o treabă bună. Vă dor şalele…

— N-avem nimic, zice Costică Bucătaru.

— Lasă numa, că știu eu. Auziţi voi, mă derbedeilor, voi puteţi băga în furnal și mai multe ghifte, dar nu așa cum aţi făcut azi. C-apoi meret în fras…

Jan șoferul s-a apropiat pe vârfuri și a deschis iar fereastra.

— Da' lasă, domnule, fereastra închisă ! — se întrerupe moș Marin. Apoi continuă: Zic nu așa cum aţi făcut azi, că-l vedeţi pe dracu', vă cântă popa Suciu la cap. La lucru, când lucri, trebuie și un dărab de minte.

Jan șoferul a închis fereastra. Se plictisește. Scoate din umărul hainei lui moș Marin un fir de păr de cal și îl gâdilă cu el în ureche pe Ploieșteanul care doarme

cu gura deschisă. Răduș ascultă la moș Marin Toacă.

În același timp se ocupă și el de Ploieșteanul. Îi bagă în gură o bucată de zahăr. Ploieșteanul închide gura și, adormit cum e, începe să mestece. Derbedeii râd.

— Hai, numa' hai, râdeţi voi, da' așa-i. Lucrul trebuie făcut cu cap. Mangalul îl luaţi tocmai de la făurie, calcarul îl trageţi cu lopata de la grămada mare. Și până încărcaţi carul, trece timp. Și p-ormă de ce vă îngrămădiţi toţi la cântar? Și acolo pierdeţi timp. Este sau nu este? Ascultaţi la mine. Veniţi dimineaţa cu cinci minute înainte, numa cu cinci minute, și pregătiţi materialele. La cântar treceţi pe rând, așa cum intră carele în furnal, minereu, cocs, minereu, cocs, nu întâi cocsarii. Și o să vedeţi voi cum merge de ușor douăzeci de ghifte… Apoi voi nici nu știţi manevra un car. Nu știţi împinge la el… Domnule — îi zice moș Marin lui Ioniţă — domnule, să-i înveţi cum se împinge un car… Văzut-aţi voi la Ioniţă cum își aranjează dimineaţa carul, văzut-aţi? Voi ungeţi osiile în fiecare dimineaţă? Sunteţi niște puturoși !… N-aţi făcut nicio brânză, mă, derbedeilor, și mâine o să scrie în foaie de voi. În Scânteia partidului o să scrie. Am vorbit pe telefon cu ei. Toată ţara o să vorbească de voi c-aţi băgat douăzeci de ghifte. Și voi sunteţi niște puturoși. Auzit-aţi? Da' la gazeta de perete aţi citit?

— Ce să citim?

— Ptiu I N-aţi citit la gazeta centrală? O ieșit ediţie specială pentru voi, mă derbedeilor…

— Unde?

— Unde scrie de noi?

— Păi voi mergeţi cu capul între urechi ! La gazeta de la poarta unu scrie. De ce n-aţi citit?

Între timp s-a trezit și Ploieșteanul. Și-a luat galenţii în picioare și s-a dus la Neagu Mircea. Îi șoptește:

— E trăsnit bătrân' ăsta… Pricepi? O dată zice c-am făcut bine și o dată se răzgândește și zice că n-am făcut nicio brânză… Pe cuvântul meu că-i trăsnit !

Moș Marin Toacă aprinde o „Naţională". Vrea să arunce băţul de chibrit pe jos, dar când vede podeaua curată, dată de curând cu bradolină, își ia seama. Jan șoferul îi aduce un bocanc vechi.

— Asta ce-i? își încruntă moș Marin sprâncenele stufoase.

— Pune scrumul aici, moș Marine.

— Iesus Maria ! Uite numa' ! Uzină de fier cu turnătorie, și voi stingeţi ţigara în bocanc. Să vii numai mâine la mine, merem amândoi la Cadariu la turnătorie să vă toarne niște scrumiere. Bine-i?

— Bine, aprobă Jan șoferul…

Moș Marin Toacă scutură scrumul în bocanc.

— Și ce scrie în gazeta de perete? — întreabă Răduș.

Pe pat, lângă el, e o carte închisă. Până să vină maistrul în vizită, Răduș a citit.

— D-apă tu ce citești acolo?

— *Celkaș* de Gorki.

— No, eu am citit Gorki când nu era voie a citi. „Mama" ai citit-o?

— N-am citit-o.

— Să vii la mine să ţi-o dau, zice moș Marin Toacă.

A uitat de bocanc. Aruncă chiștocul pe jos și-l strivește cu piciorul.

— E și la bibliotecă „Mama” câte vrei, îşi dă cu părerea Jan șoferul, furios că nu poate să-l amendeze pe moș Marin.

— Unde ai văzut tu la bibliotecă? — îi face cu ochiul Răduș lui Jan. Am fost eu acum după masă și nu e nicio carte de Gorki. Viu la dumneata, moș Marine, să-mi dai cartea…

Jan șoferul a înţeles.

— Le-o fi împrumutat toate.

Răduș vrea să se ducă la moș Marin Toacă acasă.

Poate o s-o vadă acolo pe Sanda.

— Când pot să viu, moș Marine, după cărţi?

— Și-acum, îl poftește bătrânul. Da’ ce-i aici la voi?

Film? Cinematograf? — se miră moș Marin Toacă văzând reclamele bătute pe pereţi. Nu-s urâte, dar aţi pus prea multe… Să veniţi mima cu mine la sindicat, să vă dea niște tablouri.

Între timp, Răduș l-a tras la o parte pe Ploieșteanul:

— Dă, mă, și mie pantalonii tăi.

— L-ai vezi că sunt sub saltea.

Acum se duce la Costică Bucătaru să-i ceară cravata. Costică tocmai discuta cu moș Marin;

— Da’ pe sor-mea aţi cunoscut-o?

— No, care-i soru-ta?

— Uite asta ! — și Bucătaru arată spre niște fotografii mari, bătute deasupra patului lui. Sunt scene din „Circul”. Asta e soru-mea și astălaltă nevastă-mea.

— Hai, numa hai, șterge-ţi nasul mai bine, că eşti mucos!…

Moș Marin se ridică de pe lădiţă și se uită peste tot. Sub paturi, în dulapurile care au fost reparate toate.

— Dulapul ăsta al cui e?

— Al meu, zice Ioniţă.

Moș Marin se mai uită o dată înăuntru în dulap. Pe o poliţă sunt: un făcăleţ de mestecat mămăliga, o pungă cu mălai, o cutioară cu sare, câţiva cartofi aranjaţi într-o cutie, ceapă, o sticlă cu untdelemn, o cratiţă cu gura în jos. Pe altă poliţă două cămăși călcate, niște ciorapi curaţi. Alături, pe un umeraș făcut din sârmă de sudură, atârnă un costum de haine. Dedesubt stau aliniaţi niște galenţi, o pereche de bocanci noi și una de pantofi purtaţi.

— Ale dumitale spui că sunt toate astea?

— Da, ale mele.

— Eşti gospodar, îmi place.

Neagu îi face cu ochiul Ploieșteanului și se bagă și el în vorbă.

— O să-l însurăm, moș Marine.

— Taci numa’, tu beţivane !… Ia să văd, tu ai ce are Ioniţă în dulapul ăsta? Tu

ai haine?

— Are, dar le-a dat la-ntors, râde Ploieșteanul.

Peste un ceas, Răduș merge pe Corso alături de moș

Marin Toacă. S-a întunecat. Prin case se aprind luminile. Lucrători, în mâini cu sufertașe sau cu lădiţele în care și-au adus mâncarea, se duc grăbiţi spre gară.

Se aude un șuierat de locomotivă. Vine trenul de la Simeria.

Camioane mari, grele, încărcate cu cărămidă pentru șantier, trec spre dealul Chizidului. Pe deal se văd luminile farurilor.

— Aţi făcut treabă bună azi, zice moș Marin.

Răduș aproape nici nu aude ce-i spune moș Toacă.

Gândul lui e acum acasă la bătrân: a ajuns, e faţă în faţă cu Sanda…

Distrat, vâră în gură fără să vrea ţigara cu focul înainte. Pe durere. Ţipă, începe scuipe și să înjure.

— Ce-i, copile? — se sperie moș Joacă.

— Nimic, mormăie Răduș.

Cerul e limpede, un cer senin de vară. Nu bate vântul. Nu sunt nori. Numai deasupra uzinei plutesc nori de fum în care se aprind neîncetat limbi de flăcări. Au început să apară stelele. Deocamdată sunt puţine, le poţi număra. Dar dacă vrei să verifici adunarea nu-ţi mai iese socoteala. Apar mereu altele.

— Aici, se oprește moș Marin la o poartă.

— Aici?

Lui Răduș îi e frică să nu-l lase să aștepte afară.

— Hai, copile.

Deasupra ușii arde un bec. Din fundul curţii aleargă spre ei lătrând un câine mare, lup.

— Atila! Taci din gură, Atila ! No, că gură mare mai ai, îl ceartă moș Toacă. Hai, măi derbedeule, că-i blând, nu-ţi fie frică.

Urcă amândoi niște trepte. Sus se deschide o ușă și în pragul ei iese Sanda. Răduș o salută, dar ea nu-l vede.

— E tata, zice ea către cineva dinăuntru.

În odaie, o femeie de vreo patruzeci și opt-cincizeci de Ani lucrează la o mașină de cusut. Nu se oprește din lucru nici când intră bătrânul și Răduș.

Are părul alb, ochelari și obrazul rotund al Sandei.

Probabil e mama ei. Când îl vede pe Răduș, Sanda se fâstâcește. Își ia repede lucrul de mână, un șerveţel din aţă și începe să dea cu igliţa. Se uită cu coada ochiului la Răduș. Igliţa prinde firul aiurea.

Moș Toacă își aduce aminte că nevastă-sa nu cunoaşte musafirul.

— El e un derbedeu de-al meu, de la furnale, i-l recomandă.

Când aude că e făcut derbedeu, Răduș se roșește până în vârful urechilor. Roșește și Sanda. Răduș dă să sărute mâna bătrânei, dar aceasta şi-o trage în jos.

Moș Toacă îl poftește să ia loc pe scaun.

Răduș își rotește privirile prin cameră. La un perete e un scrin mare, plin cu fel de fel de cești, pahare, căni și farfurii. Deasupra scrinului atârnă un tablou. Parcă

ar fi Sanda și parcă n-ar fi. E pe semne mama ei în tinereţe. E îmbrăcată într-o rochie lungă. Lângă ea, pe un scaun, e un coș cu flori.

Răduș se uită mult timp la tablou: tare mai seamănă cu Sanda. În cameră mai e un divan îngust, o masă și câteva scaune, o toaletă cu oglindă. Peste tot, pe scrin, pe toaletă, în mijlocul mesei, se văd fel de fel de șerveţele asemănătoare celui la care lucrează Sanda.

Igliţa nu mai merge aproape de loc, mai mult scapă ochiurile. Sanda încearcă să ghicească ce caută Răduș la ei în casă. Știe de la taică-su cum îl cheamă. L-a văzut de multe ori trecând prin faţa biroului ei și, de când i-a dus lui taică-su mâncare la furnal, a început chiar să se uite după el, să-l caute.

Mama Sandei îşi saltă și ea din când în când oche larii pe nas și se uită la Răduș… Ce o fi cu bătrânul ăsta? O bolunzit, că aduce un derbedeu în casă. Doar are fată de măritat !”.

Moș Marin scoate din scrin patru păhărele și o carafă cu un dop de sticla neagră. Toarnă în păhă rele lichior făcut în casă.

— Tu, fată! Adu ceva să luăm în gură.

Sanda iese prin dormitorul bătrânilor și lasă ușa deschisă. Răduș se uită după ea. Camera cealaltă e cu totul altfel. Niște scoarţe acoperă pereţii. De scoarţe sunt prinse farfurii pictate în fel de fel de culori. Mobilierul e mai greoi decât cel din prima cameră. Două paturi alăturate, cu căpătâiele înalte, stau faţă în faţă cu două șifoniere înalte și înguste. Pe jos sunt așternute scoarţe și lângă paturi niște blănuri de miel. Pe pere tele dinspre răsărit, între fotografii, se vede o icoana.

Lui Răduș nu-i vine să creadă. Știa de moș Marin că e comunist.

— No ce-i? Ce-ai văzut?

— Icoana, murmură el.

— Apoi la mine în casă așa e. Muierea cu ale ei, eu cu ale mele. Ea are icoana, eu îl am pe Lenin.

Ea citește „Noul Testament”, eu citesc „Manifestul”. Tu mă știi. Eu nu prea-s dus la biserică. Ea se duce mereu. Acum se roagă și mai mult. Se roagă și pentru mine că, zice, m-am păcătoșit. Asta e lucru tare încurcat.

Sanda vine din bucătărie cu niște slănină tăiată în felii subţiri, câteva cepe și pâine. Înfige în bucăţelele de slănină scobitori pe care le scoate dintr-un pachet abia început.

— Hai, copile, ia.

Răduș nu îndrăznește. La insistenţele bătrânului îi dică păhărelul. Ciocnește cu moș Marin, ciocnește și celelalte două păhărele de pe tavă și murmură ceva, numai el aude ce. Se uită mereu la Sanda, fata îi dă maică-sii un păhărel și-l ia pe al ei și se duce lângă taică-su. Îi îmbrăţișează umerii cu o mână.

— Tată, n-ai auzit, e petrecere în parc duminică?

— D-apoi e vorba să fie.

Sanda ridică ochii spre Răduș și-i lăsă repede în jos.

— Îmi dai voie să mă duc și eu? — îl întreabă pe taică-su.

— Om vedea.

— Ziceţi că o să fie duminică petrecere în parc? se bagă și Răduș în vorbă în semn c-a înţeles.

— Pune-n pahare, tu, fată, zice moș Toacă. Ia domnule, ia slănină. Ia, că asta nu-i ca aceea care v-o dă Perenceag. Asta-i slană bună. Mare pungaș e Perenceag.

Afară, Atila, câinele lup, începe să latre. Cineva îl strigă de la poartă pe moș Marin.

— Cine-i? — întreabă din ușă bătrânul.

— V-aţi culcat? — se aude o voce groasă și puţin răgușită de bărbat.

— Sendreo, tu eşti? Bagă-te o ţâră pe la noi.

Pe ușă intră un bătrânel cam de-o vârstă cu moș Marin Toacă. Are părul alb de tot. Șuviţele de la tâmple au prins o culoare galbenă, de parcă ar fi afumate de tutun.

— Șezi. Ei, tu, fată, mai dă un păhărel.

— Am venit cu o treabă, zice Sendrea, după ce-și golește păhărelul și îşi șterge buzele cu dosul palmei.

A venit la mine Pădureanu de la cadre și mi-a zis să-l las pe Aurel să meargă la școala de ofiţeri. M-am sfătuit cu nevasta și mi-a zis: „Du-te, mă omule, și vorbește cu Toacă, vezi el ce zice, că-i umblat.” Acu’, tu ce zici? Să-mi las copilul să plece? zice că-i duce tocmai în Regat, la Breaza, cică îi face ofiţeri. Dar eu mă gândesc că ăsta nu-i lucru serios. Zice că trimit la școală și regăţeni de-ai tăi, derbedei… Ce ofiţeri poate să scoată din ăștia?

— Ce ofiţeri ies din derbedeii mei, nu purta tu de grijă. Auzi, Sendreo? Să nu porţi tu de grijă !

— Asta așa o fi, dar ia ascultă — zice musafirul și scade glasul — dacă se schimbă timpurile astea, n-o să-l închidă?

Moș Marin Toacă a ridicat sticla să-i mai toarne lichior lui Sendrea. Dar când îl aude, se răzgândește.

Toarnă numai în păhărelul lui și în al lui Răduș.

— Nu-ţi mai pun, că te-ai îmbătat. Apoi eu nu credeam c-o să nărozești la bătrâneţe. Mai zi o dată ce-ai zis. Apoi cum crezi tu c-o să se mai schimbe, mă? Păi noi ce păzim, mă? Când s-a pus piatra fundamentală pe dealul Chizidului, Lăscuţ de la O.S.M., care a fost cu domnii înainte, îmi spunea: „Măi Toacă, românul nostru așa-i. Greu se apucă, dar repede se lasă”.

Și uite că românul nostru nu s-a lăsat. Ai văzut și tu, până în cinci ani o să fie acolo case ca ciupercile după ploaie. No, și tu zici c-o să se schimbe timpurile. Ptiu!

Ești bolând! Lasă băiatul să meargă acolo.

— Eu nu i-am zis să nu meargă, da’ femeia, că cică să viu să vorbesc și cu tine.

Răduș a intrat în vorbă cu Sanda.

— Mergeţi, duminică seara la petrecere?

— Dacă o să-mi dea voie tata, merg.

— Numai să nu plouă, zice Răduș.

— Ar fi bine să nu plouă.

— M-am purtat urât atunci.

— Când?

— Atunci pe culoar.

— Aa! Și uitasem! V-a cântat muzica astăzi. Toată uzina vorbea de dumneavoastră și am citit și articolul de la gazeta centrală.

Răduș devine imediat vorbăreţ.

— N-am făcut o sforţare prea mare, zicea și tatăl dumneavoastră că putem să dăm și mai mult de două zeci de ghifte… Știţi că eu sunt calificat, am carnet de lucrător, Sunt lăcătuș, ajustor. Dar mi-ar fi foarte greu să mă despart de meseria asta de ghiftar, de prietenii pe care-i am aici… Ni s-a dus vestea că suntem derbedei… E drept, mai e câte unul care… Pădure fără uscătură nu se găsește. Cum e cel care a fost obraznic cu dumneavoastră la băcănie. Cer eu scuze pentru el. Nu e așa golan, dar o mai ia razna câteodată. I-a părut rău că s-a legat de dumneavoastră atunci. Sunt băieţi buni.

Într-un târziu, moș Marin Toacă îşi aduce aminte că Răduș a venit după o carte. la ochelarii bătrânei care tivește într-una la mașină niște cearșafuri. Aceasta bombăne ceva și se oprește din lucru. Moș Marin intră în dormitor. Se întoarce de acolo cu, “Marna” de Gorki îmbrăcată într-un jurnal. Lui Răduș i se pare că e timpul să plece. Se ridică și dă bună-seara.

— Du-l până la poartă, fată, ce stai? — o ceartă moș Toacă pe Sanda.

În poartă, Răduș îi strânge Sandei mâna și întreabă încă o dată:

— O să mergeţi duminică la petrecere? Scot eu bilete.

— Dacă o să-mi dea voie tata.

Sanda fuge repede spre casă. Răduș o petrece cu privirile. În timp ce urcă scările, Sanda se întoarce și se uită spre poartă. După aceea intră grăbită în casă.

CIUREL VREA SĂ-ȘI CUMPERE ȘI CRAVATĂ

— Or turbat sau ce fras au? — întreabă în toate părţile Rot.

— Da’ ce-i, Rot?

— Apoi eu cu regăţănii ăștia nu mai lucru. Cer mutarea. Nu mi-s nebun să lucru cât ei.

Dar cea mai mare bătaie de cap o dă frământarea asta de la furnale lui moș Marin Toacă. Acum trebuie să vină în uzină și noaptea, să asiste la descărcarea vagoanelor cu materiale. Până de curând va goanele cu cocs, cu minereu, cu var, se descărcau aiurea, la mare depărtare de linia carelor, care alimentau furnalele. În loc de șpan veneau la furnale vagoane cu fier vechi de care nu era nevoie. Se râs turna dolomită peste siderită.

Într-o noapte, moș Marin Toacă a găsit o echipă descărcând calcar în faţa laboratorului.

— De ce descarci aici? Halo? Voi n-auziţi?

Șeful echipei a dat din umeri:

— Aici ni s-a spus să descărcăm. E nevoie urgentă de vagoane pentru fontă.

— Și-apoi aici se descarcă? Ce să facă laboratorul cu calcar?

— Dumneata nu înţelegi că e nevoie urgentă de vagoane? Descărcăm unde găsim loc.

— Da' la furnale nu-i loc?

— N-avem locomotivă să ducem vagonul până acolo. Sunt ocupate toate.

În cele din urmă, moș Toacă l-a convins pe șeful echipei să oprească descărcarea și să dirijeze vagonul la furnal.

A doua zi a organizat o brigadă voluntară pentru urmărirea descărcărilor. În brigadă au intrat derbedei din schimbul lui Bolozan și câţiva din celelalte schimburi ca să poată veni cu rândul la uzină în orele libere. În zilele următoare, derbedeii au băgat nouăsprezece, douăzeci, douăzeci și unu, ba într-un schimb douăzeci și trei de ghifte. Și celelalte schimburi au urcat până aproape de douăzeci.

Articolul despre derbedei n-a apărut în „Scânteia".

a doua zi, așa cum a spus moș Toacă.

— Iordane de-ale lui I Pricepi? — râdea Ploieș teanul.

Dar câteva zile mai târziu, chiar pe prima pagină a „Scânteii" era un reportaj: „Succesul furnaliștilor de la Hunedoara". Derbedeii pomeniţi în reportaj au cumpărat câte cinci-șase ziare. Cei care aveau unde trimite au trimis și acasă și la prieteni, peste tot unde cunoșteau pe cineva.

Ploieșteanu, despre care se vorbea în reportaj în două locuri, a târguit în seara aia de la librărie un kilogram de cerneală, trei tocuri și o duzină de peniţe.

— Să fie pentru toţi șmecherii.

La cabană l-a luat deoparte pe Răduș:

— Tu nu scrii acasă?

— Nu scriu. La leafă vreau să-i trimit soru-mii niște bani. Am datorii la ea. Le scriu atunci.

Ploieșteanul s-a apucat singur de scris. După ce a terminat, l-a luat iar deoparte pe Răduș:

— L-am scris încuiatei ăleia de tuși-mea. Și-i trimit și articolul. Ia ascultă aici: *Mult iubita mea mătușe…* Sanchi, o iau așa ca să arate scrisoarea și la alţii. Să se laude că are un nepot care ţine la ea… *Nepotul dumitale îţi sărută mâna și-i e dor de mătușa lui…* Aici o să creadă că am nevoie de ceva și o să înceapă să mă drăcuie. Parcă o aud: „Derbedeul o fi iar plin de păduchi I O vrea iar să vină să stea la mine !" Când o să citească mai departe o să mă facă mincinos. Ascultă: *Sunt bine sănătos. Până acum nu am murit în niciun șanţ, dar ceva de capul meu este. Tovarășul Pătrău a spus asta și m-a făcut și bibliotecarul cabanei. Trebuie să știi, mătușă dragă, că bibliotecar nu se face un fitecine…* Și-amu vine gros': Sunt *și furnalist. Schimbul în care lucrez eu a băgat peste douăzeci de ghifte în furnal. Dumneata nu știi ce înseamnă asta, că nu te ajută capul, dar îţi spun eu: e un lucru mare! De când. Sunt furnalele astea nu s-a întâmplat așa ceva. Nu oricine poate să bage douăzeci de ghifte. Curând ne potul dumitale o să-ţi facă o vizită și o să-ţi aducă și banii pe care i-ai cheltuit pe repararea mașinii de cusut.* De rămas bun ar trebui s-o-njur. Dar o las. Să nu-și închipuie că sunt prost crescut, pricepi?

După ce a subliniat cu creionul rândurile din reportaj, în care era vorba de el, Ploieșteanul a băgat tăietura din „Scânteia” în plic, împreună cu scrisoarea. I-a trimis și cantaragiţii de la Simeria un exemplar din „Scânteia” cu poșta și neiscălit, ca să facă mai multă impresie.

Dar cel mai mult se ocupă reportajul de Ioniţă Bozolan. De câteva zile toată lumea are treabă numai cu derbedeul ăsta mare. Brandis, pictorul uzinei, a venit special sus la furnale ca să-i facă portretul pentru sala de festivităţi. Sindicatul i-a afișat fotografia la panoul de onoare de pe Corso. Gazeta de la Deva i-a cerut să scrie un articol. Ioniţă Bozolan e cineva.

— Ce ne omorâm, mă, așa? — mai întreabă câte un derbedeu. O să ieșim și noi la leafă cu ceva pe deasupra, ori o să luăm la fel ca huidumele din schimburile ălelalte?

— Asta o să vedem, spune liniștit Ioniţă.

Sunt zile calde de vară. Soarele încinge totul. Încinge fiarele, minereul, piatra de var. Ghiftarii lucrează în chiloţi scurţi și maiouri. Unii numai în chiloţi. Namila înghite mereu. Cât îi dai, atât înghite. E la comă.

A sunat de trei. Schimbul lui Ioniţă a terminat șutul. De obicei derbedeii se grăbesc să ajungă primii la cantină. De acolo se duc la gârlă. Fac baie la baraj. Azi însă nu pleacă nimeni. E zi de leafă. Mihailovici, funcţionarul de la casierie, a venit cu ștatele de salarii și cu lada încărcată cu plicuri.

Derbedeii s-au așezat la coadă. Pogonarii se înfig în faţă. Se grăbesc acasă, în sat se muncește la seceriș.

— Hai, altul la rând — strigă Mihailovici.

Deodată îşi aduce aminte ceva. Scoate o listă dintre ștatele de salarii. Citește gângăvit, pe nas:

— Ioniţă Bozolan.

— Prezent.

— Taci, mă! Ioniţă Bozolan, Costică Bucătaru, Neagu Mircea, Marin Răduș, Dumitrașcu Mihai, Ciurel Vasile, Morhan…

După ce mai strigă încă câteva nume, Mihailovici îşi șterge cu batista fruntea care se întinde până aproape de creștetul capului și întreabă:

— Cine-i la rând?

— Eu ! Hai numai că pierd trenul.

— Da’…

— Da’ nu mai am altul până la șapte.

— Da’…

— Hai, domnule, îmi dai banii ori ba?

— Da’ cum te cheamă?

— Gheorghe S. Gheorghe.

— Care ţi-e numele de familie?

— Gheorghe.

— Și de botez?

— Gheorghe.

— Semnează, E-n regulă.

Mihailovici caută printre plicuri la litera G.A. găsit plicul Gheorghe S. Gheorghe. Numără de două ori banii. Pe urmă se mai uită o dată în ștat să vadă dacă Gheorghe S. Gheorghe a semnat.

— Pe noi de ce n-ai strigat? — se interesează Bozolan.

— V-am strigat ca să aşteptaţi. Luaţi loc la urmă.

— De ce să așteptăm? — întreabă Costică Bucătaru.

Mihailovici nu răspunde. Întreabă iarăși cine e la rând. Își șterge tot timpul fruntea şi-şi încheie şi-şi descheie nasturii de la cămașă.

— De ce trebuie să așteptăm? — se bagă și Ciurel.

— N-am timp de vorbă.

Ciurel zice tare:

— Pe-ăsta să mi-l dea mie numai o săptămână la carul cu minereu, să mă arză focul dacă n-aș face om din el. Ia uite la el! Nădușește numărând banii !

Mihailovici se face că nu-l aude.

Derbedeii de pe listă pleacă la gura furnalului, la bazinul cu apă, să se spele.

— De ce n-o vrea să ne dea și nouă leafa?

— Poate că ne face ceva reţineri, glumește Răduș.

„De m-ar plesni c-o primă, împărat aș fi”, se gândește el. Duminică e excursie la Geoagi. Se duce și Sanda. Mai e o zi la mijloc, sâmbătă. Are timp să-și cumpere ceva haine. S-au trecut pe listă pentru Geoagi aproape toţi derbedeii din schimbul lui Ioniţă Bozolan. Și Ploieșteanul și Costică Bucătaru. Nu mai are de unde să împrumute haine.

În duminica aia Răduș a fost la petrecerea din parc cu pantalonii Ploieșteanului și cu cravata lui Costică Bucătaru. Haină a împrumutat de la Mircea Neagu.

Numai pantofii i-a luat pe-ai lui ăia vechi și i-a reparat el cum s-a priceput, dar nu i-a văzut nimeni, că era înghesuială. A dansat tot timpul numai cu Sanda. Poimâine la Geoagi iar o s-o vadă pe Sanda.

— Ioniţă Bozolan, se aude până aici, la bazin, vocea spartă a lui Mihailovici.

Ioniţă se repede spre casier, așa, cu cămașa scoasă din pantaloni.

— Prezent.

— Cum te cheamă?

— Ioniţă Bozolan. Nu m-ai strigat dumneata pe nume?

— Hai, hai, nu-i timp de vorbă. Legitimaţie ai?

Ioniţă Bozolan se scotocește prin buzunare și scoate legitimaţia de intrare în uzină. Mihailovici o cercetează mult timp. Pe urmă îl pune să semneze pe două ștate. Ioniţă n-apucă să vadă cât are de luat.

Mihailovici numără banii. Douăzeci de mii. Ioniţă întinde mâna după ei. Mihailovici nici nu se uită la el. Îi mai numără o dată.

— Asta-i prima de producţie, îi spune când îi dă banii. Pentru salariu ai semnat? La salariu ai aproape de două ori mai mult ca la chenzina trecută.

De zăpăceală Ioniţă uită să-și mai bage cămașa în pantaloni.

— Vine fiecare cu legitimaţia pregătită! — strigă Mihailovici şi-şi așază după listă

plicurile rămase în cutie.

Toţi derbedeii, pe care i-a strigat mai devreme Mihailovici, semnează de două ori. Primele sunt de două zeci, de cincisprezece și de zece mii.

— Ia, bă, cât ai luat? — îl întrebă Ioniţă pe Ploieșteanul.

— Cinșpe mii. Tu?

— Douăzeci.

— Baban. Pricepi?

În câteva minute schimbul care e în șut a aflat. Din schimbul ăsta la salariu au luat primă doar doi inși.

— Fraţilor, ăștia au luat toţi prime.

— Minereu! Haideţi, bă, cu minereu!

— Vânt !

— Câte atmosfere sunt?

— Șaisprezece.

— Daţi vânt !

— Haideţi cu minereu !

— Câte ghifte au băgat schimbul lor?

— Douăzeci și unu.

— Haideţi, fraţilor, cu minereu !

Mihailovici numără banii de două-trei ori. Se uită atent la numele de pe ștat, la semnătură, la om, la fotografia de pe legitimaţie.

Când se vede în mână cu leafa și prima de cincisprezece mii, lui Răduș nu-i vine să-și creadă ochilor.

— Fraţilor, mergem să bem ceva, propune Neagu Mircea.

Ciurel îşi numără și el banii: are de două costume.

— Hai cu mine, Ciurel, îi zice Neagu Mircea.

— Nu, cu mine mergi, Ciurele, trage și Răduș de el.

— Unde? — îi întreabă Ciurel pe amândoi.

Răduș l-a apucat de cot și îl ţine strâns.

— Vii cu mine, să ne facem boieri. Ne facem amân doi boieri, Ciurel, auzi? Ne înţolim.

— Da’ bem ceva, mânca-ţi-aș gura? Bem ceva, nu se poate altfel, zice Ciurel și pornește după Răduș.

— Bem după ce cumpărăm haine.

— Și cravată vreau să-mi iau ! Să mă arză focu’ dacă nu-mi iau și cravată !

PE ȘOSEA ALEARGĂ O MAȘINĂ

E duminică. La Geoagi au venit hunedorenii în excursie. Cerul e limpede ca o coală de hârtie, dar soarele arde ca înainte de ploaie. Și sus, în pădure, la Geoagi-băi, e cald. Într-o vâlcea cântă fanfara uzi noi. În alt loc cântă orchestra funcţionarilor. E tot a uzinei. De ici-colo se aude și câte un solo de acordeon sau de muzicuţă. În faţa ștrandului, un fotograf gras, gol până la jumătate, clipocește

Cu Un clișeu într-o găleată cu apă. Îl clătește. Un copil se joacă cu un balon. La marginea pădurii stau aliniate cele șase camioane cu care au venit hunedorenii în excursie. La umbra unuia din ele, Pătrău îi explică râzând lui Magda, șoferul:

— Măi, Magda, o excursie de asta, pentru mine, e un chin. Dac-ar fi după mine unul, zău nu le-aș face.

Știi câtă bătaie de cap îmi dau?

Jan șoferul a mai desfundat o sticlă. Până acum a mâncat. Acum bea.

— Nu mai bea atâta, Jane ! Trebuie să conduci maşina la înapoiere, îi spune Pătrău.

Dar parcă poţi să stai de vorbă cu el? A început să chiuie de unul singur.

— Să-i vezi mâine, îi zice mai departe Pătrăului Magda. Nici nu-mi vine să mai dau prin uzină. Năvălesc toţi grămadă pe mine. Numai să-i auzi: Adică ce, tovarășe Pătrău, eu n-am voie să merg în excursie?

Eu nu merit? Sau câte unul mă ia la fix: Numai oamenii dumneavoastră merg. Uite-așa mă bârâie la cap după fiecare excursie !

Magda îl ascultă pe Pătrău și mănâncă.

Vegetarianul se plimbă în vâlcea printre excursioniști. Se duce în faţă lângă fanfară. Se uită la toată lumea, doar — doar îl recunoaşte cineva și spune: „Vezi, ăsta-i ajutorul de șofer”. Dar nimeni nu-l bagă în seamă. Fanfara cântă. Gostian de la laborator, tobo șarul și trombonistul Rostoș s-au înveselit. Au hotărât să schimbe instrumentele între ei. Așa că Gostian suflă în trombon și Rostoș bate în tobă. Cum se pricep. Pop, saxofonistul, cântă de-l ia dracu’. A luat și el achiu.

Vegetarianul s-a oprit în faţa trombonistului. Se uită cum i se umflă lui Gostian fălcile și râde de unul singur. Pe urmă pleacă să-și caute prietenii. Mai toţi furnaliștii din schimbul întâi trebuie să fie pe-aici.

Răduș e în capul celălalt al vâlcelei. „Groaznic de cald”, îşi spune el, dar nu-și dezbracă haina. Cum s-o dezbrace?! Are pe el un costum nou. Îi vine parcă ar fi făcut de comandă. Cum să-și dezbrace haina?!

— Răduş !”.

— Ce-i, Vegetariene?

— Ăilalţi unde sunt?… Ţţţţ… Când ţi-ai luat, bă, ţoalele astea?

Răduș e nemulţumit. Ce urlă ăsta așa și se miră? Doar la el, la Răduș, hainele noi sunt ceva obișnuit.

— Termină, bă.

— Mișto, bă ! Zău îţi stă mișto !

Răduș pleacă de lângă Vegetarian. Vegetarianul se ţine după el.

— Unde e, bă, ăia? Că cu tine de când te-ai înţolit, nu poate să mai stea omul de vorbă.

— Nu știu. Și nu mă mai lua așa, că mă supăr.

— Ia uite la el !

Într-adevăr, cu Răduș e cam greu de vorbit. E supărat că n-o găsește pe Sanda. La Hunedoara ea s-a urcat în altă mașină. A dat el târcoale pe acolo poate îl iau și pe el, dar nu i-a mers. Era o mașină specială, numai pentru membrii ansamblului

artistic.

Răduș constată că nu se mai poate umbla cu haină. Şi-o scoate și şi-o pune pe umeri. Da' unde-o fi Sanda? De când a coborât din mașină o tot caută. Cum să dea de ea? E plină pădurea de lume. Au venit în excursie la Geoagi și muncitorii de la Atelierele C.F.R. Simeria și muncitori din Orăștie.

Orchestra funcţionarilor cântă. Tinerii dansează. Sanda nu-i nici aici. Răduș rupe o nuia dintr-o salcie. Iese din pădure pe platoul unde sunt aliniate cele șase camioane. Se joacă cu nuiaua.

Jan șoferul îl vede.

— Băi, Răduș, ia vino încoa', băi!

Jan șoferul s-a îmbătat. A mai desfundat o sticlă. Nu vrea să bea singur.

— Ia, mă, ia de-aici. Noroc!

— Noroc, Jane!

— Răduș bea din sticlă. Jan se miră:

— Cum, bă, n-ai și tu pereche, n-ai găsit până acum și tu vreo gagică?

— N-am găsit-o, spune Răduș serios. Am căutat-o toată pădurea.

— Pe cine, mă? Pe aia care mi-ai spus? Fata lui moș Marin?

Răduș mai bea câteva înghiţituri. Jan joacă fotbal cu o jumătate de salam. E băut bine.

— Ar trebui să dormi, spune Răduș.

— Gura, bă, că te amendez.

Răduș plesnește aerul cu nuiaua.

— Mă duc, Jane. Mă duc s-o caut.

— Nu mai bei?

— Nu.

Jan șoferul începe să plângă cu sughiţuri.

Doi tineri care s-au fotografiat trec de braţ cu pozele în mână. Le ţin de colţuri: nu s-au uscat încă. Se duc să le arate și la prieteni.

Soarele arde. Pe lângă Răduș trece în fugă un copil cu un bulgăre de gheaţă în mână. O pereche a pornit în sus spre pădure. Fanfara a tăcut. Nu se mai aude decât orchestra funcţionarilor. La restaurantul parcului se dansează.

Numai la ștrand n-a căutat-o Răduș pe Sanda. Porneşte într-acolo.

Apa se revarsă peste pereţii bazinului. Sunt mulţi în apă. Uite-o ! Uite-o pe Sanda ! S-a urcat pe trambulină, se aruncă în apă. Răduș se uită după ea.

În tot ștrandul ăsta, Răduș e singurul îmbrăcat. Dar el nu poate să-și scoată hainele. Lumea trebuie să vadă că are un costum nou. Și nu e costumul nou al lui Matei, cumnatu-su, e costumul lui, cumpărat cu bani munciţi de el.

Vegetarianul a nimerit și el la ștrand. Se întâlneşte iar cu Răduș, care o urmărește tot timpul din priviri pe Sanda. Sanda e din nou sus pe trambulină.

— Ia uite ce burlane are gagica aia ! — zice Vegetarianul, uitându-se la Sanda care tocmai se aruncă în apă. Ia uite, frăţioare, ce s-aruncă !

Răduș nu știe cum să scape de el. Pe trambulină s-a urcat o altă fată. Vegetarianul se uită la ea. Răduș se preface că a văzut pe cineva și îl lasă singur.

N-a pierdut-o pe Sanda din ochi. Se plimbă de câteva ori pe lângă trambulină, doar — doar o să-l vadă. Dar Sanda n-are ochi decât pentru trambulină. În sfârșit s-a săturat de apă. Iese din bazin și pornește spre cabină. Răduș îi iese în drum, ca și când întâmplător s-ar fi nimerit pe-acolo.

— Ce faci? Ai venit ! — exclamă Sanda și vrea să-i întindă mâna, dar îşi dă seama că e udă.

Răduș îi apucă totuși vârfurile degetelor şi-i le strânge tare.

— Cu ce mașină ai venit? — întreabă Sanda.

— Cu a lui Jan… Am avut și o pană de cauciuc dincolo de Simeria, explică Răduș. Cum a ieșit din Simeria, pac, o pană. S-a dus în… Era să zic o prostie. Se corectează repede: S-a dus cauciucul.

Sanda tremură. Abia a ieșit din apă.

— Hai să mâncăm. Ai mâncat?

— Nu, n-am mâncat, minte Răduș.

A mâncat cu Ioniţă încă cu o oră înainte.

— Hai !

Sanda o ia la fugă. Răduș n-are încotro: fuge după ea.

— Așteaptă-mă puţin aici, îi spune Sanda și dispare printre cabine.

Se întoarce peste câteva minute îmbrăcată și cu pachetul de mâncare. S-au așezat mai într-o parte la umbra unui copac. Sanda îşi potrivește frumos în jur fusta creaţă, roșie, cu buline albe, ca ciupercile de mărţișor. Pe urmă desface pachetul. Răduș se ridică și îşi cere iertare că o să lipsească o clipă. Se duce la bufet de unde vine înapoi cu o sticlă de vin.

— Pentru cine ai luat atâta vin? — râde Sanda și continuă să întindă unt pe o bucată de pâine.

— Pentru noi.

Sanda îl invită să servească din sandvișurile pregătite. Răduș scoate din buzunar un creion și împinge dopul în sticlă. Sanda nu vrea să bea decât o înghiţitură. Nu-i place vinul. Și el care a cumpărat un litru întreg !…

După ce au terminat de mâncat, pleacă să se plimbe la marginea pădurii. Din zece în zece pași dau peste perechi de tineri care se sărută.

— E frumos aici, spune Sanda fâstâcită.

— Foarte frumos. Ascultă, Sanda, îşi ia Răduș inima în dinţi… Aș vrea… aș fi vrut să vin în același camion cu tine, să…

Răduș se uită la Sanda. Ea îl privește curioasă și puţin încurcată.

— Știi, acolo la ștrand, nu ne-am întâlnit întâmplător… Te caut de când am coborât din mașină. Am colindat toată pădurea. Voiam să te găsesc, Sanda.

— Răduș coboară privirile și roșește. Eu te iubesc mult, Sanda.

Deși se aștepta la declaraţie, Sanda se roșește și ea până în vârful urechilor. Răduș îi ia mâna și i-o sărută. Tac.

Și-au petrecut toată după-amiaza la dans. Sanda n-a dansat decât cu el.

Când soarele a început să coboare, Rostoș a sunat din trombon adunarea. Camioanele sunt înșirate unul după altul pe șosea.

— Când ne mai vedem?

Sanda o ia la fugă spre camion și se urcă.

— Trebuie să-mi aduci cartea! îi strigă de sus. Da' s-o citești că altfel mă supăr!

Cinci camioane pornesc încărcate de lume spre Hunedoara. Al șaselea, camionul lui Jan, e încă parcat la liziera pădurii. Jan doarme în cabină.

— Jane ! — strigă Răduș.

— Ăă !

Pătrău, care a venit și el cu mașina asta, se urcă pe scara mașinii și îl zgâlţâie pe Jan.

— Deșteptarea !

— Ăă!

— Scoală, hai.

Jan doarme bușteан. E frânt.

Excursioniștii veniţi cu mașina lui Jan sunt îngrijoraţi. A trecut un sfert de oră de când au plecat maşinile celelalte. Beţivul e în stare să doarmă cine știe cât. Vegetarianul se învârtește bucuros pe lângă ea bină. Acum abia o să bage de seamă ăștia că mai e și el pe lume, Pătrău trage încă a o dată de Jan :

— Hai, Jane !

Jan nici nu mișcă.

— Știe cineva să conducă?

Vegetarianul iese în faţă și salută milităreşte:

— Ordonaţi !…

Pătrău se urcă în cabină între Vegetarian și Jan șoferul. Știe și el puţin să conducă. Vegetarianul dă drumul la motor, bagă în viteză și, de parcă ar fi la un examen de șoferi, pornește mașina fără nicio smucitură, cum au obicei să facă numai începătorii.

După câteva minute camionul aleargă pe șosea.

— A doua! A treia ! A patra ! — murmură Vegetarianul ca și când ar fi fost tot în dormitor, în maşina lui închipuită.

Stâlpii de telegraf parcă sunt îngropaţi unul lângă altul. Și pietrele de kilometraj sunt apropiate.

AI FOST UN DERBEDEU BUN, PLOIEȘTENE, PRICEPI?

Ilie Chelie n-a mai dat pe la cabana șmecherošilor. Niciun derbedeu nu și-a mai adus aminte de el.

Prea s-au întâmplat evenimente importante: ghiftarii lui Ioniţă Bozolan au luat primă și leafă dublă, la cantină li s-au rezervat două mese la care n-au voie să se așeze decât ei. Apoi când vin la dormitor, derbedeii au altele de discutat. A început întrecerea între schimburi. Niciun schimb nu bagă mai puţin de două zeci de ghifturi. Totuși schimbul lui Bozolan e tot în frunte. Așa că nimeni n-a observat că derbedeul care știe să mânuiască zarurile și cauciucurile șmecherite n-a mai

apărut. Nici măcar Răduș. Răduș e foarte ocupat. Are de citit. Ia cărţi de la moș Marin Toacă și le citește repede ca să meargă cât mai des pe acolo.

Necitite nu vrea să le ducă. Dacă-l întreabă bătrânul ceva despre carte? Că vorba Ploieșteanului: bătrânul ăsta e trăsnit. Poate să te întrebe te miri ce.

Așa, într-o seară se întorcea Răduș cu Ploieșteanul de la croitor și-au trecut prin faţa porţii lui moș Marin Toacă. Bătrânul uda florile din faţa casei. Băieţii au salutat. Răduș s-a uitat după Sanda; nu-i în curte.

Bătrânul i-a chemat înăuntru.

— No, ce-i cu voi pe-aici?

— Am fost la Beclenaș, la probă.

— Vă faceţi haine?

— Ne facem, moș Marin, de ce să nu ne facem, ce, nouă ne-a interzis doctor'?

Și Ploieșteanul începe să-i povestească bătrânului de tuși-sa de la București care a zis de el că numai haine de dric o să aibă, că alea o să i le dea alţii de pomană. Răduș îşi face de lucru pe la pompă. Nu-i e sete, dar vrea s-o vadă pe Sanda.

— Apăi nu bea așa, zice bătrânul. Meri și cere un pahar din casă… Sanda !

În susul scărilor apare Sanda.

— Apăi tu nu vezi că avem musafiri însetaţi? strigă bătrânul la ea. Adu un pahar.

Fata râde la Răduș, intră în casă și după puţin timp iese cu un pahar. Răduș pompează. Când Sanda ajunge lângă el, îi șoptește:

— Am scos bilete pentru deseară. E un turneu din București. La șapte viu să te iau.

— Să vorbești cu tata.

— Am să vorbesc.

Ploieșteanul povestește înainte. S-a așezat alături de bătrân pe bancă. Răduș se duce lângă ei.

— Apăi, mătuși-ta asta a ta trebuie să fie tare proastă, dacă zice de tine așa.

Ploieșteanului i se pare că bătrânul îl laudă și se umflă în pene.

— Nu e proastă, dă-o dracu'. E încuiată, pricepi?

— Trebuia să zică și mai rău.

Ploieșteanul se uită buimăcit la moș Marin.

— De ce să-mi zică și mai rău?

— Păi fiindcă meriţi! Copil bun ai fi tu: muncești, nu bei, ești ascultător…

— Și ce mai vrei, moș Marine? — se bagă și Răduș.

— Asta nu-dide ajuns, zice moș Marin. Pe urmă îi trântește Ploieșteanului una din întrebările lui trăsnite: Tu, copile, știi pentru ce muncești?

Ploieșteanul se încurcă:

— Păi… s-arăt tuși-mii asta că nu sunt un…

— Asta-i tot? Pentru asta? D-apăi mâine să nu mai vii la lucru la mine. Te concediez !

— De ce, moș Marine?

— Fiindcă ești prost. Ești prost și nu știi pe ce lume trăiești. Tu știi de ce

descarcă ăia materiale aiurea? De ce ne trimite fier vechi în loc de șpan? De ce Perenceag învârtea ce-nvârtea la cantină?…

— De hoţi, pricepi? De hoţi, ca să fure.

— Așa, de hoţi. Da' unii nu numai de asta. Unii ca să nemulţumească oamenii, să plece oamenii de la lucru.

Unii vor să nu mai meargă uzina asta, să nu mai dea fontă.

— Păi ce au ei cu uzina?

— Uzina asta înainte a fost a lor. Da' acum nu mai e. Și nu le mai convine.

— A lu' Perenceag? Așa bogat a fost?

— Ei, a lui ăsta!… A Perencegilor ăștia toţi care le stăm acum în gât și care, dacă ar putea, ar da cu voi de pământ atunci când băgaţi douăzeci și cinci de ghifte, sau când oţelarii dau mai multe șarje.

Mai târziu bătrânul le-a spus că Bozolan și încă vreo doi derbedei din alelalte schimburi or să plece peste câteva zile la o școală de ofiţeri de doi ani.

— Bozolan, ofiţer? — se miră Ploieșteanul.

— D-apăi?

— Pentru asta nu trebuie școală?

— O să facă școală… E băiat bun, a citit… Apăi, tu, derbedeule, spune-mi, tu câte cărţi ai citit până acum? Uite, eu acum la bătrâneţe și tot mai citesc din când în când ca să nu nărozesc.

Ploieșteanul recunoaşte că n-a citit mai nimic.

„Poate dacă citeam, mă trimitea și pe mine la școala de ofiţeri. Atunci să mă fi văzut tuși-mea".

Chiar în seara aceea a cerut la bibliotecă „Capitalul", de Karl Marx. La bătrân pe masă era o carte la fel și s-a gândit Ploieșteanul că poate din cartea asta știe bătrânul atâtea. A citit câteva pagini și n-a înţeles mai nimic. Erau pline de cuvinte împerecheate ciudat plusvaloare, rata plusvalorii, capital constant. A dus-o înapoi la bibliotecă și l-a întrebat pe Răduș cam ce-ar putea să citească. Se gândea că poate se uită cineva de la partid pe fișele de la bibliotecă și când o s-o vadă plină pe a lui, o să-l trimită și pe el la școala de ofiţeri.

Acum Răduș e amic bun cu Ploieșteanul. Tot timpul au să-și spună câte ceva.

— Răduș !

— Ce-i, Ploieștene?

— Auzi, ia vino-ncoa'! Vino să-ţi spun ce mi s-a întâmplat, Stăteam aseară în faţă la telefoane. Aşteptam pe aia de la Simeria. Știi că s-a mutat aici, a găsit casă la o prietenă. Pricepi? Și cum zic, stăteam în faţă la telefoane, și așteptam pe nea Stelianca. Trece unu' pe lângă mine și-mi trage șapca pe ochi. Uite așa, pricepi? — Și Ploieșteanul îşi trage șapca pe ochi: arată cum i-a tras-o omul despre care povestește. Mă uit eu la om. Nu-l cunoșteam. Cine să fie? Încliftat la fix. Avea niște pantofi așa, ca vișina putredă, și șireturile de la pantofi nu le avea în faţă ca oamenii, nu, aici, într-o parte. Şi-o talpă la pantofi, atât de groasă. Pricepi? Un costum pe el, ca-n filme.

— Cine era, Ploieștene?

— Ai răbdare. Auzi, mă mai apucă o dată de cozoroc și vrea să mi-l mai tragă o dată. I-am dat una peste mână. Era să-i zic ceva de a bătrână. „Ce faci, mă, cumetre?" mă întreabă omul. „Ce-are ăsta cu mine?" îmi zic eu. Credeam că e fost' nea Stelian al gagicii mele. Știi că a vorbit cu unul de la O.S.M., n-a vrut să mi-l prezinte care. Îmi zic: „Ăsta a venit să se ia după mine". Da' el m-apucă de obraz și zice: „Ce, bă spetează, nu mă mai cunoști? Io te-am îmbrăcat". Prietenul tău era. Chelie. Pricepi? Da' știi ce înţolit e? O fi fost iar la pescuit.

— Unde l-ai întâlnit?

— Nu ţi-am spus? în faţă la telefoane.

— Lucrează undeva? L-ai întrebat?

— Zice că e în uzină, nu știu pe la ce secţie… Auzi.

Răduș, am boală să-mi mai fac și eu încă un costum și să mă învoiesc pentru câteva zile să mă duc la Ploiești, să trag un chef. Să merg cu acordeonul după mine. Pricepi?

Ploieșteanul dă la o parte colţul cearșafului de pe patul lui Răduș să nu-l șifoneze și se așază:

— Auzi, Răduș! Dacă-mi mai fac un costum, îmi cumpăr și o valiză și când mă învoiesc dau și pe la tușii-mea din București. Că o fi primit scrisoarea. Un costum îl îmbrac și un costum îl pun în valiză. Și de la gară mă duc la ea și numa de-al drac' deschid valiza să vadă și ea hainele. Pricepi? Dacă mă trimeteau și pe mine la școala de ofiţeri, o prăpădeam…

Știi că duminică m-am fotografiat cu Ciurel. Săptămâna viitoare sunt gata pozele, le trimit la toţi câte una. Eu și Ciurel, amândoi puși la șpiţ, cu cravată. Asta a fost boala lui Ciurel, să avem și cravată. Dar ce s-aude? O sirenă!

Răduș și Ploieșteanul se reped afară.

Sună alarma. Prin faţa dormitorului trec în fugă oameni. Sirenele urlă a jale. Toate sirenele din uzină sună.

— Ce s-a întâmplat, fraţilor? — oprește Ploieșteanul pe cineva.

— Prăpăd ! A luat foc fabrica de oxigen. Dacă ajunge la generator, aruncă furnalele în aer! — și cetăţeanul o ia la fugă după ceilalţi.

Toţi derbedeii au ieșit din cabană. E și moș Marin cu ei. A venit în vizită la Ioniţă Bozolan. Sirenele sună întruna. Se aud mașinile pompierilor care gonesc spre uzină. Tot felul de oameni trec strigând prin faţa cabanei:

— Fugiţi!

— A luat foc fabrica de oxigen!

— A explodat un tub!

— E plină rampa de tuburi!

— Nenorocire!

Derbedeii, desculţi și dezbrăcaţi cum au ieșt din cabană aleargă și ei spre fabrica de oxigen. Dinspre fabrica de oxigen fug îngroziţi oamenii spre pădure.

Sirenele sună. Arde o baracă întreagă. Focul se întinde pe o conductă de oxigen spre tuburi, spre uzină. Moș Marin se apropie de foc.

— Să cărăm tuburile pline! — le strigă derbedeilor și pune mâna pe un tub.

— La tuburi! — răcnește și Ioniță.

Derbedeii aleargă de-a lungul rampei. Iau tuburile în spinare. Le cară departe de foc.

Dinspre oraș străbate la răstimpuri până aici urletul clinilor. Focul se întinde spre uzină. Pompierii nu pot băga așa ușor mașinile până sus.

— Să n-ajungă focul la uzină ! Izolaţi conducta ceatrală — se aud din uzina de oxigen strigătele mecanicului.

Focul înaintează. Se întinde ca un șarpe. Oamenii care au venit să salveze uzina se bagă printre flăcări. Nimeni nu știe cum să izoleze conducta. Derbedeii gonesc cu tuburile pline în spinare.

— Izolaţi conducta centrală! Trageţi mânerul înspre dreapta! — strigă într-una din uzină mecanicul.

Gata ! Flăcările au înconjurat uzina! L-au prins pe mecanic înăuntru, nu mai poate ieși. Nu mai are pe unde.

— Fugiţi! Fugiţi! zbiară cineva.

A explodat un tub. Suflul i-a trântit pe câţiva la pământ. Oamenii au luat-o la fugă care încotro. Sunt speriaţi. Nu s-a întâmplat nimic, n-a murit nimeni.

— Izolaţi conducta centrală ! — ţipă din răsputeri mecanicul.

Printre pânzele mișcătoare de flăcări se vede cum încearcă să iasă din uzină. Nu reușește.

Lângă foc mai sunt doar câteva tuburi de oxigen. Derbedeii le înșfacă. Fug cu ele în spinare.

— Izolaţi conducta centrală! Trageţi mânerul spre dreapta! — răcnește îngrozit mecanicul.

Flăcările se întind. Acoperișul de lemn al staţiei de încărcare trosnește. Focul a ajuns la rampă.

— Fugiţi! Fugiţi! urlă omul din uzină.

Doi derbedei se reped la conductă. Și-au tras bascurile pe ochi. Trec prin flăcări.

— Sunt nebuni! — strigă cineva.

— Vai de mama lor!

Sirenele sună într-una a jale. Din uzină se aud comenzile mecanicului:

— Spre dreapta ! Trage tare spre dreapta! Așa! Bravo, fraţilor!!!

Derbedeii au tras minerul izolator. Focul nu mai înaintează pe conductă.

Au sosit pompierii. Întind furtunurile până la mașini.

— Sunt doi băieţi înăuntru ! le strigă desperat moș Marin Toacă.

— Unde?

— Acolo!

Pompierii se bagă în flăcări. Aduc târâș un derbedeu. Încă unul. Îl scot și pe mecanic. N-are nimic, a scăpat teafăr, dar abia se ţine pe picioare de emoţie.

Focul scade. Pericolul a fost îndepărtat. Oamenii se îngrămădesc în jurul celor doi derbedei care au salvat uzina de oxigen.

— Cine sunt?

— Unde lucrează?

— Sunt răniţi?

— Unul e mort, spune cineva.

A murit un derbedeu. A murit Ploieșteanul. Al doilea derbedeu, Răduș, e rănit. Geme de usturime.

— Ce staţi și vă uitaţi la ei? — împinge Ioniţă Bozolan lumea la o parte. Chemaţi, mă, cineva salvarea !

A sosit salvarea. Infirmierii îi culcă pe brancarde.

Răduș a deschis ochii. Geme. Se uită la medicul aplecat deasupra lui.

— N-a explodat?

— N-a explodat.

Răduș închide ochii de durere. Scrâșnește din dinţi.

— Ploieșteanul e acolo. L-aţi scos?… L-aţi scos pe Ploieșteanul?

Răduș deschide iar ochii. O usturime grozavă îi pătrunde până la inimă. Parcă și inima îl ustură. Simte o împunsătură. Îi fac injecţie. Îl ustură și pleoapele.

Se uită spre furnale. Furnalele se rotesc. Totul se rotește. În urechi îi sună vocea mecanicului. „Izolaţi conducta centrală! Izolaţi conducta !”.

— Unde-i Ploieșteanul?

De ce nu-i răspunde nimeni? Cade parcă într-o groapă. Cade mult, mult de tot, într-o groapă fără fund în care urlă într-una o sirenă.

*

* *

Când se trezește, lui Răduș i se pare că vede aplecată deasupra lui o figură familiară. Ochii îi alunecă în sus spre tavan, apoi, cu un efort, îi aduce înapoi pe chipul cunoscut. Ceaţa pâcloasă din priviri începe să se risipească.

— Moș Marine!

Încearcă să se miște, dar parcă-i pironit. Parcă-i în ghips tot.

— No, ce strigi așa, derbedeule?!

— Moș Marine!

Ridică mâinile să-l cuprindă pe bătrân. Mâinile sunt bandajate. Se proptește în coate și se ridică. E într-o sală de spital. Toţi bolnavii se uită curioși la el.

— No, mai stai mult în pat ca o lăuză?

Răduș cercetează faţa fiecărui bolnav. Caută pe cineva. Nu găsește. Într-un pat, din fundul salonului, un bolnav a adormit întors spre perete. Răduș se așază în capul oaselor. Îşi sprijină capul bandajat de bara de fier a patului. Strigă spre bolnav:

— Ploieștene I Ploieștene!

Moș Marin Toacă îl apucă de umeri pe Răduș și-l culcă înapoi în pat.

— Șezi aici ! Taci ! Nu e Ploieșteanul!

— Unde e Ploieșteanul?

Bătrânul lasă bărbia în piept. Ceilalţi bolnavi schimbă priviri între ei.

— A murit! — ţipă Răduș. Unde-i Ploieșteanul? Bătrânul se ridică în picioare. Tace.

— A fost un copil de treabă, spune într-un târziu.

Ușa salonului s-a deschis. Dinspre ușă se aude vocea lui Neagu Mircea.

— S-a trezit!

Năvălesc înăuntru o droaie de derbedei.

— Răduș!

— Eroule!

— Băi acesta, ce-i cu tine? Te-au pus ăștia în scutece?

Răduș îi privește, cu ochii plini de lacrimi. Derbedeii vin pe rând la el și-l sărută.

— Ia uite la el! — se miră Neagu Mircea. A ajuns icoană.

— No, ce-aţi venit atâţia? — bombăne moș Marin. Aici nu e crâșmă. Hai mereţi!

Costică Bucătaru îi face lui Răduș un semn spre ușă.

În prag, cu un buchet de flori în mână, stă Sanda. Răduș se silește să-i zâmbească. Intimidată de privirile atâtor derbedei, Sanda ascunde la spate buchetul de flori.

Moș Marin Toacă se duce spre ea.

— Da' cu florile astea ce-i? Că doar nu s-a prăpădit.

Derbedeii râd. Sanda se apropie de pat. Pune buchetul de flori într-un borcan de compot gol.

Ciurel se trage mai lângă Neagu și îi șoptește la ureche:

— Mișto!

Neagu îi dă un ghiont.

— Taci, mă, că acum te ating.

Sanda a adus și o carte.

— Poftim „Așa s-a călit oţelul", să nu te plictisești.

— Și eu ţi-am adus o carte, zice Jan șoferul. Uite, e de Maxim Gorki, „Copilăria mea". Pe asta n-o s-o mai iei de la moș Marin.

Răduș se uită urât la Jan șoferul: îl dă de gol.

Derbedeii i-au adus prăjituri, fructe. Au încărcat noptiera. Pe Răduș îl podidesc iar lacrimile.

— Săracu' Ploieșteanul…

Ciurel scoate din buzunar un plic și arată la toţi niște fotografii: el și Ploieșteanul, îmbrăcaţi în costume la fel, cu cravate la fel.

— Ne-am fotografiat amândoi duminica trecută.

Răduș întinde mâna după fotografii. N-are cum să le apuce. Amândouă mâinile îi sunt bandajate. Sanda îi ţine o fotografie. Răduș se uită la Ploieșteanul. O roagă pe Sanda să reazime fotografia de borcanul cu flori.

— Ai fost un derbedeu bun, Ploieștene, pricepi? – murmură Răduș și începe să plângă ca un copil.

Într-un târziu îşi aduce aminte de Ioniţă Bozolan. În treabă printre sughiţuri:

— Da' Ioniţă unde e?

— A plecat. Ce, nu știi? — se miră Bucătaru. Adică de unde să știe el… L-am condus alaltăieri. A fost pe la tine să-și ia rămas bun, da' nu l-ai cunoscut. A plecat!

— Unde?

— Păi tu n-ai auzit? Nu ţi-am spus?! La școală, la școala de ofiţeri.

Răduș plânge și mai tare.

*
* *

În salonul în care e internat Răduș sunt șase paturi. Cât a stat la spital, Răduș i-a cunoscut pe toţi. În patul din dreapta lui e un tânăr de-o vârstă cu el. Are ochi albaștri, părul mare ca de poet. I-au pus piciorul în ghips. Și l-a rupt la fotbal. E în echipa Hunedoarei. În patul din stânga stă un copilandru de vreo șaisprezece ani, ucenic la Construcţii metalice. Are nasul mic și obraznic, ridicat în sus, niște ochi mari, negri și faţa pistruiată. Citește tot timpul. Într-o noapte, când Răduș nu putea să doarmă de usturime și se răsucea în pat, l-a auzit şoptind:

— Vă ustură?

Răduș s-a întors spre el:

— Puţin, dar trece.

— Dumneavoastră sunteţi comunist?

Răduș s-a ridicat în coate.

— Ce-ai spus?

— Sunteţi comunist?

— Nu. De ce?

— Așa. „Tânăra Gardă” aţi citit-o?

— Nu.

— Eu am citit-o.

— De ce m-ai întrebat dacă sunt comunist?

Pistruiatul schimbă vorba.

— Eu sunt la spital pentru că mi-a prins mâna cureaua de transmisie de la strung. Mă uitam pe pereţi, ca prostul. Fotbalistul de dincolo și-a rupt piciorul la joacă. Și dumneavoastră aţi intrat în foc ca să salvaţi uzina. Sunteţi comunist?

— Nu sunt.

— Atunci tovarășul ălălalt, al dumneavoastră, care a murit, așa-i că era comunist?

— Nu era nici el.

— Atunci de ce v-aţi băgat în foc?

— Nu știu.

— Ei, nu știţi I?

Pistruiatul și-a tras pătura pe cap. A băgat de seamă că Răduș nu mai are chef de vorbă.

UITE-I ĂȘTIA-S DERBEDEII MEI!

Pentru după-amiaza asta Ilie Chelie nu și-a făcut niciun program. Se plimbă pe Corso. Câţiva trecători se uită la gazeta de stradă din faţa Catedralei. Se oprește și el. Nimic interesant. Pornește mai departe. Pantofii făcuţi de comandă, cu șireturi într-o parte, scârţâie.

Pantalonii strâmţi ca niște cioareci și scurţi, haina lungă și largă îi dau o

înfăţişare ciudată. Dar trecătorii nu se uită după el: mai vin pe Corso câţiva la fel îmbrăcaţi, s-a obişnuit lumea cu ei. Pe cap Ilie Chelie poartă o șapcă în opt colţuri, făcută din stofă ecosez, cu cozorocul îndoit în sus. Sub haină are o cămașă sport în pă trate multicolore. Prin gulerul desfăcut al cămășii se vede un scampolo de damă albastru deschis.

Chelie a ochit o fată. Scoate mâinile din buzunar, îşi dă șapca mai pe spate și aleargă în urma ei.

— Auzi!

Fata îşi vede de drum.

— Alo, tanti, singură?

Fata grăbește pasul. Îl grăbește și Chelie.

— Stai, mânca-ţi-aș ochii ! Unde fugi așa? Hai să te fac o pânză!

Fata aleargă de-a binelea.

— Ești urâtă, fă nasoalo! — strigă Chelie și încetinește pasul.

Se oprește în faţa oglinzii de lângă vitrina lui Ţintea. Îşi aranjează șapca pe o parte și îşi netezește perciunii. Și-a lăsat perciuni lungi și s-a tuns la spate drept, cu briciul.

Un camionar descarcă niște lăzi pe trotuar. O ladă nimerește cu un colţ într-o spărtură a trotuarului plină cu apă și-l stropește pe Chelie. Chelie scoate batista și începe să se cureţe. Se uită la camionar:

— Băi, cumetre !

— Ce este? — întreabă camionarul și răstoarnă altă ladă pe trotuar.

— Păi nu vezi? Ori nu mai ai gaz în felinare?

— Du-te, mă, caută-ţi de treabă.

Chelie găsește că-i mai cuminte s-o lase baltă: camionarul are vreo optzeci-nouăzeci de kilograme.

După ce și-a cumpărat un pachet de „Virginia”, Chelie pornește spre prăvălia lui Șandor, să mai facă garagaţă.

De primit, îl primește Valerică. Valerică e reparatorul de stilouri al Hunedoarei și are o masă chiar în faţa prăvăliei lui Șandor.

— Nene, mergem după masă la meci? — îl întreabă Valerică reparatorul, care mai e și suporter al echipei „Metalul”. Mergem, nene? — și pilește de zor peniţa unui stilou cu o pilă mică cu dinţi uzaţi.

— Cu cine joacă? — se interesează Chelie.

Suflă fumul de ţigară în obrazul lui Valerică.

— Numai d-astea fumezi, nene ! Îţi merge plugul!

— De ce să nu-mi meargă, bă alifie?… Cu cine zici că joacă?

— Cu Ghelaru, nene. Îi halim!

În jurul lui Valerică s-au mai strâns câţiva simpatizanţi ai echipei „Metalul”. Vorbesc despre fotbal.

— Nene, eu zic să-l bage în locul lui Coconeș pe Tătaru, nene. Și la halfie să treacă Socec. Să treacă Socec, nene. Și, frăţioare, să vezi dacă nu merge mai bine. E mai bun Tătaru pe dreapta, nene?

— Mai bine să rămână formaţia așa cum a fost duminică și să-l servească pe Bundic. Să tragă ăsta la poartă, îşi dă și Chelie cu părerea.

După un timp, pleacă din gașcă. L-a văzut pe partea cealaltă a drumului pe Răduș.

— Băi acesta ! Băi cu pește ! — strigă Chelie.

Răduș întoarce capul. Când îl vede pe Chelie se oprește.

— Noroc, Chelie, ce faci, mă?

— Unde-ai fost, bă alifie, nu te-am văzut de-un car de ani?! Dar ce-ai făcut, ţi-ai ras sprâncenele? Unde te duci așa grăbit?… Vreo ursoaică?

Răduș îl trage după el.

— Am puţină treabă la uzină. Cinci minute… Te-ai înţolit? Bravo !

— Păi de ce să nu mă înţolesc?

— Mă aștepţi cinci minute? Hai că vreau să mai vorbesc cu tine.

Chelie îi promite că-l așteaptă.

Răduș intră la direcţie. L-a chemat directorul pentru ora șase. E șase și zece. A întârziat din pricina Sandei. A dat pe la ea să-i spună că a luat bilete la cinematograf pentru ora șapte și nu l-a mai lăsat să plece.

Bate la ușa cabinetului directorului.

— Intră! — se aude o voce.

Răduș deschide ușa. E la fel de curios ca atunci, de mult, când l-au chemat la cadre. Dar acum nu-i mai e teamă. Știe că-moldoveanul n-a murit.

— Tovarășul Marin Răduș?, Șezi.

Directorul îşi trage și el un scaun și se așază aproapede Răduș.

— Ia spune, cum te simţi cu sănătatea?

— Nou născut.

— Și la umăr ţi-a trecut?

— Trecut.

— Tovarășe Răduș, luni te prezinţi la lucru, nu?

— Da, tovarășe director, luni.

— Bun… Va să zică, — luni de dimineaţă te prezinţi, dar nu la furnale.

Răduș se ridică de pe scaun. Înghite un nod.

— Dar unde?

— La control și recepţie. Acolo să lucrezi.

— Control și recepţie? Nu mă duc, tovarășe director. Ce, eu sunt conţopist? Tovarășe director, eu m-am învăţat să trag la greu, la lopată. Cât am stat în spital și în concediu, parc-am fost bolnav. Nu mă duc, zău.

— Tovarășe Răduș, nici aici n-o să fie muncă ușoară.

— Nu, tovarășe director, eu mă duc la furnaliștii mei. Aţi aflat? De când a trecut Neagu Mircea la schimbul doi, bagă douăzeci și nouă de ghifte. Noi am rămas la douăzeci și opt. Nu, tovarășe director, nu mă duc. Mai aveţi ceva cu mine?

— Mai gândește-te, tovarășe Răduș.

— M-am gândit. Schimbul nostru o să bage treizeci de ghifte. Să trăiţi, tovarășe director.

— Noroc. Vii mâine tot la ora asta să-mi spui ce-ai hotărât.

Chelie îl așteaptă pe Răduș, plimbându-se prin faţa birourilor direcţiei.

— Unde-ai stat, mă?

Am avut puţină treabă, zice Răduș și pornește spre centru. Da' ia spune, mă, de ce n-ai mai dat pe la dormitor? Unde dormi?

— Am o locuinţă babană. Ce să dorm în bomba aia a voastră?

— Ce bombă, nene? Vezi că mă superi! Ai fost pe la noi? Nici la spital nu-i așa curăţenie.

— Cu jdămii de inși în cameră ! — râde Chelie. Am camera mea. Stau singur. Pot să duc ș-o gagică. Dar ce-ai păţit, mă? Parcă te-ai ars ! Ai năpârlit? Ce dracu' ai făcut?!

— M-am ars la furnale.

— Dacă ești huidumă ! Ce, bă, o să-ţi facă ăștia statuie? Ce te omori? Vă aiurește cu muzica ! — dă din mână dispreţuitor Chelie.

— Cum m-a aiurit, mă?

— Păi n-am văzut eu cum trăgeai la lopată? Zi ce-am să mă angajez și eu la furnal, da' când v-am văzut pe voi, gata îmi zic, la noapte o întind. Am avut noroc că l-am întâlnit pe nea Firuţă. Mi-a aranjat el șusta.

— Unde?

— La control și recepţie. Ia hai, bă, și tu la control. Aici, bă, e pâine de mâncat. Și noi, fraierii, stăteam la București. Ia uite ce ţoale mi-am făcut ! și mai am un rând acasă. Alaltăieri am dat arvună pentru o pereche de pantofi, tot d-ăștia, cu șireturile pe o parte. Dacă stau un an în serviciul ăsta, îmi fac casă. Vlăsia, bă. Știi ce ciubuc e-aici? Și tu, fraiere, tragi la targă. Fraier.

— Sunt fraier, Chelie? — întreabă Răduș.

— Ești, bă.

— Și ce-ai vrea să fac?

— Vorbesc eu cu nea Firuţă.

— Sunt fraier, va să zică, repetă Răduș. Da' un cârlig nu vrei să-ţi fac, Chelie?

— Și când a zis cârlig, i-a și tras un pumn. Nu vrei, mă, să-ţi fac un cârlig?

Îi mai dă una. Chelie îl apucă de gât și strânge.

— Dă ce dai, bă?

Răduș se smucește brusc și Chelie îi dă drumul. Răduș îl lovește iar. Lumea se oprește să vadă bătaia.

Neagu, care la ora asta se plimbă pe Corso, aleargă și el.

— Ce faci, nașule? — se bagă lângă Răduș. Ai nevoie de ajutorul meu?

Răduș nu-l aude. Dă. Neagu vorbește cu trecătorii.

— Știi ce pumn are? E după Giulești. M-am bătut cu el. E nașul meu. Ăsta e singurul care a dat în mine fără să dau și eu.

— Ce-aveţi, mă? — întreabă un trecător.

Chelie a reușit să scape din mâinile lui Răduș. Nu se oprește din fugă decât după colţ. Își netezește hainele, îşi aranjează șapca și îşi șterge faţa cu batista. Înjură.

În timpul ăsta Răduș urcă scările de la direcţie, cu părul în ochi, cu haina într-o parte, cu cămașa scoasă din pantaloni. Bate la ușa directorului și intră fără să aștepte răspuns. Directorul e cu moș Marin Toacă. Se uită amândoi uluiţi la el.

— Tovarășe director — spune Răduș — de luni mă prezint la control și recepţie.

— Da' ce-i cu dumneata în halul ăsta? Ce s-a întâmplat?

— Tovarășe director, m-am gândit dacă trebuie să mă duc să lucrez acolo sau nu.

— No, ce-i, derbedeule? se miră și moș Marin. Tu când te gândești îţi scoţi cămașa din nădragi?

— La cine mă prezint? — îl întreabă Răduș pe director.

— Mergi la cadre… luni de dimineaţă. O să-ţi facă formele acolo.

— Noroc bun !

— Stai numa! — îl oprește moș Marin Toacă. Tu meri astă-seară la film cu Sanda?

— Da.

— Apoi c-un derbedeu în halul ăsta nu-i dau drumul fetii mele ! la bagă-ţi cămașa aia în nădragi. Aranjează-te !

Răduș îşi încheie haina la toţi nasturii. Se piaptănă.

E șapte fără un sfert. Iese pe ușă în fugă. Îl așteaptă Sanda.

Moș Marin Toacă se duce la fereastră și se uită după el. Își netezește mustaţa. Se întoarce spre director și-i zice:

— Uite! Ăștia-s derbedeii mei! Peste câteva luni, când o fi gata mecanizarea de la furnal, vă dau să calificaţi o armată de derbedei de ăștia. Vă plac derbedeii mei? Ăștia-s…

CUPRINS

M-AM FĂCUT BĂIAT MARE 2
DERBEDEII 65

Lei 6

EDITURA
TINERETULUI